

Hanna Makurat-Snuzik

Uniwersytet Gdański

Anna Muś

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Bartosz Muczyński

Politechnika Morska w Szczecinie

Xymena Bukowska

Uniwersytet Civitas

Anna Irasiak

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Różnorodność językowa w Rzeczypospolitej Polskiej

Raport badawczy

15 grudnia 2025 r.

Spis treści

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA (Hanna Makurat-Snuzik)	4
1. Wprowadzenie	4
2. Metodologia badań	4
II. UWARUNKOWANIA PRAWNE I INSTYTUCJONALNE (Anna Muś)	8
3. Analiza prawno-instytucjonalna obowiązujących europejskich, krajowych i regionalnych aktów prawnych i dokumentów strategicznych	8
3.1. Uniwersalne prawa człowieka: zakaz dyskryminacji, prawo do prywatności oraz wolność wyrażania opinii	8
3.2. Międzynarodowy system ochrony praw osób należących do mniejszości: zakaz asymilacji a nakaz ochrony.....	9
3.3. Ochrona języków	9
3.4. Prawo krajowe i strategię	10
4. Jakościowa analiza treści programów dotacyjnych wspierających społeczności językowo-kulturowe w zakresie ochrony ich języków	12
4.1. Programy krajowe	12
4.2. Programy transgraniczne	13
4.3. Programy międzynarodowe	14
4.4. Rola jednostek samorządu terytorialnego	14
4.5. Strategie rozwoju województw	15
III. ANALIZA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W LATACH 2015-2025 NA RZECZ JĘZYKÓW UŻYWANYCH PRZEZ SPOŁECZNOŚCI JĘZYKOWO-KULTUROWE	15
5. Wyniki analiz programów dotacyjnych (ogłaszanych przez MSWiA, MKiDN, MRiRW i jednostki im podległe) z lat 2015-2025	15
5.1. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r.	16
5.2. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętych w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. i starających się o włączenie do ustawy	21
5.3. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętych w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r., które nie starały się dotychczas o włączenie do ustaw	23
5.4. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do sytuacji, w których równocześnie wspierany jest więcej niż jeden język lub dialekt.....	26
5.5. Wyniki procentowe prezentujące wsparcie języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych	28
6. Wyniki analiz skuteczności działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez społeczności językowo-kulturowe w celu wspierania języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych	31
7. Wyniki analiz działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez podmioty w celu wspierania języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe	45

IV. OPIS SYTUACJI JĘZYKOWEJ BADANYCH SPOŁECZNOŚCI Z PODZIAŁEM NA POSZCZEGÓLNE JĘZYKI I ODMIANY JĘZYKOWE (Hanna Makurat-Snuzik, Bartosz Muczyński, Anna Muś, Xymena Bukowska, Anna Irasiak).....	51
8. Syntetyczne opisanie sytuacji języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe zamieszkałe w Polsce	51
8.1. Białoruski (Xymena Bukowska – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel).....	51
8.2. Czeski (Anna Muś – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel).....	53
8.3. Litewski (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	54
8.4. Niemiecki (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	56
8.5. Ormiański (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	58
8.6. Rosyjski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	60
8.7. Słowacki (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	61
8.8. Ukraiński (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	62
8.9. Żydowskie (jidysz, hebrajski) (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	65
8.10. Karaimski (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	70
8.11. Lemkowski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	71
8.12. Romski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	74
8.13. Tatarski (Xymena Bukowska – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel).....	77
8.14. Kaszubski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	79
8.15. Śląski (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	82
8.16. Wilamowski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	84
8.17. Gruziński (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	85

8.18. Grecki (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel).....	85
8.19. Łużyckie (dolnołużycki, górnołużycki) (Xymena Bukowska – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel) 86	
8.20. Polski język migowy (Anna Irasiak – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel)	86
8.21. Małopolski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	89
8.22. Wielkopolski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	92
8.23. Mazowiecki (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	94
8.24. Polszczyzna kresowa (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	96
8.25. Dialekty mieszane różnojęzyczne (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	97
8.26. Dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)	99
8.27. Różne języki i dialekty (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania).....	100
V. STUDIA PRZYPADKU I DOBRE PRAKTYKI (Hanna Makurat-Snuzik)	105
9. Studia przypadku i dobre praktyki w zakresie wspierania języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce	105
10. Dobre praktyki w zakresie programów dotacyjnych skierowanych do społeczności językowo-kulturowych w krajach Unii Europejskiej oraz propozycje ich adaptacji na grunt polski	108
PODSUMOWANIE	110
SUMMARY	111

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA (Hanna Makurat-Snuzik)

1. Wprowadzenie

Wspieranie różnorodności językowej stanowi przejaw szacunku dla tożsamości człowieka. Ponieważ wszyscy ludzie są równi, zasługują na możliwość identyfikowania się z własnym językiem. Według Charlesa Taylora trudno jest kształtować poczucie tożsamości w izolacji. Fundamentem autoidentyfikacji są ludzkie interakcje, poprzez które każda osoba powinna mieć możliwość definiowania się w wybranym przez siebie języku, a nie w języku narzuconym z zewnątrz¹.

Należy przy tym podkreślić, że języki są czymś więcej niż narzędziami służącymi porozumiewaniu się, nazywaniu elementów rzeczywistości i budowaniu wspólnot. Oprócz wartości instrumentalnej, powiązanej z wykorzystywaniem mowy w różnego typu działaniach językowych, niosą one ze sobą wartość autoteliczną², czyli same ze względu na swoją naturę są wartością.

Zachowane między językami mniejsze lub większe podobieństwa mogą odzwierciedlać wspólne pochodzenie i wpływy wynikające z kontaktów między społecznościami. Natomiast w toku rozwoju poszczególne języki nabierały własnych cech, dostosowywały się do realiów kulturowych, historycznych i środowiskowych³. Różnice między językami wykraczają tym samym poza rozbieżności dotyczące struktury, słownictwa czy wymowy. Zróżnicowanie jest widoczne na poziomie symboli, którymi posługują się poszczególne wspólnoty językowe. Z kolei odmienna percepcja i rozumienie rzeczywistości, wyrażanej znakami językowymi, kształtuje granice między kulturami. W ten sposób język jako element zakorzeniony społecznie i kulturowo zyskuje funkcję wyrażania tożsamości.

Dostrzegalne między językami różnice obserwowane na jakimkolwiek poziomie nie mają natomiast wpływu na wartość autoteliczną języka. W tym zakresie wszystkie systemy językowe pozostają równe, niezależnie od tego, na jakim poziomie rozwoju znajduje się dany język i jaki jest jego poziom poliwalentności. Wartość autoteliczna języka nie wynika z politycznie przyznanego lub nieprzyznanego statusu. Jest wartością naturalnie przysługującą każdej odmianie językowej, niezależnie od tego, w jaki sposób zostanie ona zaklasyfikowana lub nazwana w funkcjonalnej typologii językoznawczej (język, etnolekt, język narodowy, język etniczny, język regionalny, język mniejszościowy, dialekt, gwara itp.). Ponieważ samo istnienie języka jest wartością, etycznym obowiązkiem staje się wspieranie i ochrona tych odmian językowych, których przetrwanie lub rozwój mogą być zagrożone.

W społeczeństwach wielokulturowych – zgodnie z teorią Jerzego Smolicza – język grupy zdominowanej ma charakter wartości rdzennej, wokół której organizuje się system społeczny i która jest symbolem tożsamości oraz warunkiem koniecznym przetrwania wspólnoty. W przypadku utraty tej wartości dochodzi do dezintegracji całej kultury⁴.

Biorąc pod uwagę prawo człowieka do ochrony własnej tożsamości i kultury wyrażanej poprzez język oraz zasady sprawiedliwości i pluralizmu językowego, niewątpliwie należy promować i wspierać różnorodność językową, dążąc przy tym do utrzymania ciągłości językowej i przetrwania dziedzictwa kulturowego poszczególnych wspólnot językowych.

2. Metodologia badań

Fundamentem ideowym podjętych badań nad różnorodnością językową w Polsce stała się koncepcja Hannah Arendt, zgodnie z którą cechą natury ludzkiej jest pluralizm. Ludzie na równych zasadach uczestniczą w tworzeniu wspólnoty, a zarazem są unikalnymi podmiotami, których tożsamość wyraża się poprzez działanie i mowę⁵. W tym kontekście zadaniem polityki jest organizowanie świata, w którym różnorodność będzie mogła się ujawniać w sposób bezpieczny⁶.

W porównaniu z innymi regionami świata, gdzie wielojęzyczność jest normą, Europa jawi się jako kontynent najuboższy językowo⁷. Tymczasem dostęp do zróżnicowanej wiedzy, tradycji i wartości został zakodowany w wielu językach. Badając różnorodność językową, trzeba również pamiętać, że niezależnie od statusu społecznego i instytucjonalnego oraz zasięgu poszczególnych języków, różnorodność językowa jako element dziedzictwa kulturowego niesie ze sobą obiektywną wartość kulturową⁸.

Zarazem język pełni funkcję kulturową⁹ w tym sensie, że poszczególne wspólnoty językowe rozwinęły wyraziste i specyficzne cechy własnych kultur¹⁰. Wytworzyły zbiory symboli i znaczeń, które łączą członków społeczności i z którymi dana grupa kulturowo-językowa się identyfikuje¹¹.

Praca pt. *Różnorodność językowa w Rzeczypospolitej Polskiej. Raport badawczy* dotyczący wspierania i ochrony języków¹² używanych przez społeczności językowo-kulturowe¹³ zamieszkałe w Polsce. Stanowi ona rezultat interdyscyplinarnych badań naukowych prowadzonych w ramach projektu badawczego przygotowywanego dla Instytutu Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej Polskiej przez zespół w składzie: Hanna Makurat-Snuzik

(kierownik projektu, Uniwersytet Gdański), Anna Muś (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Bartosz Muczyński (Politechnika Morska w Szczecinie), Xymena Bukowska (Uniwersytet Civitas), Anna Irasiak (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie).

Wykorzystana w ramach prowadzonych badań metodologia została oparta na założeniu, że ochrona języków dokonuje się w obrębie zintegrowanej polityki językowej, która oprócz ustalenia i wdrożenia mechanizmów prawnych i strategicznych (przedstawionych w części drugiej niniejszego raportu), a także zapewnienia możliwości edukacji w danym języku i obecności języka w mediach publicznych, uwzględnia i dowartościowuje rolę kultury i działalności artystycznej jako fundamentalnych mechanizmów służących wspieraniu i rozwojowi języków¹⁴.

Metodologia badawcza przyjęta w niniejszym raporcie została oparta na koncepcji zawartej w zamówieniu raportu, wstępnie zarysowanej przez Instytut Różnorodności Językowej RP, w której zostały określone ogólne wytyczne metodologiczne¹⁵. Należy w tym miejscu podkreślić, że przyjęcie metody rozpatrywania kwestii ochrony i wspierania rozwoju języka przez pryzmat działań kulturowych, w ramach których ten język jest używany, wiąże się z trudnością wyznaczenia precyzyjnego obszaru prowadzonych badań. W tym kontekście pojawia się pytanie, jaki jest minimalny zakres użycia języka w działaniach kulturowych, by można było uznać to działanie za faktycznie służące wspieraniu, ochronie lub rozwojowi języka. Uwzględniając wstępny zarys metodologiczny przedstawiony przez Instytut Różnorodności Językowej RP, w niniejszym raporcie przyjęte zostało szerokie podejście, zgodnie z którym nawet minimalne (symboliczne) użycie języka społeczności językowo-kulturowej w trakcie działalności o charakterze kulturowym lub artystycznym (np. wiersze w języku społeczności językowo-kulturowej publikowane w czasopiśmie zasadniczo wydawanym w języku polskim; przyspiewki podczas tańca czy obrzędy, podczas których język jest użyty symbolicznie) jest traktowane jako działanie wspierające język danej społeczności językowo-kulturowej. Zespół badawczy zdaje sobie sprawę, że tak szerokie podejście może prowadzić do nadinterpretacji, jeśli osoba zapoznająca się z przedstawionymi w raporcie wynikami nie weźmie pod uwagę przyjętej w badaniu metodologii. Brak uwzględnienia ograniczeń metodologicznych badania zaprezentowanego w niniejszym raporcie może prowadzić do wyciągnięcia niesłusznych wniosków, że wsparcie finansowe, jakie otrzymują języki używane przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce, jest bardzo wysokie. Należy w tym miejscu podkreślić, że prawidłowa interpretacja dostarczonego w niniejszym raporcie materiału, zwłaszcza w zakresie poziomu wsparcia otrzymywanego przez społeczności językowo-kulturowe na ochronę ich języków, wymaga wzięcia pod uwagę przedstawionych ograniczeń metodologicznych.

Celem przeprowadzonych badań jest rozpoznanie sytuacji języków używanych w Polsce oraz zbadanie dotychczasowego poziomu wsparcia finansowego otrzymywanego przez społeczności językowo-kulturowe na rzecz ochrony rodzimych języków, a także rozpoznanie potrzeb wsparcia. Niniejszy raport uwzględnia zarówno sytuację języków, których ochrona wynika z przepisów ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, jak i języków starających się o włączenie do ustawy, w tym polskiego języka migowego, a także polskich dialektów, w ramach których funkcjonują gwary terytorialne. W ten sposób wyodrębnionych zostało łącznie 29 kategorii, obejmujących zarówno poszczególne języki i dialekty, jak i kategorie zbiorcze. W badaniu uwzględniono następujące języki i dialekty: białoruski, czeski, litewski, niemiecki, ormiański, rosyjski, słowacki, ukraiński, języki żydowskie (jidysz, hebrajski), karaimski, łemkowski, romski, tatarski, kaszubski, śląski, wilamowski, gruziński, grecki, języki łużyckie (dolnołużycki, górnołużycki), polski język migowy, małopolski, wielkopolski, mazowiecki, polszczyzna kresowa, gwary mieszane różnojęzyczne, gwary miejskie mieszane różnojęzyczne. Trzy kategorie zbiorcze stanowią uzupełnienie i odnoszą się do grup języków i dialektów, czyli sytuacji, w których równocześnie wspierany jest więcej niż jeden język lub dialekt: różne gwary, różne języki, różne języki i gwary.

Jak zostało wspomniane powyżej, w niniejszej analizie badanie różnorodności językowej jest realizowane przez pryzmat przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych, poprzez które możliwa jest ekspresja języka. Zgodnie z przyjętymi założeniami badawczymi zaprezentowane opracowanie koncentruje się na działaniach kulturowych, które są rozpatrywane jako punkt wyjścia do wspierania języków. W przedstawionym raporcie uwzględnia się fakt, że aktywności kulturowe są inicjowane i podejmowane przez podmioty zajmujące się wspieraniem rodzimych języków, często zagrożonych marginalizacją lub wymarciem.

W ramach obranej metodologii badawczej przeprowadzono analizę dokumentacji pozyskanej z ministerstw i jednostek im podległych realizujących programy dotacyjne. Dokumentacja obejmowała 118639 zgłoszeń w konkursach o dotacje publiczne. Badanie obejmowało analizę treści wniosków dotacyjnych składanych przez podmioty zajmujące się ochroną własnych języków na przedsięwzięcia o charakterze kulturowym z rządowych programów dotacyjnych ogłaszanych przez MKiDN, MSWiA, MRiRW i jednostki im podległe w latach 2015-2025.

W tym miejscu zespół badawczy składa serdeczne podziękowania pracownikom Instytutu Różnorodności Językowej RP za kontakt z ministerstwami i jednostkami im podległymi w celu udostępnienia dokumentacji do badań. Podziękowania składamy również pracownikom MKiDN i jednostek podległych, MSWiA, MRiRW wraz z NIKiDW – za przygotowanie i udostępnienie dokumentacji, która umożliwiła przeprowadzenie analiz i przygotowanie niniejszego raportu badawczego wraz z rekomendacjami.

Jednocześnie chcemy podkreślić, że prezentowane w niniejszym raporcie informacje, w tym wyliczenia i statystyki, w szczególności informacje w zakresie liczby wniosków i wykazywane środki finansowe, zostały przygotowane w oparciu o informacje dostępne publicznie (na rządowych stronach internetowych) lub dostarczone zespołowi badawczemu przez reprezentantów instytucji współpracujących, w szczególności przedstawicieli ministerstw i jednostek im podległych.

Jeśli okazałoby się, że z jakichś powodów (być może niezależnych od ministerstw i jednostek podległych, np. z powodu rezygnacji z finansowania przez podmiot lub niewywiązania się przez podmiot z realizacji zadania) faktyczne dane liczbowe zaprezentowane w tym raporcie odbiegałyby od informacji dostępnych publicznie lub przekazanych zespołowi przez instytucje współpracujące, zespół badawczy nie bierze odpowiedzialności za tego typu niezgodności.

Pierwszy etap pracy badawczej polegał na wstępnej segregacji tytułów wniosków. Celem selekcji było wyodrębnienie wniosków składanych przez podmioty ubiegające się o przyznanie dotacji, których treść sugerowała, że podejmowane działania pozostają w związku ze wspieraniem materialnego dziedzictwa kulturowego lub innymi obszarami aktywności społeczności językowo-kulturowych, lecz nie dotyczą wspierania języków używanych przez te społeczności. Na tym etapie możliwe było zidentyfikowanie, a co za tym idzie – wyeliminowanie z dalszych analiz, części wniosków, w przypadku których już na poziomie tytułów możliwe było rozpoznanie, że wniosek dotyczy działania niezwiązanego z ochroną języka. Wnioski o niejednoznacznym charakterze zostały przekazane do kolejnego etapu badań¹⁶.

Wstępna procedura selekcji tytułów wniosków została przeprowadzona w odniesieniu do przyznawanych w latach 2015-2025 przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji dotacji celowych (6438 wniosków), celowych – media (160 wniosków) i podmiotowych¹⁷ (915 wniosków) na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych lub zachowanie i rozwój języka regionalnego, o których mowa w art. 18 ust. 2 pkt 1, 3-9 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Dodatkowo wyselekcjonowane zostały wnioski z *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce* i wybrano te tytuły projektów, które mogły dotyczyć działań służących wspieraniu języka romskiego¹⁸.

Analiza polegająca na wstępnej selekcji objęła ponadto wszystkie wnioski, które w latach 2015-2025 wpłynęły do MKiDN w ramach następujących programów w latach ich funkcjonowania¹⁹: *Edukacja artystyczna* (2630 wniosków, Departament Szkolnictwa Artystycznego), *Edukacja kulturalna* (12354 wniosków, Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej, NCK), *Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży* (3454 wniosków, Departament Szkolnictwa Artystycznego, Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej), *Kultura cyfrowa* (2012 wniosków, Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych), *Rozwój sektorów kreatywnych* (1833, Departament Własności Intelktualnej i Mediów), *Promesa dla kultury* (247 wniosków, Departament Funduszy i Spraw Europejskich), *Obserwatorium kultury* (190 wniosków, Departament Mecenatu Państwa), *Teatr i taniec* (1880 wniosków, Departament Mecenatu Państwa), *Teatr* (1959 wniosków, Departament Mecenatu Państwa, Departament Narodowych Instytucji Kultury; Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego), *Film* (1831 wniosków, Departament Własności Intelktualnej i Mediów, Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny), *Muzyka* (9215 wniosków, Departament Mecenatu Państwa, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca).

Materiał badawczy stanowiły też wnioski z programów realizowanych przez jednostki podległe MKiDN we wszystkich latach ich funkcjonowania: *Edukacja medialna i informacyjna* (186 wniosków, Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny), *Teatr 2015 Promesa, 250-lecie teatru publicznego w Polsce. Edukacja teatralna i promocja teatru* (257 wniosków, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca), *Taniec* (695 wniosków, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca), *Muzyczny ślad* (2613 wniosków, Narodowy Instytut Muzyki i Tańca), *Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego* (145 wniosków, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów), *Kultura dostępna* (9709 wniosków, Narodowe Centrum Kultury). Ponadto przebadane zostały wnioski zgłoszone przez podmioty w ramach programów własnych jednostek podległych MKiDN, w całości realizowanych przez te jednostki, takich jak: *EtnoPolska* (12042 wnioski, Narodowe Centrum Kultury), *Kultura – Interwencje* (17816 wniosków, Narodowe Centrum Kultury), *Czasopisma* (1603 wnioski, Instytut Książki), *Literatura* (4241 wniosków, Instytut Książki), *Partnerstwo dla książki* (5650 wniosków, Instytut Książki), *Promocja czytelnictwa* (6191 wniosków, Instytut Książki), *Partnerstwo publiczno społeczne* (Instytut Książki).

Ze względu na dużą liczbę metaforycznych i bardzo ogólnych tytułów wniosków ze wstępnego etapu selekcji zrezygnowano w odniesieniu do programów *Kultura ludowa i tradycyjna* (7481 wniosków, w tym wnioski z priorytetem *Mistrz Tradycji*, Departament Narodowych Instytucji Kultury) oraz *Ojczyści – dodaj do ulubionych* (3383 wniosków, Narodowe Centrum Kultury). Z podobnych powodów prace przygotowawcze w postaci wstępnego wyselekcjonowania wniosków dotyczących działań mających na celu wspieranie języków nie zostały przeprowadzone w odniesieniu do programów *Folk(od)nowa* (970 wniosków, NIKiDW) i *Lekcje z twórcą ludowym* (142 wniosków, NIKiDW) realizowanych przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi, będący jednostką podległą Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Pominięcie selekcji oznaczało, że w ramach wymienionych powyżej czterech programów pierwszym etapem była szczegółowa analiza treści wszystkich zgłoszonych przez podmioty wniosków w latach funkcjonowania tych programów.

Analiza działań podmiotów na rzecz języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe została dokonana w oparciu o dokumentację konkursową obejmującą wnioski złożone w konkursach dotacyjnych wraz z wynikami naborów. Dokumentacja, uwzględniająca wnioski z programów dotacyjnych wyodrębnione do dalszego etapu badań, została przekazana zespołowi badawczemu bezpośrednio przez reprezentantów ministerstw i instytucji im podległych²⁰, co stało się możliwe dzięki staraniom Instytutu Różnorodności Językowej RP, po uprzedniej anonimizacji lub podpisaniu porozumień dotyczących przetwarzania danych osobowych.

Treść wniosków, które przekazano do badań, została przeanalizowana przy użyciu autorskiej aplikacji zaprogramowanej do analizy dużych zbiorów dokumentów w formie tekstowej i skanowanej, przygotowanej przez Bartosza Muczyńskiego w oparciu o instrukcje merytoryczne uwzględniające wiedzę językoznawczą i kulturową²¹. Aplikacja umożliwiła wstępne przyporządkowanie wniosków do opracowanej uprzednio listy badanych języków oraz wspierała decyzje dotyczące opracowanej uprzednio wraz z instrukcjami klasyfikacji tematycznej.

Wyniki uzyskane z użyciem aplikacji umożliwiającej automatyzację zostały następnie zweryfikowane poprzez wgląd do treści wniosków. Aplikacja do analizy została zaprogramowana w języku Python i wykorzystywała otwarte biblioteki do analizy danych tekstowych i plików pdf (pdfminer, PyMuPDF, pdfplumber), lokalne systemy do analizy zeskanowanych dokumentów (Tesseract ORC) oraz duże modele językowe (LLM) zarówno lokalne (Google Gemma 3 27B oraz OpenAI gpt-oss-20b, dla danych zawierających dane osobowe) jak i modele w chmurze, dostępne przez dedykowane API (Google Gemini 2.5 Flash, dla przetworzonego tekstu, zawierającego tylko fragmenty wniosków, pozbawione danych osobowych). Duże modele językowe były testowane w celu uzyskania najbardziej wiarygodnych odpowiedzi, które każdorazowo zostały następnie zweryfikowane. Z uwagi na bardzo dużą różnorodność i zmienność formularzy zarówno między konkursami jak i w ramach konkretnych konkursów, aplikacja była wielokrotnie dostosowywana pod konkretne podzbiory badanych dokumentów, z tego względu aplikacja nie może służyć jako otwarte, uniwersalne narzędzie do przetwarzania wniosków. Dodatkowo jako wsparcie podczas analizy wyników uzyskanych z użyciem automatyzacji i oprogramowania wykorzystany został asystent, zaprogramowany do klasyfikowania głównych dialektów w oparciu o dostarczone mu informacje takie jak np. nazwa miejscowości²².

Informacje wynikające z analizy wniosków dotacyjnych zostały w kolejnym kroku ustrukturalizowane i przeniesione do dedykowanej bazy danych. Zastosowanie oprogramowania do pracy z bazami danych ujednoliciło dane i pozwoliło na opracowanie zaprezentowanych w części trzeciej i czwartej niniejszego raportu wyników dotyczących działań podejmowanych w latach 2015-2025 na rzecz języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe, z uwzględnieniem aktywności i skuteczności podmiotów mających na celu wspieranie języków używanych przez te społeczności dzięki środkom z rządowych programów dotacyjnych. Rezultaty przeprowadzonej analizy ilościowej połączonej z interpretacją treściową wniosków dotacyjnych znalazły się również w części czwartej, w której został opisany poziom wsparcia finansowego, jaki otrzymały badane języki w celu realizacji różnych typów przedsięwzięć o charakterze kulturowym powiązanych ze wspieraniem języków.

Z kolei przeprowadzona w toku badań analiza jakościowa treści wniosków pozwoliła przedstawić w części piątej raportu studia przypadku i dobre praktyki w zakresie wspierania języków i odmian językowych używanych przez społeczności językowo-kulturowe zamieszkałe w Polsce. W ramach tej części przedstawione zostały – zidentyfikowane w trakcie prac badawczo-analitycznych – wyróżniające się wydarzenia kulturalne i artystyczne, wydarzenia edukacyjne oraz wydarzenia naukowe i badawcze w Polsce, które dotyczą różnych społeczności językowo-kulturowych. Uwzględniony został wpływ opisanych wydarzeń na utrzymanie i rozwój języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe zamieszkałe w Polsce oraz możliwości praktycznego wykorzystania przedstawionych przykładów w innych kontekstach.

Dodatkowo badania objęły programy kierowane do mniejszości językowo-kulturowych w krajach Unii Europejskiej, dzięki czemu możliwe było wskazanie przykładów programów adresowanych do społeczności językowo-kulturowych, funkcjonujących w różnych krajach Unii Europejskiej, które są ukierunkowane na wspieranie tych

społeczności w zakresie ochrony, wzmocnienia i popularyzacji ich języków. Zespół badawczy zaproponował zaaplikowanie wybranych rozwiązań – dobrych praktyk funkcjonujących w krajach UE – na grunt polski.

Przeprowadzona analiza dokumentacji doprowadziła do wypracowania rekomendacji, które mogą pomóc określić dalsze kierunki działań mających na celu wspieranie języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe zamieszkałe w Polsce przy uwzględnieniu istniejących rozwiązań prawnych, instytucjonalnych i programowych.

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE I INSTYTUCJONALNE (Anna Muś)

3. Analiza prawno-instytucjonalna obowiązujących europejskich, krajowych i regionalnych aktów prawnych i dokumentów strategicznych

3.1. Uniwersalne prawa człowieka: zakaz dyskryminacji, prawo do prywatności oraz wolność wyrażania opinii

Prawa językowe można wywieść z prawa do prywatności, które zostało zawarte w *Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności* z dnia 4 listopada 1950 r. [dalej: EKPC]²³ oraz w *Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych* z dnia 19 grudnia 1966 r. [dalej: MPPOP]²⁴. Do problematyki zróżnicowania językowego będziemy stosować także zakaz dyskryminacji (art. 2 ust. 1 MPPOP, art. 14 EKPC i art. 2 ust. 2 *Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych* z dnia 19 grudnia 1966 r. [dalej: MPPGSiK]²⁵). Naruszenie praw zawartych w MPPOP przez polskie władze pozwala na złożenie zawiadomienia do Komitetu Praw Człowieka ONZ, a naruszenie praw zawartych w EKPC pozwala na złożenie skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Komitet Praw Człowieka ONZ, opierając się na brzmieniu art. 17 MPPOP (prawo do prywatności), wskazał, iż każdy ma prawo do wyboru oraz zmiany własnego imienia i nazwiska²⁶. Podobne prawo wywodzi Europejski Trybunał Praw Człowieka [dalej: ETPC] z art. 8 EKPC (prawo do prywatności). Zgodnie z orzecznictwem ETPC, używanie własnego języka prywatnie i publicznie także mieści się w zakresie stosowania art. 8 EKPC.

Zakaz dyskryminacji ze względu na używany język został wprost ujęty w trzech wymienionych powyżej konwencjach. Najdalej problematykę dyskryminacji ze względu na używany język omówił Komitet ds. Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturowych w komentarzu do artykułu 2 ust. 2 MPPGSK. Tam podkreślono, iż dyskryminacja, której podstawą jest używany język lub akcent, jest często powiązana z nierównym traktowaniem ze względu na pochodzenie etniczne lub narodowe²⁷. Przesłanką dyskryminacji może więc być nie tylko odmienność językowa, ale także zróżnicowanie używanych form języka urzędowego.

Wolność wyrażania opinii jest uregulowana m.in. w art. 19 MPPOP oraz art. 10 EKPC. Wolność ta obejmuje prawo do rozpowszechniania oraz otrzymywania informacji we własnym języku, także w przestrzeni publicznej. Pozwala ona na umieszczanie prywatnych napisów i szyldów we własnym języku w sposób widoczny dla postronnych, a także na tworzenie mediów, prasy i literatury w językach innych niż język urzędowy.

Art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej [dalej: TUE]²⁸ wskazuje, iż: „Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości”. Traktat ten po raz pierwszy wprowadził pojęcie mniejszości do prawa pierwotnego UE. Art. 3 ust. 3 TUE podkreśla, iż Unia „szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy”. Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej zawiera w art. 19 regulacje pozwalające instytucjom Unii (Radzie i Parlamentowi Europejskiemu) podejmować środki „niezbędne w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną”²⁹. Jako konkretne przykłady działań mających na celu urzeczywistnienie tych postanowień można wskazać Dyrektywę Rady *wprowadzającą w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne*³⁰, *Unijne ramy strategiczne dotyczące Romów na lata 2020-2030*³¹ oraz *Unię równości: Unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025*³². Nie powstał jednak żaden plan ani żaden akt prawny dedykowany wprost mniejszościom, ponieważ ochrona praw osób należących do mniejszości jako taka nie mieści się w obszarze kompetencji UE, co wyraźnie zaznaczyła Komisja w komunikacie na temat środków podjętych przez Komisję w związku z inicjatywą obywatelską *Minority SafePack*³³.

3.2. Międzynarodowy system ochrony praw osób należących do mniejszości: zakaz asymilacji a nakaz ochrony

Zakaz przymusowej asymilacji osób należących do mniejszości można wywieść z obowiązku zawartego w art. 27 MPPOP. Obowiązek ten obejmuje zakaz pozbawiania osób należących do mniejszości „prawa do własnego życia kulturalnego, wyznawania i praktykowania własnej religii oraz posługiwania się własnym językiem wraz z innymi członkami danej grupy”. Ponieważ właśnie pozbawienie tego prawa byłoby działaniem mającym na celu przymusową asymilację, tego typu polityka państwa nie jest dopuszczalna. W literaturze wskazuje się, że zakaz ingerencji państwa w życie kulturalne grup niedominujących jest konkretnym zobowiązaniem, którego realizację można monitorować i dokonywać jej ewaluacji³⁴.

Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych z dnia 1 lutego 1995 r. [dalej: KRMN]³⁵ chroni zgodnie z deklaracją interpretacyjną złożoną przez Polskę „mniejszości narodowe zamieszkałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, których członkowie są obywatelami polskimi”³⁶. W praktyce, ochroną objęte są osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych uznanych za grupy chronione zgodnie z właściwą ustawą (poniżej *Prawo krajowe i strategię*). KRMN w art. 5 ust. 2 przewiduje zakaz asymilacji, czyli zakaz stosowania „działań lub praktyk mających na celu asymilację osób należących do mniejszości narodowych wbrew ich woli” (obowiązek negatywny) oraz powiązany z nim pozytywny obowiązek mający na celu ochronę tych osób przed takim działaniem ze strony organów państwa oraz innych osób i organizacji. Dalej idące zobowiązanie zostało zawarte w art. 5 ust. 1 KRMN, który przewiduje obowiązek zapewnienia warunków koniecznych do zachowania i rozwoju kultur osób należących do mniejszości. Ponadto KRMN wymaga wprost od państw-stron aktywnych działań pozytywnych, które mają wzmacniać oraz chronić kultury, tożsamości i języki osób należących do mniejszości oraz zapewniać przestrzeń dla ich obecności w przestrzeni publicznej (między innymi poprzez działania edukacyjne)³⁷. Konwencja chroni przede wszystkim prawa jednostek – osób należących do mniejszości.

Dalsze szczegółowe zobowiązania związane bezpośrednio z ochroną praw językowych osób należących do mniejszości obejmują:

- prawo każdej osoby należącej do mniejszości do wolności wyrażania opinii obejmujące wolność posiadania własnych opinii, otrzymywania oraz przekazywania informacji i idei w języku mniejszości bez ingerencji władz publicznych, a także bez względu na granice państwowe (art. 9 ust. 1 KRMN);
- zakaz zabraniać tworzenia drukowanych środków przekazu oraz obowiązek zapewnienia możliwości tworzenia przez mniejszości stacji radiowych i telewizyjnych (art. 9 ust. 3 KRMN);
- prawo do swobodnego używania, bez jakiegokolwiek ingerencji, języka mniejszości zarówno prywatnie, jak i publicznie, ustnie oraz pisemnie (art. 10 ust. 1 KRMN);
- w miarę potrzeb umożliwienie używania języka mniejszości w kontaktach z organami administracji publicznej na obszarach zamieszkałych przez mniejszości (art. 10 ust. 2 KRMN);
- prawo do używania własnego imienia i nazwiska oraz ich oficjalnego uznania (art. 11 ust. 1 KRMN);
- prawo do umieszczenia w języku mniejszości znaków, napisów i innych informacji o charakterze prywatnym w sposób widoczny dla osób postronnych (art. 11 ust. 2 KRMN);
- przewidzenie możliwości używania tradycyjnych nazw miejscowości i obiektów (art. 11 ust. 3 KRMN);
- zobowiązanie do szerzenia wiedzy o kulturze, historii, języku i religii mniejszości (art. 12 ust. 1 KRMN);
- zapewnienie odpowiednich możliwości kształcenia nauczycieli i dostępu do podręczników (art. 12 ust. 2 KRMN);
- prawo każdej osoby należącej do mniejszości do nauki języka mniejszości (art. 14 ust. 1 KRMN), a w rejonach tradycyjnie zamieszkałych przez mniejszości także zapewnienie odpowiedniej możliwości uczenia się języka lub w języku mniejszości w ramach systemu edukacji (art. 14 ust. 2 KRMN).

W przypadku KRMN nie ma możliwości składania skarg indywidualnych, a jedynym mechanizmem kontroli realizowania zobowiązań konwencyjnych przez państwa-strony jest monitoring komitetu doradczego ds. KRMN³⁸.

3.3. Ochrona języków

Językami zgłoszonymi do ochrony przez Polskę są języki mniejszości narodowych: białoruski, czeski, hebrajski, jidysz, litewski, niemiecki, ormiański, rosyjski, słowacki i ukraiński; oraz języki mniejszości etnicznych: karaimski, łemkowski, romski i tatarski; jako język regionalny chroniony jest język kaszubski. Podstawowe znaczenie dla interpretacji zobowiązań wynikających z EKJRM ma to, iż chroni ona języki jako zjawiska, a niekoniecznie prawa językowe ich użytkowników. Wyżej wymienione języki dalej będą nazywane językami chronionymi.

Zgodnie z deklaracjami złożonymi dnia 12 lutego 2009 do EKJRM³⁹, w Polsce stosowane są następujące przepisy z części III *Europejskiej Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych* z dnia 5 listopada 1992 r. [dalej: EKJRM]⁴⁰:

- artykuł 8: ustępy 1 a (i), b (i), c (i), d (iii), e (ii), g, h, i oraz 2. Obejmują one: zobowiązanie do udostępnienia nauczania w językach chronionych na poziomie przedszkolnym, podstawowym i średnim, zobowiązanie do uwzględnienia nauczania tych języków w ramach szkolnictwa zawodowego i technicznego oraz zapewnienie możliwości studiowania tych języków na poziomie wyższym.
- artykuł 9: ustęp 2 a. Obejmuje on obowiązek niezaprzeczenia ważności dokumentów sporządzonych w językach chronionych.
- artykuł 10: ustępy 2 b, g oraz 5. Ujęto w nich: możliwość składania ustnych i pisemnych wniosków w językach chronionych, oficjalnie przyjmowanie również tradycyjnych nazw miejscowości w językach chronionych, zezwolenie na używanie lub przybieranie nazwisk w tych językach.
- artykuł 11: ustępy 1 a (ii), (iii), b (ii), c (ii), d, e (i), f (ii), g oraz 2 i 3. Obejmują one zachęcanie do: utworzenia co najmniej jednej stacji radiowej i jednego kanału telewizyjnego w językach chronionych (w tym przez nadawcę publicznego), regularnego nadawania programów radiowych oraz telewizyjnych, produkcji oraz dystrybucji utworów dźwiękowych i audiowizualnych, utworzenia co najmniej jednej gazety. Ponadto Polska zobowiązała się do zagwarantowania wolności odbioru transmisji z państw sąsiednich oraz do zapewnienia reprezentacji interesów użytkowników języków chronionych w organach odpowiedzialnych za wolność mediów.
- artykuł 12: ustępy 1 a, b, c, d, e, f, g oraz 2 i 3. Obejmują one zobowiązania do: promowania różnych form dostępu do dzieł tworzonych w językach chronionych, w tym poprzez rozwijanie działań w zakresie przekładu i dubbingu, a także popieranie lub ułatwianie tworzenia instytucji odpowiedzialnych za dzieła w językach chronionych. Ponadto ujęto tam zobowiązanie do uwzględniania języków chronionych w działaniach kulturalnych, włączanie pracowników posługujących się tymi językami do działań kulturalnych oraz włączanie ich użytkowników podczas tworzenia obiektów i planowania działań.
- artykuł 13: ustęp 1 b, c, d oraz 2 b. Ujęto w nim zobowiązania do zakazu umieszczania klauzul wykluczających lub ograniczających używanie języków chronionych, sprzeciwianie się praktykom mającym podobny efekt oraz dążenie do ułatwiania stosowania języków chronionych, a w sektorach gospodarki pozostających pod kontrolą władz publicznych zobowiązano się do organizacji działań promujących języki chronione.
- artykuł 14: ustępy a i b. Obejmuje on zobowiązanie do sprzyjania kontaktom i współpracy transgranicznej.

Monitoring stosowania EKJRM w cyklu pięcioletnim prowadzi komitet ekspertów ds. EKJRM, a rekomendacje dla państwa-stron są wydawane przez Komitet Ministrów Rady Europy⁴¹. Nie przewidziano procedury składania i rozpatrywania skarg indywidualnych. Należy podkreślić, iż zgodnie z raportem komitetu ekspertów wielu ze zobowiązań powziętych na mocy EKJRM nie zrealizowano⁴².

3.4. Prawo krajowe i strategię

Zgodnie z ustawą z dnia 7 października 1999 roku *o języku polskim*⁴³ [dalej: u.j.p.], język polski jest językiem urzędowym i powinien być używany przez wszystkie organy władzy publicznej w Polsce. W oparciu o art. 3 ust. 1 u.j.p. ochrona języka polskiego polega również na „upowszechnianiu szacunku dla regionalizmów i gwar, a także przeciwdziałaniu ich zanikowi” (art. 3 ust. 1 pkt 4 u.j.p.). Na podstawie art. 3 ust. 2 u.j.p. do ochrony języka polskiego zobowiązane są „wszystkie organy władzy publicznej oraz instytucje i organizacje uczestniczące w życiu publicznym”. Na tym tle wydaje się interesującym, iż problematyka form ochrony języka polskiego nie znalazła się w żadnym dziale administracji rządowej poza sprawami zagranicznymi⁴⁴, nie jest to także ujęte w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. *w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego*⁴⁵, ani w innych aktach prawnych. Art. 3 ust. 1 pkt 4 u.j.p. w praktyce w zasadzie nie jest realizowany, a przynajmniej nie powstały mechanizmy służące wprost realizacji przewidzianych w nim form ochrony języka urzędowego. Nie powinno więc dziwić, iż w rzeczywistości systemowo pośrednio ten cel realizowany jest tylko w jeden sposób, w odniesieniu do jednej gwary. Mowa o gwarze warmińskiej, która została umieszczona na Krajowej Liście Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego prowadzonej przez NID (13).

Art. 4 u.j.p. zakłada, iż język polski jest językiem urzędowym na terytorium RP oraz zgodnie z art. 1 podlega on ochronie. Jednakże, art. 2 wskazuje, iż ustawa nie narusza: 1) przepisów o stosunku państwa do kościoła i związków wyznaniowych oraz 2) praw mniejszości narodowych i grup etnicznych.

Prawa osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz ochrona języka regionalnego (a pośrednio

też społeczności posługującej się językiem regionalnym) zostały uregulowane w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 roku *o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* [dalej: u.m.n.e.]⁴⁶. Prawa *stricte* językowe dotyczą zagadnień związanych z posługiwaniem się językiem mniejszości i ochroną tego języka (lub językiem regionalnym na podstawie odesłania z art. 19. ust. 2 u.m.n.e.). Zostały one ujęte w następujących przepisach:

- art. 7: prawo do używania oraz pisowni imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości;
- art. 8 pkt 1: prawo do posługiwania się językiem mniejszości w życiu publicznym i prywatnie;
- art. 8 pkt 2: prawo do rozpowszechniania informacji w języku mniejszości;
- art. 8 pkt 3: prawo do zamieszczania w języku mniejszości informacji o charakterze prywatnym;
- art. 8 pkt 4: prawo do nauki języka mniejszości;
- art. 9: możliwość używania języka mniejszości jako języka pomocniczego w sprawach przed organami gminy, gdy zostały spełnione przesłanki ustawowe;
- art. 12: możliwość wprowadzenia dodatkowych, tradycyjnych nazw w języku mniejszości, jeśli zostały spełnione przesłanki ustawowe.
- art. 18: możliwość przyznawania dotacji celowych lub podmiotowych na działalność związaną z zachowaniem kultury i tożsamości, w których mieści się także ochrona, zachowanie i rozwój języka chronionego.

Zauważmy, iż obserwujemy także szereg problemów związanych z niepoprawną implementacją do prawa polskiego następujących zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej, wynikających z umów międzynarodowych:

1. Przepisy zawarte w u.m.n.e. nie realizują w pełni zobowiązań ujętych w artykule 13 EKJRM ustęp 1 b, c oraz 2 b. Prawo do używania języka chronionego nie oznacza wprowadzenia ułatwień ani zachęcania do używania języków chronionych w życiu społecznym i gospodarczym.
2. Praktyka realizacji zobowiązań związanych z prawem do nauki języka wskazuje na szereg nieprawidłowości. Nie zostało zapewnione systemowe kształcenie kadry nauczycielskiej ani dostęp do podręczników (art. 12 KRMN). Ponadto, pomimo zobowiązania się do wprowadzenia nauczania w językach mniejszości (art. 11 EKJRM: ustępy 1 a (ii), (iii), b (ii), c (ii)), nie zostały przyjęte ramy organizacyjne pozwalające na efektywne wprowadzenie tego zobowiązania w praktyce. Wbrew przyjętemu zobowiązaniu, zazwyczaj nauczanie języków odbywa się w formie dodatkowych zajęć z języka chronionego, co nie jest wystarczające.
3. Ramy prawne regulujące możliwość używania języka pomocniczego (zawarte w art. 9 i 10 u.m.n.e.) same w sobie są niejasne i powodują wątpliwości interpretacyjne. Natomiast próg 20% ludności posługującej się danym językiem mniejszości (zgodnie z wynikami ostatniego spisu powszechnego) jest w istocie barierą zaporową. Ponadto, nie jest zrozumiałym ograniczenie możliwości wprowadzenia języka pomocniczego tylko do poziomu gmin, kiedy art. 10 ust. 2 lit. b EKJRM nie przewiduje takiego ograniczenia, więc prawo to mogłoby objąć powiaty (a także województwa).
4. Dostęp do mediów jest powiązany z art. 8 pkt. 1 oraz 2 u.m.n.e., jednakże nie został on uregulowany jako odrębne prawo. Obowiązek uwzględniania potrzeb mniejszości został ujęty w art. 21 ust. 1a ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. *o radiofonii i telewizji*⁴⁷. Praktyczna realizacja tego przepisu budzi szereg kontrowersji w zakresie czasu emisji programów przeznaczonych dla mniejszości i społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz ich jakości. Szereg nieprawidłowości prowadzi do stwierdzenia, iż w istocie Polska nieprawidłowo realizuje zobowiązania wynikające z art. 11 ust. 1 lit b (ii) oraz c (ii) EKJRM. Nie ma także informacji o implementacji zobowiązań zawartych w art. 11 lit. d, f oraz g EKJRM.
5. Finansowanie ochrony, zachowania i rozwoju języków chronionych, pośrednio przewidziane w art. 18 u.m.n.e., nie jest wystarczająco szczegółowo lub poprawnie uregulowane. Nie ma informacji o implementacji do polskiej ustawy artykułu 12 EKJRM ustępy 1 lit. b, c, d, e, f, oraz 3.

W *Programie integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce* podniesiono potrzebę prowadzenia edukacji kulturowej i historycznej związanej ze społecznością romską⁴⁸. Taka edukacja powinna zostać skierowana nie tylko do uczniów pochodzenia romskiego, ale także powinna zostać ujęta w powszechnych programach nauczania. Równocześnie należy zwrócić uwagę na brak nauczania języka romskiego jako języka mniejszości w szkołach. Jest to złożone zjawisko, które powinno być oceniane jako negatywne. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu ochronę i zachowanie tego języka także w ramach systemu edukacji.

Nie został przyjęty żaden dokument o charakterze strategicznym, który określałby cele oraz sposoby realizacji ochrony różnych form języka polskiego (regionalizmów, dialektów i gwar). Podobnie nie przyjęto strategii w zakresie ochrony, promocji oraz rozwoju języków mniejszości i języka regionalnego.

4. Jakościowa analiza treści programów dotacyjnych wspierających społeczności językowo-kulturowe w zakresie ochrony ich języków

4.1. Programy krajowe

Na podstawie art. 18 ust. 3 u.m.n.e. dysponentem środków przewidzianych w budżecie państwa na udzielanie dotacji podmiotowych i celowych (uregulowanych w art. 18 ust. 2 u.m.n.e.) na cele związane z kulturami (w tym językami) mniejszości oraz z językiem regionalnym jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych (aktualnie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji [dalej: MSWiA]). Minister co roku jest zobowiązany do opublikowania zasad postępowania o udzielenie dotacji. W latach poprzednich zasady te były ujmowane w formie *Informacji MSWiA*. W roku 2025 zostały one ujęte w formie *Regulaminu naboru ofert na realizację w 2025 r. zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych lub zachowanie i rozwój języka regionalnego, o których mowa w art. 18 ust. 2 pkt 1, 3-9 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych*⁴⁹. Obejmuje on dotacje podmiotowe oraz dotacje celowe, w tym wyodrębniono dotacje celowe na działalność związaną z mediami. Zadania związane z językiem mogą obejmować przede wszystkim:

- działalność instytucji kulturalnych, ruchu artystycznego i twórczości mniejszości lub społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz organizację imprez artystycznych mających istotne znaczenie dla kultury mniejszości lub dla zachowania i rozwoju języka regionalnego;
- wydawanie książek, czasopism, periodyków i druków ulotnych w językach mniejszości, w języku regionalnym lub w języku polskim, w postaci drukowanej oraz w innych technikach zapisu obrazu i dźwięku;
- prowadzenie bibliotek oraz dokumentacji życia kulturalnego i artystycznego mniejszości lub bibliotek oraz dokumentacji dotyczących języka regionalnego;
- propagowanie wiedzy o mniejszościach lub o języku regionalnym.

W przypadku dotacji podmiotowych oferenci także muszą wykazać, iż realizują przynajmniej jedno z wymienionych w Regulaminie zadań. Oferentami mogą być organizacje mniejszości (organizacje pozarządowe) oraz instytucje kulturalne mające istotne znaczenie dla kultury mniejszości lub zachowania i rozwoju języka regionalnego. Pojęcia określające typy oferentów nie mają definicji legalnych.

Inicjatywy mające na celu ochronę, zachowanie oraz rozwój języków mniejszościowych, regionalnych, a także form (regionalizmów, dialektów, gwar) języka polskiego mogą być również finansowane z innych źródeł. Poniżej zostaną omówione programy dotacyjne innych organów administracji rządowej oraz państwowych instytucji kultury, które pozwalają na realizację takich inicjatyw. Omówione zostały tylko programy, w których beneficjentami mogą być osoby fizyczne lub organizacje pozarządowe.

Kilka programów realizuje cele związane bezpośrednio z językami oraz twórczością wyrażoną poprzez język. Cele związane z ochroną języka polskiego oraz jego różnorodności mogły być w pewnym stopniu realizowane przez program dotacyjny *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, który był prowadzony przez Narodowe Centrum Kultury [dalej: NCK] do 2024 roku. Przewidywał on ukazywanie różnorodności polszczyzny, refleksję nad rolą języka oraz nad związkiem polszczyzny z kulturą Polaków⁵⁰. Należy jednak zauważyć, że wśród kryteriów oceny wniosków nie znajdziemy promowania różnorodności ani różnych form języka polskiego (regionalizmów, gwar, dialektów).

Programy dotacyjne realizuje także powołany w 2024 roku Instytut Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej [dalej: IRJR]⁵¹. Istotne znaczenie może mieć zwłaszcza program dotacyjny *Różnorodność językowa*, którego cele wprost nawiązują do wielojęzyczności i różnorodności kulturowej (w tym językowej).

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi [dalej: NIKiDW] ogłosił w 2025 konkurs *Kolekcjoner słów gwarowych*⁵². Celem konkursu jest zachowywanie dziedzictwa językowego polskiej wsi poprzez zachęcanie do tworzenia amatorskich słowników gwar (gromadzenie wiedzy oraz popularyzacja). Słowniki mogą obejmować nie tylko gwary języka polskiego, ale także innych języków słowiańskich czy języka niemieckiego. Nie odnaleziono kryteriów oceny.

Instytut Książki zarządza programami: *Literatura*, *Promocja czytelnictwa*, *Czasopisma* oraz *Partnerstwo publiczno-społeczne*, później *Partnerstwo dla książki*⁵³. Każdy z tych programów związany jest bezpośrednio z językami oraz twórczością wyrażoną poprzez język. Jednakże, wśród omawianych programów przeważają dzieła w języku polskim lub tłumaczone na język polski. Także wśród kryteriów oceny nie znajdziemy kryteriów wskazujących na promowanie różnorodności językowej, ale znajdziemy potrzebę otwarcia się na różnego typu mniejszości (dopiero w roku 2025) w konkursach *Czasopisma* i *Literatura*.

Część programów realizuje raczej zadania związane z kulturą, ale w ich ramach także mogą mieścić się zadania związane z językiem. *Kultura ludowa i tradycyjna*, jeden z programów ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego [dalej: MKiDN], przewiduje finansowanie działań mających na celu wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi oraz zachowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego⁵⁴. Jedynym z komponentów programu jest nabór *Mistrz tradycji*, który powinien służyć facylitacji przekazu międzypokoleniowego wiedzy oraz umiejętności (w tym w zakresie literatury). Program *Kultura ludowa i tradycyjna* wprost przewiduje możliwość realizacji zadań związanych z gwarami (poza wydawaniem publikacji). Co najbardziej interesujące, jest to jeden z nielicznych programów, w których wprost ujęto możliwości finansowania przedsięwzięć związanych z kulturami mniejszości narodowych i etnicznych. Wśród kryteriów oceny znalazła się otwartość oraz tolerancja, ale nie promocja różnorodności.

W 2023 roku został uruchomiony program dotacyjny zarządzany przez Narodowy Instytut Dziedzictwa [dalej: NID], który związany jest bezpośrednio z ochroną dziedzictwa niematerialnego, o nazwie *Niematerialne – przekaz dalej*⁵⁵. Program ten został uruchomiony w celu finansowego wspierania elementów dziedzictwa wpisanych na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Ponieważ znalazła się tam także gwara, może on służyć finansowaniu tego zjawiska.

Dalej, NCK prowadzi od 2019 roku program *Etnopolska*. W tym przypadku cele programu określają wprost, iż został on przewidziany by zachować tradycje lokalne i wzmocnić lokalne tożsamości⁵⁶. Jest to program pozwalający na finansowanie zadań związanych z folklorem, rzemiosłem tradycyjnym i podobnymi, a zjawiska językowe mogą jedynie pośrednio być dzięki niemu chronione. Kryteria oceny nie zawierają odniesienia do różnorodności kulturowej lub językowej.

NKiDW także prowadzi szereg konkursów stypendialnych⁵⁷ (w tym: *Stypendia Mistrz-Uczeń, Program stypendialny dla twórców ludowych*) oraz grantowych⁵⁸ (w tym: *Folk(od)nowa*). Na wstępie można zauważyć, że regulaminy konkursów oraz kryteria oceny nie są łatwo dostępne na stronie internetowej NIKiDW (choć da się do nich dotrzeć). Nie jest też publikowana pełna lista rankingowa z przyznaną punktacją, a jedynie lista osób, którym przyznano finansowanie. Program *Stypendia Mistrz-Uczeń* obejmuje realizację autorskiego projektu edukacyjnego w zakresie ludowej sztuki, rękodzieła lub rzemiosła. W ramach kryteriów oceny znaczenie mają m.in. ocena potencjału faktycznego przekazania umiejętności oraz ochrona unikatowych i zanikających umiejętności. *Program stypendialny dla twórców ludowych* w dużej mierze jest zbliżony do poprzedniego, ale jego celem jest realizacja autorskiego projektu twórczego, zakorzenionego we wspólnocie lokalnej/regionalnej. Wśród kryteriów oceny jest wzmocnienie lub ratowanie lokalnych umiejętności (wiedzy), zgodnych z tradycyjnymi kanonami typowymi dla danego miejsca. Wśród konkursów grantowych NKiDW można wyróżnić program *Folk(od)nowa*. Cele programu obejmują wsparcie przekazu międzypokoleniowego, edukację regionalną i zwiększenie aktywności kulturalnej związanej z tradycjami ludowymi. Jedno z zadań obejmuje naukę oraz promocję lokalnych dialektów i gwar. Program ma na celu wspieranie i wzmocnienie lokalnych oraz regionalnych elementów kultury ludowej.

Program *Kultura cyfrowa* od 2016 roku jest zarządzany przez MKiDN⁵⁹. Obejmuje on zwiększenie liczby dostępnych zasobów cyfrowych, pośrednio więc może służyć digitalizacji różnych archiwów oraz tworzeniu nagrań cyfrowych. Zaangażowanie w projekt lokalnych społeczności lub mniejszości narodowych i etnicznych było od 2025 roku jednym z kryteriów oceny wniosków.

Wśród programów zarządzanych przez NCK można zwrócić uwagę na opis celów programu *Kultura dostępna*, którego jednym z priorytetów było poszerzanie dostępu do oferty kulturalnej oraz zwiększanie dostępności kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami⁶⁰. W roku 2025 wprost wyodrębniono wśród celów programu zapewnianie dostępu do oferty kulturalnej osobom z niepełnosprawnościami, co należy ocenić pozytywnie.

4.2. Programy transgraniczne

Programy typu Interreg mogą także oferować szanse na zdobycie finansowania dla działań realizowanych przez osoby należące do mniejszości (organizacje pozarządowe mogą być wnioskodawcami w niektórych naborach, podobnie jak jednostki samorządu terytorialnego i ich podmioty podległe). Wydaje się, iż finansowanie może być także przeznaczone na wsparcie dla kultur oraz gwar pogranicza. Dotyczy to zwłaszcza mniejszości czeskiej, litewskiej, niemieckiej oraz słowackiej (które są w Rzeczypospolitej ludnością autochtoniczną, a równocześnie mają swoje państwo pokrewne w postaci państwa sąsiadującego z Polską). Poniżej przedstawiono przykładowe programy na lata 2021-2027⁶¹.

Interreg Brandenburgia-Polska⁶² w Priorytecie 3 oferuje możliwość finansowania nauczania języka państwa sąsiedniego. Można z niego także finansować projekty poszerzające i wzmacniające ofertę kulturalną obszaru pogranicza. Interreg Polska-Saksonia⁶³ w Priorytecie 2 wspiera kształcenie przez całe życie oraz wzmacnianie roli

kultury w rozwoju obszarów pogranicza. Interreg Czecho-Polska⁶⁴ w Priorytecie 2 przewiduje wspieranie przedsięwzięć mających na celu wzmacnianie oferty turystycznej, a w Priorytecie 4 wspierane jest zacieśnianie więzi transgranicznych. Interreg Polska-Słowacja⁶⁵ w Priorytecie 3 przewiduje stworzenie warunków dla twórczości na pograniczu, a także zwiększenie atrakcyjności turystycznej tego obszaru. W Interreg Litwa-Polska⁶⁶ jeden z priorytetów przewiduje promowanie dobrostanu kulturowego.

Możliwość wnioskowania o finansowanie w tych programach jest jednak ograniczona. Po pierwsze, jest to ograniczenie geograficzne – projekty muszą być realizowane na obszarze pogranicza. Po drugie, projekty wymagają wkładu własnego. Po trzecie, w przypadku wielu naborów jest bardzo duża konkurencja. Dlatego też nie są to instrumenty polityki publicznej, po które często sięgają organizacje mniejszości oraz instytucje kultury mniejszości, a także stowarzyszenia reprezentujące kultury pogranicza.

4.3. Programy międzynarodowe

Unia Europejska prowadzi programy dotacyjne dla artystów i podejmuje działania w celu wspierania sektorów kreatywnych oraz sztuki, lecz każde państwo członkowskie jest odpowiedzialne za prowadzenie własnej polityki kulturalnej⁶⁷. Prawo pierwotne nie przewiduje zobowiązania instytucji UE do prowadzenia aktywnych działań w zakresie ochrony różnorodności językowej państw członkowskich, w tym ochrony języków mniejszościowych lub regionalnych. Dotychczas instytucje UE nie angażowały się w ochronę praw mniejszości i grup językowych (poza podstawowymi prawami człowieka), a nawet grupy te czuły się pozostawione poza działaniami tych instytucji⁶⁸.

Fundusze norweskie i EOG, w tym program *Kultura*⁶⁹, choć w praktyce wspierają instytucje kultury i ochronę zabytków w Polsce, nie są przejawem polskiej polityki kulturalnej. Nie są też one nastawione na wspieranie różnorodności językowej. Mimo to właśnie dzięki tym funduszom powstała jedyna w Polsce placówka wspierająca język i kulturę wilamowską – Muzeum Kultury Wilamowskiej⁷⁰. Wydaje się, że mimo, iż programy te nie są tworzone z myślą o ochronie różnorodności w ramach państwa (zwłaszcza o ochronie osób należących do mniejszości i innych grup niedominujących), w praktyce (przy odpowiednim wsparciu) mogą one dawać pewne możliwości także w tym zakresie.

Zarysowane w tym miejscu programy o charakterze międzynarodowym nie zostały przewidziane jako mechanizmy wspierające języki mniejszości, języki regionalne ani odmiany języka polskiego. Nie zostały one także stworzone jako mechanizmy finansowe, z których z łatwością mogą korzystać organizacje pozarządowe, które w praktyce dziś są głównymi (choć nie jedynymi) podmiotami realizującymi zadania związane z zachowaniem różnorodności językowej Rzeczypospolitej Polskiej.

4.4. Rola jednostek samorządu terytorialnego

Organy jednostek samorządu terytorialnego również mogą odegrać pewną rolę w zarządzaniu różnorodnością kulturową. Zadania w sferze kultury zostały zawarte we wszystkich trzech ustawach samorządowych (art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym*⁷¹; art. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie powiatowym*⁷²; art. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie wojewódzkim*⁷³). W praktyce prowadzone są samorządowe instytucje kultury w formach miejskich oraz gminnych domów kultury. Ponadto działalność kulturalną związaną z promocją czytelnictwa prowadzą miejskie lub gminne biblioteki publiczne. Możliwa jest również organizacja wydarzeń kulturalnych oraz współfinansowanie takich wydarzeń przez te organy⁷⁴.

Organy samorządu terytorialnego, jako ulokowane najbliżej obywateli organy władzy publicznej, mają możliwość prowadzenia diagnozy potrzeb poszczególnych wspólnot lokalnych i regionalnych. Na tej podstawie mogą one planować i wdrażać działania mające na celu zaspokajanie potrzeb wspólnot lokalnych, które są dopasowane do danej sytuacji społecznej oraz kontekstu kulturowego. Z tego powodu samorząd terytorialny powinien odgrywać znaczącą rolę w ochronie, zachowaniu oraz rozwoju różnorodności kulturowej Rzeczypospolitej na poziomie lokalnym i regionalnym⁷⁵. Wymaga to od państwa przewidzenia wparcia finansowego oraz rozwiązań prawnych, które zapewniłyby prawidłowy przepływ środków.

Równocześnie rolę organów centralnych powinno być określenie ram oraz celów polityki publicznej w zakresie zarządzania różnorodnością kulturową. W innym przypadku działania podejmowane przez organy samorządu terytorialnego są raczej incydentalne i mają charakter fragmentaryczny. Określenie wspólnych celów w zakresie ochrony języków oraz zarządzania różnorodnością językową, przy równoczesnym pozostawieniu swobody decyzyjnej w zakresie ich realizacji w konkretnych warunkach lokalnych, mogłoby pozwolić na lepsze zarządzanie finansami publicznymi oraz zwiększenie efektywności podejmowanych działań.

4.5. Strategie rozwoju województw

Specyficzna rola samorządu wojewódzkiego ujawnia się w możliwości opracowania i przyjęcia strategii rozwoju województwa. Rolę języka i kultury zbadano, analizując wszystkie strategie polskich województw opracowane na okres do 2030 roku⁷⁶. Poniżej omówiono elementy wspólne oraz wyróżniające się w ujmowaniu zagadnień związanych z różnorodnością językową i kulturową Rzeczypospolitej.

Problematyka języka pojawiała się w analizowanych strategiach zwykle w kontekście kompetencji językowych w zakresie języków obcych (przede wszystkim języka angielskiego). W województwie zachodniopomorskim powiązано wzmocnienie kompetencji językowych ze współpracą na pograniczu polsko-niemieckim. Kwestia języków niedominujących została podniesiona w województwie pomorskim, gdzie wprost wskazano, iż jednym z celów strategicznych jest zachowanie i rozwój języka regionalnego, czyli języka kaszubskiego. Ochrona oraz promocja gwar została ujęta w strategii województwa warmińsko-mazurskiego (gwara warmińska jest uznana za element dziedzictwa niematerialnego) oraz w strategii województwa opolskiego (promocja gwary śląskiej – określenie pochodzi ze strategii). Ponadto, do strategii województwa opolskiego zostały włączone działania mające na celu podtrzymywanie oraz rozwój tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych. W innych strategiach rozwoju województw nie odniesiono się do różnorodności językowej Rzeczypospolitej.

Kultura w analizowanych strategiach pojawiła się we wszystkich z nich w czterech kontekstach. Po pierwsze, jako element budujący kapitał społeczny i wymagający zwiększenia poziomu partycypacji w kulturze. Po drugie, jako element wzmacniający tożsamość regionalną. Po trzecie, brano po uwagę potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego oraz jego promocję przez turystykę. Po czwarte, działalność kulturalna była ujmowana w kontekście jakości życia w danym województwie i oferty związanej ze spędzaniem czasu wolnego. Poszczególne województwa kładły zróżnicowany nacisk na te elementy. Ponadto niektóre strategie mówiły o promowaniu polskości, budowaniu świadomości narodowej lub tożsamości narodowej mieszkańców (zachodniopomorskie, lubuskie, śląskie i małopolskie). Strategia województwa śląskiego odniosła się także do silnej tożsamości kulturowej i identyfikacji mieszkańców z regionem, choć nie wspomniano w niej o śląskiej grupie etnicznej ani jej języku. W niektórych strategiach pojawiły się nawiązania do wielokulturowego dziedzictwa regionu (lubuskie, dolnośląskie, łódzkie, małopolskie i lubelskie). Ponadto część ze strategii nawiązywała do współczesnej różnorodności kulturowej w ramach województwa (pomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie i opolskie) oraz brała sobie za cel wzmacnianie otwartości, tolerancji lub dialogu międzykulturowego (podlaskie, dolnośląskie, opolskie i lubelskie).

Podsumowując, można zauważyć, iż co do zasady strategie wojewódzkie rzadko stawiają sobie za cel promowanie, zachowanie lub wzmacnianie różnorodności językowej czy kulturowej w regionie. Także jedynie część ze strategii wprost identyfikuje partykularne elementy, typowe dla swoich regionów i dopasowuje do nich cele rozwoju. Poza kilkoma wyjątkami, wielokulturowość, jeśli pojawia się w strategii, to jest raczej hasłem niż rozpoznany elementem, któremu nadaje się w danym województwie jakąś skonkretyzowaną rolę.

III. ANALIZA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W LATACH 2015-2025 NA RZECZ JĘZYKÓW UŻYWANYCH PRZEZ SPOŁECZNOŚCI JĘZYKOWO-KULTUROWE

(Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z życiem oprogramowania)

5. Wyniki analiz programów dotacyjnych (ogłaszanych przez MSWiA, MKiDN, MRiRW i jednostki im podległe) z lat 2015-2025

Niniejszy rozdział raportu przedstawia wyniki badań ilościowych, których celem jest wykazanie, w jakim zakresie programy dotacyjne oferowane w latach 2015-2025 przez MSWiA, MKiDN, MRiRW i jednostki im podległe wspierają rozwój poszczególnych języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe. Wyniki badań zostały oparte na ilościowej analizie dokumentacji konkursowej, w szczególności wniosków złożonych przez podmioty, jak i na zestawieniach finansowych. Zakres dokumentacji, która podlegała analizie wynosił łącznie 118639 zgłoszeń w konkursach o dotacje publiczne.

W poniższych zestawieniach osobno zostały ujęte wyniki analiz programów dotacyjnych i rozstrzygnięć konkursów w ramach poszczególnych programów w odniesieniu do społeczności językowych posługujących się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. oraz językami nieujętymi w ustawie, ale starającymi się o uzyskanie statusu mniejszości narodowych lub etnicznych. W odrębnym zestawieniu znalazły się wnioski dotyczące ogólnej kategorii „różnych języków”. Kategoria ta została wydzielona, ponieważ powiązane z nią

projekty wspierają języki i wiążą się z celem prowadzonych tutaj badań, natomiast często zawierają jedynie ogólną informację dotyczącą tego, które języki są wspierane, co uniemożliwia jednoznaczne przyporządkowanie do pierwszej lub drugiej kategorii.

5.1. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r.

Tabela 1. Wyniki analiz programów dotacyjnych MSWiA w odniesieniu do społeczności posługujących się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
Celowe	10 892 246,00 zł	11 131 265,00 zł	11 102 202,00 zł	11 621 723,00 zł	11 815 997,00 zł	11 679 325,00 zł	11 353 947,00 zł	13 186 769,00 zł	13 639 998,00 zł	13 722 567,00 zł	13 335 449,00 zł	133 481 488,00 zł
białoruski	2 016 028,00 zł	2 143 150,00 zł	2 005 980,00 zł	1 690 900,00 zł	1 904 200,00 zł	1 825 085,00 zł	1 829 850,00 zł	1 958 930,00 zł	2 134 220,00 zł	2 049 620,00 zł	1 988 000,00 zł	21 545 963,00 zł
czeski	87 100,00 zł	80 000,00 zł	80 000,00 zł	76 473,00 zł	88 450,00 zł	68 907,00 zł	80 634,00 zł	96 699,00 zł	116 014,00 zł	164 000,00 zł	160 374,00 zł	1 098 651,00 zł
litewski	608 600,00 zł	638 600,00 zł	652 660,00 zł	725 706,00 zł	739 180,00 zł	733 253,00 zł	680 020,00 zł	756 700,00 zł	861 990,00 zł	869 690,00 zł	869 300,00 zł	8 135 699,00 zł
niemiecki	1 853 290,00 zł	1 731 689,00 zł	1 880 030,00 zł	2 269 124,00 zł	2 254 902,00 zł	2 002 734,00 zł	2 250 452,00 zł	2 518 205,00 zł	2 255 248,00 zł	2 262 157,00 zł	2 237 081,00 zł	23 514 912,00 zł
ormiański	240 800,00 zł	241 000,00 zł	384 212,00 zł	413 630,00 zł	404 918,00 zł	336 595,00 zł	366 370,00 zł	391 454,00 zł	521 266,00 zł	525 800,00 zł	499 916,00 zł	4 325 961,00 zł
rosyjski	149 000,00 zł	68 100,00 zł	132 000,00 zł	94 300,00 zł	99 600,00 zł	93 100,00 zł	98 000,00 zł	106 200,00 zł	118 350,00 zł	108 400,00 zł	108 580,00 zł	1 175 630,00 zł
słowacki	411 300,00 zł	411 300,00 zł	439 000,00 zł	463 300,00 zł	489 500,00 zł	447 980,00 zł	418 880,00 zł	579 600,00 zł	577 800,00 zł	577 900,00 zł	563 200,00 zł	5 379 760,00 zł
ukraiński	1 621 220,00 zł	1 654 390,00 zł	1 453 750,00 zł	1 596 612,00 zł	1 657 225,00 zł	1 613 642,00 zł	1 501 660,00 zł	1 748 076,00 zł	1 732 140,00 zł	1 709 520,00 zł	1 741 480,00 zł	18 029 715,00 zł
żydowskie (hebrajskie)			10 000,00 zł	9 000,00 zł	23 000,00 zł	40 000,00 zł	46 500,00 zł	11 000,00 zł	32 000,00 zł	19 800,00 zł	18 500,00 zł	209 800,00 zł
żydowskie (jidysz)	393 076,00 zł	344 376,00 zł	357 000,00 zł	404 766,00 zł	447 900,00 zł	424 890,00 zł	406 000,00 zł	484 200,00 zł	513 780,00 zł	511 000,00 zł	500 000,00 zł	4 786 988,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)	496 100,00 zł	571 500,00 zł	549 220,00 zł	660 405,00 zł	634 200,00 zł	508 560,00 zł	451 900,00 zł	526 400,00 zł	578 100,00 zł	625 400,00 zł	621 928,00 zł	6 223 713,00 zł
karaimski	64 700,00 zł	75 700,00 zł	80 300,00 zł	116 040,00 zł	116 000,00 zł	110 000,00 zł	111 270,00 zł	136 600,00 zł	119 500,00 zł	149 500,00 zł	160 000,00 zł	1 239 610,00 zł
łemkowski	1 039 005,00 zł	1 114 600,00 zł	913 050,00 zł	825 100,00 zł	862 850,00 zł	893 350,00 zł	942 500,00 zł	1 420 200,00 zł	1 080 500,00 zł	1 089 400,00 zł	999 400,00 zł	11 179 955,00 zł
romski	728 500,00 zł	880 500,00 zł	971 600,00 zł	1 009 622,00 zł	795 460,00 zł	1 009 702,00 zł	904 400,00 zł	961 220,00 zł	1 174 000,00 zł	1 147 200,00 zł	966 680,00 zł	10 548 884,00 zł
tatarski	224 300,00 zł	244 800,00 zł	244 000,00 zł	263 225,00 zł	274 250,00 zł	266 750,00 zł	256 601,00 zł	294 150,00 zł	391 150,00 zł	462 210,00 zł	442 450,00 zł	3 363 886,00 zł
kaszubski	934 227,00 zł	931 560,00 zł	949 400,00 zł	1 003 520,00 zł	1 024 362,00 zł	1 294 835,00 zł	976 360,00 zł	1 150 215,00 zł	1 209 520,00 zł	1 170 420,00 zł	1 312 560,00 zł	11 956 979,00 zł
promocja	25 000,00 zł					9 942,00 zł	32 550,00 zł	46 920,00 zł	224 420,00 zł	280 550,00 zł	146 000,00 zł	765 382,00 zł
Celowe Media	1 105 600,00 zł	1 132 600,00 zł	1 156 600,00 zł	1 132 368,00 zł	1 247 808,00 zł	713 719,00 zł	1 070 100,00 zł	735 179,00 zł	1 054 347,00 zł	1 170 186,00 zł	1 096 176,00 zł	11 614 683,00 zł
białoruski	200 000,00 zł	200 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	165 000,00 zł	175 000,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	1 935 000,00 zł
niemiecki	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	170 080,00 zł	180 080,00 zł	180 000,00 zł	165 000,00 zł	173 347,00 zł	179 347,00 zł	196 238,00 zł	241 176,00 zł	1 965 268,00 zł
ormiański					12 000,00 zł							12 000,00 zł
ukraiński	26 600,00 zł	26 600,00 zł	26 600,00 zł	26 600,00 zł	27 250,00 zł		26 100,00 zł					159 750,00 zł
łemkowski	259 000,00 zł	273 000,00 zł	363 000,00 zł	329 000,00 zł	421 790,00 zł	290 000,00 zł	299 000,00 zł		320 000,00 zł	381 000,00 zł	335 000,00 zł	3 270 790,00 zł
kaszubski	460 000,00 zł	473 000,00 zł	447 000,00 zł	446 688,00 zł	446 688,00 zł	83 719,00 zł	415 000,00 zł	386 832,00 zł	370 000,00 zł	407 948,00 zł	335 000,00 zł	4 271 875,00 zł
Podmiotowe	1 904 000,00 zł	1 893 000,00 zł	1 808 300,00 zł	1 893 880,00 zł	2 068 037,00 zł	2 213 218,00 zł	2 694 012,00 zł	3 318 781,00 zł	3 432 523,00 zł	3 618 317,00 zł	4 435 737,00 zł	29 279 805,00 zł
białoruski	157 000,00 zł	137 000,00 zł	157 000,00 zł	175 000,00 zł	163 300,00 zł	200 415,00 zł	223 665,00 zł	266 020,00 zł	270 400,00 zł	280 400,00 zł	383 800,00 zł	2 414 000,00 zł
czeski		8 000,00 zł	9 000,00 zł	9 000,00 zł		5 850,00 zł	10 590,00 zł	15 095,00 zł	16 470,00 zł	18 470,00 zł	22 000,00 zł	114 475,00 zł
litewski	183 000,00 zł	183 000,00 zł	177 500,00 zł	168 000,00 zł	189 000,00 zł	203 600,00 zł	269 700,00 zł	337 000,00 zł	339 300,00 zł	343 300,00 zł	381 200,00 zł	2 774 600,00 zł
niemiecki	626 000,00 zł	631 500,00 zł	571 000,00 zł	567 980,00 zł	612 650,00 zł	572 200,00 zł	693 100,00 zł	838 150,00 zł	826 350,00 zł	872 550,00 zł	1 034 535,00 zł	7 846 015,00 zł
ormiański	58 000,00 zł	58 000,00 zł	49 300,00 zł	78 500,00 zł	92 100,00 zł	116 546,00 zł	148 212,00 zł	191 827,00 zł	220 186,00 zł	241 086,00 zł	280 084,00 zł	1 533 841,00 zł

rosyjski	17 000,00 zł	17 000,00 zł	18 000,00 zł	18 500,00 zł	17 500,00 zł	18 500,00 zł	33 500,00 zł	35 400,00 zł	20 400,00 zł	22 400,00 zł	24 800,00 zł	243 000,00 zł
słowacki	30 000,00 zł	30 000,00 zł	35 000,00 zł	50 000,00 zł	61 000,00 zł	61 000,00 zł	71 000,00 zł	112 200,00 zł	112 200,00 zł	112 200,00 zł	134 000,00 zł	808 600,00 zł
ukraiński	251 000,00 zł	251 000,00 zł	226 000,00 zł	235 900,00 zł	212 000,00 zł	272 000,00 zł	309 480,00 zł	427 300,00 zł	492 100,00 zł	514 621,00 zł	687 236,00 zł	3 878 637,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)	139 000,00 zł	151 000,00 zł	152 000,00 zł	153 800,00 zł	206 895,00 zł	238 495,00 zł	283 015,00 zł	321 900,00 zł	354 507,00 zł	376 850,00 zł	448 972,00 zł	2 826 434,00 zł
karaimski	30 000,00 zł	30 000,00 zł	30 000,00 zł	27 000,00 zł	29 000,00 zł	30 800,00 zł	51 500,00 zł	56 925,00 zł	59 000,00 zł	63 000,00 zł	52 000,00 zł	459 225,00 zł
łemkowski	138 000,00 zł	137 500,00 zł	128 500,00 zł	133 000,00 zł	118 000,00 zł	128 000,00 zł	142 700,00 zł	139 200,00 zł	134 650,00 zł	173 800,00 zł	202 600,00 zł	1 575 950,00 zł
romski	92 000,00 zł	76 000,00 zł	71 000,00 zł	88 600,00 zł	190 192,00 zł	183 312,00 zł	235 000,00 zł	318 764,00 zł	327 960,00 zł	322 940,00 zł	466 510,00 zł	2 372 278,00 zł
tatarski	13 000,00 zł	13 000,00 zł	15 000,00 zł	12 600,00 zł	7 400,00 zł	13 500,00 zł	49 550,00 zł	57 700,00 zł	57 700,00 zł	71 400,00 zł	71 000,00 zł	381 850,00 zł
kaszubski	170 000,00 zł	170 000,00 zł	169 000,00 zł	176 000,00 zł	169 000,00 zł	169 000,00 zł	173 000,00 zł	201 300,00 zł	201 300,00 zł	205 300,00 zł	247 000,00 zł	2 050 900,00 zł
Suma końcowa	13 901 846,00 zł	14 156 865,00 zł	14 067 102,00 zł	14 647 971,00 zł	15 131 842,00 zł	14 606 262,00 zł	15 118 059,00 zł	17 240 729,00 zł	18 126 868,00 zł	18 511 070,00 zł	18 867 362,00 zł	174 375 976,00 zł

Tabela 2. Wyniki analiz programów dotacyjnych MKiDN i jednostek podległych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa	
Departament Funduszy i Spraw Europejskich												263 511,00 zł	263 511,00 zł
Promesa MKiDN												263 511,00 zł	263 511,00 zł
litewski												57 290,00 zł	57 290,00 zł
niemiecki												206 221,00 zł	206 221,00 zł
Departament Mecenatu Państwa	1 100 000,00 zł			1 190 700,00 zł		180 000,00 zł	140 000,00 zł						2 761 200,00 zł
Czasopisma		40 000,00 zł											40 000,00 zł
rosyjski		20 000,00 zł											20 000,00 zł
karaimski		20 000,00 zł											20 000,00 zł
Muzyka	1 100 000,00 zł	60 500,00 zł		820 000,00 zł									1 980 500,00 zł
czeski				50 000,00 zł									50 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)	1 100 000,00 zł	60 500,00 zł											1 160 500,00 zł
żydowskie (jidysz)				700 000,00 zł									700 000,00 zł
romski				70 000,00 zł									70 000,00 zł
Teatr i taniec		30 000,00 zł	20 000,00 zł	370 700,00 zł	180 000,00 zł	140 000,00 zł							740 700,00 zł
białoruski				161 040,00 zł	155 000,00 zł								316 040,00 zł
czeski				129 660,00 zł									129 660,00 zł
niemiecki				30 000,00 zł									30 000,00 zł
ukraiński		30 000,00 zł	20 000,00 zł	50 000,00 zł	25 000,00 zł	100 000,00 zł							225 000,00 zł
łemkowski						40 000,00 zł							40 000,00 zł
Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych									54 313,00 zł		50 000,00 zł		104 313,00 zł
Dysponent infrastruktury									54 313,00 zł				54 313,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)									38 213,00 zł				38 213,00 zł
żydowskie (jidysz)									16 100,00 zł				16 100,00 zł
Kultura cyfrowa											50 000,00 zł		50 000,00 zł
białoruski											50 000,00 zł		50 000,00 zł
Departament Narodowych Instytucji Kultury	237 000,00 zł	115 000,00 zł	140 000,00 zł	225 000,00 zł	236 000,00 zł	180 000,00 zł	174 000,00 zł	135 000,00 zł	565 540,00 zł	270 000,00 zł	360 000,00 zł		2 637 540,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna	237 000,00 zł	115 000,00 zł	140 000,00 zł	225 000,00 zł	236 000,00 zł	180 000,00 zł	174 000,00 zł	135 000,00 zł	181 000,00 zł	150 000,00 zł	360 000,00 zł		2 133 000,00 zł
białoruski										40 000,00 zł	60 000,00 zł		100 000,00 zł
ukraiński	47 000,00 zł			20 000,00 zł	31 000,00 zł		25 000,00 zł						85 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)				50 000,00 zł									50 000,00 zł
żydowskie (jidysz)												50 000,00 zł	105 000,00 zł

karaimski	25 000,00 zł		20 000,00 zł			40 000,00 zł						85 000,00 zł	
łemkowski	100 000,00 zł		120 000,00 zł	75 000,00 zł	145 000,00 zł			95 000,00 zł	34 000,00 zł	90 000,00 zł	75 000,00 zł	734 000,00 zł	
romski						30 000,00 zł	40 000,00 zł		40 000,00 zł		25 000,00 zł	135 000,00 zł	
tatarski					30 000,00 zł						35 000,00 zł	65 000,00 zł	
kaszubski	65 000,00 zł	115 000,00 zł	20 000,00 zł	60 000,00 zł	30 000,00 zł	100 000,00 zł	69 000,00 zł	40 000,00 zł	107 000,00 zł	20 000,00 zł	25 000,00 zł	651 000,00 zł	
Teatr											384 540,00 zł	120 000,00 zł	504 540,00 zł
ukraiński											384 540,00 zł		384 540,00 zł
romski											120 000,00 zł		120 000,00 zł
Departament Szkolnictwa Artystycznego											81 000,00 zł		81 000,00 zł
Edukacja artystyczna											81 000,00 zł		81 000,00 zł
ukraiński											81 000,00 zł		81 000,00 zł
Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej													
Edukacja artystyczna													
niemiecki			30 000,00 zł								91 000,00 zł		121 000,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży													
ukraiński											91 000,00 zł		91 000,00 zł
Departament Własności Intelektualnej i Mediów													
Film													
rosyjski	180 000,00 zł	90 000,00 zł											270 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)	90 000,00 zł												90 000,00 zł
Kultura cyfrowa													
niemiecki													
ormiański													
żydowskie (hebrajski)													
żydowskie (jidysz)													
łemkowski													
tatarski													
Departamentu Mecenatu Państwa													
Teatr													
białoruski													
czeski													
ormiański													
rosyjski													
ukraiński													
kaszubski													
Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny													
Film													
rosyjski													
ukraiński													
żydowskie (hebrajski i jidysz)													
żydowskie (jidysz)													
Instytut Książki													
Czasopisma													
czeski													
ormiański													
słowacki													
żydowskie (hebrajski)													
żydowskie (jidysz)													
karaimski													

łemkowski							10 000,00 zł					10 000,00 zł
romski							50 000,00 zł		35 000,00 zł	45 000,00 zł	75 000,00 zł	205 000,00 zł
kaszubski		20 000,00 zł	21 408,00 zł	33 000,00 zł	20 300,00 zł	20 000,00 zł	29 260,00 zł	34 720,00 zł	32 620,00 zł	37 120,00 zł		248 428,00 zł
Literatura	309 810,00 zł	405 546,00 zł	164 450,00 zł	61 050,00 zł	186 910,00 zł	132 600,00 zł	78 000,00 zł	154 438,00 zł	311 292,00 zł	251 374,00 zł	205 463,00 zł	2 260 933,00 zł
białoruski		39 920,00 zł					19 600,00 zł		7 546,00 zł		42 500,00 zł	109 566,00 zł
czeski	35 850,00 zł	98 764,00 zł						8 000,00 zł				142 614,00 zł
litewski		19 000,00 zł							51 323,00 zł	18 800,00 zł	23 458,00 zł	112 581,00 zł
niemiecki	66 000,00 zł	109 350,00 zł	39 450,00 zł	30 400,00 zł	79 000,00 zł	20 000,00 zł	32 000,00 zł	111 140,00 zł	164 040,00 zł	41 100,00 zł	50 355,00 zł	742 835,00 zł
rosyjski	99 500,00 zł	99 900,00 zł	57 000,00 zł	22 650,00 zł	63 410,00 zł					56 000,00 zł		398 460,00 zł
słowacki	30 960,00 zł				18 000,00 zł	20 000,00 zł						68 960,00 zł
ukraiński		19 912,00 zł		8 000,00 zł		80 000,00 zł		13 573,00 zł	68 695,00 zł	75 974,00 zł	55 150,00 zł	321 304,00 zł
żydowskie (hebrajski)			18 000,00 zł				26 400,00 zł	13 650,00 zł				58 050,00 zł
żydowskie (jidysz)	77 500,00 zł	18 700,00 zł	50 000,00 zł		8 500,00 zł			8 075,00 zł	19 688,00 zł	59 500,00 zł	34 000,00 zł	275 963,00 zł
łemkowski					18 000,00 zł	12 600,00 zł						30 600,00 zł
Partnerstwo dla książki					21 840,00 zł				37 125,00 zł		25 476,00 zł	84 441,00 zł
czeski					21 840,00 zł				12 000,00 zł			33 840,00 zł
ukraiński									25 125,00 zł			25 125,00 zł
kaszubski											25 476,00 zł	25 476,00 zł
Partnerstwo publiczno-społeczne		15 000,00 zł										15 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)		15 000,00 zł										15 000,00 zł
Promocja czytelnictwa	34 000,00 zł	27 550,00 zł	21 288,00 zł									82 838,00 zł
żydowskie (hebrajski)	34 000,00 zł		21 288,00 zł									55 288,00 zł
kaszubski		27 550,00 zł										27 550,00 zł
Instytut Muzyki i Tańca						160 500,00 zł	765 000,00 zł					925 500,00 zł
Muzyczny ślad						15 500,00 zł						15 500,00 zł
łemkowski						15 500,00 zł						15 500,00 zł
Muzyka						145 000,00 zł	765 000,00 zł					910 000,00 zł
żydowskie (hebrajski)							350 000,00 zł					350 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)						125 000,00 zł	355 000,00 zł					480 000,00 zł
romski						20 000,00 zł						20 000,00 zł
tatarski							60 000,00 zł					60 000,00 zł
Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego											504 000,00 zł	504 000,00 zł
Teatr											504 000,00 zł	504 000,00 zł
białoruski											216 000,00 zł	216 000,00 zł
ukraiński											175 000,00 zł	175 000,00 zł
żydowskie (jidysz)											113 000,00 zł	113 000,00 zł
Narodowe Centrum Kultury	136 000,00 zł	122 000,00 zł	219 000,00 zł	416 940,00 zł	474 100,00 zł	425 000,00 zł	297 000,00 zł	924 000,00 zł	637 300,00 zł	1 282 000,00 zł	954 000,00 zł	5 887 340,00 zł
Edukacja kulturalna		122 000,00 zł	147 000,00 zł	100 000,00 zł	72 000,00 zł	134 000,00 zł	30 000,00 zł	98 000,00 zł	53 000,00 zł	100 000,00 zł	219 000,00 zł	1 075 000,00 zł
litewski				30 000,00 zł								30 000,00 zł
ormiański			30 000,00 zł									30 000,00 zł
ukraiński										50 000,00 zł		50 000,00 zł
żydowskie (hebrajski)								42 000,00 zł			119 000,00 zł	161 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)			35 000,00 zł	53 000,00 zł	72 000,00 zł	104 000,00 zł						264 000,00 zł
żydowskie (jidysz)		122 000,00 zł		17 000,00 zł		30 000,00 zł		56 000,00 zł	53 000,00 zł	30 000,00 zł	50 000,00 zł	358 000,00 zł
kaszubski			82 000,00 zł				30 000,00 zł			70 000,00 zł		182 000,00 zł
EtnoPolska					205 000,00 zł	158 000,00 zł	102 000,00 zł	314 000,00 zł	169 000,00 zł	671 000,00 zł	573 000,00 zł	2 192 000,00 zł
białoruski											85 000,00 zł	85 000,00 zł
litewski									52 000,00 zł	31 000,00 zł		83 000,00 zł
niemiecki							33 000,00 zł					33 000,00 zł

żydowskie (hebrajski)					14 000,00 zł	29 000,00 zł			54 000,00 zł	97 000,00 zł	
żydowskie (hebrajski i jidysz)						21 000,00 zł		196 000,00 zł	87 000,00 zł	304 000,00 zł	
żydowskie (jidysz)								104 000,00 zł	93 000,00 zł	197 000,00 zł	
łemkowski		38 000,00 zł	14 000,00 zł	20 000,00 zł	42 000,00 zł			97 000,00 zł	99 000,00 zł	310 000,00 zł	
romski		30 000,00 zł		35 000,00 zł	38 000,00 zł	36 000,00 zł	38 000,00 zł			177 000,00 zł	
kaszubski		137 000,00 zł	144 000,00 zł		184 000,00 zł	81 000,00 zł	205 000,00 zł	155 000,00 zł		906 000,00 zł	
Kultura - Interwencje	101 000,00 zł	47 000,00 zł	271 940,00 zł	10 100,00 zł	59 000,00 zł	93 000,00 zł	512 000,00 zł	378 300,00 zł	449 000,00 zł	124 000,00 zł	2 045 340,00 zł
czeski			88 060,00 zł								88 060,00 zł
niemiecki		47 000,00 zł									47 000,00 zł
ormiański			23 000,00 zł					89 000,00 zł			112 000,00 zł
ukraiński						459 000,00 zł	261 180,00 zł	47 000,00 zł	83 000,00 zł		850 180,00 zł
żydowskie (hebrajski)	24 000,00 zł							24 500,00 zł			48 500,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)						16 000,00 zł		26 000,00 zł			42 000,00 zł
żydowskie (jidysz)	28 000,00 zł		117 000,00 zł		8 000,00 zł			59 000,00 zł			212 000,00 zł
łemkowski	15 000,00 zł		10 100,00 zł	59 000,00 zł				109 000,00 zł			193 100,00 zł
romski	34 000,00 zł							26 500,00 zł			60 500,00 zł
tatarski					58 000,00 zł						58 000,00 zł
kaszubski			43 880,00 zł		27 000,00 zł	37 000,00 zł	66 120,00 zł	119 000,00 zł	41 000,00 zł		334 000,00 zł
Kultura Dostępna	35 000,00 zł	15 000,00 zł	45 000,00 zł	187 000,00 zł	30 000,00 zł	23 000,00 zł		37 000,00 zł	38 000,00 zł		410 000,00 zł
ukraiński				30 000,00 zł				37 000,00 zł			67 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)		15 000,00 zł									15 000,00 zł
romski	35 000,00 zł		45 000,00 zł	85 000,00 zł							165 000,00 zł
kaszubski			102 000,00 zł		23 000,00 zł				38 000,00 zł		163 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych		10 000,00 zł			44 000,00 zł	49 000,00 zł			62 000,00 zł		165 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)				44 000,00 zł							44 000,00 zł
żydowskie (jidysz)					49 000,00 zł			62 000,00 zł			111 000,00 zł
romski		10 000,00 zł									10 000,00 zł
Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	305 000,00 zł										305 000,00 zł
Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	305 000,00 zł										305 000,00 zł
ukraiński	58 000,00 zł										58 000,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)	180 000,00 zł										180 000,00 zł
karaimski	51 000,00 zł										51 000,00 zł
łemkowski	16 000,00 zł										16 000,00 zł
Narodowy Instytut Muzyki i Tańca						720 000,00 zł	625 690,00 zł	655 360,00 zł	613 950,00 zł		2 615 000,00 zł
Muzyczny ślad						21 000,00 zł	14 190,00 zł	44 940,00 zł	79 900,00 zł		160 030,00 zł
żydowskie (hebrajski)						21 000,00 zł		44 940,00 zł			65 940,00 zł
łemkowski							14 190,00 zł		40 000,00 zł		54 190,00 zł
romski									39 900,00 zł		39 900,00 zł
Muzyka						669 000,00 zł	544 000,00 zł	610 420,00 zł	534 050,00 zł		2 357 470,00 zł
ormiański									80 000,00 zł		80 000,00 zł
ukraiński						470 000,00 zł	444 000,00 zł	112 500,00 zł			1 026 500,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)						149 000,00 zł	52 000,00 zł	450 000,00 zł	46 650,00 zł		697 650,00 zł
żydowskie (jidysz)									360 000,00 zł		360 000,00 zł
łemkowski								20 000,00 zł			20 000,00 zł
romski						50 000,00 zł	48 000,00 zł	27 920,00 zł			125 920,00 zł
kaszubski									47 400,00 zł		47 400,00 zł
Taniec						30 000,00 zł	67 500,00 zł				97 500,00 zł

ormiański								67 500,00 zł				67 500,00 zł
romski								30 000,00 zł				30 000,00 zł
Suma końcowa	2 087 810,00 zł	1 002 046,00 zł	731 000,00 zł	2 048 386,00 zł	1 538 250,00 zł	1 436 860,00 zł	1 813 550,00 zł	2 903 857,00 zł	2 522 780,00 zł	2 757 354,00 zł	3 381 520,00 zł	22 223 413,00 zł

Tabela 3. Wyniki analiz programów dotacyjnych NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) w odniesieniu do społeczności posługujących się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	5 000,00 zł	6 000,00 zł	52 550,00 zł	63 550,00 zł
Folk(Od)Nowa			52 550,00 zł	52 550,00 zł
łemkowski			18 550,00 zł	18 550,00 zł
kaszubski			34 000,00 zł	34 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym	5 000,00 zł	6 000,00 zł		11 000,00 zł
łemkowski		3 000,00 zł		3 000,00 zł
kaszubski	5 000,00 zł	3 000,00 zł		8 000,00 zł
Suma końcowa	5 000,00 zł	6 000,00 zł	52 550,00 zł	63 550,00 zł

5.2. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. i starających się o włączenie do ustawy

Tabela 4. Wyniki analiz programów dotacyjnych MKiDN i jednostek podległych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. i starających się o włączenie do ustawy (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
Departament Mecenatu Państwa		73 716,00 zł										73 716,00 zł
Kultura cyfrowa		73 716,00 zł										73 716,00 zł
śląski		73 716,00 zł										73 716,00 zł
Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych									40 000,00 zł	132 963,00 zł		172 963,00 zł
Kultura cyfrowa									40 000,00 zł	132 963,00 zł		172 963,00 zł
PJM									40 000,00 zł	132 963,00 zł		172 963,00 zł
Departament Narodowych Instytucji Kultury	13 000,00 zł	70 000,00 zł	45 000,00 zł	40 000,00 zł	37 000,00 zł	30 000,00 zł	50 000,00 zł	183 000,00 zł	173 000,00 zł	200 000,00 zł	285 000,00 zł	1 126 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna	13 000,00 zł	70 000,00 zł	45 000,00 zł	40 000,00 zł	37 000,00 zł	30 000,00 zł	50 000,00 zł	183 000,00 zł	173 000,00 zł	150 000,00 zł	285 000,00 zł	1 076 000,00 zł
śląski		30 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	37 000,00 zł	30 000,00 zł	50 000,00 zł	75 000,00 zł		60 000,00 zł	110 000,00 zł	432 000,00 zł
wilamowski		40 000,00 zł	25 000,00 zł	20 000,00 zł					48 000,00 zł			133 000,00 zł
PJM	13 000,00 zł							108 000,00 zł	125 000,00 zł	90 000,00 zł	175 000,00 zł	511 000,00 zł
Teatr										50 000,00 zł		50 000,00 zł
PJM										50 000,00 zł		50 000,00 zł
Departament Szkolnictwa Artystycznego											225 000,00 zł	225 000,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży											225 000,00 zł	225 000,00 zł
PJM											225 000,00 zł	225 000,00 zł
Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	97 500,00 zł			221 000,00 zł			45 000,00 zł					363 500,00 zł
Edukacja kulturalna	97 500,00 zł											97 500,00 zł
PJM	97 500,00 zł											97 500,00 zł
Infrastruktura kultury				221 000,00 zł								221 000,00 zł
śląski				221 000,00 zł								221 000,00 zł

Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży											45 000,00 zł	45 000,00 zł											
PJM											45 000,00 zł	45 000,00 zł											
Departament Własności Intelektualnej i Mediów											57 240,00 zł	67 200,00 zł	88 800,00 zł	92 000,00 zł	305 240,00 zł								
Kultura cyfrowa											57 240,00 zł	67 200,00 zł	88 800,00 zł	92 000,00 zł	305 240,00 zł								
śląski											57 240,00 zł			92 000,00 zł	149 240,00 zł								
PJM												67 200,00 zł	88 800,00 zł		156 000,00 zł								
Departamentu Mecenatu Państwa													300 000,00 zł	170 000,00 zł	470 000,00 zł								
Teatr													300 000,00 zł	170 000,00 zł	470 000,00 zł								
PJM													300 000,00 zł	170 000,00 zł	470 000,00 zł								
Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny													20 000,00 zł	22 500,00 zł	40 000,00 zł	82 500,00 zł							
Film													20 000,00 zł	22 500,00 zł	40 000,00 zł	82 500,00 zł							
PJM													20 000,00 zł	22 500,00 zł	40 000,00 zł	82 500,00 zł							
Instytut Książki											30 650,00 zł	47 000,00 zł	42 100,00 zł	138 965,00 zł	116 600,00 zł	129 528,00 zł	76 000,00 zł	113 320,00 zł	160 800,00 zł	366 950,00 zł	1 221 913,00 zł		
Czasopisma													15 000,00 zł	102 000,00 zł	116 600,00 zł	89 400,00 zł	76 000,00 zł	68 000,00 zł	160 800,00 zł	627 800,00 zł			
śląski													87 000,00 zł	77 000,00 zł	89 400,00 zł	76 000,00 zł	68 000,00 zł	132 000,00 zł	529 400,00 zł				
gruziński													15 000,00 zł	15 000,00 zł					30 000,00 zł				
PJM															39 600,00 zł			28 800,00 zł	68 400,00 zł				
Literatura											30 650,00 zł	32 000,00 zł	10 000,00 zł	13 200,00 zł		11 488,00 zł			57 650,00 zł	154 988,00 zł			
grecki											30 650,00 zł	32 000,00 zł				11 488,00 zł			27 650,00 zł	101 788,00 zł			
PJM													10 000,00 zł	13 200,00 zł					30 000,00 zł	53 200,00 zł			
Partnerstwo dla książki																28 640,00 zł		13 320,00 zł	15 000,00 zł	56 960,00 zł			
śląski																28 640,00 zł		13 320,00 zł	15 000,00 zł	56 960,00 zł			
Partnerstwo publiczno-społeczne												15 000,00 zł								15 000,00 zł			
śląski												15 000,00 zł								15 000,00 zł			
Promocja czytelnictwa													17 100,00 zł	23 765,00 zł				32 000,00 zł	294 300,00 zł	367 165,00 zł			
śląski														23 765,00 zł					50 000,00 zł	73 765,00 zł			
PJM													17 100,00 zł					32 000,00 zł	244 300,00 zł	293 400,00 zł			
Instytut Muzyki i Tańca																87 700,00 zł				87 700,00 zł			
Muzyczny ślad																37 700,00 zł				37 700,00 zł			
śląski																37 700,00 zł				37 700,00 zł			
Muzyka																50 000,00 zł				50 000,00 zł			
śląski																50 000,00 zł				50 000,00 zł			
Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego																			165 000,00 zł	165 000,00 zł			
Teatr																			165 000,00 zł	165 000,00 zł			
PJM																			165 000,00 zł	165 000,00 zł			
Narodowe Centrum Kultury											189 000,00 zł	273 500,00 zł	363 000,00 zł	203 000,00 zł	461 000,00 zł	635 000,00 zł	642 000,00 zł	1 249 000,00 zł	477 580,00 zł	1 594 000,00 zł	1 494 000,00 zł	7 581 080,00 zł	
Edukacja kulturalna												108 000,00 zł	154 000,00 zł	110 000,00 zł	208 000,00 zł	119 000,00 zł	306 000,00 zł	63 000,00 zł	70 000,00 zł	193 000,00 zł	125 000,00 zł	1 456 000,00 zł	
śląski																	34 000,00 zł			56 000,00 zł	50 000,00 zł	140 000,00 zł	
gruziński																						149 000,00 zł	
PJM												108 000,00 zł	154 000,00 zł	110 000,00 zł	208 000,00 zł	85 000,00 zł	157 000,00 zł	63 000,00 zł	70 000,00 zł	137 000,00 zł	75 000,00 zł	1 167 000,00 zł	
EtnoPolska													88 000,00 zł	51 000,00 zł	71 000,00 zł	289 000,00 zł	167 000,00 zł	307 000,00 zł	500 000,00 zł	1 473 000,00 zł			
śląski															14 000,00 zł	71 000,00 zł	128 000,00 zł	99 000,00 zł	166 000,00 zł	369 000,00 zł	847 000,00 zł		
wilamowski															37 000,00 zł		43 000,00 zł	68 000,00 zł			148 000,00 zł		
łużyckie																					49 000,00 zł	49 000,00 zł	
PJM														88 000,00 zł					118 000,00 zł	141 000,00 zł	82 000,00 zł	429 000,00 zł	
Kultura - Interwencje											60 000,00 zł		99 000,00 zł			34 000,00 zł		316 000,00 zł	35 580,00 zł	309 000,00 zł	435 000,00 zł	1 288 580,00 zł	
śląski																		90 000,00 zł		113 000,00 zł	85 000,00 zł	288 000,00 zł	
grecki																						98 000,00 zł	98 000,00 zł
PJM											60 000,00 zł		99 000,00 zł			34 000,00 zł		226 000,00 zł	35 580,00 zł	196 000,00 zł	252 000,00 zł	902 580,00 zł	
Kultura Dostępna											59 000,00 zł	165 500,00 zł	110 000,00 zł	93 000,00 zł	86 000,00 zł	410 000,00 zł	171 000,00 zł	448 000,00 zł	89 000,00 zł	569 000,00 zł	434 000,00 zł	2 634 500,00 zł	
śląski											9 000,00 zł												43 000,00 zł

PJM	50 000,00 zł	165 500,00 zł	110 000,00 zł	93 000,00 zł	86 000,00 zł	376 000,00 zł	171 000,00 zł	448 000,00 zł	89 000,00 zł	569 000,00 zł	434 000,00 zł	2 591 500,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych	70 000,00 zł				79 000,00 zł	21 000,00 zł	94 000,00 zł	133 000,00 zł	116 000,00 zł	216 000,00 zł		729 000,00 zł
śląski	53 000,00 zł							41 000,00 zł		84 000,00 zł		178 000,00 zł
PJM	17 000,00 zł				79 000,00 zł	21 000,00 zł	94 000,00 zł	92 000,00 zł	116 000,00 zł	132 000,00 zł		551 000,00 zł
Narodowy Instytut Muzyki i Tańca									128 000,00 zł	193 400,00 zł		321 400,00 zł
Muzyczny ślad									35 000,00 zł			35 000,00 zł
śląski									35 000,00 zł			35 000,00 zł
Muzyka									63 000,00 zł	143 000,00 zł		206 000,00 zł
śląski									63 000,00 zł	143 000,00 zł		206 000,00 zł
Taniec									30 000,00 zł	50 400,00 zł		80 400,00 zł
śląski									30 000,00 zł	50 400,00 zł		80 400,00 zł
Suma końcowa	330 150,00 zł	464 216,00 zł	408 000,00 zł	285 100,00 zł	915 205,00 zł	848 800,00 zł	1 318 028,00 zł	1 815 000,00 zł	2 034 800,00 zł	2 862 313,00 zł	12 196 012,00 zł	12 196 012,00 zł

Tabela 5. Wyniki analiz programów dotacyjnych NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. i starających się o włączenie do ustawy (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	2 500,00 zł	6 000,00 zł	36 000,00 zł	44 500,00 zł
Folk(Od)Nowa			36 000,00 zł	36 000,00 zł
wilamowski			36 000,00 zł	36 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym	2 500,00 zł	6 000,00 zł		8 500,00 zł
śląski	2 500,00 zł	6 000,00 zł		8 500,00 zł
Suma końcowa	2 500,00 zł	6 000,00 zł	36 000,00 zł	44 500,00 zł

5.3. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r., które nie starały się dotychczas o włączenie do ustaw

Tabela 6. Wyniki analiz programów dotacyjnych MKiDN i jednostek podległych w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r., które nie starały się dotychczas o włączenie do ustawy (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych										120 000,00 zł	120 200,00 zł	240 200,00 zł
Dysponent infrastruktury										48 000,00 zł		48 000,00 zł
wielkopolski										48 000,00 zł		48 000,00 zł
Kultura cyfrowa										72 000,00 zł	120 200,00 zł	192 200,00 zł
małopolski											50 000,00 zł	50 000,00 zł
mazowiecki											70 200,00 zł	70 200,00 zł
polszczyzna kresowa										72 000,00 zł		72 000,00 zł
Departament Narodowych Instytucji Kultury	1 209 000,00 zł	867 510,00 zł	1 152 000,00 zł	1 362 000,00 zł	992 000,00 zł	858 200,00 zł	1 106 400,00 zł	859 000,00 zł	961 000,00 zł	629 800,00 zł	885 000,00 zł	10 881 910,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna	1 209 000,00 zł	867 510,00 zł	1 152 000,00 zł	1 362 000,00 zł	992 000,00 zł	858 200,00 zł	1 106 400,00 zł	859 000,00 zł	961 000,00 zł	629 800,00 zł	885 000,00 zł	10 881 910,00 zł
małopolski	800 000,00 zł	552 510,00 zł	480 000,00 zł	760 000,00 zł	337 000,00 zł	298 200,00 zł	519 400,00 zł	397 000,00 zł	582 000,00 zł	289 800,00 zł	300 000,00 zł	5 315 910,00 zł
wielkopolski	120 000,00 zł	80 000,00 zł	70 000,00 zł	262 000,00 zł	302 000,00 zł	50 000,00 zł	180 000,00 zł	155 000,00 zł	125 000,00 zł	120 000,00 zł	90 000,00 zł	1 554 000,00 zł
mazowiecki	113 000,00 zł	160 000,00 zł	227 000,00 zł	170 000,00 zł	167 000,00 zł	332 000,00 zł	124 000,00 zł	127 000,00 zł	193 000,00 zł	120 000,00 zł	180 000,00 zł	1 913 000,00 zł
polszczyzna kresowa	16 000,00 zł						50 000,00 zł					66 000,00 zł
dialekty mieszane różnojęzyczne	160 000,00 zł	75 000,00 zł	315 000,00 zł	170 000,00 zł	186 000,00 zł	155 000,00 zł	233 000,00 zł	180 000,00 zł	61 000,00 zł	100 000,00 zł	315 000,00 zł	1 950 000,00 zł

dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	60 000,00 zł			23 000,00 zł								83 000,00 zł
Departament Własności Intelektualnej i Mediów				187 655,00 zł	49 140,00 zł	317 400,00 zł	37 260,00 zł					591 455,00 zł
Kultura cyfrowa				187 655,00 zł	49 140,00 zł	317 400,00 zł	37 260,00 zł					591 455,00 zł
małopolski						198 000,00 zł						198 000,00 zł
wielkopolski					49 140,00 zł	57 600,00 zł	37 260,00 zł					144 000,00 zł
mazowiecki				187 655,00 zł		61 800,00 zł						249 455,00 zł
Departamentu Mecenatu Państwa												50 000,00 zł
Teatr												50 000,00 zł
mazowiecki												50 000,00 zł
Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny												124 100,00 zł
Film												124 100,00 zł
małopolski						124 100,00 zł						124 100,00 zł
Instytut Książki	30 000,00 zł	17 600,00 zł	5 000,00 zł	185 220,00 zł	178 655,00 zł	244 324,00 zł	172 678,00 zł	130 800,00 zł	54 588,00 zł	95 000,00 zł		1 113 865,00 zł
Czasopisma				62 500,00 zł	58 330,00 zł	102 100,00 zł	42 000,00 zł	101 000,00 zł	54 588,00 zł	55 000,00 zł		475 518,00 zł
małopolski				10 000,00 zł	10 000,00 zł				54 588,00 zł			74 588,00 zł
wielkopolski				15 000,00 zł								15 000,00 zł
mazowiecki										20 000,00 zł		20 000,00 zł
polszczyzna kresowa				37 500,00 zł	48 330,00 zł	102 100,00 zł	42 000,00 zł	101 000,00 zł		35 000,00 zł		365 930,00 zł
Literatura	17 600,00 zł	5 000,00 zł	77 480,00 zł	6 175,00 zł	33 200,00 zł	49 588,00 zł						189 043,00 zł
małopolski	8 800,00 zł	5 000,00 zł	37 680,00 zł		33 200,00 zł							84 680,00 zł
wielkopolski	8 800,00 zł											8 800,00 zł
mazowiecki				6 175,00 zł		22 050,00 zł						28 225,00 zł
polszczyzna kresowa				39 800,00 zł		27 538,00 zł						67 338,00 zł
Partnerstwo dla książki				20 240,00 zł	106 150,00 zł	42 000,00 zł	15 000,00 zł					223 390,00 zł
małopolski					63 780,00 zł	42 000,00 zł						105 780,00 zł
wielkopolski				20 240,00 zł	42 370,00 zł							62 610,00 zł
mazowiecki							15 000,00 zł			30 000,00 zł		45 000,00 zł
polszczyzna kresowa										10 000,00 zł		10 000,00 zł
Partnerstwo publiczno- społeczne	30 000,00 zł											30 000,00 zł
wielkopolski	30 000,00 zł											30 000,00 zł
Promocja czytelnictwa				25 000,00 zł	8 000,00 zł	67 024,00 zł	66 090,00 zł	29 800,00 zł				195 914,00 zł
małopolski				20 000,00 zł		36 000,00 zł	30 000,00 zł					86 000,00 zł
wielkopolski				5 000,00 zł								5 000,00 zł
mazowiecki							27 090,00 zł	29 800,00 zł				56 890,00 zł
polszczyzna kresowa					8 000,00 zł	31 024,00 zł	9 000,00 zł					48 024,00 zł
Instytut Muzyki i Tańca				33 600,00 zł	349 040,00 zł	147 500,00 zł						530 140,00 zł
Muzyczny ślad				33 600,00 zł	19 040,00 zł	27 500,00 zł						80 140,00 zł
małopolski					19 040,00 zł	16 000,00 zł						35 040,00 zł
mazowiecki				33 600,00 zł		11 500,00 zł						45 100,00 zł
Muzyka					330 000,00 zł	120 000,00 zł						450 000,00 zł
małopolski					230 000,00 zł							230 000,00 zł
mazowiecki					100 000,00 zł	120 000,00 zł						220 000,00 zł
Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego												160 000,00 zł
Teatr												160 000,00 zł
małopolski												160 000,00 zł
Narodowe Centrum Kultury	109 000,00 zł	249 000,00 zł	550 000,00 zł	251 200,00 zł	1 232 100,00 zł	1 439 000,00 zł	1 838 000,00 zł	1 467 000,00 zł	1 273 090,00 zł	1 754 000,00 zł	1 498 000,00 zł	11 660 390,00 zł
Edukacja kulturalna						188 000,00 zł				25 000,00 zł	40 000,00 zł	253 000,00 zł
małopolski						56 000,00 zł						56 000,00 zł
wielkopolski									25 000,00 zł			25 000,00 zł
mazowiecki										40 000,00 zł		40 000,00 zł

polszczyzna kresowa	54 000,00 zł										54 000,00 zł	
dialekty mieszane różnojęzyczne	78 000,00 zł										78 000,00 zł	
EtnoPolska	914 500,00 zł	951 000,00 zł	1 674 000,00 zł	1 226 000,00 zł	999 000,00 zł	1 254 000,00 zł	1 293 000,00 zł	8 311 500,00 zł				
małopolski	386 000,00 zł	275 000,00 zł	709 000,00 zł	263 000,00 zł	349 000,00 zł	82 000,00 zł	354 000,00 zł	2 418 000,00 zł				
wielkopolski	144 000,00 zł	316 000,00 zł	149 000,00 zł	177 000,00 zł	215 000,00 zł	203 000,00 zł	84 000,00 zł	1 288 000,00 zł				
mazowiecki	49 000,00 zł	198 000,00 zł	610 000,00 zł	266 000,00 zł	184 000,00 zł	173 000,00 zł	202 000,00 zł	1 682 000,00 zł				
polszczyzna kresowa	21 000,00 zł										21 000,00 zł	
dialekty mieszane różnojęzyczne	335 500,00 zł	141 000,00 zł	206 000,00 zł	520 000,00 zł	251 000,00 zł	796 000,00 zł	653 000,00 zł	2 902 500,00 zł				
Kultura - Interwencje	249 000,00 zł	49 200,00 zł	141 600,00 zł	79 000,00 zł	90 000,00 zł	110 000,00 zł	211 090,00 zł	144 000,00 zł	35 000,00 zł	1 108 890,00 zł		
małopolski	194 000,00 zł	10 100,00 zł			15 000,00 zł	71 300,00 zł	45 000,00 zł	335 400,00 zł				
wielkopolski	28 000,00 zł					28 800,00 zł	46 000,00 zł	102 800,00 zł				
mazowiecki	5 000,00 zł	102 500,00 zł	10 000,00 zł		18 000,00 zł	36 000,00 zł		171 500,00 zł				
polszczyzna kresowa	27 000,00 zł		69 000,00 zł	67 000,00 zł		74 990,00 zł		35 000,00 zł	272 990,00 zł			
dialekty mieszane różnojęzyczne	44 200,00 zł	29 000,00 zł		23 000,00 zł	77 000,00 zł		53 000,00 zł	226 200,00 zł				
Kultura Dostępna	56 000,00 zł	79 000,00 zł	38 000,00 zł	90 000,00 zł	23 000,00 zł	82 000,00 zł	130 000,00 zł	498 000,00 zł				
małopolski	29 000,00 zł	18 000,00 zł	50 000,00 zł		23 000,00 zł			120 000,00 zł				
wielkopolski							32 000,00 zł	32 000,00 zł				
mazowiecki	27 000,00 zł	61 000,00 zł	38 000,00 zł	40 000,00 zł				130 000,00 zł	296 000,00 zł			
dialekty mieszane różnojęzyczne							50 000,00 zł	50 000,00 zł				
Ojczysty - dodaj do ulubionych	109 000,00 zł	249 000,00 zł	245 000,00 zł	123 000,00 zł	138 000,00 zł	131 000,00 zł	74 000,00 zł	108 000,00 zł	63 000,00 zł	249 000,00 zł	1 489 000,00 zł	
małopolski	41 000,00 zł	106 000,00 zł	149 000,00 zł	37 000,00 zł	35 000,00 zł		34 000,00 zł	10 000,00 zł	117 000,00 zł		529 000,00 zł	
wielkopolski			20 000,00 zł	32 000,00 zł		24 000,00 zł			69 000,00 zł		145 000,00 zł	
mazowiecki	51 000,00 zł	38 000,00 zł		24 000,00 zł							113 000,00 zł	
dialekty mieszane różnojęzyczne	44 000,00 zł	92 000,00 zł	58 000,00 zł	66 000,00 zł	49 000,00 zł	52 000,00 zł	50 000,00 zł	49 000,00 zł	53 000,00 zł	63 000,00 zł	576 000,00 zł	
dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	24 000,00 zł			33 000,00 zł	44 000,00 zł		25 000,00 zł				126 000,00 zł	
Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	175 000,00 zł										175 000,00 zł	
Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	175 000,00 zł										175 000,00 zł	
małopolski	175 000,00 zł										175 000,00 zł	
Narodowy Instytut Muzyki i Tańca							54 000,00 zł	30 000,00 zł	87 800,00 zł			
Muzyczny ślad							32 000,00 zł	48 000,00 zł			80 000,00 zł	
mazowiecki							32 000,00 zł	48 000,00 zł			80 000,00 zł	
Muzyka									39 800,00 zł			39 800,00 zł
mazowiecki									39 800,00 zł			39 800,00 zł
Taniec							22 000,00 zł	30 000,00 zł			52 000,00 zł	
małopolski									30 000,00 zł			30 000,00 zł
wielkopolski									22 000,00 zł			22 000,00 zł
Suma końcowa	1 493 000,00 zł	1 146 510,00 zł	1 719 600,00 zł	1 839 455,00 zł	2 582 560,00 zł	3 142 295,00 zł	3 423 484,00 zł	2 552 678,00 zł	2 394 890,00 zł	2 646 188,00 zł	2 758 200,00 zł	25 698 860,00 zł

Tabela 7. Wyniki analiz programów dotacyjnych NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) w odniesieniu do społeczności posługujących się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r., które nie starały się dotychczas o włączenie do ustawy (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	63 950,00 zł	59 100,00 zł	280 630,00 zł	403 680,00 zł
Folk(Od)Nowa			280 630,00 zł	280 630,00 zł
małopolski			172 900,00 zł	172 900,00 zł

wielkopolski	45 300,00 zł	45 300,00 zł		
mazowiecki	42 450,00 zł	42 450,00 zł		
dialekty mieszane różnojęzyczne	19 980,00 zł	19 980,00 zł		
Lekcje z Twórcą Ludowym	63 950,00 zł	59 100,00 zł	123 050,00 zł	
małopolski	24 000,00 zł	27 000,00 zł		51 000,00 zł
wielkopolski	19 950,00 zł	20 100,00 zł		40 050,00 zł
mazowiecki	10 000,00 zł	6 000,00 zł		16 000,00 zł
dialekty mieszane różnojęzyczne	5 000,00 zł	6 000,00 zł		11 000,00 zł
dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	5 000,00 zł			5 000,00 zł
Suma końcowa	63 950,00 zł	59 100,00 zł	280 630,00 zł	403 680,00 zł

5.4. Wyniki analiz programów dotacyjnych w odniesieniu do sytuacji, w których równocześnie wspierany jest więcej niż jeden język lub dialekt

Tabela 8. Wyniki analiz programów dotacyjnych MKiDN i jednostek podległych w odniesieniu do sytuacji, w których równocześnie wspierany jest więcej niż jeden język lub dialekt (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
Departament Funduszy i Spraw Europejskich						120 000,00 zł		105 972,00 zł				225 972,00 zł
Promesa MKiDN						120 000,00 zł		105 972,00 zł				225 972,00 zł
różne języki						120 000,00 zł		105 972,00 zł				225 972,00 zł
Departament Mecenatu Państwa	325 000,00 zł	610 000,00 zł	944 690,00 zł	336 000,00 zł	77 210,00 zł	259 000,00 zł						2 551 900,00 zł
Czasopisma	40 000,00 zł	20 000,00 zł										60 000,00 zł
różne języki	40 000,00 zł											40 000,00 zł
różne języki i dialekty		20 000,00 zł										20 000,00 zł
Kultura cyfrowa			167 900,00 zł									167 900,00 zł
różne języki			37 400,00 zł									37 400,00 zł
różne dialekty			130 500,00 zł									130 500,00 zł
Muzyka	125 000,00 zł	290 000,00 zł	776 790,00 zł	336 000,00 zł								1 527 790,00 zł
różne języki	75 000,00 zł	290 000,00 zł	776 790,00 zł									1 141 790,00 zł
różne języki i dialekty	50 000,00 zł			336 000,00 zł								386 000,00 zł
Obserwatorium kultury	160 000,00 zł											160 000,00 zł
różne języki	160 000,00 zł											160 000,00 zł
Teatr i taniec		300 000,00 zł			77 210,00 zł	259 000,00 zł						636 210,00 zł
różne języki		300 000,00 zł				259 000,00 zł						559 000,00 zł
różne języki i dialekty					77 210,00 zł							77 210,00 zł
Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych									115 000,00 zł		50 000,00 zł	165 000,00 zł
Kultura cyfrowa									115 000,00 zł		50 000,00 zł	165 000,00 zł
różne języki i dialekty									115 000,00 zł		50 000,00 zł	165 000,00 zł
Departament Narodowych Instytucji Kultury	1 005 000,00 zł	1 520 000,00 zł	1 430 000,00 zł	1 305 000,00 zł	1 530 000,00 zł	1 195 000,00 zł	1 990 000,00 zł	1 682 000,00 zł	2 706 200,00 zł	2 208 000,00 zł	2 100 000,00 zł	18 671 200,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna	1 005 000,00 zł	1 520 000,00 zł	1 430 000,00 zł	1 305 000,00 zł	1 530 000,00 zł	1 195 000,00 zł	1 990 000,00 zł	1 682 000,00 zł	2 227 000,00 zł	1 860 000,00 zł	2 100 000,00 zł	17 844 000,00 zł
różne języki	110 000,00 zł	30 000,00 zł	75 000,00 zł		67 000,00 zł				21 000,00 zł			303 000,00 zł
różne dialekty	595 000,00 zł	740 000,00 zł	595 000,00 zł	550 000,00 zł	125 000,00 zł	50 000,00 zł	150 000,00 zł		143 000,00 zł	245 000,00 zł	140 000,00 zł	3 333 000,00 zł
różne języki i dialekty	300 000,00 zł	750 000,00 zł	760 000,00 zł	755 000,00 zł	1 338 000,00 zł	1 145 000,00 zł	1 840 000,00 zł	1 682 000,00 zł	2 063 000,00 zł	1 615 000,00 zł	1 960 000,00 zł	14 208 000,00 zł
Teatr									479 200,00 zł	348 000,00 zł		827 200,00 zł
różne języki									479 200,00 zł	124 000,00 zł		603 200,00 zł
różne języki i dialekty										224 000,00 zł		224 000,00 zł
Departament Szkolnictwa Artystycznego									113 000,00 zł	341 000,00 zł		454 000,00 zł

Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży				113 000,00 zł	341 000,00 zł			454 000,00 zł
różne języki				113 000,00 zł	275 000,00 zł			388 000,00 zł
różne języki i dialekty					66 000,00 zł			66 000,00 zł
Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej				91 000,00 zł	378 000,00 zł			469 000,00 zł
Infrastruktura kultury					291 500,00 zł			291 500,00 zł
różne języki					291 500,00 zł			291 500,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży				91 000,00 zł	86 500,00 zł			177 500,00 zł
różne języki				91 000,00 zł				91 000,00 zł
różne języki i dialekty					86 500,00 zł			86 500,00 zł
Departament Własności Intelektualnej i Mediów				177 000,00 zł	75 550,00 zł	49 000,00 zł		451 550,00 zł
Film	60 000,00 zł	90 000,00 zł						150 000,00 zł
różne języki				60 000,00 zł	90 000,00 zł			150 000,00 zł
Kultura cyfrowa				177 000,00 zł	75 550,00 zł	49 000,00 zł		301 550,00 zł
różne języki i dialekty				177 000,00 zł	75 550,00 zł	49 000,00 zł		301 550,00 zł
Departamentu Mecenatu Państwa					300 000,00 zł			300 000,00 zł
Teatr					300 000,00 zł			300 000,00 zł
różne języki i dialekty					300 000,00 zł			300 000,00 zł
Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny				120 000,00 zł		70 000,00 zł	40 000,00 zł	150 000,00 zł
Film				120 000,00 zł		70 000,00 zł	40 000,00 zł	150 000,00 zł
różne języki				120 000,00 zł		70 000,00 zł	40 000,00 zł	150 000,00 zł
Instytut Książki				33 400,00 zł	186 500,00 zł	160 610,00 zł	55 500,00 zł	44 000,00 zł
Czasopisma				42 000,00 zł	95 750,00 zł	55 500,00 zł	14 000,00 zł	111 113,00 zł
różne języki					12 350,00 zł			42 000,00 zł
różne dialekty					12 000,00 zł			14 000,00 zł
różne języki i dialekty					30 000,00 zł	83 400,00 zł	55 500,00 zł	14 000,00 zł
Partnerstwo dla książki				9 500,00 zł	12 360,00 zł			21 860,00 zł
różne języki i dialekty				9 500,00 zł	12 360,00 zł			21 860,00 zł
Promocja czytelnictwa				33 400,00 zł	135 000,00 zł	52 500,00 zł	30 000,00 zł	37 500,00 zł
różne języki				33 400,00 zł	100 000,00 zł	52 500,00 zł	30 000,00 zł	78 000,00 zł
różne języki i dialekty					35 000,00 zł			37 500,00 zł
Instytut Muzyki i Tańca				90 000,00 zł	206 520,00 zł	188 500,00 zł		485 020,00 zł
Muzyczny ślad						11 000,00 zł		11 000,00 zł
różne dialekty						11 000,00 zł		11 000,00 zł
Muzyka				90 000,00 zł	206 520,00 zł	127 500,00 zł		424 020,00 zł
różne języki				90 000,00 zł				90 000,00 zł
różne języki i dialekty					206 520,00 zł	127 500,00 zł		334 020,00 zł
Taniec						50 000,00 zł		50 000,00 zł
różne dialekty						50 000,00 zł		50 000,00 zł
Instytut Teatralny				13 360,00 zł				13 360,00 zł
Teatr				13 360,00 zł				13 360,00 zł
różne języki				13 360,00 zł				13 360,00 zł
Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego								622 000,00 zł
Teatr								622 000,00 zł
różne języki								422 000,00 zł
różne języki i dialekty								200 000,00 zł
Narodowe Centrum Kultury				237 000,00 zł	41 000,00 zł	546 000,00 zł	128 500,00 zł	800 000,00 zł
Edukacja kulturalna				75 000,00 zł		121 000,00 zł		95 000,00 zł
różne języki						17 000,00 zł		17 000,00 zł
różne języki i dialekty					75 000,00 zł	104 000,00 zł		95 000,00 zł
EtnoPolska				460 000,00 zł	60 000,00 zł	150 000,00 zł	552 000,00 zł	305 000,00 zł
różne języki						105 000,00 zł	136 000,00 zł	95 000,00 zł
różne dialekty					167 000,00 zł	60 000,00 zł	45 000,00 zł	112 000,00 zł
różne języki i dialekty								120 000,00 zł
								58 000,00 zł
								254 000,00 zł
								1 982 000,00 zł
								478 000,00 zł
								562 000,00 zł

różne języki i dialekty	293 000,00 zł							304 000,00 zł	90 000,00 zł	143 000,00 zł	112 000,00 zł	942 000,00 zł
Kultura - Interwencje	237 000,00 zł	376 000,00 zł	128 500,00 zł	46 000,00 zł	243 000,00 zł	75 000,00 zł	371 000,00 zł	233 960,00 zł	317 000,00 zł	87 000,00 zł	2 114 460,00 zł	
różne języki	60 000,00 zł	74 000,00 zł						26 740,00 zł	18 000,00 zł	87 000,00 zł	265 740,00 zł	
różne dialekty									10 000,00 zł		10 000,00 zł	
różne języki i dialekty	177 000,00 zł	302 000,00 zł	128 500,00 zł	46 000,00 zł	243 000,00 zł	75 000,00 zł	371 000,00 zł	207 220,00 zł	289 000,00 zł		1 838 720,00 zł	
Kultura Dostępna	41 000,00 zł			121 000,00 zł	123 000,00 zł		117 000,00 zł	40 000,00 zł	105 000,00 zł	128 000,00 zł	675 000,00 zł	
różne języki	41 000,00 zł										41 000,00 zł	
różne języki i dialekty				121 000,00 zł	123 000,00 zł		117 000,00 zł	40 000,00 zł	105 000,00 zł	128 000,00 zł	634 000,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych		95 000,00 zł		52 000,00 zł	109 000,00 zł		52 000,00 zł	48 000,00 zł	69 000,00 zł		425 000,00 zł	
różne języki		51 000,00 zł									51 000,00 zł	
różne dialekty				52 000,00 zł							52 000,00 zł	
różne języki i dialekty		44 000,00 zł		109 000,00 zł			52 000,00 zł	48 000,00 zł	69 000,00 zł		322 000,00 zł	
Narodowy Instytut Muzyki i Tańca							553 000,00 zł	461 800,00 zł	858 180,00 zł	120 000,00 zł	1 992 980,00 zł	
Muzyczny ślad							32 000,00 zł	30 500,00 zł			62 500,00 zł	
różne języki i dialekty							32 000,00 zł	30 500,00 zł			62 500,00 zł	
Muzyka							521 000,00 zł	407 000,00 zł	858 180,00 zł		1 786 180,00 zł	
różne języki							185 000,00 zł	302 000,00 zł	424 500,00 zł		911 500,00 zł	
różne języki i dialekty							336 000,00 zł	105 000,00 zł	433 680,00 zł		874 680,00 zł	
Taniec								24 300,00 zł		120 000,00 zł	144 300,00 zł	
różne języki										120 000,00 zł	120 000,00 zł	
różne języki i dialekty								24 300,00 zł			24 300,00 zł	
Suma końcowa	1 640 360,00 zł	2 261 000,00 zł	2 954 090,00 zł	1 860 500,00 zł	2 803 710,00 zł	3 031 130,00 zł	2 929 550,00 zł	3 595 972,00 zł	4 211 573,00 zł	4 268 169,00 zł	3 789 000,00 zł	33 345 054,00 zł

Tabela 9. Wyniki analiz programów dotacyjnych NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) w odniesieniu do sytuacji, w których równocześnie wspierany jest więcej niż jeden język lub dialekt (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	Suma końcowa
Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	2 500,00 zł	2 500,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym	2 500,00 zł	2 500,00 zł
różne dialekty	2 500,00 zł	2 500,00 zł
Suma końcowa	2 500,00 zł	2 500,00 zł

5.5. Wyniki procentowe prezentujące wsparcie języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych

W niniejszej części raportu przedstawione są zestawienia wartości procentowych wskazujące, jaka część ogólnych środków poszczególnych programów dotacyjnych, realizowanych w ramach badanych ministerstw, jest przeznaczona na wspieranie języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce.

Trzeba podkreślić, że **prawidłowa interpretacja wyników**, w szczególności danych liczbowych i statystycznych przedstawionych w niniejszej części, **wymaga konieczności wzięcia pod uwagę ograniczeń metodologicznych** opisanych w *Części wprowadzającej w Metodologii badań*. Uwzględniając wstępnie zarysowaną koncepcję metodologiczną przedstawioną przez Instytut Różnorodności Językowej RP, zespół badawczy przyjął w niniejszym raporcie szerokie podejście, zgodnie z którym nawet symboliczne użycie języka społeczności językowo-kulturowej w działalności o charakterze kulturowym jest uznawane za działanie wspierające język.

Jak zostało napisane w rozdziale metodologicznym, zespół badawczy zdaje sobie sprawę, że tak szerokie podejście może prowadzić do nadinterpretacji, jeśli osoba podejmująca się analizy poniższych wyników nie uwzględni ograniczeń przyjętej w badaniu metodologii. Uwzględnienie ograniczeń metodologicznych badania zaprezentowanego w niniejszym raporcie jest konieczne do wyciągnięcia prawidłowych wniosków, z kolei nieuwzględnienie może prowadzić do nieprawdziwych wniosków, że wsparcie finansowe, które otrzymują języki używane przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce, jest tak wysokie, jak pokazano w poniższych tabelach.

Tabela 10. Wsparcie języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych MKiDN i jednostek podległych. Wyniki procentowe (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	Czasopisma	Czasopisma	Wsparcie języków	Edukacja artystyczna	Edukacja artystyczna	Wsparcie języków	Edukacja kulturalna	Edukacja kulturalna	Wsparcie języków	Edukacja medialna i informacyjna	Edukacja medialna i informacyjna	Wsparcie języków
2015	4 144 925,00	40 000,00	0,97%	2 425 000,00		0,00%	16 275 500,00	97 500,00	0,60%	1 941 069,00	0,00	0,00%
2016	2 197 227,00	60 000,00	2,73%	3 005 000,00		0,00%	15 573 500,00	0,00	0,00%	-	-	-
2017	2 960 902,00	40 000,00	1,35%	1 773 000,00	30 000,00	1,69%	10 466 200,00	376 000,00	3,59%	-	-	-
2018	4 260 130,00	36 408,00	0,85%	1 905 000,00		0,00%	11 959 000,00	210 000,00	1,76%	-	-	-
2019	3 493 212,00	309 500,00	8,86%	2 060 000,00		0,00%	11 886 000,00	401 000,00	3,37%	-	-	-
2020	3 635 738,00	398 580,00	10,96%	2 598 000,00		0,00%	12 027 000,00	441 000,00	3,67%	-	-	-
2021	3 918 810,00	294 000,00	7,50%	2 724 500,00		0,00%	12 238 000,00	431 000,00	3,52%	-	-	-
2022	3 379 735,00	219 260,00	6,49%	2 813 500,00		0,00%	12 532 000,00	161 000,00	1,28%	-	-	-
2023	4 332 539,00	427 633,00	9,87%	3 943 700,00	81 000,00	2,05%	13 218 000,00	123 000,00	0,93%	-	-	-
2024	4 724 712,00	478 997,00	10,14%	3 986 700,00		0,00%	10 881 000,00	318 000,00	2,92%	-	-	-
2025	3 880 505,00	313 120,00	8,07%	5 532 600,00		0,00%	14 129 000,00	459 000,00	3,25%	-	-	-

	EtnoPolska	EtnoPolska	Wsparcie języków	Film	Film	Wsparcie języków	Kultura – Interwencje	Kultura – Interwencje	Wsparcie języków	Kultura cyfrowa	Kultura cyfrowa	Wsparcie języków
2015	-	-	-	4 970 000,00	60 000,00	1,21%	8162000,00	398 000,00	4,88%	-	-	-
2016	-	-	-	4 110 000,00	270 000,00	6,57%	-	-	-	7 429 826,00	73 716,00	0,99%
2017	-	-	-	4 620 000,00	90 000,00	1,95%	21 000 000,00	771 000,00	3,67%	8 033 767,00	167 900,00	2,09%
2018	-	-	-	4 275 000,00		0,00%	10 000 000,00	449 640,00	4,50%	4 019 908,00	299 655,00	7,45%
2019	10 000 000,00	1 667 500,00	16,68%	4 046 000,00	368 100,00	9,10%	12 407 000,00	197 700,00	1,59%	6 899 326,00	318 780,00	4,62%
2020	10 000 000,00	1 220 000,00	12,20%	4 396 900,00	147 800,00	3,36%	10 000 000,00	415 000,00	4,15%	6 492 135,00	684 660,00	10,55%
2021	10 000 000,00	1 997 000,00	19,97%	4 887 500,00	248 000,00	5,07%	10 000 000,00	258 000,00	2,58%	5 805 174,00	276 160,00	4,76%
2022	10 000 000,00	2 381 000,00	23,81%	3 630 400,00	125 000,00	3,44%	11 500 000,00	1 309 000,00	11,38%	4 805 159,00	291 159,00	6,06%
2023	10 000 000,00	1 640 000,00	16,40%	4 341 000,00	125 500,00	2,89%	10 000 000,00	858 930,00	8,59%	4 224 292,00	115 000,00	2,72%
2024	12 000 000,00	2 433 000,00	20,28%	4 111 000,00	166 000,00	4,04%	11 500 000,00	1 219 000,00	10,60%	4 662 550,00	112 000,00	2,40%
2025	12 000 000,00	2 620 000,00	21,83%	4 763 000,00	390 000,00	8,19%	11 500 000,00	681 000,00	5,92%	4 708 900,00	353 163,00	7,50%

	Kultura dostępna	Kultura Dostępna	Wsparcie języków	Kultura ludowa i tradycyjna	Kultura ludowa i tradycyjna	Wsparcie języków	Literatura	Literatura	Wsparcie języków	Muzyczny ślad	Muzyczny ślad	Wsparcie języków
2015	5 762 000,00	94 000,00	1,63%	4 849 000,00	2 464 000,00	50,81%	3 787 740,00	340 460,00	8,99%	-	-	-
2016	5 721 000,00	206 500,00	3,61%	6 613 910,00	2 572 510,00	38,90%	4 359 841,00	437 546,00	10,04%	-	-	-
2017	5 750 000,00	181 000,00	3,15%	5 547 763,00	2 767 000,00	49,88%	3 434 780,00	182 050,00	5,30%	-	-	-
2018	6 256 000,00	217 000,00	3,47%	6 506 366,00	2 932 000,00	45,06%	3 543 781,00	76 050,00	2,15%	1 150 000,00	33 600,00	2,92%
2019	5 777 000,00	432 000,00	7,48%	6 044 990,00	2 795 000,00	46,24%	3 192 438,00	277 590,00	8,70%	3 448 910,00	0,00	0,00%
2020	6 141 620,00	653 000,00	10,63%	6 869 075,00	2 263 200,00	32,95%	3 660 882,00	138 775,00	3,79%	1 149 175,00	34 540,00	3,01%
2021	6 737 000,00	194 000,00	2,88%	7 025 000,00	3 320 400,00	47,27%	3 515 462,00	122 688,00	3,49%	1 830 300,00	76 200,00	4,16%
2022	6 741 000,00	588 000,00	8,72%	7 146 940,00	2 859 000,00	40,00%	3 738 455,00	204 026,00	5,46%	1 750 250,00	85 000,00	4,86%
2023	6 518 500,00	166 000,00	2,55%	8 619 500,00	3 542 000,00	41,09%	3 877 575,00	311 292,00	8,03%	1 987 920,00	79 690,00	4,01%
2024	5 750 000,00	756 000,00	13,15%	6 486 720,00	2 789 800,00	43,01%	3 608 762,00	251 374,00	6,97%	1 644 406,00	92 940,00	5,65%
2025	11 300 000,00	730 000,00	6,46%	9 484 640,00	3 630 000,00	38,27%	3 635 320,00	263 113,00	7,24%	3 599 764,00	79 900,00	2,22%

	Muzyka	Muzyka	Wsparcie języków	Obserwatorium kultury	Obserwatorium kultury	Wsparcie języków	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	Wsparcie języków	Ojczyzny – dodaj do ulubionych	Ojczyzny – dodaj do ulubionych	Wsparcie języków
2015	19 422 000,00	1 225 000,00	6,31%	2 804 160,00	160 000,00	5,71%	4 335 000,00	480 000,00	11,07%	1 000 000,00	179 000,00	17,90%
2016	15 814 950,00	350 500,00	2,22%	3 201 648,00	0,00	0,00%	-	-	-	1 000 000,00	249 000,00	24,90%
2017	22 213 795,00	776 790,00	3,50%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	350 000,00	35,00%
2018	18 359 611,00	1 156 000,00	6,30%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	123 000,00	12,30%
2019	16 638 568,00	90 000,00	0,54%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	269 000,00	26,90%
2020	23 073 398,00	681 520,00	2,95%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	305 000,00	30,50%
2021	20 304 384,00	1 062 500,00	5,23%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	217 000,00	21,70%
2022	20 489 000,00	1 190 000,00	5,81%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	293 000,00	29,30%
2023	25 620 000,00	1 014 000,00	3,96%	-	-	-	-	-	-	1 000 000,00	227 000,00	22,70%
2024	16 827 452,00	1 508 400,00	8,96%	-	-	-	-	-	-	1 670 000,00	596 000,00	35,69%
2025	26 798 245,00	677 050,00	2,53%	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	Partnerstwo dla książki	Partnerstwo dla książki	Wsparcie językowe	Partnerstwo publicznie społeczne	Partnerstwo publicznie społeczne	Wsparcie językowe	Promesa dla kultury	Promesa MKiDN	Wsparcie językowe	Promocja czytelnictwa	Promocja czytelnictwa	Wsparcie językowe
2015	-	-	-	648 041,00	0,00	0,00%	524 121,00	0,00	0,00%	4 981 400,00		0,00%
2016	-	-	-	1 160 290,00	60 000,00	5,17%	5 749 999,94	0,00	0,00%	6 720 193,00	34 000,00	0,51%
2017	5 363 508,57		0,00%	-	-	-	0,00	0,00		4 813 000,00	60 950,00	1,27%
2018	5 063 297,00		0,00%	-	-	-	0,00	0,00		4 608 954,70	38 388,00	0,83%
2019	5 095 141,00	51 580,00	1,01%	-	-	-	1 169 720,78	0,00	0,00%	5 183 194,00	183 765,00	3,55%
2020	4 938 015,00	118 510,00	2,40%	-	-	-	1 517 253,11	120 000,00	7,91%	5 399 155,00	60 500,00	1,12%
2021	5 175 000,00	70 640,00	1,37%	-	-	-	1 715 482,54	0,00	0,00%	4 956 269,00	67 024,00	1,35%
2022	4 604 800,00	15 000,00	0,33%	-	-	-	3 079 842,82	105 972,00	3,44%	5 480 940,00	96 090,00	1,75%
2023	4 731 316,00	50 445,00	1,07%	-	-	-	3 513 455,85	0,00	0,00%	6 322 973,00	99 300,00	1,57%
2024	4 908 444,00		0,00%	-	-	-	1 180 684,03	0,00	0,00%	5 002 905,00	78 000,00	1,56%
2025	5 027 573,00	80 476,00	1,60%	-	-	-	1 861 770,00	263 511,00	14,15%	7 366 038,00	404 300,00	5,49%

	Rozwój sektorów kreatywnych	Rozwój infrastruktury kultury	Wsparcie językowe	Taniec	Taniec	Wsparcie językowe	Teatr	Teatr	Wsparcie językowe	Teatr 2015 Promesa	Teatr 250lecie teatru publicznego w Polsce.	Wsparcie językowe
2015	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 954 546,00	13 360,00	0,68%
2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2017	5 273 994,00		0,00%	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2018	4 537 521,97		0,00%	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2019	3 761 547,00	221 000,00	5,88%	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	3 865 926,00	291 500,00	7,54%	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2021	4 915 000,00		0,00%	2 179 100,00	50 000,00	2,29%	8 871 000,00	800 000,00	9,02%	-	-	-
2022	-	-	-	1 979 750,00	52 000,00	2,63%	8 993 100,00	757 000,00	8,42%	-	-	-
2023	-	-	-	2 084 479,00	151 800,00	7,28%	9 422 100,00	863 740,00	9,17%	-	-	-
2024	-	-	-	1 872 732,00		0,00%	9 755 870,00	518 000,00	5,31%	-	-	-
2025	-	-	-	2 259 423,00	170 400,00	7,54%	9 453 970,00	1 451 000,00	15,35%	-	-	-

	Teatr i taniec	Teatr i taniec	Wsparcie językowe	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	Wsparcie językowe
2015	10 005 000,00		0,00%	-	-	-
2016	9 269 500,00	330 000,00	3,56%	-	-	-
2017	9 310 269,00	20 000,00	0,21%	3 496 500,00		0,00%
2018	9 638 386,00	370 700,00	3,85%	3 696 500,00	91 000,00	2,46%
2019	10 650 221,00	257 210,00	2,42%	2 939 000,00		0,00%
2020	11 974 260,00	399 000,00	3,33%	4 024 500,00	86 500,00	2,15%
2021	-	-	-	4 390 500,00		0,00%
2022	-	-	-	4 950 500,00	136 000,00	2,75%
2023	-	-	-	4 903 000,00	113 000,00	2,30%
2024	-	-	-	5 739 000,00	341 000,00	5,94%
2025	-	-	-	8 279 000,00	225 000,00	2,72%

Tabela 11. Wsparcie języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych MSWiA. Wyniki procentowe (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Dotacje	Przydzielone fundusze			Kwoty przyznane			Wsparcie języków		
	Podmiotowe	Celowe	Celowe media	Podmiotowe	Celowe	Celowe media	Podmiotowe	Celowe	Celowe media
2015	1 904 000,00	11 085 054,00	1 105 600,00	1 904 000,00	10 892 246,00	1 105 600,00	100%	98%	100%
2016	1 893 000,00	11 168 065,00	1 132 600,00	1 893 000,00	11 131 265,00	1 132 600,00	100%	100%	100%
2017	1 808 300,00	11 384 238,50	1 148 600,00	1 808 300,00	11 102 202,00	1 148 600,00	100%	98%	100%
2018	1 893 880,00	11 682 541,00	1 132 368,00	1 893 880,00	11 621 723,00	1 132 368,00	100%	99%	100%
2019	2 068 037,00	11 881 837,00	1 247 808,00	2 068 037,00	11 815 997,00	1 247 808,00	100%	99%	100%
2020	2 213 218,00	11 684 245,00	787 219,00	2 213 218,00	11 679 325,00	787 219,00	100%	100%	100%
2021	2 694 012,00	11 462 147,00	1 070 100,00	2 694 012,00	11 353 947,00	1 070 100,00	100%	99%	100%
2022	3 138 972,00	13 554 978,00	735 179,00	3 318 781,00	13 186 769,00	735 179,00	106%	97%	100%
2023	3 432 523,00	13 735 918,00	1 054 347,00	3 432 523,00	13 639 998,00	1 054 347,00	100%	99%	100%
2024	3 618 317,00	13 809 567,00	1 170 186,00	3 618 317,00	13 722 567,00	1 170 186,00	100%	99%	100%
2025	4 435 737,00	13 428 449,00	1 096 176,00	4 435 737,00	13 335 449,00	1 096 176,00	100%	99%	100%

Tabela 12. Wsparcie języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych NIKiDW (jednostki podległej MSWiA). Wyniki procentowe (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	Folk(Od)Nowa	Folk(Od)Nowa	Wsparcie języków	Lekcje z Twórcą	Lekcje z Twórcą Ludowym	Wsparcie języków
2023	-	-	-	97 350,00	73 950,00	75,96%
2024	-	-	-	158 050,00	71 100,00	44,99%
2025	1 086 900,00	369 180,00	33,97%	-	-	-

6. Wyniki analiz skuteczności działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez społeczności językowo-kulturowe w celu wspierania języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych

Tabela 13. Wyniki analiz skuteczności działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez społeczności językowo-kulturowe w celu wspierania języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych MSWiA (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Ministerstwo	Grupa	Język	Suma Przyznana	Liczba złożonych wniosków	pozytywne	Negatywne
MSWiA	celowe	białoruski	21 545 963,00 zł	868	684	184
MSWiA	celowe_media	białoruski	1 935 000,00 zł	12	12	0
MSWiA	podmiotowe	białoruski	2 414 000,00 zł	63	57	6
MSWiA	celowe	czeski	1 098 651,00 zł	62	57	5
MSWiA	podmiotowe	czeski	114 475,00 zł	10	9	1
MSWiA	celowe	litewski	8 135 699,00 zł	379	286	93
MSWiA	podmiotowe	litewski	2 774 600,00 zł	45	43	2
MSWiA	celowe	niemiecki	23 514 912,00 zł	1095	792	303
MSWiA	celowe_media	niemiecki	1 965 268,00 zł	38	36	2
MSWiA	podmiotowe	niemiecki	7 846 015,00 zł	276	224	52
MSWiA	celowe	ormiański	4 325 961,00 zł	375	232	143
MSWiA	celowe_media	ormiański	12 000,00 zł	5	1	4
MSWiA	podmiotowe	ormiański	1 533 841,00 zł	63	60	3
MSWiA	celowe	rosyjski	1 175 630,00 zł	146	95	51
MSWiA	podmiotowe	rosyjski	243 000,00 zł	27	25	2
MSWiA	celowe	słowacki	5 379 760,00 zł	110	97	13
MSWiA	podmiotowe	słowacki	808 600,00 zł	12	12	0
MSWiA	celowe	ukraiński	18 029 715,00 zł	419	267	152
MSWiA	celowe_media	ukraiński	159 750,00 zł	6	6	0
MSWiA	podmiotowe	ukraiński	3 878 637,00 zł	49	43	6
MSWiA	celowe	żydowskie (hebrajski)	209 800,00 zł	28	17	11
MSWiA	celowe	żydowskie (hebrajski i jidysz)	6 223 713,00 zł	274	170	104
MSWiA	celowe_media	żydowskie (hebrajski i jidysz)	0,00 zł	2	0	2
MSWiA	podmiotowe	żydowskie (hebrajski i jidysz)	2 826 434,00 zł	110	92	18
MSWiA	celowe	żydowskie (jidysz)	4 786 988,00 zł	106	94	12
MSWiA	celowe	karaimski	1 239 610,00 zł	75	66	9
MSWiA	podmiotowe	karaimski	459 225,00 zł	18	16	2
MSWiA	celowe	łemkowski	11 179 955,00 zł	640	424	216
MSWiA	celowe_media	łemkowski	3 270 790,00 zł	24	22	2

MSWiA	podmiotowe	łemkowski	1 575 950,00 zł	69	67	2
MSWiA	celowe	romski	10 548 884,00 zł	746	288	458
MSWiA	celowe_media	romski	0,00 zł	10	0	10
MSWiA	podmiotowe	romski	2 372 278,00 zł	126	77	49
MSWiA	celowe	tatarski	3 363 886,00 zł	280	172	108
MSWiA	podmiotowe	tatarski	381 850,00 zł	19	17	2
MSWiA	celowe	kaszubski	11 956 979,00 zł	570	331	239
MSWiA	celowe_media	kaszubski	4 271 875,00 zł	60	30	30
MSWiA	podmiotowe	kaszubski	2 050 900,00 zł	28	25	3
MSWiA	celowe	promocja	765 382,00 zł	100	23	77
MSWiA	celowe_media	promocja	0,00 zł	3	0	3

Tabela 14. Wyniki analiz skuteczności działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez społeczności językowo-kulturowe w celu wspierania języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych MKiDN i jednostek podległych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Ministerstwo	Departament	Program	Język	Suma Przyznanych Dotacji	Liczba złożonych wniosków	Pozytywne	Negatywne	Błędy formalne
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	białoruski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	białoruski	316 040,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	białoruski	50 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	białoruski	100 000,00 zł	10	2	4	4
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	białoruski	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Departament Własności Intelaktualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	białoruski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	białoruski	100 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	białoruski	109 566,00 zł	7	5	2	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	białoruski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego	Teatr	białoruski	216 000,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	białoruski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	białoruski	85 000,00 zł	5	2	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	białoruski	0,00 zł	11	0	8	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	białoruski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	białoruski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	czeski	50 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	czeski	129 660,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	czeski	250 000,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	czeski	100 400,00 zł	6	4	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	czeski	142 614,00 zł	14	5	8	1
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	czeski	33 840,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	czeski	0,00 zł	6	0	5	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	czeski	88 060,00 zł	4	1	1	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	czeski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	czeski	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	czeski	0,00 zł	2	0	2	0

MKIDN	Departament Funduszy i Spraw Europejskich	Promesa MKIDN	litewski	57 290,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	litewski	0,00 zł	7	0	7	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	litewski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	litewski	112 581,00 zł	8	6	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	litewski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	litewski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	litewski	30 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	litewski	83 000,00 zł	7	2	5	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	litewski	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Departament Funduszy i Spraw Europejskich	Promesa MKIDN	niemiecki	206 221,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	niemiecki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	niemiecki	30 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	niemiecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	niemiecki	0,00 zł	7	0	4	3
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	niemiecki	30 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	niemiecki	48 400,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	niemiecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	niemiecki	742 835,00 zł	49	30	19	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	niemiecki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	niemiecki	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	niemiecki	33 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	niemiecki	47 000,00 zł	5	1	3	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	niemiecki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	niemiecki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	niemiecki	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	niemiecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	niemiecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	ormiański	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja kulturalna	ormiański	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	ormiański	134 159,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	ormiański	30 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	ormiański	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	ormiański	100 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	ormiański	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	ormiański	30 000,00 zł	4	1	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	ormiański	0,00 zł	4	0	4	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	ormiański	112 000,00 zł	5	2	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	ormiański	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	ormiański	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	ormiański	80 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	ormiański	67 500,00 zł	1	1	0	0

MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	rosyjski	20 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	rosyjski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	rosyjski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	rosyjski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	rosyjski	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Film	rosyjski	90 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	rosyjski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	rosyjski	80 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	rosyjski	352 800,00 zł	3	3	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	rosyjski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	rosyjski	398 460,00 zł	26	15	8	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	rosyjski	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	rosyjski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	rosyjski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Funduszy i Spraw Europejskich	Promesa MKIDN	słowacki	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	słowacki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	słowacki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Edukacja artystyczna	słowacki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	słowacki	40 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	słowacki	68 960,00 zł	3	3	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	słowacki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszelewskiego	Teatr	słowacki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	słowacki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	słowacki	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	słowacki	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	słowacki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	ukraiński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	ukraiński	225 000,00 zł	7	6	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	ukraiński	208 000,00 zł	41	6	30	5
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	ukraiński	384 540,00 zł	5	4	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Edukacja artystyczna	ukraiński	81 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	ukraiński	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	ukraiński	0,00 zł	3	0	2	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja kulturalna	ukraiński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	ukraiński	91 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Film	ukraiński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	ukraiński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	ukraiński	250 000,00 zł	3	2	1	0

MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	ukraiński	412 000,00 zł	12	7	5	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	ukraiński	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	ukraiński	321 304,00 zł	27	17	10	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	ukraiński	25 125,00 zł	4	1	3	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	ukraiński	0,00 zł	11	0	11	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego	Teatr	ukraiński	175 000,00 zł	4	3	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	ukraiński	50 000,00 zł	6	1	4	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	ukraiński	0,00 zł	10	0	9	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	ukraiński	850 180,00 zł	64	15	44	5
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	ukraiński	67 000,00 zł	6	2	2	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	ukraiński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	ukraiński	58 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	ukraiński	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	ukraiński	1 026 500,00 zł	7	5	2	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Dysponent infrastruktury	żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	żydowskie (hebrajski)	195 100,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Instytut książki	Czasopisma	żydowskie (hebrajski)	20 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	żydowskie (hebrajski)	58 050,00 zł	7	3	4	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	żydowskie (hebrajski)	55 288,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	żydowskie (hebrajski)	350 000,00 zł	4	1	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	żydowskie (hebrajski)	161 000,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	żydowskie (hebrajski)	97 000,00 zł	5	3	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	żydowskie (hebrajski)	48 500,00 zł	10	2	8	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	żydowskie (hebrajski)	65 940,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	żydowskie (hebrajski i jidysz)	1 160 500,00 zł	5	3	2	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	żydowskie (hebrajski i jidysz)	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Dysponent infrastruktury	żydowskie (hebrajski i jidysz)	38 213,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	żydowskie (hebrajski i jidysz)	50 000,00 zł	13	1	7	5
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja kulturalna	żydowskie (hebrajski i jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Film	żydowskie (hebrajski i jidysz)	180 000,00 zł	4	4	0	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	żydowskie (hebrajski i jidysz)	24 000,00 zł	2	1	0	1
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	żydowskie (hebrajski i jidysz)	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo publicznospoleczne	żydowskie (hebrajski i jidysz)	15 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	żydowskie (hebrajski i jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	żydowskie (hebrajski i jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	żydowskie (hebrajski i jidysz)	480 000,00 zł	6	3	3	0

MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	żydowskie (hebrajski i jidysz)	264 000,00 zł	10	4	6	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	żydowskie (hebrajski i jidysz)	304 000,00 zł	6	4	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	żydowskie (hebrajski i jidysz)	42 000,00 zł	11	2	9	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	żydowskie (hebrajski i jidysz)	15 000,00 zł	5	1	4	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	żydowskie (hebrajski i jidysz)	44 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	żydowskie (hebrajski i jidysz)	180 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	żydowskie (hebrajski i jidysz)	697 650,00 zł	13	4	9	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	żydowskie (jidysz)	700 000,00 zł	6	2	4	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Dysponent infrastruktury	żydowskie (jidysz)	16 100,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	żydowskie (jidysz)	105 000,00 zł	11	2	9	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Film	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	żydowskie (jidysz)	180 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	żydowskie (jidysz)	195 000,00 zł	7	4	3	0
MKIDN	Instytut książki	Czasopisma	żydowskie (jidysz)	28 000,00 zł	6	1	5	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	żydowskie (jidysz)	275 963,00 zł	26	12	6	8
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	5	0	5	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego	Teatr	żydowskie (jidysz)	113 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	żydowskie (jidysz)	358 000,00 zł	17	9	8	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	żydowskie (jidysz)	197 000,00 zł	7	2	5	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	żydowskie (jidysz)	212 000,00 zł	15	4	11	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	żydowskie (jidysz)	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	żydowskie (jidysz)	111 000,00 zł	6	2	4	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	żydowskie (jidysz)	360 000,00 zł	6	2	4	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	karaimski	20 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	karaimski	85 000,00 zł	10	3	7	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	karaimski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	karaimski	160 000,00 zł	7	7	0	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	karaimski	51 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Kultura cyfrowa	łemkowski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	łemkowski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Obserwatorium kultury	łemkowski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	łemkowski	40 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	łemkowski	0,00 zł	4	0	4	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	łemkowski	734 000,00 zł	77	13	52	12

MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	łemkowski	39 960,00 zł	4	2	2	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	łemkowski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	łemkowski	10 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	łemkowski	30 600,00 zł	5	2	3	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	łemkowski	15 500,00 zł	5	1	3	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	łemkowski	310 000,00 zł	39	9	27	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	łemkowski	193 100,00 zł	30	5	18	7
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	łemkowski	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	łemkowski	16 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	łemkowski	54 190,00 zł	6	2	4	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	łemkowski	20 000,00 zł	5	1	3	1
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	romski	70 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	romski	135 000,00 zł	34	5	24	5
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	romski	120 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja kulturalna	romski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	romski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	romski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	romski	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	romski	205 000,00 zł	10	4	6	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	romski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	romski	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	romski	20 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego	Teatr	romski	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	romski	0,00 zł	5	0	4	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	romski	177 000,00 zł	9	5	4	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	romski	60 500,00 zł	22	3	18	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	romski	165 000,00 zł	10	4	4	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	romski	10 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	romski	39 900,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	romski	125 920,00 zł	8	3	5	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	romski	30 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	tatarski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	tatarski	65 000,00 zł	7	2	3	2
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	tatarski	74 550,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	tatarski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	tatarski	60 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	tatarski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	tatarski	58 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	kaszubski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	kaszubski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Dysponent infrastruktury	kaszubski	0,00 zł	1	0	1	0

MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	kaszubski	651 000,00 zł	136	25	88	23
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	kaszubski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	kaszubski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	kaszubski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	kaszubski	27 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	kaszubski	248 428,00 zł	9	9	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	kaszubski	0,00 zł	6	0	5	1
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	kaszubski	25 476,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	kaszubski	27 550,00 zł	7	1	4	2
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	kaszubski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	kaszubski	182 000,00 zł	10	3	4	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	kaszubski	906 000,00 zł	144	29	103	12
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	kaszubski	334 000,00 zł	61	8	44	9
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	kaszubski	163 000,00 zł	11	3	8	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	kaszubski	0,00 zł	8	0	7	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	kaszubski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	kaszubski	47 400,00 zł	3	1	1	1
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	śląski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Kultura cyfrowa	śląski	73 716,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	śląski	0,00 zł	4	0	4	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	śląski	432 000,00 zł	137	17	96	24
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	śląski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Edukacja artystyczna	śląski	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	śląski	0,00 zł	5	0	3	2
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Infrastruktura kultury	śląski	221 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	śląski	149 240,00 zł	6	3	3	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	śląski	0,00 zł	6	0	6	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	śląski	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	śląski	529 400,00 zł	14	8	6	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	śląski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	śląski	56 960,00 zł	7	3	3	1
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo publicznospołeczne	śląski	15 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	śląski	73 765,00 zł	18	2	16	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	śląski	37 700,00 zł	7	1	5	1
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	śląski	50 000,00 zł	7	1	6	0
MKIDN	Instytut Teatralny	Teatr	śląski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	śląski	140 000,00 zł	13	3	9	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	śląski	847 000,00 zł	116	24	88	4
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	śląski	288 000,00 zł	52	6	36	10
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	śląski	43 000,00 zł	12	2	9	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	śląski	178 000,00 zł	47	5	38	4
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	śląski	35 000,00 zł	4	1	3	0

MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	śląski	206 000,00 zł	5	2	3	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	śląski	80 400,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	wilamowski	133 000,00 zł	11	4	5	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	wilamowski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	wilamowski	148 000,00 zł	4	3	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	wilamowski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja kulturalna	gruziński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	gruziński	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	gruziński	30 000,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	gruziński	149 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Rozwój sektorów kreatywnych	grecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	grecki	101 788,00 zł	5	4	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	grecki	98 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	łużyckie	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	łużyckie	0,00 zł	4	0	4	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	łużyckie	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	łużyckie	49 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	łużyckie	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Departament Funduszy i Spraw Europejskich	Promesa MKIDN	PJM	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Dysponent infrastruktury	PJM	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	PJM	172 963,00 zł	5	2	3	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	PJM	511 000,00 zł	52	8	37	7
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	PJM	50 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	PJM	225 000,00 zł	5	1	3	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	PJM	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja kulturalna	PJM	97 500,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	PJM	45 000,00 zł	4	1	3	0
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	PJM	156 000,00 zł	5	2	3	0
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	PJM	470 000,00 zł	8	4	4	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	PJM	82 500,00 zł	9	3	5	1
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	PJM	68 400,00 zł	3	2	0	1
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	PJM	53 200,00 zł	4	3	0	1
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	PJM	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	PJM	293 400,00 zł	11	4	7	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	PJM	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego	Teatr	PJM	165 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	PJM	1 167 000,00 zł	44	23	19	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	PJM	429 000,00 zł	25	7	16	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	PJM	902 580,00 zł	137	25	100	12
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	PJM	2 591 500,00 zł	118	63	48	7

MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	PJM	551 000,00 zł	107	17	84	6
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	PJM	0,00 zł	2	0	1	1
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	małopolski	50 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	małopolski	5 315 910,00 zł	498	124	306	68
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	małopolski	0,00 zł	5	0	4	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	małopolski	0,00 zł	2	0	0	2
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	małopolski	198 000,00 zł	9	1	3	5
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	małopolski	124 100,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	małopolski	74 588,00 zł	6	3	3	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	małopolski	84 680,00 zł	8	6	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	małopolski	105 780,00 zł	5	5	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	małopolski	86 000,00 zł	9	3	6	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	małopolski	35 040,00 zł	4	2	2	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	małopolski	230 000,00 zł	6	2	4	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	małopolski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego	Teatr	małopolski	160 000,00 zł	3	1	1	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	małopolski	56 000,00 zł	18	1	13	4
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	małopolski	2 418 000,00 zł	309	68	222	19
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	małopolski	335 400,00 zł	118	8	89	21
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	małopolski	120 000,00 zł	15	4	10	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	małopolski	529 000,00 zł	99	16	77	6
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	małopolski	175 000,00 zł	2	1	0	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	małopolski	0,00 zł	4	0	4	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	małopolski	0,00 zł	3	0	2	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	małopolski	30 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	wielkopolski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Dysponent infrastruktury	wielkopolski	48 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	wielkopolski	1 554 000,00 zł	270	50	190	30
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	wielkopolski	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	wielkopolski	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	wielkopolski	144 000,00 zł	10	3	7	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	wielkopolski	15 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Literatura	wielkopolski	8 800,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	wielkopolski	62 610,00 zł	5	3	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo publicznospołeczne	wielkopolski	30 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	wielkopolski	5 000,00 zł	8	1	7	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	wielkopolski	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	wielkopolski	25 000,00 zł	9	1	5	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	wielkopolski	1 288 000,00 zł	165	41	118	6
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	wielkopolski	102 800,00 zł	51	4	40	7
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	wielkopolski	32 000,00 zł	6	1	5	0

MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	wielkopolski	145 000,00 zł	53	6	43	4
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	wielkopolski	0,00 zł	3	0	3	0
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	wielkopolski	0,00 zł	1	0	1	0
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	wielkopolski	22 000,00 zł	1	1	0	0
MKiDN	Departament Funduszy i Spraw Europejskich	Promesa MKiDN	mazowiecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKiDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	mazowiecki	70 200,00 zł	3	1	2	0
MKiDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	mazowiecki	1 913 000,00 zł	311	64	211	36
MKiDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Edukacja artystyczna	mazowiecki	0,00 zł	1	0	1	0
MKiDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	mazowiecki	249 455,00 zł	5	3	2	0
MKiDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	mazowiecki	50 000,00 zł	2	1	1	0
MKiDN	Instytut Książki	Czasopisma	mazowiecki	20 000,00 zł	2	1	1	0
MKiDN	Instytut Książki	Literatura	mazowiecki	28 225,00 zł	5	2	3	0
MKiDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	mazowiecki	45 000,00 zł	4	2	2	0
MKiDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	mazowiecki	56 890,00 zł	7	2	5	0
MKiDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	mazowiecki	45 100,00 zł	8	2	2	4
MKiDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	mazowiecki	220 000,00 zł	5	2	3	0
MKiDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego	Teatr	mazowiecki	0,00 zł	2	0	2	0
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	mazowiecki	40 000,00 zł	14	1	10	3
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	mazowiecki	1 682 000,00 zł	193	44	142	7
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	mazowiecki	171 500,00 zł	60	6	45	9
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	mazowiecki	296 000,00 zł	14	6	7	1
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	mazowiecki	113 000,00 zł	25	3	21	1
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	mazowiecki	80 000,00 zł	8	2	6	0
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	mazowiecki	39 800,00 zł	2	1	1	0
MKiDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	polszczyzna kresowa	72 000,00 zł	3	1	2	0
MKiDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	polszczyzna kresowa	66 000,00 zł	38	2	29	7
MKiDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	polszczyzna kresowa	0,00 zł	2	0	2	0
MKiDN	Instytut Książki	Czasopisma	polszczyzna kresowa	365 930,00 zł	29	17	9	3
MKiDN	Instytut Książki	Literatura	polszczyzna kresowa	67 338,00 zł	7	2	4	1
MKiDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	polszczyzna kresowa	10 000,00 zł	1	1	0	0
MKiDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	polszczyzna kresowa	48 024,00 zł	15	6	9	0
MKiDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	polszczyzna kresowa	0,00 zł	1	0	1	0
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	polszczyzna kresowa	54 000,00 zł	1	1	0	0
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	polszczyzna kresowa	21 000,00 zł	13	1	10	2
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	polszczyzna kresowa	272 990,00 zł	17	6	9	2
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	polszczyzna kresowa	0,00 zł	1	0	1	0
MKiDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	polszczyzna kresowa	0,00 zł	4	0	4	0
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	polszczyzna kresowa	0,00 zł	1	0	0	1
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	polszczyzna kresowa	0,00 zł	3	0	2	1
MKiDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	dialekty mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	1	0	1	0
MKiDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	dialekty mieszane różnojęzyczne	1 950 000,00 zł	197	42	131	24
MKiDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	dialekty mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	3	0	3	0

MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	dialekty mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	dialekty mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	dialekty mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego	Teatr	dialekty mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	dialekty mieszane różnojęzyczne	78 000,00 zł	3	1	2	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	dialekty mieszane różnojęzyczne	2 902 500,00 zł	199	57	135	7
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	dialekty mieszane różnojęzyczne	226 200,00 zł	53	7	38	8
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	dialekty mieszane różnojęzyczne	50 000,00 zł	5	1	3	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	dialekty mieszane różnojęzyczne	576 000,00 zł	26	11	12	3
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	83 000,00 zł	28	3	24	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	8	0	7	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	126 000,00 zł	9	4	5	0
MKIDN	Departament Funduszy Europejskich	Promesa MKIDN	różne języki	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Departament Funduszy i Spraw Europejskich	Promesa MKIDN	różne języki	225 972,00 zł	5	2	2	1
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	różne języki	40 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Kultura cyfrowa	różne języki	37 400,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	różne języki	1 141 790,00 zł	14	6	8	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Obserwatorium kultury	różne języki	160 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	różne języki	559 000,00 zł	3	2	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	różne języki	303 000,00 zł	41	8	27	6
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	różne języki	603 200,00 zł	7	4	3	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	różne języki	388 000,00 zł	3	2	0	1
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Edukacja artystyczna	różne języki	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Infrastruktura kultury	różne języki	291 500,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	różne języki	91 000,00 zł	4	1	3	0
MKIDN	Departament Własności Intelktualnej i Mediów	Film	różne języki	150 000,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Departament Własności Intelktualnej i Mediów	Rozwój sektorów kreatywnych	różne języki	0,00 zł	2	0	0	2
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	różne języki	380 000,00 zł	6	5	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	różne języki	54 350,00 zł	4	2	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	różne języki	0,00 zł	2	0	0	2
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo publicznospołeczne	różne języki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	różne języki	403 900,00 zł	20	8	12	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	różne języki	90 000,00 zł	5	1	4	0
MKIDN	Instytut Teatralny	Teatr	różne języki	13 360,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego	Teatr	różne języki	422 000,00 zł	4	4	0	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	różne języki	17 000,00 zł	10	1	6	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	różne języki	478 000,00 zł	40	7	31	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	różne języki	265 740,00 zł	34	5	25	4
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	różne języki	41 000,00 zł	6	1	2	3

MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Obserwatorium kultury	różne języki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	różne języki	51 000,00 zł	6	1	5	0
MKIDN	Narodowy Instytut Audiowizualny	Edukacja medialna i informacyjna	różne języki	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	różne języki	0,00 zł	1	0	0	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	różne języki	911 500,00 zł	9	5	4	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	różne języki	120 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Kultura cyfrowa	różne dialekty	130 500,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	różne dialekty	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	różne dialekty	3 333 000,00 zł	119	52	62	5
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	różne dialekty	79 000,00 zł	6	5	1	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	różne dialekty	11 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	różne dialekty	50 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	różne dialekty	0,00 zł	3	0	3	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	różne dialekty	562 000,00 zł	56	11	40	5
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	różne dialekty	10 000,00 zł	6	1	4	1
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	różne dialekty	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	różne dialekty	52 000,00 zł	22	1	20	1
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	różne dialekty	0,00 zł	2	0	2	0
MKIDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	różne dialekty	0,00 zł	1	0	1	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Czasopisma	różne języki i dialekty	20 000,00 zł	1	1	0	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Muzyka	różne języki i dialekty	386 000,00 zł	10	2	8	0
MKIDN	Departament Mecenatu Państwa	Teatr i taniec	różne języki i dialekty	77 210,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych	Kultura cyfrowa	różne języki i dialekty	165 000,00 zł	4	2	1	1
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Kultura ludowa i tradycyjna	różne języki i dialekty	14 208 000,00 zł	502	155	305	42
MKIDN	Departament Narodowych Instytucji Kultury	Teatr	różne języki i dialekty	224 000,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	różne języki i dialekty	66 000,00 zł	2	1	1	0
MKIDN	Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	różne języki i dialekty	86 500,00 zł	6	1	4	1
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Kultura cyfrowa	różne języki i dialekty	301 550,00 zł	12	3	8	1
MKIDN	Departament Własności Intelektualnej i Mediów	Rozwój sektorów kreatywnych	różne języki i dialekty	0,00 zł	3	0	2	1
MKIDN	Departamentu Mecenatu Państwa	Teatr	różne języki i dialekty	300 000,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny	Film	różne języki i dialekty	0,00 zł	5	0	5	0
MKIDN	Instytut Książki	Czasopisma	różne języki i dialekty	369 002,00 zł	22	15	7	0
MKIDN	Instytut Książki	Partnerstwo dla książki	różne języki i dialekty	21 860,00 zł	4	2	2	0
MKIDN	Instytut Książki	Promocja czytelnictwa	różne języki i dialekty	72 500,00 zł	8	2	5	1
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	różne języki i dialekty	0,00 zł	5	0	3	2
MKIDN	Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	różne języki i dialekty	334 020,00 zł	26	4	22	0
MKIDN	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego	Teatr	różne języki i dialekty	200 000,00 zł	2	2	0	0
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Edukacja kulturalna	różne języki i dialekty	349 000,00 zł	20	6	11	3
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	EtnoPolska	różne języki i dialekty	942 000,00 zł	70	17	47	6
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura - Interwencje	różne języki i dialekty	1 838 720,00 zł	153	39	103	11
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Kultura Dostępna	różne języki i dialekty	634 000,00 zł	31	9	20	2
MKIDN	Narodowe Centrum Kultury	Ojczysty - dodaj do ulubionych	różne języki i dialekty	322 000,00 zł	17	6	10	1

MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyczny ślad	różne języki i dialekty	62 500,00 zł	6	2	4	0
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Muzyka	różne języki i dialekty	874 680,00 zł	11	6	5	0
MKiDN	Narodowy Instytut Muzyki i Tańca	Taniec	różne języki i dialekty	24 300,00 zł	3	1	2	0

Tabela 15. Wyniki analiz skuteczności działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez społeczności językowo-kulturowe w celu wspierania języków w ramach poszczególnych programów dotacyjnych NIKiDW (jednostka podległa MRiRW) (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snużnik)

Ministerstwo	Jednostka w ramach ministerstwa	Program	Język	Suma przyznanych dotacji	Liczba złożonych wniosków	Poztywne	Negatywne	Błędy Formalne
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	łemkowski	18 550,00 zł	5	1	0	4
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	łemkowski	3 000,00 zł	1	1	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	kaszubski	34 000,00 zł	14	2	1	11
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	kaszubski	8 000,00 zł	2	2	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	śląski	0,00 zł	22	0	4	18
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	śląski	8 500,00 zł	2	2	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	wilamowski	36 000,00 zł	2	2	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	małopolski	172 900,00 zł	90	11	9	70
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	małopolski	51 000,00 zł	14	14	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	wielkopolski	45 300,00 zł	24	5	5	14
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	wielkopolski	40 050,00 zł	10	10	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	mazowiecki	42 450,00 zł	57	3	7	47
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	mazowiecki	16 000,00 zł	3	3	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	poliszczyna kresowa	0,00 zł	1	0	0	1
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	dialekty mieszane różnojęzyczne	19 980,00 zł	16	1	3	12
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	dialekty mieszane różnojęzyczne	11 000,00 zł	2	2	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	5 000,00 zł	1	1	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Lekcje z Twórcą Ludowym	różne dialekty	2 500,00 zł	1	1	0	0
MRiRW	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	Folk(Od)Nowa	różne języki i dialekty	0,00 zł	3	0	1	2

7. Wyniki analiz działań podejmowanych w latach 2015-2025 przez podmioty w celu wspierania języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe

Niniejszy rozdział raportu przedstawia wyniki badań ilościowych, których celem jest wykazanie, w jakim zakresie podmioty działające w celu ochrony poszczególnych języków były skuteczne w pozyskiwaniu środków z programów dotacyjnych oferowanych w latach 2015-2025 przez badane ministerstwa i jednostki im podległe. Wyniki badań zostały oparte na ilościowej analizie dokumentacji konkursowej, w szczególności wniosków złożonych przez podmioty w MSWiA i MKiDN (i jednostkach podległych), jak i na zestawieniach finansowych. Ze względu na niewielką liczbę wniosków dotacyjnych składanych przez poszczególne podmioty w ramach badanych programów oraz niewielką liczbę badanych programów realizowanych przez NIKiDW, zrezygnowano z wykazywania podmiotów, ponieważ dane te byłyby niemiarodajne.

W poniższych zestawieniach osobno zostały ujęte wyniki analiz działań podmiotów reprezentujących społeczności językowe posługujące się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. oraz językami nieujętyymi w ustawie, ale starającymi się o uzyskanie statusu mniejszości narodowych lub etnicznych. W przedstawionym poniżej zestawieniu zrezygnowano z wykazania podmiotów wnioskujących o dotacje dla „różnych języków”, ponieważ wykaz ten nie pozostaje w bezpośrednim związku z przyjętym celem badawczym.

Analiza dokumentacji z lat 2015-2025, w szczególności wniosków składanych w ramach programów dotacyjnych ogłaszanych przez MSWiA, MKiDN i jednostki podległe, pozwoliła na wskazanie efektywności w ubieganiu się o dotacje i wykazanie podmiotów najbardziej skutecznych pod względem pozyskiwania środków w zakresie liczby wygranych konkursów oraz uzyskanych kwot dofinansowania.

7.1. Lista najbardziej aktywnych podmiotów reprezentujących społeczności posługujące się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r.

Tabela 16. Lista najbardziej aktywnych podmiotów reprezentujących społeczności posługujące się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. wnioskujących o dotacje w MSWiA (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Ministerstwo	nazwa wnioskodawcy	Dotyczy języka	Liczba wniosków	Pozytywne	Negatywne	Suma pozyskanych dotacji
MSWiA	Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne	białoruski	147	116	31	4 299 430,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce	białoruski	104	93	11	2 546 375,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach	białoruski	85	71	14	915 285,00 zł
MSWiA	Rada Programowa Tygodnika NIWA	białoruski	72	60	12	5 938 670,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Kultury Białoruskiej	białoruski	57	56	1	1 561 800,00 zł
MSWiA	Parafia Ewangelicko-Reformowana w Żelowie	czeski	46	44	2	476 943,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Czechów w Polsce	czeski	25	22	3	736 183,00 zł
MSWiA	Łódzkie Towarzystwo Fotograficzne	czeski	1	0	1	0,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Litwinów w Polsce	litewski	147	121	26	5 541 700,00 zł
MSWiA	Dom Kultury Litewskiej	litewski	81	65	16	936 500,00 zł
MSWiA	Litewskie Towarzystwo św. Kazimierza w Sejnach	litewski	70	55	15	677 800,00 zł
MSWiA	Fundacja im. Bpa Antanasa Baranauskasa DOM LITEWSKI w Sejnach	litewski	50	36	14	2 024 716,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Litewskiej Kultury Etnicznej w Polsce	litewski	41	30	11	391 400,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim	niemiecki	167	120	47	5 399 102,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego w Raciborzu	niemiecki	124	103	21	3 992 150,00 zł
MSWiA	Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce	niemiecki	111	83	28	8 762 477,00 zł
MSWiA	Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej	niemiecki	88	61	27	4 647 364,00 zł
MSWiA	Olsztyńskie Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej	niemiecki	81	69	12	705 950,00 zł
MSWiA	Fundacja ARMENIAN FOUNDATION	ormiański	115	63	52	1 667 113,00 zł
MSWiA	Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich	ormiański	98	87	11	1 998 219,00 zł
MSWiA	Związek Ormian w Polsce im. Ks. Arcybiskupa Józefa Teodorowicza z siedzibą w Gliwicach	ormiański	59	34	25	457 250,00 zł
MSWiA	Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne	ormiański	45	39	6	539 532,00 zł
MSWiA	INSTYTUT GRZEGORZA PIRAMOWICZA	ormiański	29	15	14	167 080,00 zł

MSWiA	STOWARZYSZENIE NASZ DOM	rosyjski	141	97	44	1 217 630,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie WSPÓLNOTA ROSYJSKA	rosyjski	24	21	3	171 000,00 zł
MSWiA	Fundacja na rzecz zbliżania kultur OPEN ART.	rosyjski	4	0	4	0,00 zł
MSWiA	STOWARZYSZENIE RODAKÓW ROSJI W POLSCE - SSR "GALICJA"	rosyjski	3	2	1	30 000,00 zł
MSWiA	Fundacja WOT	rosyjski	1	0	1	0,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Słowaków w Polsce	słowacki	122	109	13	6 188 360,00 zł
MSWiA	Związek Ukraińców w Polsce	ukraiński	139	112	27	14 136 200,00 zł
MSWiA	Związek Ukraińców Podlasia	ukraiński	101	92	9	4 890 020,00 zł
MSWiA	Fundacja PROSVITA	ukraiński	60	29	31	898 662,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Ukraińskie	ukraiński	46	28	18	686 950,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie PODLASKI INSTYTUT NAUKOWY	ukraiński	38	20	18	424 970,00 zł
MSWiA	Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra	żydowskie (hebrajski)	24	16	8	200 800,00 zł
MSWiA	Fundacja CHAI	żydowskie (hebrajski)	1	1	0	9 000,00 zł
MSWiA	Fundacja EMUNA	żydowskie (hebrajski)	1	0	1	0,00 zł
MSWiA	Gmina wyznaniowa Żydowska w Łodzi	żydowskie (hebrajski)	1	0	1	0,00 zł
MSWiA	CENTRUM JUDAIZMU POSTĘPOWEGO	żydowskie (hebrajski)	1	0	1	0,00 zł
MSWiA	Fundacja SHALOM	żydowskie (jidysz)	36	33	3	946 500,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce	żydowskie (jidysz)	29	29	0	3 308 788,00 zł
MSWiA	Teatr żydowskie im. Estery Rachel i Idy Kamińskich - Centrum Kultury Jidysz	żydowskie (jidysz)	25	23	2	408 000,00 zł
MSWiA	żydowskie Stowarzyszenie CZULENT	żydowskie (jidysz)	5	5	0	65 500,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Chór żydowskie "CLIL"	żydowskie (jidysz)	3	2	1	44 000,00 zł
MSWiA	Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce	żydowskie (hebrajski i jidysz)	51	43	8	3 965 997,00 zł
MSWiA	Fundacja "PRO ARTE 2002"	żydowskie (hebrajski i jidysz)	23	19	4	887 895,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Chór żydowskie "CLIL"	żydowskie (hebrajski i jidysz)	25	20	5	245 668,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Żydów Kombatantów i Poszkodowanych w II Wojnie Światowej	żydowskie (hebrajski i jidysz)	23	19	4	111 300,00 zł
MSWiA	Fundacja Ner Tamid - Wieczne Światło	żydowskie (hebrajski i jidysz)	22	20	2	459 180,00 zł
MSWiA	Teatr żydowskie im. Estery Rachel i Idy Kamińskich - Centrum Kultury Jidysz	żydowskie (hebrajski i jidysz)	10	9	1	157 000,00 zł
MSWiA	Fundacja CHAI	żydowskie (hebrajski i jidysz)	2	0	2	0,00 zł
MSWiA	Związek Karaimów Polskich	karaimski	73	65	8	1 300 870,00 zł
MSWiA	Fundacja Karaimskie Dziedzictwo	karaimski	20	17	3	397 965,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Łemków	łemkowski	151	112	39	2 472 800,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie RUSKA BURSA w Gorlicach	łemkowski	132	84	48	4 473 695,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Lemko Tower	łemkowski	122	75	47	2 029 150,00 zł
MSWiA	Towarzystwo na Rzecz Rozwoju Muzeum Kultury Łemkowskiej	łemkowski	82	46	36	1 206 700,00 zł
MSWiA	Zjednoczenie Łemków w Gorlicach	łemkowski	78	69	9	2 591 200,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie Romów w Polsce	romski	83	33	50	1 811 000,00 zł
MSWiA	Romskie Stowarzyszenie Oświatowe HARANGOS	romski	59	22	37	391 450,00 zł
MSWiA	Integracyjne Stowarzyszenie SAWORE	romski	57	37	20	745 704,00 zł
MSWiA	Królewska Fundacja Romów	romski	55	22	33	1 532 328,00 zł
MSWiA	Związek Romów Polskich	romski	50	33	17	2 060 166,00 zł
MSWiA	Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej	tatarski	131	70	61	1 152 911,00 zł
MSWiA	Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej	tatarski	75	56	19	1 146 725,00 zł
MSWiA	Fundacja Tatarskie Towarzystwo Kulturalne	tatarski	68	50	18	1 247 100,00 zł
MSWiA	Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej Najwyższe Kolegium Muzułmańskie	tatarski	12	7	5	87 000,00 zł
MSWiA	Związek Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej Oddział Podlaski w Białymstoku	tatarski	6	4	2	68 000,00 zł
MSWiA	Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie	kaszubski	406	239	167	11 013 220,00 zł
MSWiA	Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej z siedzibą w Wejherowie	kaszubski	52	30	22	391 700,00 zł

MSWiA	Stowarzyszenie DISCANTUS	kaszubski	31	17	14	612 550,00 zł
MSWiA	Instytut Kaszubski	kaszubski	26	21	5	464 850,00 zł
MSWiA	Stowarzyszenie ZIEMIA PUCKA	kaszubski	25	22	3	3 749 787,00 zł

Tabela 17. Lista najbardziej aktywnych podmiotów reprezentujących społeczności posługujące się językami podlegającymi ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. wnioskujących o dotacje w MKiDN i jednostek podległych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Ministerstwo	Wnioskodawca	Dotyczy języka	Liczba Wniosków	Pozytywne	Negatywne	Błędy formalne	Suma Pozyskanych Dotacji
MKIDN	Fundacja Tutaka	białoruski	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja "Za Wolność Waszą i Naszą"	białoruski	3	1	2	0	25 500,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód	białoruski	3	0	3	0	0,00 zł
MKIDN	Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku	białoruski	2	2	0	0	316 040,00 zł
MKIDN	STOWARZYSZENIE ARTYSTÓW BLISKI WSCHÓD	białoruski	2	2	0	0	256 000,00 zł
MKIDN	Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prufferowej	białoruski	2	2	0	0	100 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Inicjatywa Wolna Białoruś	białoruski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Książkowe Klimaty s.c.	czeski	5	3	2	0	108 314,00 zł
MKIDN	Raciborskie Centrum Kultury	czeski	5	3	2	0	78 400,00 zł
MKIDN	Wydawnictwo Amaltea Usługi Wydawnicze Ludmiła Koza	czeski	4	1	3	0	26 300,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Solidarność PolskoCzeskoSłowacka, Oddział Regionalny w Cieszynie	czeski	3	3	0	0	379 660,00 zł
MKIDN	KSIĘGARNIA AKADEMICKA Sp. z o.o.	czeski	2	1	1	0	8 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Kukatko	czeski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Kultura na Granicy	czeski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu	litewski	4	4	0	0	68 381,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Litewskiej Kultury Etnicznej w Polsce	litewski	3	0	3	0	0,00 zł
MKIDN	Instytut Teatru Przedmiotu	litewski	2	1	1	0	52 000,00 zł
MKIDN	FUNDACJA "POGRANICZE"	litewski	2	1	1	0	31 000,00 zł
MKIDN	Dom Kultury Litewskiej w Puńsku	litewski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Ochrony Krajobrazu i Promocji Regionów "Numinumum"	litewski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Zespół Pieśni i Tańca "Lublin" im. Wandy Kaniorowej	litewski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Augusta hr. Cieszkowskiego	niemiecki	5	5	0	0	162 000,00 zł
MKIDN	Officyna s.c.	niemiecki	4	4	0	0	87 500,00 zł
MKIDN	Fundacja Ośrodka KARTA	niemiecki	3	2	1	0	67 450,00 zł
MKIDN	Fundacja Ewiva L'arte	niemiecki	3	3	0	0	58 690,00 zł
MKIDN	Fundacja Poemat	niemiecki	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	FUNDACJA GUTENBERG	niemiecki	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja im. Księdza Profesora Włodzimierza Sedlaka	niemiecki	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Armenian Foundation	ormiański	16	5	11	0	333 159,00 zł
MKIDN	Gminny Ośrodek Kultury w Kurowie	ormiański	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Instytut Grzegorza Piramowicza	ormiański	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Związek Ormian w Polsce im. Ks. Abpa Józefa Teodorowicza z siedzibą w Gliwicach	ormiański	2	0	1	1	0,00 zł
MKIDN	ORMIAŃSKO-POLSKI KOMITET SPOŁECZNY	ormiański	1	1	0	0	100 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Teatr ZAR	ormiański	1	1	0	0	67 500,00 zł
MKIDN	Instytut im. Jerzego Grotowskiego	ormiański	1	0	0	1	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Wspieram	rosyjski	8	4	4	0	442 800,00 zł
MKIDN	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu	rosyjski	4	1	2	1	19 700,00 zł
MKIDN	Ekbin Studio PR	rosyjski	3	1	2	0	39 000,00 zł
MKIDN	AGORA SA	rosyjski	2	2	0	0	40 000,00 zł

MKIDN	Wydawnictwo Akademickie SEDNO Sp. z o.o.	rosyjski	2	1	1	0	40 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Sąsiedzi	rosyjski	2	1	1	0	11 500,00 zł
MKIDN	Numer telefonu	rosyjski	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Towarzystwo Słowaków w Polsce	słowacki	2	1	1	0	40 000,00 zł
MKIDN	Biblioteka Analiz sp. z o.o.	słowacki	2	2	0	0	38 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Temida Arts & Business	słowacki	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Książkowe Klimaty s.c.	słowacki	1	1	0	0	30 960,00 zł
MKIDN	Zakład Narodowy im. Ossolińskich	słowacki	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie	słowacki	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Następny Krok	słowacki	1	0	0	1	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Widowisk Masowych	ukraiński	20	7	13	0	348 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Luna Plus	ukraiński	10	7	3	0	473 000,00 zł
MKIDN	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu	ukraiński	9	5	4	0	70 034,00 zł
MKIDN	FUNDACJA "KORPORACJA HAIART"	ukraiński	5	4	1	0	69 228,00 zł
MKIDN	Związek Ukraińców w Polsce	ukraiński	4	1	3	0	30 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Animacji Kultury Pogranicza "Folkowisko"	ukraiński	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja PROSVITA	ukraiński	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Judaica -Centrum Kultury Żydowskiej	żydowskie (hebrajski)	3	2	1	0	55 288,00 zł
MKIDN	Muzeum Górnośląskie w Bytomiu	żydowskie (hebrajski)	2	2	0	0	195 100,00 zł
MKIDN	Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi	żydowskie (hebrajski)	2	2	0	0	40 050,00 zł
MKIDN	Fundacja Sztetl Mszana Dolna	żydowskie (hebrajski)	2	1	1	0	29 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Polonia Music Art	żydowskie (hebrajski)	2	1	1	0	21 000,00 zł
MKIDN	Oficina Wydawnicza Vocatio, Piotr Waclawik	żydowskie (hebrajski)	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Galicia Jewish Heritage Institute	żydowskie (hebrajski)	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	FUNDACJA "PRO ARTE 2002"	żydowskie (hebrajski i jidysz)	15	5	10	0	316 000,00 zł
MKIDN	FUNDACJA KAMERA DAWIDA WJFF.PL	żydowskie (hebrajski i jidysz)	4	3	0	1	64 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Innopolis	żydowskie (hebrajski i jidysz)	4	0	3	1	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Shalom	żydowskie (hebrajski i jidysz)	3	3	0	0	1 314 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Żydowskie Motywy	żydowskie (hebrajski i jidysz)	3	2	1	0	50 000,00 zł
MKIDN	Muzeum - Zespół Synagogałny we Włodawie	żydowskie (hebrajski i jidysz)	3	1	2	0	50 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Chai	żydowskie (hebrajski i jidysz)	3	1	2	0	15 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Shalom	żydowskie (jidysz)	19	9	9	1	691 000,00 zł
MKIDN	Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi	żydowskie (jidysz)	12	7	4	1	169 263,00 zł
MKIDN	FUNDACJA KAMERA DAWIDA WJFF.PL	żydowskie (jidysz)	7	4	3	0	165 000,00 zł
MKIDN	TAURUS EDUKACJA I KULTURA PIOTR STRZEMIECZNY	żydowskie (jidysz)	5	1	4	0	93 000,00 zł
MKIDN	Fame Art Sp z o.o.	żydowskie (jidysz)	4	1	2	1	14 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nad Bzurą	żydowskie (jidysz)	4	0	1	3	0,00 zł
MKIDN	FUNDACJA "PRO ARTE 2002"	żydowskie (jidysz)	3	2	1	0	117 000,00 zł
MKIDN	Związek Karaimów Polskich	karaimski	16	12	4	0	271 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Karaimskie Dziedzictwo	karaimski	3	0	3	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Wspieram	karaimski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	łemkowski Zespół Pieśni i Tańca "Kyczera"	łemkowski	18	5	9	4	244 000,00 zł
MKIDN	TOWARZYSTWO NA RZECZ ROZWOJU MUZEUM KULTURY ŁEMKOWSKIEJ	łemkowski	12	2	9	1	37 420,00 zł
MKIDN	Zjednoczenie Łemków	łemkowski	10	7	3	0	440 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Pod Karpatami	łemkowski	7	3	4	0	44 600,00 zł
MKIDN	Parafia Prawosławna Świętej Trójcy w Lubinie	łemkowski	7	1	4	2	34 000,00 zł
MKIDN	Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej	łemkowski	7	0	7	0	0,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Ruska Bursa	łemkowski	6	1	5	0	10 000,00 zł

MKIDN	Fundacja Dom Kultury	romski	14	9	5	0	234 700,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Romów w Polsce	romski	9	3	5	1	170 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne ETHNOS	romski	8	1	6	1	30 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Twórców i Przyjaciół Kultury Cygańskiej im. Papuszy w Gorzowie Wlkp.	romski	6	4	2	0	195 920,00 zł
MKIDN	Centralna Rada Romów w Polsce, Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów	romski	6	1	4	1	35 000,00 zł
MKIDN	KRÓLEWSKA FUNDACJA ROMÓW	romski	4	1	3	0	20 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Folkloru Miejskiego AGRAFA	romski	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Tatarskie Towarzystwo Kulturalne	tatarski	7	2	3	2	132 550,00 zł
MKIDN	Muzułmańska Gmina Wyznaniowa w Kruszynie	tatarski	3	1	2	0	60 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Bukówczan MANU	tatarski	1	1	0	0	35 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Twórców "Cztery wymiary to dla nas za mało"	tatarski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Wspieram	tatarski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy	tatarski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Społeczny Komitet Ochrony Falent	tatarski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie	kaszubski	31	17	11	3	280 428,00 zł
MKIDN	Biblioteka i Centrum Kultury Gminy Wejherowo	kaszubski	12	6	4	2	161 000,00 zł
MKIDN	Krokowskie Centrum Kultury w Krokowej	kaszubski	11	5	6	0	56 000,00 zł
MKIDN	Gminny Ośrodek Kultury	kaszubski	10	1	9	0	31 000,00 zł
MKIDN	Muzeum Zachodniokaszubskie w Bytowie	kaszubski	10	1	7	2	20 000,00 zł
MKIDN	Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej z siedzibą w Wejherowie	kaszubski	10	0	10	0	0,00 zł
MKIDN	Centrum Kultury i Biblioteki im. Jana Karnowskiego w Brusach	kaszubski	9	1	7	1	27 550,00 zł

Tabela 18. Lista najbardziej aktywnych podmiotów reprezentujących społeczności posługujące się językami nieujętyymi w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. i starające się o włączenie do ustawy (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Ministerstwo	Wnioskodawca	Dotyczy języka	Liczba Wniosków	Pozytywne	Negatywne	Błędy formalne	Suma Pozyskanych Dotacji
MKIDN	Instytut Roździeńskiego	śląski	17	2	12	3	90 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Wykonawców Animatorów a Twórców Górnego Śląska	śląski	11	0	9	2	0,00 zł
MKIDN	Górnośląskie Towarzystwo Literackie	śląski	8	6	2	0	502 400,00 zł
MKIDN	Fundacja Wiedzy i Dialogu Społecznego Agere Aude	śląski	8	2	5	1	61 000,00 zł
MKIDN	Muzeum "Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie"	śląski	7	2	5	0	106 240,00 zł
MKIDN	Regionalny Ośrodek Kultury	śląski	6	3	2	1	128 000,00 zł
MKIDN	Regionalny Instytut Kultury w Katowicach	śląski	6	0	4	2	0,00 zł
MKIDN	Miejsko - Gminny Ośrodek Kultury w Wilamowicach	wilamowski	9	4	3	2	196 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie "Pracownia Etnograficzna" im. Witolda Dynowskiego	wilamowski	5	3	2	0	85 000,00 zł
MKIDN	Ośrodek Kultury w Brzeszczach	wilamowski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Zakątek Fantastyki	wilamowski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury	wilamowski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja For Art	wilamowski	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Animatorów Ruchu Folkowego	gruziński	2	2	0	0	15 000,00 zł
MKIDN	Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka w Pacanowie	gruziński	1	1	0	0	149 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Dla Ziemi	gruziński	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Polski Ośrodek Międzynarodowego Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ	gruziński	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Książkowe Klimaty s.c.	grecki	3	2	1	0	62 650,00 zł
MKIDN	Fundacja Uniwersytetu Warszawskiego	grecki	1	1	0	0	98 000,00 zł
MKIDN	Próby Sp. z o.o.	grecki	1	1	0	0	27 650,00 zł
MKIDN	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu	grecki	1	1	0	0	11 488,00 zł
MKIDN	Halo Productions Sp.z o.o.	grecki	1	0	1	0	0,00 zł

MKIDN	Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach	łużyckie	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Muzeum Pogranicza Śląsko-łużyckiego	łużyckie	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Mała Wielka Tęcza	łużyckie	2	1	0	1	49 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Prołużycka	łużyckie	1	0	1	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Automatonphone	PJM	13	11	2	0	701 280,00 zł
MKIDN	Fundacja na Rzecz Rozwoju Audiodeskrypcji KATARYNKA	PJM	13	9	4	0	306 000,00 zł
MKIDN	STOWARZYSZENIE POMOCY NIESŁYSZĄCYM "MIG-iem"	PJM	13	6	7	0	188 000,00 zł
MKIDN	„Między Uszami” Krakowska Fundacja Rozwoju Edukacji Niesłyszących im. Marka Mazurka	PJM	8	3	5	0	138 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Loesje Polska	PJM	8	3	5	0	58 000,00 zł
MKIDN	Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki	PJM	8	2	4	2	33 000,00 zł
MKIDN	Fundacja Kultury bez Barrier	PJM	7	4	3	0	141 100,00 zł

Tabela 19. Lista najbardziej aktywnych podmiotów reprezentujących społeczności posługujące się językami nieujętych w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r., które nie starały się dotychczas o włączenie do ustawy (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Ministerstwo	Wnioskodawca	Dotyczy języka	Liczba Wniosków	Pozytywne	Negatywne	Błędy formalne	Suma Pozyskanych Dotacji
MKIDN	Stowarzyszenie Promocji Tradycji i Kultury Ludowej Kiyrpecki	małopolski	13	0	13	0	0,00 zł
MKIDN	Fundacja Sądecka	małopolski	11	3	8	0	90 000,00 zł
MKIDN	Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Turystyki w Rudkach	małopolski	10	2	6	2	99 000,00 zł
MKIDN	Centrum Kultury i Promocji Gminy Łososina Dolna	małopolski	10	6	3	1	20 000,00 zł
MKIDN	Miejski Ośrodek Kultury	małopolski	9	6	3	0	105 000,00 zł
MKIDN	Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce	małopolski	9	1	8	0	40 000,00 zł
MKIDN	Gminny Ośrodek Kultury	małopolski	9	0	7	2	0,00 zł
MKIDN	Gminne Centrum Kultury i Rekreacji im. Jana z Domachowa Bzdęgi w Krobi	wielkopolski	18	6	12	0	104 000,00 zł
MKIDN	Fundacja DUDZIARZ.EU Wielkopolskie Kapele Dudziarskie	wielkopolski	14	6	6	2	315 000,00 zł
MKIDN	Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu	wielkopolski	11	2	9	0	20 000,00 zł
MKIDN	Miejski Ośrodek Kultury im. Klemensa Waberskiego w Gnieźnie	wielkopolski	9	2	7	0	57 000,00 zł
MKIDN	Centrum Kultury "Browar B."	wielkopolski	8	0	8	0	0,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Zespołu Regionalnego Wisieloki w Szymanowie	wielkopolski	7	1	4	2	20 000,00 zł
MKIDN	Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna w Chrzypsku Wielkim	wielkopolski	7	0	7	0	0,00 zł
MKIDN	Związek Kurpiów	mazowiecki	16	6	10	0	188 000,00 zł
MKIDN	Centrum Kultury Kurpiowskiej im.Ks.Mieczysława Mieszki	mazowiecki	12	7	5	0	149 000,00 zł
MKIDN	Miejski Ośrodek Kultury	mazowiecki	12	4	8	0	57 000,00 zł
MKIDN	Regionalny Ośrodek Kultury w Łomży	mazowiecki	11	9	2	0	195 000,00 zł
MKIDN	Muzeum Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Praniu	mazowiecki	11	3	8	0	91 890,00 zł
MKIDN	Ostrołęckie Centrum Kultury	mazowiecki	10	4	6	0	44 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Kulturalne "Grajta grace"	mazowiecki	10	1	7	2	36 000,00 zł
MKIDN	Głogowska Edukacja Kresowa	połszczyzna kresowa	12	6	6	0	48 024,00 zł
MKIDN	Muzeum Niepodległości w Warszawie	połszczyzna kresowa	6	4	2	0	164 530,00 zł
MKIDN	TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW LWOWA I KRESÓW POŁUDNIOWO-WSCHODNICH	połszczyzna kresowa	6	5	1	0	70 400,00 zł
MKIDN	Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich o/stoleczny	połszczyzna kresowa	6	4	1	1	51 000,00 zł
MKIDN	Fundacja M.I.A.S.T.O. Białystok	połszczyzna kresowa	5	1	4	0	72 000,00 zł
MKIDN	FUNDACJA PIEŚNIARZE	połszczyzna kresowa	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Miejska Biblioteka Publiczna im. Wł. Broniewskiego w Lubaczowie	połszczyzna kresowa	4	0	4	0	0,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia	dialekty mieszane różnojęzyczne	14	11	3	0	349 000,00 zł
MKIDN	Hajnowski Dom Kultury w Hajnówce	dialekty mieszane różnojęzyczne	13	2	11	0	35 200,00 zł

MKIDN	Towarzystwo dla Natury i Człowieka	dialekty mieszane różnojęzyczne	9	5	4	0	100 000,00 zł
MKIDN	Babiogórskie Centrum Kultury im. dr Urszuli Janickiej-Krzywdy	dialekty mieszane różnojęzyczne	8	8	0	0	715 000,00 zł
MKIDN	Towarzystwo Kultury Języka	dialekty mieszane różnojęzyczne	8	8	0	0	319 000,00 zł
MKIDN	Pracownia Architektury Żywej	dialekty mieszane różnojęzyczne	7	2	5	0	48 000,00 zł
MKIDN	Podlaski Instytut Kultury w Białymstoku	dialekty mieszane różnojęzyczne	6	3	3	0	165 000,00 zł
MKIDN	Muzeum Miasta Łodzi	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	1	1	0	33 000,00 zł
MKIDN	Bałucki Ośrodek Kultury	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	1	1	0	23 000,00 zł
MKIDN	Stowarzyszenie Pamięć-Tożsamość-Rozwój	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Centrum Kultury Młodych	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Zachodniopomorski Uniwersytet Ludowy - Fundacja	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	0	2	0	0,00 zł
MKIDN	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	0	1	1	0,00 zł
MKIDN	Ośrodek Kultury w Drawsku Pomorskim	dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	2	0	2	0	0,00 zł

IV. OPIS SYTUACJI JĘZYKOWEJ BADANYCH SPOŁECZNOŚCI Z PODZIAŁEM NA POSZCZEGÓLNE JĘZYKI I ODMIANY JĘZYKOWE (Hanna Makurat-Snuzik, Bartosz Muczyński, Anna Muś, Xymena Bukowska, Anna Irasiak)

8. Syntetyczne opisanie sytuacji języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe zamieszkałe w Polsce

8.1. Białoruski (Xymena Bukowska – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel)

Język białoruski to język wschodniosłowiański, wywodzący się z języka starobiałoruskiego (urzędowego w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI w.), oparty o białoruskie gwary centralne z pasma Wilno-Mińsk-Homel, kształtowany w oficjalnych standardach w XIX-XX w. – klasycznym (*taraszkiewica*) i współczesnym państwowobiałoruskim (*narkamauka*). Z uwagi na polonizację, a potem rusyfikację (w okresie Carskiej Rosji, ZSRR i w Białorusi po 1994 r.) dziś jest uznawany za język potencjalnie zagrożony, również na obszarze Białorusi. Język białoruski jest językiem urzędowym w Republice Białorusi (obok języka rosyjskiego), po reformie 1933 roku i kolejnych reformach w latach 1934, 1956 i 2008 funkcjonuje w standardzie narkamauka. W Polsce w tym standardzie od 1956 r. wydawany jest w Białymstoku m.in. tygodnik mniejszości białoruskiej „Niwa”⁷⁷, emitowane są programy w telewizji Bielsat⁷⁸, nadaje też Białoruskie Radio Racja (Racyja)⁷⁹. Białoruski na obszarze Polski ma status języka mniejszości narodowej, jego wariant ustandaryzowany⁸⁰ jest nauczany w szkołach (w roku 2023/2024 języka białoruskiego uczyło się w Polsce 1928 uczniów⁸¹), natomiast dominującą formą komunikacji jest język mówiony używany w rodzinach, który często przybiera postać gwar pogranicznych mieszanych⁸². Na polskich uniwersytetach prowadzone są rekrutacje na studia białorutenistyczne, które przygotowują do wykonywania zawodu tłumacza i lektora języka białoruskiego oraz kształcą kadry dla działów administracji publicznej i podmiotów prywatnych⁸³. Zgodnie z informacjami zawartymi w narodowym spisie powszechnym z 2021 r. w Polsce językiem białoruskim posługuje się 17325 osób⁸⁴ (dodatkowo w 2021 r. 56607 osób zadeklarowało identyfikację białoruską; ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka białoruskiego zadeklarowało 26448 osób⁸⁵; a w NSP z 2002 r. – 40650 osób⁸⁶). Uwzględniając obowiązujące przepisy, rady pięciu gmin z województwa podlaskiego podjęły uchwały o wprowadzeniu języka białoruskiego jako języka pomocniczego⁸⁷. Tablice dwujęzyczne wprowadziła jedynie gmina Orla⁸⁸.

Tabela 20. Wsparcie języka białoruskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
białoruski	2 373 028,00 zł	2 480 150,00 zł	2 322 980,00 zł	2 025 900,00 zł	2 227 500,00 zł	2 185 500,00 zł	2 218 515,00 zł	2 399 950,00 zł	2 589 620,00 zł	2 515 020,00 zł	2 556 800,00 zł	25 894 963,00 zł
AUDIOBOOKI			8 000,00 zł									8 000,00 zł
celowe			8 000,00 zł									8 000,00 zł

EDUKACJA	22 000,00 zł	37 000,00 zł	62 000,00 zł	81 000,00 zł	48 500,00 zł	63 500,00 zł	97 800,00 zł	96 800,00 zł	144 300,00 zł	78 000,00 zł	62 500,00 zł	793 400,00 zł
celowe	22 000,00 zł	37 000,00 zł	62 000,00 zł	81 000,00 zł	48 500,00 zł	63 500,00 zł	97 800,00 zł	96 800,00 zł	144 300,00 zł	78 000,00 zł	62 500,00 zł	793 400,00 zł
FILM											0,00 zł	0,00 zł
celowe											0,00 zł	0,00 zł
INTERNET	0,00 zł		0,00 zł						22 280,00 zł	35 520,00 zł	30 000,00 zł	87 800,00 zł
celowe	0,00 zł		0,00 zł						22 280,00 zł	35 520,00 zł	30 000,00 zł	87 800,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW								4 950,00 zł		5 300,00 zł	8 300,00 zł	18 550,00 zł
celowe								4 950,00 zł		5 300,00 zł	8 300,00 zł	18 550,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	79 038,00 zł	97 500,00 zł	51 400,00 zł	17 000,00 zł	89 600,00 zł	35 000,00 zł	79 100,00 zł	37 000,00 zł	141 170,00 zł	58 500,00 zł	54 000,00 zł	739 308,00 zł
celowe	79 038,00 zł	97 500,00 zł	51 400,00 zł	17 000,00 zł	89 600,00 zł	35 000,00 zł	79 100,00 zł	37 000,00 zł	141 170,00 zł	58 500,00 zł	54 000,00 zł	739 308,00 zł
MUZEJA	41 500,00 zł	87 400,00 zł	19 400,00 zł	11 500,00 zł	12 000,00 zł	32 500,00 zł	48 000,00 zł	54 300,00 zł	26 000,00 zł	35 500,00 zł	0,00 zł	368 100,00 zł
celowe	41 500,00 zł	87 400,00 zł	19 400,00 zł	11 500,00 zł	12 000,00 zł	32 500,00 zł	48 000,00 zł	54 300,00 zł	26 000,00 zł	35 500,00 zł	0,00 zł	368 100,00 zł
MUZYKA I TANIEC	697 790,00 zł	689 400,00 zł	728 980,00 zł	646 900,00 zł	658 750,00 zł	594 330,00 zł	557 950,00 zł	673 800,00 zł	779 190,00 zł	772 250,00 zł	739 600,00 zł	7 538 940,00 zł
celowe	697 790,00 zł	689 400,00 zł	728 980,00 zł	646 900,00 zł	658 750,00 zł	594 330,00 zł	557 950,00 zł	673 800,00 zł	779 190,00 zł	772 250,00 zł	739 600,00 zł	7 538 940,00 zł
NAUKA	14 000,00 zł		32 000,00 zł	0,00 zł	24 600,00 zł	11 155,00 zł	12 000,00 zł					93 755,00 zł
celowe	14 000,00 zł		32 000,00 zł	0,00 zł	24 600,00 zł	11 155,00 zł	12 000,00 zł					93 755,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	63 900,00 zł	25 000,00 zł	0,00 zł	24 500,00 zł	37 500,00 zł	24 500,00 zł	24 000,00 zł	24 500,00 zł	25 000,00 zł	45 800,00 zł	25 000,00 zł	319 700,00 zł
celowe	63 900,00 zł	25 000,00 zł	0,00 zł	24 500,00 zł	37 500,00 zł	24 500,00 zł	24 000,00 zł	24 500,00 zł	25 000,00 zł	45 800,00 zł	25 000,00 zł	319 700,00 zł
PRASA	828 500,00 zł	833 400,00 zł	811 500,00 zł	685 000,00 zł	808 500,00 zł	788 300,00 zł	744 250,00 zł	755 500,00 zł	715 500,00 zł	710 300,00 zł	732 000,00 zł	8 412 750,00 zł
celowe	828 500,00 zł	833 400,00 zł	811 500,00 zł	685 000,00 zł	808 500,00 zł	788 300,00 zł	744 250,00 zł	755 500,00 zł	715 500,00 zł	710 300,00 zł	732 000,00 zł	8 412 750,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK			12 000,00 zł				23 700,00 zł	28 500,00 zł				64 200,00 zł
celowe			12 000,00 zł				23 700,00 zł	28 500,00 zł				64 200,00 zł
RADIO	200 000,00 zł	200 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	165 000,00 zł	175 000,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	1 935 000,00 zł
celowe_media	200 000,00 zł	200 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	160 000,00 zł	165 000,00 zł	175 000,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	1 935 000,00 zł
RELIGIA		26 500,00 zł	8 500,00 zł			15 000,00 zł				0,00 zł		50 000,00 zł
celowe		26 500,00 zł	8 500,00 zł			15 000,00 zł				0,00 zł		50 000,00 zł
TEATR	59 700,00 zł	77 700,00 zł	77 700,00 zł	65 500,00 zł	74 000,00 zł	77 300,00 zł	77 550,00 zł	45 880,00 zł	62 900,00 zł	64 500,00 zł	46 500,00 zł	729 230,00 zł
celowe	59 700,00 zł	77 700,00 zł	77 700,00 zł	65 500,00 zł	74 000,00 zł	77 300,00 zł	77 550,00 zł	45 880,00 zł	62 900,00 zł	64 500,00 zł	46 500,00 zł	729 230,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	157 000,00 zł	137 000,00 zł	157 000,00 zł	175 000,00 zł	163 300,00 zł	200 415,00 zł	223 665,00 zł	266 020,00 zł	270 400,00 zł	280 400,00 zł	383 800,00 zł	2 414 000,00 zł
podmiotowe	157 000,00 zł	137 000,00 zł	157 000,00 zł	175 000,00 zł	163 300,00 zł	200 415,00 zł	223 665,00 zł	266 020,00 zł	270 400,00 zł	280 400,00 zł	383 800,00 zł	2 414 000,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY		8 000,00 zł			15 000,00 zł		0,00 zł				32 000,00 zł	55 000,00 zł
celowe		8 000,00 zł			15 000,00 zł		0,00 zł				32 000,00 zł	55 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	8 000,00 zł		23 000,00 zł			21 000,00 zł	21 500,00 zł	8 500,00 zł	23 000,00 zł		32 500,00 zł	137 500,00 zł
celowe	8 000,00 zł		23 000,00 zł			21 000,00 zł	21 500,00 zł	8 500,00 zł	23 000,00 zł		32 500,00 zł	137 500,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	155 600,00 zł	215 250,00 zł	148 500,00 zł	109 000,00 zł	79 750,00 zł	140 500,00 zł	114 000,00 zł	184 200,00 zł	167 700,00 zł	192 050,00 zł	209 100,00 zł	1 715 650,00 zł
celowe	155 600,00 zł	215 250,00 zł	148 500,00 zł	109 000,00 zł	79 750,00 zł	140 500,00 zł	114 000,00 zł	184 200,00 zł	167 700,00 zł	192 050,00 zł	209 100,00 zł	1 715 650,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE	46 000,00 zł	46 000,00 zł	23 000,00 zł	50 500,00 zł	56 000,00 zł	22 000,00 zł	30 000,00 zł	45 000,00 zł	27 180,00 zł	51 900,00 zł	16 500,00 zł	414 080,00 zł
celowe	46 000,00 zł	46 000,00 zł	23 000,00 zł	50 500,00 zł	56 000,00 zł	22 000,00 zł	30 000,00 zł	45 000,00 zł	27 180,00 zł	51 900,00 zł	16 500,00 zł	414 080,00 zł

Tabela 21. Wsparcie języka białoruskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
białoruski		39 920,00 zł		161 040,00 zł	155 000,00 zł		19 600,00 zł	100 000,00 zł	7 546,00 zł	40 000,00 zł	453 500,00 zł	976 606,00 zł
INTERNET											50 000,00 zł	50 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mediów i Sektarów Kreatywnych											50 000,00 zł	50 000,00 zł

LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI				42 500,00 zł	42 500,00 zł
Literatura - Instytut Książki				42 500,00 zł	42 500,00 zł
PRZEKLADY KSIĄŻEK I FILMÓW	39 920,00 zł		19 600,00 zł	7 546,00 zł	67 066,00 zł
Literatura - Instytut Książki	39 920,00 zł		19 600,00 zł	7 546,00 zł	67 066,00 zł
TEATR	161 040,00 zł	155 000,00 zł		100 000,00 zł	216 000,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa				100 000,00 zł	100 000,00 zł
Teatr - Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszelewskiego					216 000,00 zł
Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa	161 040,00 zł	155 000,00 zł			316 040,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY					85 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					85 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH				40 000,00 zł	60 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury				40 000,00 zł	60 000,00 zł

8.2. Czeski (Anna Muś – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel)

Język czeski należy do języków zachodniosłowiańskich. Na jego obecność wpłynęły uwarunkowania historyczne powiązane z przerwaniem ciągłości rozwoju standardu literackiego, co było konsekwencją przegranej bitwy na Białej Górze i germanizacji czeskiej inteligencji. Próby odrodzenia językowego w XIX w. zostały podjęte przez kodyfikatorów czeszczyzny, którzy sięgali do wzorców z XVI w. i próbowali wprowadzić normę archaiczną, co doprowadziło do znacznych różnic między formą pisaną i ustną⁸⁹. W Polsce język czeski ma status języka mniejszości narodowej. Liczba użytkowników języka czeskiego w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 5328⁹⁰ (w 2011 r. w NSP używanie języka czeskiego zadeklarowało 1451 osób⁹¹, a w 2002 r. – 1482 osób⁹²). W Polsce nauczanie języka czeskiego jest prowadzone w formie dodatkowych zajęć na poziomie przedszkolnym oraz szkoły podstawowej - w roku 2023/2024 języka czeskiego uczyło się w polskich szkołach 30 dzieci⁹³. Prowadzone są także kursy języka czeskiego (np. Akcent, Czeskie Centrum Warszawa, Centrum Języków Słowiańskich), a także studia bohemistyczne. Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia nauczania i kształcenia kadr w języku czeskim, a także nie zapewnia funkcjonowania prasy, stacji w publicznym radiu i telewizji⁹⁴. Rodzima ludność czeska jest najbardziej liczna na Śląsku Cieszyńskim (województwo śląskie) i w powiecie kłodzkim (tzw. czeski zakątek w województwie dolnośląskim), natomiast wśród użytkowników języka czeskiego najbardziej aktywna pozostaje mniejszość w Żelowie. W przypadku mniejszości czeskiej można zaobserwować inicjatywy współpracy transgranicznej zarówno w rejonie Śląska Cieszyńskiego (Euroregion Śląsk Cieszyński/ Těšínské Slezsko), jak i Kotliny Kłodzkiej (Euroregion Glacensis), Interreg Polska-Czechy, które być może pozwalają przedstawicielom mniejszości na utrzymywanie związku z rodzimą kulturą. Tłumaczenia literatury czeskiej są dokonywane komercyjnie z uwagi na popyt na czeską literaturę w Polsce.

Tabela 22. Wsparcie języka czeskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
czeski	87 100,00 zł	88 000,00 zł	89 000,00 zł	85 473,00 zł	88 450,00 zł	74 757,00 zł	91 224,00 zł	111 794,00 zł	132 484,00 zł	182 470,00 zł	182 374,00 zł	1 213 126,00 zł
EDUKACJA	5 000,00 zł	5 000,00 zł	5 000,00 zł	5 500,00 zł	6 800,00 zł	5 900,00 zł	19 150,00 zł	20 159,00 zł	9 200,00 zł	15 000,00 zł	16 424,00 zł	113 133,00 zł
celowe	5 000,00 zł	5 000,00 zł	5 000,00 zł	5 500,00 zł	6 800,00 zł	5 900,00 zł	19 150,00 zł	20 159,00 zł	9 200,00 zł	15 000,00 zł	16 424,00 zł	113 133,00 zł
FILM	5 100,00 zł											5 100,00 zł
celowe	5 100,00 zł											5 100,00 zł
MUZEJA									16 500,00 zł			16 500,00 zł
celowe									16 500,00 zł			16 500,00 zł
MUZYKA I TANIEC			17 000,00 zł	15 610,00 zł	11 660,00 zł	9 103,00 zł					0,00 zł	53 373,00 zł
celowe			17 000,00 zł	15 610,00 zł	11 660,00 zł	9 103,00 zł					0,00 zł	53 373,00 zł
PRASA		0,00 zł										0,00 zł
celowe		0,00 zł										0,00 zł

RELIGIA	0,00 zł											0,00 zł
celowe	0,00 zł											0,00 zł
TEATR	16 000,00 zł	16 000,00 zł	16 000,00 zł	15 063,00 zł	19 540,00 zł	11 820,00 zł	16 800,00 zł	19 490,00 zł	21 700,00 zł	25 000,00 zł	26 120,00 zł	203 533,00 zł
celowe	16 000,00 zł	16 000,00 zł	16 000,00 zł	15 063,00 zł	19 540,00 zł	11 820,00 zł	16 800,00 zł	19 490,00 zł	21 700,00 zł	25 000,00 zł	26 120,00 zł	203 533,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	43 000,00 zł	46 000,00 zł	47 000,00 zł	49 000,00 zł	48 000,00 zł	45 550,00 zł	53 374,00 zł	69 705,00 zł	81 484,00 zł	118 470,00 zł	104 600,00 zł	706 183,00 zł
celowe	43 000,00 zł	38 000,00 zł	38 000,00 zł	40 000,00 zł	48 000,00 zł	39 700,00 zł	42 784,00 zł	54 610,00 zł	65 014,00 zł	100 000,00 zł	82 600,00 zł	591 708,00 zł
podmiotowe		8 000,00 zł	9 000,00 zł	9 000,00 zł	0,00 zł	5 850,00 zł	10 590,00 zł	15 095,00 zł	16 470,00 zł	18 470,00 zł	22 000,00 zł	114 475,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY		4 000,00 zł	4 000,00 zł	300,00 zł	2 450,00 zł	2 384,00 zł	1 900,00 zł	2 440,00 zł	3 600,00 zł	6 000,00 zł		27 074,00 zł
celowe		4 000,00 zł	4 000,00 zł	300,00 zł	2 450,00 zł	2 384,00 zł	1 900,00 zł	2 440,00 zł	3 600,00 zł	6 000,00 zł		27 074,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	18 000,00 zł	17 000,00 zł								18 000,00 zł	30 000,00 zł	83 000,00 zł
celowe	18 000,00 zł	17 000,00 zł								18 000,00 zł	30 000,00 zł	83 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE											5 230,00 zł	5 230,00 zł
celowe											5 230,00 zł	5 230,00 zł

Tabela 23. Wsparcie języka czeskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
czeski	35 850,00 zł	98 764,00 zł		267 720,00 zł	51 840,00 zł	17 600,00 zł	150 000,00 zł	108 000,00 zł	64 800,00 zł			794 574,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI		26 300,00 zł										26 300,00 zł
Literatura - Instytut Książki		26 300,00 zł										26 300,00 zł
MUZYKA I TANIEC				138 060,00 zł								138 060,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				88 060,00 zł								88 060,00 zł
Muzyka - Departament Mecenatu Państwa				50 000,00 zł								50 000,00 zł
NAUKA								8 000,00 zł				8 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki								8 000,00 zł				8 000,00 zł
PRASA					30 000,00 zł	17 600,00 zł			52 800,00 zł			100 400,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki					30 000,00 zł	17 600,00 zł			52 800,00 zł			100 400,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW	35 850,00 zł	72 464,00 zł										108 314,00 zł
Literatura - Instytut Książki	35 850,00 zł	72 464,00 zł										108 314,00 zł
TEATR				129 660,00 zł			150 000,00 zł	100 000,00 zł				379 660,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa							150 000,00 zł	100 000,00 zł				250 000,00 zł
Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa				129 660,00 zł								129 660,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE									12 000,00 zł			12 000,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki									12 000,00 zł			12 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH					21 840,00 zł							21 840,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki					21 840,00 zł							21 840,00 zł

8.3. Litewski (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język litewski należy do grupy języków bałtyckich. Współcześnie jest językiem urzędowym w Republice Litewskiej. W Polsce litewski ma status języka mniejszości narodowej. Liczba użytkowników w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 5422⁹⁵ (w 2011 roku w NSP używanie języka litewskiego zadeklarowało 5303⁹⁶, a w 2002 roku – 5838⁹⁷ osób). Część użytkowników jest dwujęzyczna, 48% użytkowników deklaruje używanie więcej niż jednego języka⁹⁸. Język litewski jest językiem ludności rodzimej mieszkającej na Suwalszczyźnie (województwo podlaskie). Dwujęzyczne nazwy miejscowości zostały przyjęte w jednej gminie,

podobnie w jednej gminie litewski jest językiem pomocniczym. Nauczanie litewskiego jest prowadzone na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej oraz liceum ogólnokształcącego. Jest to zarówno nauczanie w języku litewskim (m.in. szkoły w Puńsku oraz Sejnach), jak i nauczanie litewskiego jako przedmiotu dodatkowego. W polskich szkołach języka litewskiego w roku szkolnym 2023/2024 uczyło się 453 dzieci⁹⁹. Filologia bałtycka jest rzadko prowadzonym kierunkiem studiów, a Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia kształcenia nauczycieli do nauczania języka litewskiego¹⁰⁰. Istnieje prasa w języku litewskim („Aušra“, „Suvalkietis“, „Šaltinis“, „Aušrelė“), są także prowadzone audycje w publicznym radio i telewizji (Kalba Lenkijos lietuviai – Polskie Radio Białystok; Panorama Litewska – TVP Białystok). Według Komitetu Ekspertów ds. EKJRM jest to niewystarczające, a Polska nie realizuje zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia istnienia stacji w publicznej telewizji dla użytkowników języka litewskiego¹⁰¹. Mniejszość dobrze radzi sobie z pozyskiwaniem środków publicznych na działania wspierające język i kulturę, a jej efektywności sprzyja istnienie instytucji mniejszości (w formie samorządowej instytucji kultury), np. Domu Kultury Litewskiej w Puńsku. Niektóre inicjatywy kulturalne cechuje stałość, także w otrzymywaniu finansowania.

Tabela 24. Wsparcie języka litewskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
litewski	791 600,00 zł	821 600,00 zł	830 160,00 zł	893 706,00 zł	928 180,00 zł	936 853,00 zł	949 720,00 zł	1 093 700,00 zł	1 201 290,00 zł	1 212 990,00 zł	1 250 500,00 zł	10 910 299,00 zł
EDUKACJA	13 000,00 zł	31 700,00 zł	14 000,00 zł	25 900,00 zł	34 500,00 zł	15 000,00 zł	15 000,00 zł	19 500,00 zł	21 800,00 zł	22 000,00 zł	27 000,00 zł	239 400,00 zł
celowe	13 000,00 zł	31 700,00 zł	14 000,00 zł	25 900,00 zł	34 500,00 zł	15 000,00 zł	15 000,00 zł	19 500,00 zł	21 800,00 zł	22 000,00 zł	27 000,00 zł	239 400,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	8 000,00 zł	12 600,00 zł	8 000,00 zł	29 000,00 zł	14 500,00 zł	18 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			90 100,00 zł
celowe	8 000,00 zł	12 600,00 zł	8 000,00 zł	29 000,00 zł	14 500,00 zł	18 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			90 100,00 zł
MARKETING											0,00 zł	0,00 zł
celowe											0,00 zł	0,00 zł
MUZEA		15 000,00 zł		10 600,00 zł			0,00 zł	0,00 zł				25 600,00 zł
celowe		15 000,00 zł		10 600,00 zł			0,00 zł	0,00 zł				25 600,00 zł
MUZYKA I TANIEC	124 700,00 zł	129 000,00 zł	162 500,00 zł	183 599,00 zł	218 910,00 zł	210 598,00 zł	71 100,00 zł	232 800,00 zł	326 390,00 zł	320 590,00 zł	210 200,00 zł	2 190 387,00 zł
celowe	124 700,00 zł	129 000,00 zł	162 500,00 zł	183 599,00 zł	218 910,00 zł	210 598,00 zł	71 100,00 zł	232 800,00 zł	326 390,00 zł	320 590,00 zł	210 200,00 zł	2 190 387,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	21 000,00 zł	25 000,00 zł	7 000,00 zł	7 000,00 zł	8 600,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	30 000,00 zł	40 000,00 zł	138 600,00 zł
celowe	21 000,00 zł	25 000,00 zł	7 000,00 zł	7 000,00 zł	8 600,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	30 000,00 zł	40 000,00 zł	138 600,00 zł
PRASA	347 900,00 zł	341 000,00 zł	342 000,00 zł	342 000,00 zł	352 000,00 zł	379 000,00 zł	366 000,00 zł	391 000,00 zł	440 100,00 zł	440 100,00 zł	457 500,00 zł	4 198 600,00 zł
celowe	347 900,00 zł	341 000,00 zł	342 000,00 zł	342 000,00 zł	352 000,00 zł	379 000,00 zł	366 000,00 zł	391 000,00 zł	440 100,00 zł	440 100,00 zł	457 500,00 zł	4 198 600,00 zł
RELIGIA	28 000,00 zł	13 000,00 zł	37 660,00 zł	28 666,00 zł	37 020,00 zł	16 370,00 zł	51 920,00 zł	33 500,00 zł	9 000,00 zł		12 500,00 zł	267 636,00 zł
celowe	28 000,00 zł	13 000,00 zł	37 660,00 zł	28 666,00 zł	37 020,00 zł	16 370,00 zł	51 920,00 zł	33 500,00 zł	9 000,00 zł		12 500,00 zł	267 636,00 zł
TEATR	29 500,00 zł	24 900,00 zł	29 000,00 zł	36 800,00 zł	26 700,00 zł	23 600,00 zł	21 000,00 zł	32 700,00 zł	52 300,00 zł	44 200,00 zł	28 800,00 zł	349 500,00 zł
celowe	29 500,00 zł	24 900,00 zł	29 000,00 zł	36 800,00 zł	26 700,00 zł	23 600,00 zł	21 000,00 zł	32 700,00 zł	52 300,00 zł	44 200,00 zł	28 800,00 zł	349 500,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	183 000,00 zł	183 000,00 zł	177 500,00 zł	168 000,00 zł	189 000,00 zł	203 600,00 zł	269 700,00 zł	337 000,00 zł	339 300,00 zł	343 300,00 zł	381 200,00 zł	2 774 600,00 zł
celowe										0,00 zł		0,00 zł
podmiotowe	183 000,00 zł	183 000,00 zł	177 500,00 zł	168 000,00 zł	189 000,00 zł	203 600,00 zł	269 700,00 zł	337 000,00 zł	339 300,00 zł	343 300,00 zł	381 200,00 zł	2 774 600,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	10 000,00 zł	12 000,00 zł	23 000,00 zł	14 500,00 zł	9 950,00 zł	31 420,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	100 870,00 zł
celowe	10 000,00 zł	12 000,00 zł	23 000,00 zł	14 500,00 zł	9 950,00 zł	31 420,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	100 870,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	3 500,00 zł			3 500,00 zł								7 000,00 zł
celowe	3 500,00 zł			3 500,00 zł								7 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	23 000,00 zł	34 400,00 zł	26 000,00 zł	44 141,00 zł	37 000,00 zł	34 265,00 zł	155 000,00 zł	47 200,00 zł	12 400,00 zł	12 800,00 zł	93 300,00 zł	519 506,00 zł
celowe	23 000,00 zł	34 400,00 zł	26 000,00 zł	44 141,00 zł	37 000,00 zł	34 265,00 zł	155 000,00 zł	47 200,00 zł	12 400,00 zł	12 800,00 zł	93 300,00 zł	519 506,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE			3 500,00 zł			5 000,00 zł		0,00 zł				8 500,00 zł
celowe			3 500,00 zł			5 000,00 zł		0,00 zł				8 500,00 zł

Tabela 25. Wsparcie języka litewskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
litewski		19 000,00 zł		30 000,00 zł					103 323,00 zł	49 800,00 zł	80 748,00 zł	282 871,00 zł
FILM											57 290,00 zł	57 290,00 zł
Promesa MKiDN - Departament Funduszy i Spraw Europejskich											57 290,00 zł	57 290,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI											10 200,00 zł	10 200,00 zł
Literatura - Instytut Książki											10 200,00 zł	10 200,00 zł
MUZEA										31 000,00 zł		31 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury										31 000,00 zł		31 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC				30 000,00 zł								30 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury				30 000,00 zł								30 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW		19 000,00 zł							51 323,00 zł	18 800,00 zł	13 258,00 zł	102 381,00 zł
Literatura - Instytut Książki		19 000,00 zł							51 323,00 zł	18 800,00 zł	13 258,00 zł	102 381,00 zł
TEATR									52 000,00 zł			52 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury									52 000,00 zł			52 000,00 zł

8.4. Niemiecki (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język niemiecki jest językiem należącym do zachodniej podgrupy języków germańskich. W Polsce niemiecki jest językiem największej, dobrze zorganizowanej mniejszości narodowej, która ma własne media (np. Wochenblatt.pl), programy radiowe (np. Polsko-Niemieckie Radio Internetowe „Mittendrin”) i telewizyjne (np. Telewizja Satelitarna TVS), a także swoją reprezentację w Sejmie¹⁰². Zgodnie z danymi uzyskanymi w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021, język niemiecki jest wykorzystywany w codziennej komunikacji przez 216342 osoby (ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka niemieckiego zadeklarowało 96461 osób¹⁰³; a w 2002 r. – 204573 osób¹⁰⁴). Największa grupa Niemców w Polsce mieszka w województwie opolskim oraz w województwie dolnośląskim¹⁰⁵. Język niemiecki jest językiem najszerzej obecnym w przestrzeni publicznej w Polsce. Uwzględniając obowiązujące przepisy, rady 22 gmin z województwa opolskiego podjęły uchwały o wprowadzeniu języka niemieckiego jako języka pomocniczego¹⁰⁶. Tablice dwujęzyczne wprowadziły 32 gminy¹⁰⁷. Jeśli chodzi o edukację, wariant ustandaryzowany języka niemieckiego jest nauczany w szkołach (w roku 2023/2024 języka niemieckiego uczyło się w Polsce 58055 uczniów¹⁰⁸). Na polskich uczelniach oferowane są filologie germańskie z językiem niemieckim. Należy też podkreślić, że pozyskiwanie przez niemieckie organizacje funkcjonujące w Polsce licznych dotacji na wydarzenia artystyczne, kulturalne i edukacyjne z wykorzystaniem języka niemieckiego świadczy o jego wysokim statusie w Polsce.

Tabela 26. Wsparcie języka niemieckiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
niemiecki	2 639 290,00 zł	2 523 189,00 zł	2 611 030,00 zł	3 007 184,00 zł	3 047 632,00 zł	2 754 934,00 zł	3 108 552,00 zł	3 529 702,00 zł	3 260 945,00 zł	3 330 945,00 zł	3 512 792,00 zł	33 326 195,00 zł
AUDIOBOOKI			0,00 zł		0,00 zł			24 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	96 000,00 zł
celowe			0,00 zł		0,00 zł			24 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	96 000,00 zł
EDUKACJA	159 680,00 zł	151 920,00 zł	167 040,00 zł	206 740,00 zł	243 460,00 zł	239 600,00 zł	288 410,00 zł	291 560,00 zł	306 210,00 zł	328 780,00 zł	354 026,00 zł	2 737 426,00 zł
celowe	159 680,00 zł	151 920,00 zł	167 040,00 zł	206 740,00 zł	243 460,00 zł	239 600,00 zł	288 410,00 zł	291 560,00 zł	306 210,00 zł	328 780,00 zł	354 026,00 zł	2 737 426,00 zł
FILM	0,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł	54 890,00 zł	56 400,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł	43 000,00 zł		204 290,00 zł
celowe	0,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł	54 890,00 zł	56 400,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł	43 000,00 zł		204 290,00 zł
GRY KOMPUTEROWE		0,00 zł										0,00 zł
celowe		0,00 zł										0,00 zł
INTERNET	900,00 zł	900,00 zł	0,00 zł	51 224,00 zł	72 450,00 zł	168 000,00 zł	148 000,00 zł	160 000,00 zł	125 000,00 zł	128 650,00 zł	145 000,00 zł	1 000 124,00 zł
celowe	900,00 zł	900,00 zł	0,00 zł	51 224,00 zł	72 450,00 zł	168 000,00 zł	148 000,00 zł	160 000,00 zł	125 000,00 zł	128 650,00 zł	145 000,00 zł	1 000 124,00 zł
celowe_media				0,00 zł								0,00 zł
KOMIKSY						0,00 zł						0,00 zł

celowe	0,00 zł											0,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	57 000,00 zł	57 000,00 zł	84 600,00 zł	68 000,00 zł	71 800,00 zł	52 800,00 zł	67 680,00 zł	44 200,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	60 000,00 zł	563 080,00 zł
celowe	57 000,00 zł	57 000,00 zł	84 600,00 zł	68 000,00 zł	71 800,00 zł	52 800,00 zł	67 680,00 zł	44 200,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	60 000,00 zł	563 080,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	96 000,00 zł	22 000,00 zł	63 000,00 zł	91 600,00 zł	60 250,00 zł	30 000,00 zł	43 000,00 zł	69 000,00 zł	14 387,00 zł	0,00 zł	12 792,00 zł	502 029,00 zł
celowe	96 000,00 zł	22 000,00 zł	63 000,00 zł	91 600,00 zł	60 250,00 zł	30 000,00 zł	43 000,00 zł	69 000,00 zł	14 387,00 zł	0,00 zł	12 792,00 zł	502 029,00 zł
MARKETING			29 000,00 zł	9 200,00 zł	50 000,00 zł	48 000,00 zł	0,00 zł	1 500,00 zł	0,00 zł		0,00 zł	137 700,00 zł
celowe			29 000,00 zł	9 200,00 zł	50 000,00 zł	48 000,00 zł	0,00 zł	1 500,00 zł	0,00 zł		0,00 zł	137 700,00 zł
MUZEA		0,00 zł	0,00 zł	53 500,00 zł	70 000,00 zł	0,00 zł	300 000,00 zł		60 000,00 zł	60 000,00 zł	0,00 zł	543 500,00 zł
celowe		0,00 zł	0,00 zł	53 500,00 zł	70 000,00 zł	0,00 zł	300 000,00 zł		60 000,00 zł	60 000,00 zł	0,00 zł	543 500,00 zł
MUZYKA I TANIEC	346 210,00 zł	471 029,00 zł	433 800,00 zł	454 500,00 zł	500 850,00 zł	435 000,00 zł	461 500,00 zł	569 102,00 zł	559 790,00 zł	578 920,00 zł	574 213,00 zł	5 384 914,00 zł
celowe	346 210,00 zł	471 029,00 zł	433 800,00 zł	454 500,00 zł	500 850,00 zł	435 000,00 zł	461 500,00 zł	569 102,00 zł	559 790,00 zł	578 920,00 zł	574 213,00 zł	5 384 914,00 zł
NAUKA	95 210,00 zł	80 000,00 zł	102 000,00 zł	80 000,00 zł	90 000,00 zł	118 000,00 zł	98 000,00 zł	90 000,00 zł	90 000,00 zł	113 200,00 zł	117 000,00 zł	1 073 410,00 zł
celowe	95 210,00 zł	80 000,00 zł	102 000,00 zł	80 000,00 zł	90 000,00 zł	118 000,00 zł	98 000,00 zł	90 000,00 zł	90 000,00 zł	113 200,00 zł	117 000,00 zł	1 073 410,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY			0,00 zł									0,00 zł
celowe			0,00 zł									0,00 zł
PRASA	556 360,00 zł	604 060,00 zł	634 060,00 zł	605 360,00 zł	644 260,00 zł	611 500,00 zł	564 930,00 zł	606 620,00 zł	662 800,00 zł	649 901,00 zł	646 940,00 zł	6 786 791,00 zł
celowe	556 360,00 zł	604 060,00 zł	634 060,00 zł	605 360,00 zł	644 260,00 zł	611 500,00 zł	564 930,00 zł	606 620,00 zł	662 800,00 zł	649 901,00 zł	646 940,00 zł	6 786 791,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK	13 500,00 zł	10 000,00 zł	11 250,00 zł		8 700,00 zł		8 000,00 zł	14 250,00 zł	13 200,00 zł	14 950,00 zł	16 300,00 zł	110 150,00 zł
celowe	13 500,00 zł	10 000,00 zł	11 250,00 zł		8 700,00 zł		8 000,00 zł	14 250,00 zł	13 200,00 zł	14 950,00 zł	16 300,00 zł	110 150,00 zł
RADIO	100 000,00 zł	160 000,00 zł	106 000,00 zł	105 080,00 zł	110 080,00 zł	110 000,00 zł	105 000,00 zł	133 400,00 zł	119 347,00 zł	133 467,00 zł	155 000,00 zł	1 337 374,00 zł
celowe			6 000,00 zł					16 053,00 zł				22 053,00 zł
celowe_media	100 000,00 zł	160 000,00 zł	100 000,00 zł	105 080,00 zł	110 080,00 zł	110 000,00 zł	105 000,00 zł	117 347,00 zł	119 347,00 zł	133 467,00 zł	155 000,00 zł	1 315 321,00 zł
RELIGIA	14 500,00 zł	11 500,00 zł	12 300,00 zł	19 500,00 zł	22 800,00 zł	13 000,00 zł	28 000,00 zł	26 800,00 zł	28 800,00 zł	22 300,00 zł	0,00 zł	199 500,00 zł
celowe	14 500,00 zł	11 500,00 zł	12 300,00 zł	19 500,00 zł	22 800,00 zł	13 000,00 zł	28 000,00 zł	26 800,00 zł	28 800,00 zł	22 300,00 zł	0,00 zł	199 500,00 zł
TEATR	18 500,00 zł	17 500,00 zł	24 000,00 zł	25 700,00 zł	28 700,00 zł	25 000,00 zł	26 000,00 zł	34 500,00 zł	39 600,00 zł	42 100,00 zł	46 740,00 zł	328 340,00 zł
celowe	18 500,00 zł	17 500,00 zł	24 000,00 zł	25 700,00 zł	28 700,00 zł	25 000,00 zł	26 000,00 zł	34 500,00 zł	39 600,00 zł	42 100,00 zł	46 740,00 zł	328 340,00 zł
TELEWIZJA	60 000,00 zł		60 000,00 zł	65 000,00 zł	70 000,00 zł	70 000,00 zł	60 000,00 zł	56 000,00 zł	60 000,00 zł	62 771,00 zł	86 176,00 zł	649 947,00 zł
celowe			0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł			0,00 zł
celowe_media	60 000,00 zł		60 000,00 zł	65 000,00 zł	70 000,00 zł	70 000,00 zł	60 000,00 zł	56 000,00 zł	60 000,00 zł	62 771,00 zł	86 176,00 zł	649 947,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	699 880,00 zł	631 500,00 zł	571 000,00 zł	567 980,00 zł	612 650,00 zł	572 200,00 zł	693 100,00 zł	838 150,00 zł	834 350,00 zł	880 550,00 zł		1 034 535,00 zł
celowe	73 880,00 zł			0,00 zł				0,00 zł	8 000,00 zł	8 000,00 zł	0,00 zł	89 880,00 zł
podmiotowe	626 000,00 zł	631 500,00 zł	571 000,00 zł	567 980,00 zł	612 650,00 zł	572 200,00 zł	693 100,00 zł	838 150,00 zł	826 350,00 zł	872 550,00 zł		1 034 535,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	82 300,00 zł	96 800,00 zł	98 100,00 zł	112 300,00 zł	149 390,00 zł	123 634,00 zł	26 500,00 zł	93 420,00 zł	121 601,00 zł	111 556,00 zł	102 950,00 zł	1 118 551,00 zł
celowe	82 300,00 zł	96 800,00 zł	98 100,00 zł	112 300,00 zł	149 390,00 zł	123 634,00 zł	26 500,00 zł	93 420,00 zł	121 601,00 zł	111 556,00 zł	102 950,00 zł	1 118 551,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	0,00 zł	35 980,00 zł	61 480,00 zł	54 860,00 zł	60 700,00 zł	81 200,00 zł	78 500,00 zł	57 500,00 zł	67 396,00 zł	60 000,00 zł	78 120,00 zł	635 736,00 zł
celowe	0,00 zł	35 980,00 zł	61 480,00 zł	54 860,00 zł	60 700,00 zł	81 200,00 zł	78 500,00 zł	57 500,00 zł	67 396,00 zł	60 000,00 zł	78 120,00 zł	635 736,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	316 250,00 zł	173 000,00 zł	104 400,00 zł	365 750,00 zł	93 142,00 zł	57 000,00 zł	111 932,00 zł	372 150,00 zł	107 264,00 zł	47 900,00 zł	26 100,00 zł	1 774 888,00 zł
celowe	316 250,00 zł	173 000,00 zł	104 400,00 zł	365 750,00 zł	93 142,00 zł	57 000,00 zł	111 932,00 zł	372 150,00 zł	107 264,00 zł	47 900,00 zł	26 100,00 zł	1 774 888,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE	23 000,00 zł	0,00 zł	9 000,00 zł	16 000,00 zł	32 000,00 zł			37 550,00 zł	27 200,00 zł	28 900,00 zł	32 900,00 zł	206 550,00 zł
celowe	23 000,00 zł	0,00 zł	9 000,00 zł	16 000,00 zł	32 000,00 zł			37 550,00 zł	27 200,00 zł	28 900,00 zł	32 900,00 zł	206 550,00 zł

Tabela 27. Wsparcie języka niemieckiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
niemiecki	66 000,00 zł	109 350,00 zł	116 450,00 zł	60 400,00 zł	111 400,00 zł	20 000,00 zł	65 000,00 zł	127 140,00 zł	164 040,00 zł	41 100,00 zł	256 576,00 zł	1 137 456,00 zł
INTERNET					32 400,00 zł			16 000,00 zł				48 400,00 zł

Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów				32 400,00 zł		16 000,00 zł		48 400,00 zł															
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI		26 000,00 zł		87 250,00 zł		16 000,00 zł		39 000,00 zł		14 400,00 zł		49 140,00 zł		28 000,00 zł		259 790,00 zł							
Literatura - Instytut Książki		26 000,00 zł		87 250,00 zł		16 000,00 zł		39 000,00 zł		14 400,00 zł		49 140,00 zł		28 000,00 zł		259 790,00 zł							
MUZEA				47 000,00 zł						33 000,00 zł						80 000,00 zł							
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury										33 000,00 zł						33 000,00 zł							
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				47 000,00 zł												47 000,00 zł							
MUZYKA I TANIEC				30 000,00 zł												30 000,00 zł							
Edukacja artystyczna - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej				30 000,00 zł												30 000,00 zł							
NAUKA						20 000,00 zł				16 450,00 zł						36 450,00 zł							
Literatura - Instytut Książki						20 000,00 zł				16 450,00 zł						36 450,00 zł							
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW		40 000,00 zł		22 100,00 zł		39 450,00 zł		14 400,00 zł		40 000,00 zł		17 600,00 zł		62 000,00 zł		119 590,00 zł		41 100,00 zł		50 355,00 zł		446 595,00 zł	
Literatura - Instytut Książki		40 000,00 zł		22 100,00 zł		39 450,00 zł		14 400,00 zł		40 000,00 zł		17 600,00 zł		62 000,00 zł		119 590,00 zł		41 100,00 zł		50 355,00 zł		446 595,00 zł	
TEATR						30 000,00 zł												30 000,00 zł					
Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa						30 000,00 zł												30 000,00 zł					
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH														206 221,00 zł		206 221,00 zł							
Promesa MKiDN - Departament Funduszy i Spraw Europejskich														206 221,00 zł		206 221,00 zł							

8.5. Ormiański (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język ormiański to język indoeuropejski, który współcześnie jest językiem urzędowym w Republice Armenii. W Polsce ma status języka mniejszości narodowej. W użyciu przeważa język wschodniormiański¹⁰⁹, ale używa się też starormiańskiego (język liturgiczny). W niektórych zabytkach językowych z byłych tzw. Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej używa się języka ormiańsko-kipczackiego¹¹⁰. Liczba użytkowników w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 2220¹¹¹ (w 2011 roku w NSP używanie języka ormiańskiego zadeklarowało 1847¹¹², a w 2002 roku – 872 osób¹¹³). Większość użytkowników jest dwujęzyczna, 92% deklaruje używanie więcej niż jednego języka¹¹⁴. Ormiański nie jest językiem pomocniczym ani nie stosuje się dwujęzycznych nazw miejscowości w ani jednej gminie. Mniejszość ormiańska w Polsce jest rozproszona (m.in. województwo mazowieckie, pomorskie i małopolskie). Należy także zauważyć, że w przypadku Ormian w Polsce mamy do czynienia z dwoma wyraźnie różniącymi się od siebie grupami. Z jednej strony mamy „starych Ormian” mieszkających od wielu pokoleń na terenach Rzeczypospolitej (często wywodzących się z byłych tzw. Kresów Wschodnich), z drugiej – migrantów, którzy przybyli do Polski często po 1989 roku, a część z nich nie ma polskiego obywatelstwa – tzw. „nowi Ormianie”¹¹⁵. Nauczanie języka ormiańskiego w polskich szkołach jest prowadzone na poziomie przedszkolnym oraz szkoły podstawowej w formie dodatkowych zajęć. Języka ormiańskiego w roku szkolnym 2023/2024 uczyło się 44 dzieci¹¹⁶. Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. wystarczającego zapewnienia nauczania języka ormiańskiego¹¹⁷. Język ormiański rzadko jest oferowany na poziomie szkolnictwa wyższego. Oferowane są za to prywatne kursy języka ormiańskiego (Języki Kaukazu, Armenia Foundation, Instytut Grzegorza Piramowicza). Istnieje prasa w języku ormiańskim lub dwujęzyczna („Munetik”, „Awedis”). Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia istnienia stacji w publicznym radio dla użytkowników języka ormiańskiego¹¹⁸. Podobnie wygląda sytuacja w zakresie telewizji. Na rynku wydawniczym pojawiają się przekłady literatury ormiańskiej. Prowadzone są projekty digitalizacyjne, np. Archiwum Polskich Ormian¹¹⁹ oraz Wirtualne Muzeum Ormiańskie¹²⁰.

Tabela 28. Wsparcie języka ormiańskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
ormiański	298 800,00 zł	299 000,00 zł	433 512,00 zł	492 130,00 zł	509 018,00 zł	453 141,00 zł	514 582,00 zł	583 281,00 zł	741 452,00 zł	766 886,00 zł	780 000,00 zł	5 871 802,00 zł
AUDIOBOOKI	15 000,00 zł				12 400,00 zł							27 400,00 zł
celowe	15 000,00 zł				12 400,00 zł							27 400,00 zł
EDUKACJA	22 000,00 zł	27 450,00 zł	27 450,00 zł	43 500,00 zł	56 075,00 zł	99 885,00 zł	79 520,00 zł	98 820,00 zł	108 920,00 zł	159 000,00 zł	131 916,00 zł	854 536,00 zł

celowe	22 000,00 zł	27 450,00 zł	27 450,00 zł	43 500,00 zł	56 075,00 zł	99 885,00 zł	79 520,00 zł	98 820,00 zł	108 920,00 zł	159 000,00 zł	131 916,00 zł	854 536,00 zł
FILM					20 743,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		15 000,00 zł	35 743,00 zł
celowe					20 743,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		15 000,00 zł	35 743,00 zł
GRY KOMPUTEROWE										0,00 zł		0,00 zł
celowe										0,00 zł		0,00 zł
INTERNET	56 000,00 zł	40 450,00 zł	29 000,00 zł	21 740,00 zł	26 050,00 zł	5 500,00 zł	6 200,00 zł	24 550,00 zł	6 000,00 zł	6 000,00 zł	0,00 zł	221 490,00 zł
celowe	56 000,00 zł	40 450,00 zł	29 000,00 zł	21 740,00 zł	26 050,00 zł	5 500,00 zł	6 200,00 zł	24 550,00 zł	6 000,00 zł	6 000,00 zł	0,00 zł	221 490,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW								0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł
celowe								0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	17 000,00 zł	40 050,00 zł	91 075,00 zł	39 500,00 zł	3 500,00 zł	4 700,00 zł	25 000,00 zł	10 000,00 zł	45 000,00 zł	0,00 zł	20 000,00 zł	295 825,00 zł
celowe	17 000,00 zł	40 050,00 zł	91 075,00 zł	39 500,00 zł	3 500,00 zł	4 700,00 zł	25 000,00 zł	10 000,00 zł	45 000,00 zł	0,00 zł	20 000,00 zł	295 825,00 zł
MARKETING		0,00 zł	0,00 zł									0,00 zł
celowe		0,00 zł	0,00 zł									0,00 zł
MUZEJA	10 000,00 zł	15 000,00 zł	62 637,00 zł	24 850,00 zł	33 880,00 zł		15 000,00 zł	21 250,00 zł		0,00 zł	20 000,00 zł	202 617,00 zł
celowe	10 000,00 zł	15 000,00 zł	62 637,00 zł	24 850,00 zł	33 880,00 zł		15 000,00 zł	21 250,00 zł		0,00 zł	20 000,00 zł	202 617,00 zł
MUZYKA I TANIEC	0,00 zł		10 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	9 800,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł	19 800,00 zł
celowe	0,00 zł		10 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	9 800,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł	19 800,00 zł
NAUKA				5 000,00 zł	0,00 zł		0,00 zł				12 000,00 zł	17 000,00 zł
celowe				5 000,00 zł	0,00 zł		0,00 zł				12 000,00 zł	17 000,00 zł
PRASA	38 000,00 zł	40 630,00 zł	40 000,00 zł	44 000,00 zł	42 670,00 zł	51 260,00 zł	51 200,00 zł	56 800,00 zł	112 866,00 zł	119 600,00 zł	146 000,00 zł	743 026,00 zł
celowe	38 000,00 zł	40 630,00 zł	40 000,00 zł	44 000,00 zł	42 670,00 zł	51 260,00 zł	51 200,00 zł	56 800,00 zł	112 866,00 zł	119 600,00 zł	146 000,00 zł	743 026,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK			0,00 zł	20 900,00 zł	5 900,00 zł		8 000,00 zł	15 000,00 zł	30 000,00 zł	35 200,00 zł	16 000,00 zł	131 000,00 zł
celowe			0,00 zł	20 900,00 zł	5 900,00 zł		8 000,00 zł	15 000,00 zł	30 000,00 zł	35 200,00 zł	16 000,00 zł	131 000,00 zł
RADIO								12 000,00 zł				12 000,00 zł
celowe_media								12 000,00 zł				12 000,00 zł
RELIGIA	0,00 zł		26 000,00 zł	8 000,00 zł	69 920,00 zł	28 020,00 zł	23 400,00 zł	34 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	189 340,00 zł
celowe	0,00 zł		26 000,00 zł	8 000,00 zł	69 920,00 zł	28 020,00 zł	23 400,00 zł	34 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	189 340,00 zł
TEATR	10 800,00 zł	4 222,00 zł	4 550,00 zł	34 900,00 zł	16 680,00 zł	16 680,00 zł	16 800,00 zł	12 034,00 zł	21 280,00 zł	19 700,00 zł	0,00 zł	157 646,00 zł
celowe	10 800,00 zł	4 222,00 zł	4 550,00 zł	34 900,00 zł	16 680,00 zł	16 680,00 zł	16 800,00 zł	12 034,00 zł	21 280,00 zł	19 700,00 zł	0,00 zł	157 646,00 zł
TELEWIZJA							0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł
celowe_media							0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	58 000,00 zł	58 000,00 zł	49 300,00 zł	78 500,00 zł	101 500,00 zł	116 546,00 zł	148 212,00 zł	191 827,00 zł	220 186,00 zł	241 086,00 zł	280 084,00 zł	1 543 241,00 zł
celowe							9 400,00 zł					9 400,00 zł
podmiotowe	58 000,00 zł	58 000,00 zł	49 300,00 zł	78 500,00 zł	92 100,00 zł	116 546,00 zł	148 212,00 zł	191 827,00 zł	220 186,00 zł	241 086,00 zł	280 084,00 zł	1 533 841,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	0,00 zł	49 570,00 zł	51 000,00 zł	64 940,00 zł	51 600,00 zł	53 000,00 zł	64 650,00 zł	51 000,00 zł	44 000,00 zł	63 300,00 zł	0,00 zł	493 060,00 zł
celowe	0,00 zł	49 570,00 zł	51 000,00 zł	64 940,00 zł	51 600,00 zł	53 000,00 zł	64 650,00 zł	51 000,00 zł	44 000,00 zł	63 300,00 zł	0,00 zł	493 060,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	3 500,00 zł	1 128,00 zł								0,00 zł	0,00 zł	4 628,00 zł
celowe	3 500,00 zł	1 128,00 zł								0,00 zł	0,00 zł	4 628,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	68 500,00 zł	22 500,00 zł	42 500,00 zł	106 300,00 zł	56 100,00 zł	67 750,00 zł	76 600,00 zł	68 000,00 zł	153 200,00 zł	123 000,00 zł	139 000,00 zł	923 450,00 zł
celowe	68 500,00 zł	22 500,00 zł	42 500,00 zł	106 300,00 zł	56 100,00 zł	67 750,00 zł	76 600,00 zł	68 000,00 zł	153 200,00 zł	123 000,00 zł	139 000,00 zł	923 450,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI I DZIECI							0,00 zł					0,00 zł
celowe							0,00 zł					0,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE								0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł
celowe								0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł

Tabela 29. Wsparcie języka ormiańskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
ormiański			30 000,00 zł	23 000,00 zł				164 159,00 zł	67 500,00 zł	89 000,00 zł	180 000,00 zł	553 659,00 zł
AUDIOBOOKI								30 000,00 zł				30 000,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa								30 000,00 zł				30 000,00 zł
EDUKACJA			30 000,00 zł									30 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury			30 000,00 zł									30 000,00 zł
INTERNET								134 159,00 zł				134 159,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelaktualnej i Mediów								134 159,00 zł				134 159,00 zł
MUZYKA I TANIEC										80 000,00 zł		80 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca										80 000,00 zł		80 000,00 zł
NAUKA				23 000,00 zł								23 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				23 000,00 zł								23 000,00 zł
PRASA											100 000,00 zł	100 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki											100 000,00 zł	100 000,00 zł
TEATR									67 500,00 zł			67 500,00 zł
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca									67 500,00 zł			67 500,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH										89 000,00 zł		89 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										89 000,00 zł		89 000,00 zł

8.6. Rosyjski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język rosyjski (*русский язык*) to język wschodniosłowiański, wywodzący się z języka staroruskiego. Jest jednym z najpopularniejszych języków na świecie. W Polsce ma status języka mniejszości narodowej. Jeśli chodzi o mniejszość osiadłą, jest używany przez starowierców spod Augustowa i Suwałk, którzy swoją tożsamość wyrażają poprzez religię. Rosyjska gwara staroobrzedowców funkcjonuje w życiu religijnym¹²¹. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. w Polsce językiem rosyjskim posługuje się 7284 osoby¹²² (w NSP z 2011 r. używanie języka rosyjskiego zadeklarowało 19805 osób¹²³; a w 2002 r. – 15299 osób¹²⁴). Rozpatrując liczbę użytkowników języka rosyjskiego w Polsce, należy uwzględnić fakt, że rosyjska mniejszość narodowa (osiadli w Polsce starowiercy) jest stosunkowo niewielka w porównaniu z liczbą migrantów, którzy napłynęli do Polski. Po rosyjsku wydawane są w Polsce czasopisma (np. „Cerkownyj Wiestnik”). Wariant ustandaryzowany jest nauczany w szkołach (w roku 2023/2024 języka rosyjskiego uczyło się w Polsce 35 uczniów¹²⁵), natomiast dominującą formą komunikacji jest język mówiony używany w rodzinach. Na polskich uniwersytetach prowadzone są rekrutacje na filologie rosyjskie, choć obserwuje się zmniejszenie liczby kandydatów po wybuchu wojny na Ukrainie. Z tego samego powodu język rosyjski i jego użytkownicy spotykają się z przejawami dyskryminacji w życiu kulturowym i społecznym w Polsce.

Tabela 30. Wsparcie języka rosyjskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
rosyjski	166 000,00 zł	85 100,00 zł	150 000,00 zł	112 800,00 zł	117 100,00 zł	111 600,00 zł	131 500,00 zł	141 600,00 zł	138 750,00 zł	130 800,00 zł	133 380,00 zł	1 418 630,00 zł
EDUKACJA	10 000,00 zł		23 000,00 zł	11 800,00 zł	21 600,00 zł	17 100,00 zł	9 800,00 zł	19 000,00 zł	16 000,00 zł	12 900,00 zł	13 080,00 zł	154 280,00 zł
celowe	10 000,00 zł		23 000,00 zł	11 800,00 zł	21 600,00 zł	17 100,00 zł	9 800,00 zł	19 000,00 zł	16 000,00 zł	12 900,00 zł	13 080,00 zł	154 280,00 zł
INTERNET	0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	16 500,00 zł	9 000,00 zł	18 500,00 zł	29 000,00 zł	29 000,00 zł	102 000,00 zł
celowe	0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	16 500,00 zł	9 000,00 zł	18 500,00 zł	29 000,00 zł	29 000,00 zł	102 000,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	8 000,00 zł											8 000,00 zł
celowe	8 000,00 zł											8 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI						10 000,00 zł						10 000,00 zł

celowe	10 000,00 zł											10 000,00 zł	
MUZYKA I TANIEC	21 000,00 zł	16 000,00 zł	31 500,00 zł	16 500,00 zł	16 500,00 zł	10 000,00 zł	9 000,00 zł	9 500,00 zł	10 000,00 zł	10 500,00 zł	10 500,00 zł	161 000,00 zł	
celowe	21 000,00 zł	16 000,00 zł	31 500,00 zł	16 500,00 zł	16 500,00 zł	10 000,00 zł	9 000,00 zł	9 500,00 zł	10 000,00 zł	10 500,00 zł	10 500,00 zł	161 000,00 zł	
NAUKA	27 000,00 zł	0,00 zł											27 000,00 zł
celowe	27 000,00 zł	0,00 zł											27 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	15 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	128 000,00 zł	
celowe	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	15 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	128 000,00 zł	
PRASA	49 000,00 zł	20 100,00 zł	37 500,00 zł	37 500,00 zł	37 500,00 zł	37 500,00 zł	38 700,00 zł	38 500,00 zł	41 500,00 zł	43 000,00 zł	43 000,00 zł	423 800,00 zł	
celowe	49 000,00 zł	20 100,00 zł	37 500,00 zł	37 500,00 zł	37 500,00 zł	37 500,00 zł	38 700,00 zł	38 500,00 zł	41 500,00 zł	43 000,00 zł	43 000,00 zł	423 800,00 zł	
PRZEKŁADY KSIĄŻEK	20 000,00 zł	10 500,00 zł	18 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł		10 700,00 zł	12 400,00 zł	13 000,00 zł	13 000,00 zł	127 600,00 zł	
celowe	20 000,00 zł	10 500,00 zł	18 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł		10 700,00 zł	12 400,00 zł	13 000,00 zł	13 000,00 zł	127 600,00 zł	
TEATR	0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			
celowe	0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			
WSPARCIE PODMIOTÓW	17 000,00 zł	17 000,00 zł	18 000,00 zł	18 500,00 zł	17 500,00 zł	18 500,00 zł	33 500,00 zł	35 400,00 zł	20 400,00 zł	22 400,00 zł	24 800,00 zł	243 000,00 zł	
podmiotowe	17 000,00 zł	17 000,00 zł	18 000,00 zł	18 500,00 zł	17 500,00 zł	18 500,00 zł	33 500,00 zł	35 400,00 zł	20 400,00 zł	22 400,00 zł	24 800,00 zł	243 000,00 zł	
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł				
celowe	0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł				
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	7 500,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł							
celowe	7 500,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł							
WYDARZENIA LITERACKIE	8 000,00 zł		4 500,00 zł	0,00 zł	4 500,00 zł	0,00 zł	4 500,00 zł	4 950,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	26 450,00 zł		
celowe	8 000,00 zł		4 500,00 zł	0,00 zł	4 500,00 zł	0,00 zł	4 500,00 zł	4 950,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	26 450,00 zł		

Tabela 31. Wsparcie języka rosyjskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa	
rosyjski	99 500,00 zł	209 900,00 zł	57 000,00 zł	22 650,00 zł	132 410,00 zł	93 800,00 zł	190 000,00 zł	80 000,00 zł	56 000,00 zł			941 260,00 zł	
FILM	90 000,00 zł		69 000,00 zł		93 800,00 zł	190 000,00 zł						442 800,00 zł	
Film - Departament Własności Intelektualnej i Mediów	90 000,00 zł		69 000,00 zł		93 800,00 zł	190 000,00 zł						442 800,00 zł	
Film - FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny			69 000,00 zł		93 800,00 zł	190 000,00 zł						352 800,00 zł	
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	59 500,00 zł	59 900,00 zł	18 000,00 zł	43 710,00 zł							28 000,00 zł	209 110,00 zł	
Literatura - Instytut Książki	59 500,00 zł	59 900,00 zł	18 000,00 zł	43 710,00 zł							28 000,00 zł	209 110,00 zł	
NAUKA	20 000,00 zł												20 000,00 zł
Czasopisma - Departament Mecenatu Państwa	20 000,00 zł												20 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW	40 000,00 zł	40 000,00 zł	39 000,00 zł	22 650,00 zł	19 700,00 zł						28 000,00 zł	189 350,00 zł	
Literatura - Instytut Książki	40 000,00 zł	40 000,00 zł	39 000,00 zł	22 650,00 zł	19 700,00 zł						28 000,00 zł	189 350,00 zł	
TEATR	80 000,00 zł								0,00 zł				80 000,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa	80 000,00 zł								0,00 zł				80 000,00 zł

8.7. Słowacki (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język słowacki – należący do grupy zachodniosłowiańskiej – jest językiem urzędowym w Republice Słowackiej. W Polsce słowacki ma status języka mniejszości narodowej. Liczba jego użytkowników na terytorium Polski według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 2 382¹²⁶ (w 2011 roku w NSP używanie języka słowackiego zadeklarowało 765¹²⁷, a w 2002 – 921¹²⁸ osób). Większość użytkowników jest dwujęzyczna, 97% deklaruje używanie więcej niż jednego języka¹²⁹. Większość Słowaków w Polsce mieszka na Spiszu i Orawie

(województwo małopolskie) i jest na tych obszarach ludnością rodzimą. Mimo to język słowacki nie jest językiem pomocniczym ani nie stosuje się dwujęzycznych nazw miejscowości w ani jednej gminie. Nauczanie języka słowackiego w polskich szkołach jest prowadzone na poziomie przedszkolnym i szkoły podstawowej w formie dodatkowych zajęć. Języka słowackiego w roku szkolnym 2023/2024 uczyło się 193 dzieci¹³⁰. Na poziomie szkolnictwa wyższego prowadzone są filologia słowiańska oraz slawistyka. Mimo to, Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia kształcenia nauczycieli do nauczania języka słowackiego¹³¹. Istnieje prasa w języku słowackim („Život”, „Almanach Słowacy w Polsce”). Radio Kraków nadaje też audycję „Na slovíčko”. Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia istnienia stacji w publicznej telewizji dla użytkowników języka słowackiego¹³². Podobnie wygląda sytuacja w radio. W chwili obecnej Towarzystwo Słowaków w Polsce jest największym wydawcą słowackiej literatury pięknej w Polsce¹³³.

Tabela 32. Wsparcie języka słowackiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
słowacki	441 300,00 zł	441 300,00 zł	474 000,00 zł	513 300,00 zł	550 500,00 zł	508 980,00 zł	489 880,00 zł	691 800,00 zł	690 000,00 zł	690 100,00 zł	697 200,00 zł	6 188 360,00 zł
EDUKACJA	78 000,00 zł	78 000,00 zł	78 000,00 zł	78 000,00 zł	82 000,00 zł	74 000,00 zł	74 000,00 zł	124 000,00 zł	133 000,00 zł	133 000,00 zł	132 100,00 zł	1 064 100,00 zł
celowe	78 000,00 zł	78 000,00 zł	78 000,00 zł	78 000,00 zł	82 000,00 zł	74 000,00 zł	74 000,00 zł	124 000,00 zł	133 000,00 zł	133 000,00 zł	132 100,00 zł	1 064 100,00 zł
INTERNET					0,00 zł							0,00 zł
celowe					0,00 zł							0,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI				0,00 zł	0,00 zł							0,00 zł
celowe				0,00 zł	0,00 zł							0,00 zł
MUZEJA							5 000,00 zł				0,00 zł	5 000,00 zł
celowe							5 000,00 zł				0,00 zł	5 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	69 300,00 zł	71 300,00 zł	71 000,00 zł	78 500,00 zł	78 500,00 zł	60 400,00 zł	49 300,00 zł	87 668,00 zł	81 000,00 zł	81 100,00 zł	79 100,00 zł	807 168,00 zł
celowe	69 300,00 zł	71 300,00 zł	71 000,00 zł	78 500,00 zł	78 500,00 zł	60 400,00 zł	49 300,00 zł	87 668,00 zł	81 000,00 zł	81 100,00 zł	79 100,00 zł	807 168,00 zł
PRASA	239 000,00 zł	237 000,00 zł	235 000,00 zł	240 000,00 zł	254 000,00 zł	243 580,00 zł	232 580,00 zł	254 500,00 zł	260 000,00 zł	260 000,00 zł	252 000,00 zł	2 707 660,00 zł
celowe	239 000,00 zł	237 000,00 zł	235 000,00 zł	240 000,00 zł	254 000,00 zł	243 580,00 zł	232 580,00 zł	254 500,00 zł	260 000,00 zł	260 000,00 zł	252 000,00 zł	2 707 660,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	30 000,00 zł	30 000,00 zł	65 000,00 zł	61 800,00 zł	111 000,00 zł	61 000,00 zł	119 000,00 zł	195 200,00 zł	185 000,00 zł	185 000,00 zł	204 000,00 zł	1 247 000,00 zł
celowe	0,00 zł	0,00 zł	30 000,00 zł	11 800,00 zł	50 000,00 zł		48 000,00 zł	83 000,00 zł	72 800,00 zł	72 800,00 zł	70 000,00 zł	438 400,00 zł
podmiotowe	30 000,00 zł	30 000,00 zł	35 000,00 zł	50 000,00 zł	61 000,00 zł	61 000,00 zł	71 000,00 zł	112 200,00 zł	112 200,00 zł	112 200,00 zł	134 000,00 zł	808 600,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	25 000,00 zł	25 000,00 zł	25 000,00 zł	55 000,00 zł	25 000,00 zł	70 000,00 zł	10 000,00 zł	30 432,00 zł	31 000,00 zł	31 000,00 zł	30 000,00 zł	357 432,00 zł
celowe	25 000,00 zł	25 000,00 zł	25 000,00 zł	55 000,00 zł	25 000,00 zł	70 000,00 zł	10 000,00 zł	30 432,00 zł	31 000,00 zł	31 000,00 zł	30 000,00 zł	357 432,00 zł

Tabela 33. Wsparcie języka słowackiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
słowacki	30 960,00 zł				18 000,00 zł	20 000,00 zł				40 000,00 zł		108 960,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI					18 000,00 zł	20 000,00 zł						38 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki					18 000,00 zł	20 000,00 zł						38 000,00 zł
PRASA										40 000,00 zł		40 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki										40 000,00 zł		40 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW	30 960,00 zł											30 960,00 zł
Literatura - Instytut Książki	30 960,00 zł											30 960,00 zł

8.8. Ukraiński (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język ukraiński (українська мова) to język wschodniosłowiański, wywodzący się z języka staroruskiego. Zawiera liczne zapożyczenia z języka polskiego, co wynika z kontaktów międzykulturowych i uwarunkowań

historycznych. Warto wspomnieć, że użytkownicy języka ukraińskiego (zwykle biegli również w języku rosyjskim) zaczęli przywiązywać dużą wagę do swojej tożsamości dzięki dziełom Tarasa Szewczenki¹³⁴. W Polsce ukraiński ma status języka mniejszości narodowej i jego wariant ustandaryzowany jest nauczany w szkołach (w roku 2023/2024 języka ukraińskiego uczyło się w Polsce 1651 uczniów¹³⁵), natomiast dominującą formą komunikacji jest język mówiony używany w rodzinach, który często przybiera postać gwar pogranicznych mieszanych¹³⁶. Zgodnie z informacjami zawartymi w narodowym spisie powszechnym z 2021 r. w Polsce językiem ukraińskim posługuje się 55104 osób¹³⁷ (ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka ukraińskiego zadeklarowało 24539 osób¹³⁸, a w 2002 r. – 22698 osób¹³⁹). Analizując liczbę użytkowników języka ukraińskiego w Polsce, należy uwzględnić fakt, że oprócz ukraińskiej mniejszości narodowej (obywateli polskich) liczną grupę stanowią migranci i uchodźcy (obywatele Ukrainy). Mniejszość ukraińska jest dobrze zorganizowana, zwłaszcza w województwie warmińsko-mazurskim. W języku ukraińskim wydawanych jest w Polsce kilka czasopism (np. „Наше Слово”) i funkcjonują programy radiowe (np. „Ukraińskie słowo”). Na polskich uniwersytetach prowadzone są rekrutacje na filologię ukraińską. Język ukraiński jest wspierany w działalności kulturowej w wielu obszarach, liczne inicjatywy widoczne są zwłaszcza po napływie uchodźców wojennych.

Tabela 34. Wsparcie języka ukraińskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
ukraiński	1 898 820,00 zł	1 931 990,00 zł	1 706 350,00 zł	1 859 112,00 zł	1 896 475,00 zł	1 885 642,00 zł	1 837 240,00 zł	2 175 376,00 zł	2 224 240,00 zł	2 224 141,00 zł	2 428 716,00 zł	22 068 102,00 zł
EDUKACJA	62 000,00 zł	72 000,00 zł	90 000,00 zł	116 900,00 zł	149 345,00 zł	58 400,00 zł	68 500,00 zł	105 000,00 zł	30 500,00 zł	28 000,00 zł	46 800,00 zł	827 445,00 zł
celowe	62 000,00 zł	72 000,00 zł	90 000,00 zł	116 900,00 zł	149 345,00 zł	58 400,00 zł	68 500,00 zł	105 000,00 zł	30 500,00 zł	28 000,00 zł	46 800,00 zł	827 445,00 zł
INTERNET	50 000,00 zł	49 900,00 zł	30 000,00 zł	40 000,00 zł	5 400,00 zł	71 470,00 zł	63 400,00 zł	25 300,00 zł	61 480,00 zł	49 500,00 zł	55 000,00 zł	501 450,00 zł
celowe	50 000,00 zł	49 900,00 zł	30 000,00 zł	40 000,00 zł	5 400,00 zł	71 470,00 zł	63 400,00 zł	25 300,00 zł	61 480,00 zł	49 500,00 zł	55 000,00 zł	501 450,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW			0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	19 960,00 zł		0,00 zł	19 960,00 zł
celowe			0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	19 960,00 zł		0,00 zł	19 960,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	14 700,00 zł	40 200,00 zł	31 400,00 zł	31 000,00 zł	32 000,00 zł	6 000,00 zł	20 400,00 zł	40 000,00 zł	0,00 zł	35 000,00 zł	0,00 zł	250 700,00 zł
celowe	14 700,00 zł	40 200,00 zł	31 400,00 zł	31 000,00 zł	32 000,00 zł	6 000,00 zł	20 400,00 zł	40 000,00 zł	0,00 zł	35 000,00 zł	0,00 zł	250 700,00 zł
MUZEJA							9 000,00 zł					9 000,00 zł
celowe							9 000,00 zł					9 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	243 520,00 zł	231 020,00 zł	209 700,00 zł	245 000,00 zł	281 940,00 zł	239 890,00 zł	203 000,00 zł	278 000,00 zł	299 000,00 zł	297 820,00 zł	319 680,00 zł	2 848 570,00 zł
celowe	243 520,00 zł	231 020,00 zł	209 700,00 zł	245 000,00 zł	281 940,00 zł	239 890,00 zł	203 000,00 zł	278 000,00 zł	299 000,00 zł	297 820,00 zł	319 680,00 zł	2 848 570,00 zł
NAUKA			37 950,00 zł	0,00 zł	25 000,00 zł	20 000,00 zł	16 500,00 zł	21 000,00 zł	28 700,00 zł	29 000,00 zł	37 200,00 zł	215 350,00 zł
celowe			37 950,00 zł	0,00 zł	25 000,00 zł	20 000,00 zł	16 500,00 zł	21 000,00 zł	28 700,00 zł	29 000,00 zł	37 200,00 zł	215 350,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY									7 000,00 zł	0,00 zł		7 000,00 zł
celowe									7 000,00 zł	0,00 zł		7 000,00 zł
PRASA	574 000,00 zł	574 000,00 zł	560 000,00 zł	578 100,00 zł	578 790,00 zł	573 000,00 zł	564 200,00 zł	589 500,00 zł	618 000,00 zł	628 700,00 zł	658 800,00 zł	6 497 090,00 zł
celowe	574 000,00 zł	574 000,00 zł	560 000,00 zł	578 100,00 zł	578 790,00 zł	573 000,00 zł	564 200,00 zł	589 500,00 zł	618 000,00 zł	628 700,00 zł	658 800,00 zł	6 497 090,00 zł
RADIO	26 600,00 zł	26 600,00 zł	26 600,00 zł	26 600,00 zł	27 250,00 zł	26 050,00 zł	26 100,00 zł	27 576,00 zł				213 376,00 zł
celowe						26 050,00 zł	0,00 zł	27 576,00 zł				53 626,00 zł
celowe_media	26 600,00 zł	26 600,00 zł	26 600,00 zł	26 600,00 zł	27 250,00 zł		26 100,00 zł					159 750,00 zł
RELIGIA				0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł
celowe				0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł
TEATR	22 000,00 zł	22 000,00 zł	15 000,00 zł					0,00 zł				59 000,00 zł
celowe	22 000,00 zł	22 000,00 zł	15 000,00 zł					0,00 zł				59 000,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	251 000,00 zł	251 000,00 zł	474 000,00 zł	483 900,00 zł	462 000,00 zł	272 000,00 zł	309 480,00 zł	678 000,00 zł	492 100,00 zł	764 621,00 zł	862 236,00 zł	5 300 337,00 zł
celowe			248 000,00 zł	248 000,00 zł	250 000,00 zł			250 700,00 zł		250 000,00 zł	175 000,00 zł	1 421 700,00 zł
podmiotowe	251 000,00 zł	251 000,00 zł	226 000,00 zł	235 900,00 zł	212 000,00 zł	272 000,00 zł	309 480,00 zł	427 300,00 zł	492 100,00 zł	514 621,00 zł	687 236,00 zł	3 878 637,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	60 000,00 zł	66 400,00 zł	69 700,00 zł	115 000,00 zł	61 500,00 zł	66 650,00 zł	47 160,00 zł	72 000,00 zł	85 500,00 zł	78 000,00 zł	104 500,00 zł	826 410,00 zł
celowe	60 000,00 zł	66 400,00 zł	69 700,00 zł	115 000,00 zł	61 500,00 zł	66 650,00 zł	47 160,00 zł	72 000,00 zł	85 500,00 zł	78 000,00 zł	104 500,00 zł	826 410,00 zł

WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE													
celowe													
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI													
	595 000,00 zł	573 870,00 zł	162 000,00 zł	204 612,00 zł	254 750,00 zł	530 182,00 zł	487 500,00 zł	313 000,00 zł	518 500,00 zł	282 000,00 zł	267 500,00 zł	4 188 914,00 zł	
celowe	595 000,00 zł	573 870,00 zł	162 000,00 zł	204 612,00 zł	254 750,00 zł	530 182,00 zł	487 500,00 zł	313 000,00 zł	518 500,00 zł	282 000,00 zł	267 500,00 zł	4 188 914,00 zł	
WYDARZENIA LITERACKIE													
		25 000,00 zł		18 000,00 zł	18 500,00 zł			26 000,00 zł	28 500,00 zł	31 500,00 zł	38 000,00 zł	185 500,00 zł	
celowe		25 000,00 zł		18 000,00 zł	18 500,00 zł			26 000,00 zł	28 500,00 zł	31 500,00 zł	38 000,00 zł	185 500,00 zł	

Tabela 35. Wsparcie języka ukraińskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
ukraiński	105 000,00 zł	49 912,00 zł	20 000,00 zł	78 000,00 zł	81 000,00 zł	240 000,00 zł	63 000,00 zł	1 303 573,00 zł	1 364 540,00 zł	331 474,00 zł	588 150,00 zł	4 224 649,00 zł
EDUKACJA								28 000,00 zł				28 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								28 000,00 zł				28 000,00 zł
FILM				25 000,00 zł	30 000,00 zł	38 000,00 zł	101 000,00 zł	144 000,00 zł	96 000,00 zł	140 000,00 zł	140 000,00 zł	574 000,00 zł
Edukacja artystyczna - Departament Szkolnictwa Artystycznego									81 000,00 zł			81 000,00 zł
Film - FilMOTEKA Narodowa - Instytut Audiowizualny				25 000,00 zł	30 000,00 zł	38 000,00 zł	20 000,00 zł	63 000,00 zł	96 000,00 zł	140 000,00 zł	140 000,00 zł	412 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								81 000,00 zł				81 000,00 zł
INTERNET	58 000,00 zł					30 000,00 zł					85 000,00 zł	173 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury						30 000,00 zł						30 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury											85 000,00 zł	85 000,00 zł
Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	58 000,00 zł											58 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI		19 912,00 zł		20 000,00 zł		80 000,00 zł		13 573,00 zł	42 200,00 zł	75 974,00 zł	45 120,00 zł	296 779,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury				20 000,00 zł								20 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki		19 912,00 zł				80 000,00 zł		13 573,00 zł	42 200,00 zł	75 974,00 zł	45 120,00 zł	276 779,00 zł
MUZEA									68 720,00 zł			68 720,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury									68 720,00 zł			68 720,00 zł
MUZYKA I TANIEC	47 000,00 zł			31 000,00 zł		25 000,00 zł	557 000,00 zł	756 960,00 zł	112 500,00 zł			1 529 460,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								87 000,00 zł	192 460,00 zł			279 460,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	47 000,00 zł			31 000,00 zł		25 000,00 zł						103 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca							470 000,00 zł	444 000,00 zł	112 500,00 zł			1 026 500,00 zł
Teatr - Departament Narodowych Instytucji Kultury									120 500,00 zł			120 500,00 zł
NAUKA											83 000,00 zł	83 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury											83 000,00 zł	83 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW				8 000,00 zł					26 495,00 zł		10 030,00 zł	44 525,00 zł
Literatura - Instytut Książki				8 000,00 zł					26 495,00 zł		10 030,00 zł	44 525,00 zł
TEATR		30 000,00 zł	20 000,00 zł	50 000,00 zł	25 000,00 zł	100 000,00 zł		316 000,00 zł	301 040,00 zł		175 000,00 zł	1 017 040,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								66 000,00 zł				66 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury									37 000,00 zł			37 000,00 zł
Teatr - Departament Narodowych Instytucji Kultury									264 040,00 zł			264 040,00 zł

Teatr - Departament Mecenatu Państwa						250 000,00 zł		250 000,00 zł
Teatr - Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego							175 000,00 zł	175 000,00 zł
Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa	30 000,00 zł	20 000,00 zł	50 000,00 zł	25 000,00 zł	100 000,00 zł			225 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE								
						23 000,00 zł		23 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						23 000,00 zł		23 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY								
						67 000,00 zł	47 000,00 zł	114 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						67 000,00 zł	47 000,00 zł	114 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH								
						198 000,00 zł	50 000,00 zł	248 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury							50 000,00 zł	50 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						107 000,00 zł		107 000,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej						91 000,00 zł		91 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE							25 125,00 zł	25 125,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki							25 125,00 zł	25 125,00 zł

8.9. Żydowskie (jidysz, hebrajski) (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język jidysz łączy wpływy języka hebrajskiego, niemieckiego oraz języków słowiańskich¹⁴⁰. Jest (a także był historycznie) językiem Żydów aszkenazyjskich w Rzeczypospolitej i szerzej w Europie Środkowo-Wschodniej. W Polsce przed II wojną światową jidysz był językiem rodzimym mniejszości żydowskiej, po wojnie do 1968 r. – językiem wykładowym w szkołach dla dzieci i młodzieży pochodzenia żydowskiego (istniały wtedy żydowskie wydawnictwo i teatr)¹⁴¹. Jest językiem bezpieczeństwa, używanym przede wszystkim jako język potoczny. Dziś język jidysz jest zagrożony wymarciem w skali światowej¹⁴². Zasady ortografii zostały opublikowane w 1935¹⁴³. W Polsce ma status języka mniejszości narodowej. Liczba użytkowników w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 420¹⁴⁴ (w 2011 roku w NSP używanie języka jidysz zadeklarowało mniej niż 100 osób – nie ma dokładniejszych danych¹⁴⁵, a w 2002 roku 37¹⁴⁶ osób). Większość użytkowników jest dwujęzyczna, 93% deklaruje używanie więcej niż jednego języka¹⁴⁷. Jidysz nie jest językiem pomocniczym ani nie stosuje się dwujęzycznych nazw miejscowości w ani jednej gminie. Mniejszość żydowska (użytkownicy natywni) jest rozszkana po całej Polsce. Jidysz nie jest również nauczany w szkołach. Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. nie zapewnia nauczania w języku jidysz¹⁴⁸. Prowadzone są prywatne, odpłatne kursy językowe (Warszawa-Centrum Kultury Jidysz, Łódź – Jidyszland Fundacji Shalom, Kraków – JCC). Na kilku uniwersytetach dostępny jest kierunek judaistyka oraz lektoraty języka jidysz. Powstały słowniki: *Słownik polsko-jidysz* autorstwa Marka Arona¹⁴⁹ oraz *Słownik polsko-jidysz, jidysz-polski = Yidish-Poylish, Poylish-Yidish verterbukh* autorstwa Julii Makosz¹⁵⁰. Prasa żydowska obejmuje kilka pozycji („Dos Jidisze Wort - Słowo Żydowskie”, „Kolbojnik. Biuletyn Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie”, „Cwiszn. Żydowskiego kwartalnika o literaturze i sztuce”). Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia istnienia stacji w publicznym radio dla użytkowników języka jidysz¹⁵¹. Podobna jest sytuacja w telewizji publicznej. Duże znaczenie dla działań mających na celu zachowanie i promocję języka jidysz ma istnienie instytucji publicznej (w formie samorządowej instytucji kultury) – Teatru Żydowskiego im. Estery Rachel i Idy Kamińskich – Centrum Kultury Jidysz. Pozwala to na pewną koordynację i planowanie działań.

Język hebrajski należy do rodziny języków semickich i obecnie jest językiem urzędowym w państwie Izrael. W Polsce ma status języka mniejszości narodowej. Jest to język liturgiczny używany w synagogach i domach modlitwy. Liczba użytkowników w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 1108¹⁵² (w 2011 roku w NSP używanie języka hebrajskiego zadeklarowało 321¹⁵³, a w 2002 roku 225¹⁵⁴ osób). Hebrajski nie jest językiem pomocniczym ani nie stosuje się dwujęzycznych nazw miejscowości w ani jednej gminie. Mniejszość żydowska (użytkownicy natywni) jest rozszkana po całej Polsce. W szkołach języka hebrajskiego w roku szkolnym 2023/2024 uczyło się 327 dzieci¹⁵⁵. Nauczanie jest prowadzone na poziomie szkoły podstawowej oraz liceum ogólnokształcącego tylko w formie dodatkowych zajęć. Prowadzone są także prywatne kursy językowe (m.in.

Warszawa – BePolin, Kraków – JCC, online – Klub Hebrajski oraz Alef-bet). Na kilku uniwersytetach dostępne są kierunki judaistyka oraz hebraistyka. Prasa żydowska obejmuje kilka pozycji („Chidiusz” 2013-2023, “Midrasz”). Język hebrajski nie jest obecny w publicznym radio ani telewizji. Nie ma też stacji prywatnych. Prowadzone są projekty digitalizacyjne, m.in. Wirtualny Sztetl – portal Muzeum Historii Żydów Polskich Polin¹⁵⁶ oraz Centralna Biblioteka Judaistyczna¹⁵⁷. Niewiele przekładów z literatury hebrajskiej można znaleźć na polskim rynku wydawniczym.

Tabela 36. Wsparcie języków żydowskich (jidysz i hebrajskiego) z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
żydowskie (hebrajski)	0,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł	9 000,00 zł	23 000,00 zł	40 000,00 zł	46 500,00 zł	11 000,00 zł	32 000,00 zł	19 800,00 zł	18 500,00 zł	209 800,00 zł
EDUKACJA		0,00 zł	0,00 zł	9 000,00 zł	23 000,00 zł	40 000,00 zł	46 500,00 zł	11 000,00 zł	12 000,00 zł	19 800,00 zł	18 500,00 zł	179 800,00 zł
celowe		0,00 zł	0,00 zł	9 000,00 zł	23 000,00 zł	40 000,00 zł	46 500,00 zł	11 000,00 zł	12 000,00 zł	19 800,00 zł	18 500,00 zł	179 800,00 zł
INTERNET									20 000,00 zł			20 000,00 zł
celowe									20 000,00 zł			20 000,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW			10 000,00 zł									10 000,00 zł
celowe			10 000,00 zł									10 000,00 zł
RELIGIA	0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł
celowe	0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł							0,00 zł	0,00 zł
żydowskie (jidysz)	393 076,00 zł	344 376,00 zł	357 000,00 zł	404 766,00 zł	447 900,00 zł	424 890,00 zł	406 000,00 zł	484 200,00 zł	513 780,00 zł	511 000,00 zł	500 000,00 zł	4 786 988,00 zł
EDUKACJA	107 000,00 zł	60 000,00 zł	70 000,00 zł	74 000,00 zł	109 000,00 zł	80 000,00 zł	80 000,00 zł	103 500,00 zł	111 000,00 zł	114 000,00 zł	110 000,00 zł	1 018 500,00 zł
celowe	107 000,00 zł	60 000,00 zł	70 000,00 zł	74 000,00 zł	109 000,00 zł	80 000,00 zł	80 000,00 zł	103 500,00 zł	111 000,00 zł	114 000,00 zł	110 000,00 zł	1 018 500,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	25 000,00 zł	25 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	57 000,00 zł	58 000,00 zł	50 000,00 zł	47 000,00 zł	391 000,00 zł
celowe	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	25 000,00 zł	25 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	57 000,00 zł	58 000,00 zł	50 000,00 zł	47 000,00 zł	391 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	29 076,00 zł	0,00 zł	5 000,00 zł			16 700,00 zł		18 500,00 zł	21 500,00 zł	25 000,00 zł	23 000,00 zł	138 776,00 zł
celowe	29 076,00 zł	0,00 zł	5 000,00 zł			16 700,00 zł		18 500,00 zł	21 500,00 zł	25 000,00 zł	23 000,00 zł	138 776,00 zł
MUZEA		0,00 zł										0,00 zł
celowe		0,00 zł										0,00 zł
MUZYKA I TANIEC					23 000,00 zł		0,00 zł	21 000,00 zł				44 000,00 zł
celowe					23 000,00 zł		0,00 zł	21 000,00 zł				44 000,00 zł
PRASA	230 000,00 zł	230 000,00 zł	250 000,00 zł	275 000,00 zł	275 000,00 zł	282 240,00 zł	260 000,00 zł	260 000,00 zł	295 000,00 zł	300 000,00 zł	320 000,00 zł	2 977 240,00 zł
celowe	230 000,00 zł	230 000,00 zł	250 000,00 zł	275 000,00 zł	275 000,00 zł	282 240,00 zł	260 000,00 zł	260 000,00 zł	295 000,00 zł	300 000,00 zł	320 000,00 zł	2 977 240,00 zł
RELIGIA		12 000,00 zł		13 000,00 zł								25 000,00 zł
celowe		12 000,00 zł		13 000,00 zł								25 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE		15 376,00 zł	5 000,00 zł	14 766,00 zł	15 900,00 zł		17 000,00 zł					68 042,00 zł
celowe		15 376,00 zł	5 000,00 zł	14 766,00 zł	15 900,00 zł		17 000,00 zł					68 042,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI				3 000,00 zł		21 950,00 zł	25 000,00 zł	24 200,00 zł	28 280,00 zł	22 000,00 zł		124 430,00 zł
celowe				3 000,00 zł		21 950,00 zł	25 000,00 zł	24 200,00 zł	28 280,00 zł	22 000,00 zł		124 430,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE		0,00 zł										0,00 zł
celowe		0,00 zł										0,00 zł
żydowskie (hebrajski i jidysz)	635 100,00 zł	722 500,00 zł	701 220,00 zł	814 205,00 zł	841 095,00 zł	747 055,00 zł	734 915,00 zł	848 300,00 zł	932 607,00 zł	1 002 250,00 zł	1 070 900,00 zł	9 050 147,00 zł
EDUKACJA	10 000,00 zł	48 000,00 zł	10 000,00 zł	48 000,00 zł	20 000,00 zł	15 000,00 zł	10 000,00 zł	27 000,00 zł	65 700,00 zł	49 000,00 zł	25 000,00 zł	327 700,00 zł
celowe	10 000,00 zł	48 000,00 zł	10 000,00 zł	48 000,00 zł	20 000,00 zł	15 000,00 zł	10 000,00 zł	27 000,00 zł	65 700,00 zł	49 000,00 zł	25 000,00 zł	327 700,00 zł
podmiotowe			0,00 zł									0,00 zł
FILM	14 800,00 zł	0,00 zł	4 460,00 zł									19 260,00 zł
celowe	14 800,00 zł	0,00 zł	4 460,00 zł									19 260,00 zł
INTERNET	0,00 zł		15 500,00 zł	37 000,00 zł	40 500,00 zł	5 500,00 zł	0,00 zł		0,00 zł		22 000,00 zł	120 500,00 zł
celowe	0,00 zł		15 500,00 zł	37 000,00 zł	40 500,00 zł	5 500,00 zł	0,00 zł		0,00 zł		22 000,00 zł	120 500,00 zł

celowe_media	0,00 zł										0,00 zł	
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	0,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	18 200,00 zł		11 000,00 zł	49 200,00 zł		
celowe	0,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	18 200,00 zł		11 000,00 zł	49 200,00 zł		
MUZEA	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
MUZYKA I TANIEC	20 000,00 zł	15 000,00 zł	17 000,00 zł	62 405,00 zł	131 200,00 zł	72 300,00 zł	17 000,00 zł	30 000,00 zł	61 000,00 zł	72 000,00 zł	90 000,00 zł	587 905,00 zł
celowe	20 000,00 zł	15 000,00 zł	17 000,00 zł	62 405,00 zł	131 200,00 zł	72 300,00 zł	17 000,00 zł	30 000,00 zł	61 000,00 zł	72 000,00 zł	90 000,00 zł	587 905,00 zł
NAUKA	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
OPERA I KANTATA	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
PRASA	192 000,00 zł	262 000,00 zł	252 000,00 zł	230 000,00 zł	195 000,00 zł	60 000,00 zł	78 000,00 zł	51 000,00 zł	24 000,00 zł	0,00 zł	1 344 000,00 zł	
celowe	192 000,00 zł	262 000,00 zł	252 000,00 zł	230 000,00 zł	195 000,00 zł	60 000,00 zł	78 000,00 zł	51 000,00 zł	24 000,00 zł	0,00 zł	1 344 000,00 zł	
PRZEKŁADY KSIĄŻEK	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
RADIO	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
RELIGIA	87 800,00 zł	95 000,00 zł	114 710,00 zł	107 000,00 zł	107 500,00 zł	150 760,00 zł	187 400,00 zł	172 600,00 zł	200 800,00 zł	192 000,00 zł	166 928,00 zł	1 582 498,00 zł
celowe	87 800,00 zł	95 000,00 zł	114 710,00 zł	107 000,00 zł	107 500,00 zł	150 760,00 zł	187 400,00 zł	172 600,00 zł	200 800,00 zł	192 000,00 zł	166 928,00 zł	1 582 498,00 zł
TEATR	10 000,00 zł										0,00 zł	
celowe	10 000,00 zł										0,00 zł	
WSPARCIE PODMIOTÓW	139 000,00 zł	151 000,00 zł	152 000,00 zł	153 800,00 zł	206 895,00 zł	238 495,00 zł	283 015,00 zł	321 900,00 zł	354 507,00 zł	376 850,00 zł	448 972,00 zł	2 826 434,00 zł
podmiotowe	139 000,00 zł	151 000,00 zł	152 000,00 zł	153 800,00 zł	206 895,00 zł	238 495,00 zł	283 015,00 zł	321 900,00 zł	354 507,00 zł	376 850,00 zł	448 972,00 zł	2 826 434,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	0,00 zł										0,00 zł	
celowe	0,00 zł										0,00 zł	
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	10 000,00 zł										10 000,00 zł	
celowe	10 000,00 zł										10 000,00 zł	
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	141 700,00 zł	111 700,00 zł	125 550,00 zł	176 000,00 zł	105 000,00 zł	205 000,00 zł	159 500,00 zł	197 600,00 zł	226 600,00 zł	312 400,00 zł	287 000,00 zł	2 048 050,00 zł
celowe	141 700,00 zł	111 700,00 zł	125 550,00 zł	176 000,00 zł	105 000,00 zł	205 000,00 zł	159 500,00 zł	197 600,00 zł	226 600,00 zł	312 400,00 zł	287 000,00 zł	2 048 050,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE	19 800,00 zł										19 800,00 zł	
celowe	19 800,00 zł										19 800,00 zł	

Tabela 37. Wsparcie języków żydowskich (jidysz i hebrajskiego) z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa	
żydowskie (hebrajski)	24 000,00 zł	34 000,00 zł	38 000,00 zł	133 288,00 zł		83 100,00 zł	390 400,00 zł	105 650,00 zł	24 500,00 zł	44 940,00 zł	173 000,00 zł	1 050 878,00 zł	
EDUKACJA	24 000,00 zł										119 000,00 zł	143 000,00 zł	
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury											119 000,00 zł	119 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	24 000,00 zł											24 000,00 zł	
INTERNET											83 100,00 zł	83 100,00 zł	
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów											83 100,00 zł	83 100,00 zł	
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI											18 000,00 zł	26 400,00 zł	44 400,00 zł

Literatura - Instytut Książki	18 000,00 zł					26 400,00 zł							44 400,00 zł
MUZEJA													112 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów													112 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC						350 000,00 zł	21 000,00 zł	24 500,00 zł	44 940,00 zł				440 440,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										24 500,00 zł			24 500,00 zł
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca							21 000,00 zł		44 940,00 zł				65 940,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca						350 000,00 zł							350 000,00 zł
PRASA													20 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki													20 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW													13 650,00 zł
Literatura - Instytut Książki									13 650,00 zł				13 650,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH													14 000,00 zł 71 000,00 zł 54 000,00 zł 139 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury									42 000,00 zł				42 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						14 000,00 zł	29 000,00 zł					54 000,00 zł	97 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE						34 000,00 zł	21 288,00 zł						55 288,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki						34 000,00 zł	21 288,00 zł						55 288,00 zł
żydowski (jidysz)	105 500,00 zł	140 700,00 zł	50 000,00 zł	834 000,00 zł	218 500,00 zł	80 000,00 zł	57 000,00 zł	99 075,00 zł	88 788,00 zł	344 500,00 zł	833 000,00 zł	2 851 063,00 zł	
EDUKACJA													58 000,00 zł 30 000,00 zł 49 000,00 zł 56 000,00 zł 53 000,00 zł 30 000,00 zł 50 000,00 zł 326 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury						58 000,00 zł	30 000,00 zł	56 000,00 zł	53 000,00 zł	30 000,00 zł	50 000,00 zł		277 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury								49 000,00 zł					49 000,00 zł
FILM						117 000,00 zł	30 000,00 zł						35 000,00 zł 30 000,00 zł 100 000,00 zł 312 000,00 zł
Film - FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny							30 000,00 zł		35 000,00 zł		30 000,00 zł	100 000,00 zł	195 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury													117 000,00 zł
INTERNET													16 100,00 zł
Dysponent infrastruktury - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych												16 100,00 zł	16 100,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI													77 500,00 zł 18 700,00 zł 40 000,00 zł 8 500,00 zł 8 075,00 zł 19 688,00 zł 59 500,00 zł 231 963,00 zł
Literatura - Instytut Książki						77 500,00 zł	18 700,00 zł	40 000,00 zł	8 500,00 zł	8 075,00 zł	19 688,00 zł	59 500,00 zł	231 963,00 zł
MUZEJA													180 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów													180 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC													28 000,00 zł 700 000,00 zł 8 000,00 zł 104 000,00 zł 360 000,00 zł 1 200 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury											104 000,00 zł		104 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						28 000,00 zł			8 000,00 zł				36 000,00 zł
Muzyka - Departament Mecenatu Państwa													700 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca												360 000,00 zł	360 000,00 zł
NAUKA													17 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury													17 000,00 zł
PRASA													28 000,00 zł 28 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki													28 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW													10 000,00 zł 34 000,00 zł 44 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki													10 000,00 zł
TEATR													113 000,00 zł 113 000,00 zł
Teatr - Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego													113 000,00 zł

WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE ORGANIZOWANE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY													62 000,00 zł	62 000,00 zł										
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury													62 000,00 zł	62 000,00 zł										
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH													64 000,00 zł	50 000,00 zł	59 000,00 zł	148 000,00 zł	321 000,00 zł							
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury													64 000,00 zł				64 000,00 zł							
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury																93 000,00 zł	93 000,00 zł							
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury															59 000,00 zł		59 000,00 zł							
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury														50 000,00 zł			55 000,00 zł	105 000,00 zł						
żydowskie (hebrajski i jidysz)													1 280 000,00 zł	165 500,00 zł	140 000,00 zł	103 000,00 zł	72 000,00 zł	297 000,00 zł	355 000,00 zł	186 000,00 zł	90 213,00 zł	672 000,00 zł	133 650,00 zł	3 494 363,00 zł
EDUKACJA													44 000,00 zł										44 000,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury																	44 000,00 zł						44 000,00 zł	
FILM													90 000,00 zł	90 000,00 zł			24 000,00 zł							204 000,00 zł
Film - Departament Własności Intelektualnej i Mediów													90 000,00 zł	90 000,00 zł									180 000,00 zł	
Film - FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny																	24 000,00 zł							24 000,00 zł
INTERNET													180 000,00 zł											180 000,00 zł
Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów													180 000,00 zł											180 000,00 zł
MUZEJA																						38 213,00 zł	38 213,00 zł	
Dysponent infrastruktury - Departament Mediów i Sektora Kreatywnych																						38 213,00 zł		38 213,00 zł
MUZYKA I TANIEC													1 100 000,00 zł	60 500,00 zł			72 000,00 zł	125 000,00 zł	355 000,00 zł	170 000,00 zł	52 000,00 zł	476 000,00 zł	46 650,00 zł	2 457 150,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury																	72 000,00 zł							72 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury																				21 000,00 zł				21 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury																					26 000,00 zł			26 000,00 zł
Muzyka - Departament Mecenatu Państwa													1 100 000,00 zł	60 500,00 zł										1 160 500,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca																	125 000,00 zł	355 000,00 zł						480 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca																				149 000,00 zł	52 000,00 zł	450 000,00 zł	46 650,00 zł	697 650,00 zł
NAUKA																50 000,00 zł								50 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury																50 000,00 zł								50 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE																						16 000,00 zł		16 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury																						16 000,00 zł		16 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY																						196 000,00 zł		196 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury																						196 000,00 zł		196 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH													15 000,00 zł	50 000,00 zł	53 000,00 zł		104 000,00 zł						87 000,00 zł	309 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury															35 000,00 zł	53 000,00 zł	104 000,00 zł							192 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury																						87 000,00 zł		87 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury															15 000,00 zł									15 000,00 zł
Partnerstwo publiczno-społeczne - Instytut Książki														15 000,00 zł										15 000,00 zł

8.10. Karaimski (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język karaimski jest językiem z kipczackiej grupy języków tureckich. Jest to język bezpieczeństwa, używany tylko w odmianach dialektalnych, który nie wykształcił ponaddialektalnej normy. Dialekty łucko-halicki i krymski są uznane za martwe (ten pierwszy w 2002 roku miał zaledwie kilka użytkowników w zaawansowanym wieku, podobna sytuacja jest na Krymie). Obecnie używany jest jedynie dialekt trocko-wileński, krytycznie zagrożony wymarciem¹⁵⁸ – pozostała jedynie mała grupa jego użytkowników (około 120 osób w Polsce i na Litwie)¹⁵⁹. W Polsce język karaimski ma status języka mniejszości etnicznej. Liczba użytkowników na terytorium Polski na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 16¹⁶⁰ (w 2011 roku w NSP używanie języka karaimskiego zadeklarowało mniej niż 100 osób – nie ma dokładniejszych danych¹⁶¹). Większość użytkowników jest dwujęzyczna. Karaimski nie jest językiem pomocniczym ani nie stosuje się dwujęzycznych nazw miejscowości w ani jednej gminie. Użytkownicy są rozproszeni w Polsce (skupiska: Warszawa, Wrocław i Gdańsk). Język karaimski nie jest nauczany w polskich szkołach, a Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. nie zapewnia nauczania w języku karaimskim¹⁶². Od 2002 roku nauczanie karaimskiego opiera się na inicjatywie prywatnej: Letniej Szkole Języka i Kultury Karaimskiej (Troki, Litwa). Można też znaleźć kursy internetowe (np. Karaimska kapsuła czasu). Czasopismem Karaimów w Polsce jest „Awazymyz”. Komitet Ekspertów ds. EKJRM uważa, że Polska nie realizuje swojego zobowiązania zaciągniętego w Karcie, tzn. zapewnienia istnienia stacji w publicznej telewizji dla użytkowników języka karaimskiego¹⁶³. Tak samo wygląda sytuacja z radio. Opublikowano słowniki, zasady ortografii i gramatyki¹⁶⁴, m.in.: *Mieñ Karajče Ürianiam Mykolasa Firkovičiusa*¹⁶⁵ i *Zwięzła gramatyka języka zachodniokaraimskiego z ćwiczeniami* Michała Németha¹⁶⁶. Po 2000 roku powstał także szereg słowników¹⁶⁷. Aktualnie nie jest publikowana literatura w języku karaimskim. Nacisk kładziony jest na projekty obejmujące digitalizację, nagrywanie użytkowników i tworzenie archiwów cyfrowych¹⁶⁸. Niedawno zakończył się projekt finansowany przez European Research Council (*Re)constructing a Bible. A new approach to unedited Biblical manuscripts as sources for the early history of the Karaim language (KaraimBIBLE)*, którego kierownikiem był prof. dr hab. Michał Németh¹⁶⁹.

Tabela 38. Wsparcie języka karaimskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
karaimski	94 700,00 zł	105 700,00 zł	110 300,00 zł	143 040,00 zł	145 000,00 zł	140 800,00 zł	162 770,00 zł	193 525,00 zł	178 500,00 zł	212 500,00 zł	212 000,00 zł	1 698 835,00 zł
AUDIUBOOK		5 600,00 zł										5 600,00 zł
celowe		5 600,00 zł										5 600,00 zł
EDUKACJA					29 000,00 zł	34 000,00 zł	56 500,00 zł	73 600,00 zł	37 500,00 zł	44 500,00 zł	39 000,00 zł	314 100,00 zł
celowe					29 000,00 zł	34 000,00 zł	56 500,00 zł	73 600,00 zł	37 500,00 zł	44 500,00 zł	39 000,00 zł	314 100,00 zł
INTERNET	17 000,00 zł	20 000,00 zł	22 000,00 zł	49 340,00 zł	34 000,00 zł	25 000,00 zł	27 770,00 zł	20 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	59 000,00 zł	322 110,00 zł
celowe	17 000,00 zł	20 000,00 zł	22 000,00 zł	49 340,00 zł	34 000,00 zł	25 000,00 zł	27 770,00 zł	20 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	59 000,00 zł	322 110,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	10 000,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł		10 000,00 zł						0,00 zł	30 000,00 zł
celowe	10 000,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł		10 000,00 zł						0,00 zł	30 000,00 zł
MUZEJA				14 000,00 zł								14 000,00 zł
celowe				14 000,00 zł								14 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	11 000,00 zł	13 400,00 zł	22 000,00 zł	16 000,00 zł	16 000,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	16 000,00 zł	31 000,00 zł	31 000,00 zł	32 000,00 zł	204 400,00 zł
celowe	11 000,00 zł	13 400,00 zł	22 000,00 zł	16 000,00 zł	16 000,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	16 000,00 zł	31 000,00 zł	31 000,00 zł	32 000,00 zł	204 400,00 zł
PRASA	26 700,00 zł	26 700,00 zł	26 300,00 zł	26 700,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	30 000,00 zł	298 400,00 zł
celowe	26 700,00 zł	26 700,00 zł	26 300,00 zł	26 700,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	30 000,00 zł	298 400,00 zł
RELIGIA			10 000,00 zł	10 000,00 zł		8 000,00 zł						28 000,00 zł
celowe			10 000,00 zł	10 000,00 zł		8 000,00 zł						28 000,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	30 000,00 zł	30 000,00 zł	30 000,00 zł	27 000,00 zł	29 000,00 zł	30 800,00 zł	51 500,00 zł	56 925,00 zł	59 000,00 zł	63 000,00 zł	52 000,00 zł	459 225,00 zł
podmiotowe	30 000,00 zł	30 000,00 zł	30 000,00 zł	27 000,00 zł	29 000,00 zł	30 800,00 zł	51 500,00 zł	56 925,00 zł	59 000,00 zł	63 000,00 zł	52 000,00 zł	459 225,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY						0,00 zł				23 000,00 zł		23 000,00 zł
celowe						0,00 zł				23 000,00 zł		23 000,00 zł

Tabela 39. Wsparcie języka karaimskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
karaimski	76 000,00 zł	20 000,00 zł		20 000,00 zł	40 000,00 zł	30 000,00 zł	67 000,00 zł	23 000,00 zł	15 000,00 zł	25 000,00 zł		316 000,00 zł
EDUKACJA				20 000,00 zł								20 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury				20 000,00 zł								20 000,00 zł
INTERNET	51 000,00 zł											51 000,00 zł
Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	51 000,00 zł											51 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	25 000,00 zł					40 000,00 zł						65 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł					40 000,00 zł						65 000,00 zł
PRASA		20 000,00 zł		40 000,00 zł	30 000,00 zł	27 000,00 zł	23 000,00 zł	15 000,00 zł	25 000,00 zł			180 000,00 zł
Czasopisma - Departament Mecenatu Państwa		20 000,00 zł										20 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki				40 000,00 zł	30 000,00 zł	27 000,00 zł	23 000,00 zł	15 000,00 zł	25 000,00 zł			160 000,00 zł

8.11. Łemkowski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język łemkowski (лемківскій язык) jest językiem wschodniosłowiańskim używanym przez Łemków, tradycyjnie zamieszkujących Beskid Niski i część Beskidu Sądeckiego. W 1947 roku w wyniku akcji „Wisła” zostali przymusowo przesiedleni na ziemie zachodnie i północne Polski, co doprowadziło do rozproszenia demograficznego i utrudniło funkcjonowanie języka łemkowskiego, który obecnie jest językiem zagrożonym¹⁷⁰. Na terytorium Polski łemkowski ma status języka etnicznego i funkcjonuje w formie ustandaryzowanej¹⁷¹. W Polsce w znormalizowanym języku łemkowskim wydawane są czasopisma (np. „Besida” „Watra”, „Rocznik Ruskiej Bursy”), literatura, przekłady. Ponadto audycje łemkowskie emituje Radio LEM.fm i portal informacyjny lem.fm. W sferze administracji publicznej łemkowski nie funkcjonuje jako język pomocniczy, natomiast tablice z nazwami miejscowości w języku łemkowskim znajdują się w dwóch gminach (gmina Uście Gorlickie i wieś Bielanka)¹⁷². Język pozostaje najważniejszym wyznacznikiem tożsamości społeczności łemkowskiej¹⁷³. Wykorzystywanie języka w kontaktach domowych w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. zadeklarowało 6147 osób¹⁷⁴ (ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka łemkowskiego zadeklarowało 6279 osób¹⁷⁵; a w 2002 r. – 5627 osób¹⁷⁶). Trzeba jednak zaznaczyć, że użycie łemkowskiego zwykle ogranicza się do sfery prywatnej lub biernej znajomości, zwłaszcza w młodszym pokoleniu¹⁷⁷. W polskim systemie oświaty język łemkowski nauczany jest jako przedmiot dodatkowy na wniosek rodziców – w roku 2023/2024 223 uczniów brało udział w lekcjach rodzimego języka, co wskazuje na spadek liczby uczących się w porównaniu do lat poprzednich¹⁷⁸. Istnieje możliwość zdawania egzaminu maturalnego z języka łemkowskiego, natomiast studia *Filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim* funkcjonowały na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie w roku 2001/2002, obecnie brak jest kierunków z językiem łemkowskim w ofercie edukacyjnej uniwersytetów.

Tabela 40. Wsparcie języka łemkowskiego o z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
łemkowski	1 436 005,00 zł	1 525 100,00 zł	1 404 550,00 zł	1 287 100,00 zł	1 402 640,00 zł	1 311 350,00 zł	1 384 200,00 zł	1 559 400,00 zł	1 535 150,00 zł	1 644 200,00 zł	1 537 000,00 zł	16 026 695,00 zł
EDUKACJA	63 005,00 zł	49 000,00 zł	35 000,00 zł	49 000,00 zł	62 000,00 zł	72 000,00 zł	45 000,00 zł	48 400,00 zł	57 000,00 zł	36 500,00 zł	29 000,00 zł	545 905,00 zł
celowe	63 005,00 zł	49 000,00 zł	35 000,00 zł	49 000,00 zł	62 000,00 zł	72 000,00 zł	45 000,00 zł	48 400,00 zł	57 000,00 zł	36 500,00 zł	29 000,00 zł	545 905,00 zł
FILM		0,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł		0,00 zł		30 000,00 zł	0,00 zł			40 000,00 zł
celowe		0,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł		0,00 zł		30 000,00 zł	0,00 zł			40 000,00 zł
INTERNET	10 000,00 zł	60 000,00 zł	10 500,00 zł	24 600,00 zł	9 350,00 zł	9 350,00 zł	9 500,00 zł	51 500,00 zł	26 000,00 zł	33 000,00 zł	10 400,00 zł	254 200,00 zł
celowe	10 000,00 zł	60 000,00 zł	10 500,00 zł	24 600,00 zł	9 350,00 zł	9 350,00 zł	9 500,00 zł	51 500,00 zł	26 000,00 zł	33 000,00 zł	10 400,00 zł	254 200,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	56 000,00 zł	50 000,00 zł	31 000,00 zł					0,00 zł				137 000,00 zł

celowe	56 000,00 zł	50 000,00 zł	31 000,00 zł					0,00 zł					137 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	40 500,00 zł	67 000,00 zł	39 000,00 zł	30 000,00 zł	15 000,00 zł	14 000,00 zł	0,00 zł	56 000,00 zł	65 500,00 zł	16 000,00 zł	9 500,00 zł	352 500,00 zł	
celowe	40 500,00 zł	67 000,00 zł	39 000,00 zł	30 000,00 zł	15 000,00 zł	14 000,00 zł	0,00 zł	56 000,00 zł	65 500,00 zł	16 000,00 zł	9 500,00 zł	352 500,00 zł	
MUZEJA	59 000,00 zł	89 500,00 zł	68 000,00 zł	44 000,00 zł	44 000,00 zł	84 000,00 zł	81 300,00 zł	82 000,00 zł	58 000,00 zł	70 000,00 zł	70 000,00 zł	749 800,00 zł	
celowe	59 000,00 zł	89 500,00 zł	68 000,00 zł	44 000,00 zł	44 000,00 zł	84 000,00 zł	81 300,00 zł	82 000,00 zł	58 000,00 zł	70 000,00 zł	70 000,00 zł	749 800,00 zł	
MUZYKA I TANIEC	571 000,00 zł	530 100,00 zł	527 550,00 zł	496 000,00 zł	530 500,00 zł	462 000,00 zł	489 000,00 zł	558 000,00 zł	534 500,00 zł	524 500,00 zł	430 500,00 zł	5 653 650,00 zł	
celowe	571 000,00 zł	530 100,00 zł	527 550,00 zł	496 000,00 zł	530 500,00 zł	462 000,00 zł	489 000,00 zł	558 000,00 zł	534 500,00 zł	524 500,00 zł	430 500,00 zł	5 653 650,00 zł	
NAUKA	35 000,00 zł	35 000,00 zł	20 000,00 zł	32 000,00 zł	33 000,00 zł	32 000,00 zł	28 000,00 zł	29 000,00 zł	29 000,00 zł	31 000,00 zł	30 000,00 zł	334 000,00 zł	
celowe	35 000,00 zł	35 000,00 zł	20 000,00 zł	32 000,00 zł	33 000,00 zł	32 000,00 zł	28 000,00 zł	29 000,00 zł	29 000,00 zł	31 000,00 zł	30 000,00 zł	334 000,00 zł	
OBRZĘDY I RYTUAŁY	20 000,00 zł		0,00 zł		25 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	28 000,00 zł	28 000,00 zł	155 000,00 zł	
celowe	20 000,00 zł		0,00 zł		25 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	27 000,00 zł	27 000,00 zł	28 000,00 zł	28 000,00 zł	155 000,00 zł	
OPERA I KANTATA			0,00 zł									40 000,00 zł	40 000,00 zł
celowe			0,00 zł									40 000,00 zł	40 000,00 zł
PRASA	78 000,00 zł	104 000,00 zł	113 000,00 zł	73 000,00 zł	86 500,00 zł	86 000,00 zł	89 000,00 zł	75 300,00 zł	129 500,00 zł	133 900,00 zł	135 000,00 zł	1 103 200,00 zł	
celowe	78 000,00 zł	104 000,00 zł	100 000,00 zł	73 000,00 zł	86 500,00 zł	86 000,00 zł	89 000,00 zł	75 300,00 zł	129 500,00 zł	133 900,00 zł	135 000,00 zł	1 090 200,00 zł	
celowe_media			13 000,00 zł										13 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK	36 000,00 zł		16 000,00 zł	9 000,00 zł	11 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		72 000,00 zł	
celowe	36 000,00 zł		16 000,00 zł	9 000,00 zł	11 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		72 000,00 zł	
RADIO	239 000,00 zł	283 000,00 zł	335 000,00 zł	315 000,00 zł	406 790,00 zł	335 000,00 zł	344 000,00 zł	366 000,00 zł	366 000,00 zł	434 500,00 zł	381 000,00 zł	3 805 290,00 zł	
celowe		30 000,00 zł				45 000,00 zł	45 000,00 zł	366 000,00 zł	46 000,00 zł	53 500,00 zł	46 000,00 zł	631 500,00 zł	
celowe_media	239 000,00 zł	253 000,00 zł	335 000,00 zł	315 000,00 zł	406 790,00 zł	290 000,00 zł	299 000,00 zł		320 000,00 zł	381 000,00 zł	335 000,00 zł	3 173 790,00 zł	
RELIGIA				10 000,00 zł	11 000,00 zł	11 000,00 zł	11 000,00 zł	23 500,00 zł	12 000,00 zł	30 000,00 zł		108 500,00 zł	
celowe				10 000,00 zł	11 000,00 zł	11 000,00 zł	11 000,00 zł	23 500,00 zł	12 000,00 zł	30 000,00 zł		108 500,00 zł	
TEATR		0,00 zł	15 000,00 zł						10 000,00 zł	38 000,00 zł	0,00 zł	63 000,00 zł	
celowe		0,00 zł	15 000,00 zł						10 000,00 zł	38 000,00 zł	0,00 zł	63 000,00 zł	
TELEWIZJA	20 000,00 zł	20 000,00 zł	15 000,00 zł	14 000,00 zł	15 000,00 zł	14 000,00 zł	15 000,00 zł					18 000,00 zł	131 000,00 zł
celowe						14 000,00 zł	15 000,00 zł					18 000,00 zł	47 000,00 zł
celowe_media	20 000,00 zł	20 000,00 zł	15 000,00 zł	14 000,00 zł	15 000,00 zł								84 000,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	153 000,00 zł	151 500,00 zł	128 500,00 zł	133 000,00 zł	118 000,00 zł	128 000,00 zł	142 700,00 zł	151 700,00 zł	147 650,00 zł	187 800,00 zł	202 600,00 zł	1 644 450,00 zł	
celowe	15 000,00 zł	14 000,00 zł						12 500,00 zł	13 000,00 zł	14 000,00 zł	0,00 zł	68 500,00 zł	
podmiotowe	138 000,00 zł	137 500,00 zł	128 500,00 zł	133 000,00 zł	118 000,00 zł	128 000,00 zł	142 700,00 zł	139 200,00 zł	134 650,00 zł	173 800,00 zł	202 600,00 zł	1 575 950,00 zł	
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	15 000,00 zł	13 000,00 zł	18 000,00 zł			7 000,00 zł	61 500,00 zł	8 000,00 zł	8 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	145 500,00 zł	
celowe	15 000,00 zł	13 000,00 zł	18 000,00 zł			7 000,00 zł	61 500,00 zł	8 000,00 zł	8 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	145 500,00 zł	
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	33 500,00 zł	66 000,00 zł	24 500,00 zł	39 000,00 zł	26 500,00 zł	48 000,00 zł	59 200,00 zł	53 000,00 zł	56 000,00 zł	56 000,00 zł	143 000,00 zł	604 700,00 zł	
celowe	33 500,00 zł	66 000,00 zł	24 500,00 zł	39 000,00 zł	26 500,00 zł	48 000,00 zł	59 200,00 zł	53 000,00 zł	56 000,00 zł	56 000,00 zł	143 000,00 zł	604 700,00 zł	
WYDARZENIA LITERACKIE	7 000,00 zł	7 000,00 zł	8 500,00 zł	8 500,00 zł	9 000,00 zł	9 000,00 zł	9 000,00 zł		9 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	87 000,00 zł	
celowe	7 000,00 zł	7 000,00 zł	8 500,00 zł	8 500,00 zł	9 000,00 zł	9 000,00 zł	9 000,00 zł		9 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	87 000,00 zł	

Tabela 41. Wsparcie języka łemkowskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
łemkowski	131 000,00 zł		120 000,00 zł	75 000,00 zł	211 100,00 zł	191 060,00 zł	20 000,00 zł	137 000,00 zł	48 190,00 zł	316 000,00 zł	214 000,00 zł	1 463 350,00 zł
INTERNET	16 000,00 zł					12 420,00 zł						28 420,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intellektualnej i Mediów						12 420,00 zł						12 420,00 zł

Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	16 000,00 zł										16 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI		18 000,00 zł					14 190,00 zł				32 190,00 zł
Literatura - Instytut Książki		18 000,00 zł									18 000,00 zł
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca							14 190,00 zł				14 190,00 zł
MUZYKA I TANIEC	115 000,00 zł		120 000,00 zł	75 000,00 zł	155 100,00 zł	41 500,00 zł	10 000,00 zł	137 000,00 zł	270 000,00 zł	214 000,00 zł	1 137 600,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							10 000,00 zł	42 000,00 zł	71 000,00 zł	99 000,00 zł	222 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	15 000,00 zł			10 100,00 zł	26 000,00 zł				109 000,00 zł		160 100,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	100 000,00 zł		120 000,00 zł	75 000,00 zł	145 000,00 zł			95 000,00 zł	90 000,00 zł	75 000,00 zł	700 000,00 zł
Muzyczny ślad - Instytut Muzyki i Tańca					15 500,00 zł						15 500,00 zł
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca										40 000,00 zł	40 000,00 zł
NAUKA						22 600,00 zł					22 600,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki						10 000,00 zł					10 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki						12 600,00 zł					12 600,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY						14 000,00 zł					14 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						14 000,00 zł					14 000,00 zł
OPERA I KANTATA									20 000,00 zł		20 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca									20 000,00 zł		20 000,00 zł
RADIO						27 540,00 zł					27 540,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów						27 540,00 zł					27 540,00 zł
TEATR						40 000,00 zł					40 000,00 zł
Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa						40 000,00 zł					40 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY			12 000,00 zł				10 000,00 zł		26 000,00 zł		48 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			12 000,00 zł				10 000,00 zł		26 000,00 zł		48 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH			26 000,00 zł	33 000,00 zł					34 000,00 zł		93 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			26 000,00 zł								26 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						33 000,00 zł					33 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury									34 000,00 zł		34 000,00 zł

Tabela 42. Wsparcie języka łemkowskiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dostarczonej dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
łemkowski		3 000,00 zł	18 550,00 zł	21 550,00 zł
MUZYKA I TANIEC			18 550,00 zł	18 550,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			18 550,00 zł	18 550,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY		3 000,00 zł		3 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi		3 000,00 zł		3 000,00 zł

8.12. Romski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język romski (*romani*) to język indoeuropejski należący do rodziny indoeuropejskiej, używany przez około 12 milionów Romów rozproszonych po całym świecie¹⁷⁹. Według źródeł przybyli oni do Polski na przełomie XIV/XV wieku z subkontynentu indyjskiego, a ich język traktowany jest jako nieterytorialny (niezwiązany z określonym obszarem geograficznym)¹⁸⁰. Romowie stanowią największą mniejszość etniczną w Polsce – w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. używanie romskiego zadeklarowało 7284 osób¹⁸¹ (ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka romskiego zadeklarowało 14468 osób¹⁸²; a w 2002 r. – 15788 osób¹⁸³). Jak podkreśla Adam Bartosz, dane dotyczące liczby użytkowników języka romskiego mogą być niedoszacowane z obawy przed ewentualnymi negatywnymi konsekwencjami¹⁸⁴. Romowie w Polsce są grupą zróżnicowaną, dzielą się na kilka podgrup: Bergitka Roma, Polska Roma, Kelderasze, Lowarzy¹⁸⁵. Transmisja języka romskiego wewnątrz społeczności jest silna. Romowie posługują się swoim językiem w formie mówionej w rodzinach i we własnej grupie etnicznej. Podejmowano próby normalizacji języka romskiego, choć ustalenie jednolitego standardu jest utrudnione ze względu na podziały wewnątrz społeczności romskiej; wydane zostały słowniki¹⁸⁶ i podręczniki do nauki języka romskiego¹⁸⁷. Większość przedstawicieli mniejszości romskiej zna język polski, choć część dzieci romskich poznaje polszczyznę dopiero podczas edukacji szkolnej jako język drugi¹⁸⁸. Romowie wciąż traktują edukację szkolną jako aspekt zagrażający ich tożsamości. Jeśli chodzi o nauczanie języka romskiego w polskich szkołach, w roku 2023/2024 nie odnotowano żadnego ucznia, który uczyłby się rodzimego języka (dla porównania: w roku 2013/2014 języka romskiego uczyło się 2 uczniów, a w roku 2003/2004 – 605 uczniów)¹⁸⁹. Trudności asymilacyjne dotyczące społeczności romskiej wynikają w dużej mierze z doświadczeń historycznych, zwłaszcza represji w trakcie II wojny światowej i w czasach PRL-u, a także z wprowadzonego w 1964 r. zakazu koczownictwa, który był odbierany przez społeczność Romów jako naruszenie ich tradycyjnych wartości. W MSWiA funkcjonuje *Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*, którego celem jest ułatwienie asymilacji Romów i budowanie więzi międzykulturowych, zapewnienie wsparcia Romom, również w zakresie kształcenia kadr romskich i na poziomie oświaty (powołanie Asystentów Edukacji Romskiej)¹⁹⁰. Język romski jest obecny w życiu kulturalno-artystycznym Romów, zwłaszcza podczas festiwali (np. Międzynarodowy Festiwal Piosenki i Kultury Romów w Ciechocinku¹⁹¹). Wydawane są też romskie czasopisma, np. „Kwartalnik Romski”¹⁹². 8 kwietnia obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Romów¹⁹³, język Romów pozostaje przedmiotem zainteresowania lingwistów¹⁹⁴.

Tabela 43. Wsparcie języka romskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
romski	820 500,00 zł	956 500,00 zł	1 042 600,00 zł	1 098 222,00 zł	985 652,00 zł	1 193 014,00 zł	1 139 400,00 zł	1 279 984,00 zł	1 501 960,00 zł	1 470 140,00 zł	1 433 190,00 zł	12 921 162,00 zł
AUDIOBOOKI			0,00 zł									0,00 zł
celowe			0,00 zł									0,00 zł
EDUKACJA	6 000,00 zł	94 000,00 zł	15 500,00 zł	66 400,00 zł	11 300,00 zł	30 214,00 zł	38 000,00 zł	55 820,00 zł	103 000,00 zł	32 500,00 zł	40 000,00 zł	492 734,00 zł
celowe	6 000,00 zł	94 000,00 zł	15 500,00 zł	66 400,00 zł	11 300,00 zł	30 214,00 zł	38 000,00 zł	55 820,00 zł	103 000,00 zł	32 500,00 zł	40 000,00 zł	492 734,00 zł
podmiotowe										0,00 zł		0,00 zł
FILM	0,00 zł							0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
celowe	0,00 zł							0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
INTERNET	0,00 zł	4 000,00 zł	0,00 zł	52 422,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		0,00 zł	35 000,00 zł	91 422,00 zł
celowe	0,00 zł	4 000,00 zł	0,00 zł	52 422,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		0,00 zł	35 000,00 zł	91 422,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	30 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł									30 000,00 zł
celowe	30 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł									30 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	39 000,00 zł	14 000,00 zł	8 000,00 zł	17 000,00 zł	26 100,00 zł	13 100,00 zł	45 000,00 zł	32 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	209 200,00 zł
celowe	39 000,00 zł	14 000,00 zł	8 000,00 zł	17 000,00 zł	26 100,00 zł	13 100,00 zł	45 000,00 zł	32 000,00 zł	15 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	209 200,00 zł
MARKETING			0,00 zł									0,00 zł
celowe			0,00 zł									0,00 zł
MUZEA	0,00 zł	35 000,00 zł	12 000,00 zł	47 000,00 zł	24 810,00 zł	12 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	13 000,00 zł		143 810,00 zł
celowe	0,00 zł	35 000,00 zł	12 000,00 zł	47 000,00 zł	24 810,00 zł	12 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	13 000,00 zł		143 810,00 zł
MUZYKA I TANIEC	323 500,00 zł	257 000,00 zł	322 200,00 zł	354 100,00 zł	245 000,00 zł	356 400,00 zł	382 000,00 zł	425 000,00 zł	564 000,00 zł	543 000,00 zł	218 000,00 zł	3 990 200,00 zł

celowe	323 500,00 zł	257 000,00 zł	322 200,00 zł	354 100,00 zł	245 000,00 zł	356 400,00 zł	382 000,00 zł	425 000,00 zł	564 000,00 zł	543 000,00 zł	218 000,00 zł	3 990 200,00 zł
celowe_media	0,00 zł	0,00 zł										0,00 zł
NAUKA	0,00 zł	28 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	55 000,00 zł	55 000,00 zł	138 000,00 zł
celowe	0,00 zł	28 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	55 000,00 zł	55 000,00 zł	138 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	0,00 zł		0,00 zł								35 680,00 zł	35 680,00 zł
celowe	0,00 zł		0,00 zł								35 680,00 zł	35 680,00 zł
OPERA I KANTATA	0,00 zł		0,00 zł						0,00 zł			0,00 zł
celowe	0,00 zł		0,00 zł						0,00 zł			0,00 zł
PRASA	121 000,00 zł	155 000,00 zł	295 000,00 zł	295 000,00 zł	120 350,00 zł	244 188,00 zł	233 500,00 zł	203 500,00 zł	213 000,00 zł	238 000,00 zł	238 000,00 zł	2 356 538,00 zł
celowe	121 000,00 zł	155 000,00 zł	295 000,00 zł	295 000,00 zł	120 350,00 zł	244 188,00 zł	233 500,00 zł	203 500,00 zł	213 000,00 zł	238 000,00 zł	238 000,00 zł	2 356 538,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK		20 000,00 zł	17 000,00 zł								0,00 zł	37 000,00 zł
celowe		20 000,00 zł	17 000,00 zł								0,00 zł	37 000,00 zł
RADIO	0,00 zł				0,00 zł			0,00 zł				0,00 zł
celowe					0,00 zł			0,00 zł				0,00 zł
celowe_media	0,00 zł				0,00 zł							0,00 zł
RELIGIA	0,00 zł	5 000,00 zł	0,00 zł	10 700,00 zł	15 500,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł	17 000,00 zł	6 600,00 zł	28 500,00 zł		93 300,00 zł
celowe	0,00 zł	5 000,00 zł	0,00 zł	10 700,00 zł	15 500,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł	17 000,00 zł	6 600,00 zł	28 500,00 zł		93 300,00 zł
TEATR	14 000,00 zł	14 000,00 zł	25 000,00 zł	0,00 zł	13 100,00 zł			0,00 zł				66 100,00 zł
celowe	14 000,00 zł	14 000,00 zł	25 000,00 zł	0,00 zł	13 100,00 zł			0,00 zł				66 100,00 zł
TELEWIZJA	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł					0,00 zł
celowe	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł					0,00 zł
celowe_media	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł								0,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	127 000,00 zł	76 000,00 zł	101 000,00 zł	88 600,00 zł	190 192,00 zł	183 312,00 zł	235 000,00 zł	318 764,00 zł	327 960,00 zł	322 940,00 zł	466 510,00 zł	2 437 278,00 zł
celowe	35 000,00 zł		30 000,00 zł					0,00 zł				65 000,00 zł
podmiotowe	92 000,00 zł	76 000,00 zł	71 000,00 zł	88 600,00 zł	190 192,00 zł	183 312,00 zł	235 000,00 zł	318 764,00 zł	327 960,00 zł	322 940,00 zł	466 510,00 zł	2 372 278,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	0,00 zł	0,00 zł	32 400,00 zł	14 900,00 zł	32 300,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		6 500,00 zł	0,00 zł	50 000,00 zł	136 100,00 zł
celowe	0,00 zł	0,00 zł	32 400,00 zł	14 900,00 zł	32 300,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		6 500,00 zł	0,00 zł	50 000,00 zł	136 100,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	0,00 zł	5 000,00 zł	4 200,00 zł	4 200,00 zł			0,00 zł					13 400,00 zł
celowe	0,00 zł	5 000,00 zł	4 200,00 zł	4 200,00 zł			0,00 zł					13 400,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	160 000,00 zł	282 500,00 zł	177 300,00 zł	158 600,00 zł	305 600,00 zł	330 400,00 zł	205 900,00 zł	234 900,00 zł	255 500,00 zł	259 100,00 zł	266 500,00 zł	2 636 300,00 zł
celowe	160 000,00 zł	282 500,00 zł	177 300,00 zł	158 600,00 zł	305 600,00 zł	330 400,00 zł	205 900,00 zł	234 900,00 zł	255 500,00 zł	259 100,00 zł	266 500,00 zł	2 636 300,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE		0,00 zł	0,00 zł	6 200,00 zł	7 900,00 zł			0,00 zł				14 100,00 zł
celowe		0,00 zł	0,00 zł	6 200,00 zł	7 900,00 zł			0,00 zł				14 100,00 zł

Tabela 44. Wsparcie języka romskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
romski	69 000,00 zł		10 000,00 zł	115 000,00 zł	115 000,00 zł	100 000,00 zł	75 000,00 zł	153 000,00 zł	195 500,00 zł	260 920,00 zł	64 900,00 zł	1 158 320,00 zł
EDUKACJA			10 000,00 zł									10 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury			10 000,00 zł									10 000,00 zł
FILM								20 700,00 zł				20 700,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								20 700,00 zł				20 700,00 zł
INTERNET							40 000,00 zł		40 000,00 zł		25 000,00 zł	105 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury							40 000,00 zł		40 000,00 zł		25 000,00 zł	105 000,00 zł

MUZEJA	30 000,00 zł									30 000,00 zł	
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	30 000,00 zł									30 000,00 zł	
MUZYKA I TANIEC	70 000,00 zł	30 000,00 zł	20 000,00 zł	35 000,00 zł	118 000,00 zł	89 800,00 zł	27 920,00 zł	39 900,00 zł	430 620,00 zł		
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury	30 000,00 zł		35 000,00 zł		38 000,00 zł	36 000,00 zł		139 000,00 zł			
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	5 800,00 zł									5 800,00 zł	
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca										39 900,00 zł	39 900,00 zł
Muzyka - Departament Mecenatu Państwa	70 000,00 zł									70 000,00 zł	
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca	20 000,00 zł									20 000,00 zł	
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca					50 000,00 zł	48 000,00 zł	27 920,00 zł		125 920,00 zł		
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca					30 000,00 zł		30 000,00 zł				
NAUKA	34 000,00 zł									34 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	34 000,00 zł									34 000,00 zł	
PRASA	50 000,00 zł				35 000,00 zł	45 000,00 zł	75 000,00 zł	205 000,00 zł			
Czasopisma - Instytut Książki	50 000,00 zł				35 000,00 zł	45 000,00 zł	75 000,00 zł		205 000,00 zł		
TEATR	45 000,00 zł	85 000,00 zł						120 000,00 zł	250 000,00 zł		
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury	45 000,00 zł	85 000,00 zł									130 000,00 zł
Teatr - Departament Narodowych Instytucji Kultury								120 000,00 zł		120 000,00 zł	
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH	35 000,00 zł									38 000,00 zł	73 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury										38 000,00 zł	38 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury	35 000,00 zł									35 000,00 zł	

Tabela 45. Wsparcie języka romskiego w zakresie działań o charakterze kulturowym z dotacji MSWiA z podziałem na województwa w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*. Finansowane (po selekcji i odrzuceniu wniosków niezwiązanych ze wsparciem języka) (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

Etykiety wierszy	2021		2022		2023		2024		2025		Razem: Suma z rezerwa celowa	Razem: Suma z część 30
	Suma z rezerwa celowa	Suma z część 30	Suma z rezerwa celowa	Suma z część 30	Suma z rezerwa celowa	Suma z część 30	Suma z rezerwa celowa	Suma z część 30	Suma z rezerwa celowa	Suma z część 30		
Program Integracji Społecznej i Obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030	395 525,00 zł	38 680,00 zł	675 989,00 zł	139 230,00 zł	514 304,00 zł	41 800,00 zł	645 145,00 zł	48 120,00 zł	430 532,00 zł	0,00 zł	2 661 495,00 zł	267 830,00 zł
Integracja Społeczna i Obywatelska Romów w Polsce	395 525,00 zł	38 680,00 zł	675 989,00 zł	139 230,00 zł	514 304,00 zł	41 800,00 zł	645 145,00 zł	48 120,00 zł	430 532,00 zł	0,00 zł	2 661 495,00 zł	267 830,00 zł
Edukacja	334 275,00 zł	38 680,00 zł	627 589,00 zł	139 230,00 zł	403 574,00 zł	41 800,00 zł	532 002,00 zł	48 120,00 zł	409 132,00 zł	0,00 zł	2 306 572,00 zł	267 830,00 zł
Dolnośląskie			13 100,00 zł	0,00 zł			0,00 zł	0,00 zł			13 100,00 zł	0,00 zł
Kujawsko-Pomorskie	30 350,00 zł	6 000,00 zł	43 450,00 zł	0,00 zł	4 624,00 zł	0,00 zł	82 492,00 zł	0,00 zł	45 000,00 zł	0,00 zł	205 916,00 zł	6 000,00 zł
Lubelskie	96 405,00 zł	0,00 zł	136 000,00 zł	35 030,00 zł	167 150,00 zł	0,00 zł	16 300,00 zł	0,00 zł			415 855,00 zł	35 030,00 zł
Lubuskie	0,00 zł	0,00 zł	12 368,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	10 000,00 zł	0,00 zł	22 368,00 zł	0,00 zł
Łódzkie			110 000,00 zł	0,00 zł	36 500,00 zł	0,00 zł	128 290,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł	0,00 zł	314 790,00 zł	0,00 zł
Małopolskie	10 000,00 zł	30 130,00 zł	97 821,00 zł	24 200,00 zł	0,00 zł	41 800,00 zł	20 760,00 zł	46 000,00 zł	55 332,00 zł	0,00 zł	183 913,00 zł	142 130,00 zł
Mazowieckie	9 000,00 zł	0,00 zł	29 000,00 zł	0,00 zł	25 100,00 zł	0,00 zł	45 000,00 zł	0,00 zł	12 400,00 zł	0,00 zł	120 500,00 zł	0,00 zł
Opolskie	3 500,00 zł	0,00 zł	17 350,00 zł	0,00 zł	26 000,00 zł	0,00 zł	37 500,00 zł	0,00 zł	37 500,00 zł	0,00 zł	121 850,00 zł	0,00 zł
Podkarpackie	63 270,00 zł	0,00 zł	65 000,00 zł	0,00 zł					0,00 zł	0,00 zł	128 270,00 zł	0,00 zł
Podlaskie	0,00 zł	0,00 zł	3 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	25 100,00 zł	0,00 zł	36 200,00 zł	0,00 zł	64 800,00 zł	0,00 zł
Pomorskie									0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł
Śląskie			0,00 zł	8 000,00 zł					13 000,00 zł	0,00 zł	13 000,00 zł	8 000,00 zł
Świętokrzyskie									0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł

celowe										34 000,00 zł	0,00 zł	34 000,00 zł
INTERNET	10 800,00 zł	4 000,00 zł			6 000,00 zł							20 800,00 zł
celowe	10 800,00 zł	4 000,00 zł			6 000,00 zł							20 800,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW										22 400,00 zł		22 400,00 zł
celowe										22 400,00 zł		22 400,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIAŻKI	9 500,00 zł	38 500,00 zł	50 000,00 zł	34 500,00 zł	53 800,00 zł	45 500,00 zł	39 000,00 zł	8 000,00 zł	0,00 zł	50 300,00 zł	20 000,00 zł	349 100,00 zł
celowe	9 500,00 zł	38 500,00 zł	50 000,00 zł	34 500,00 zł	53 800,00 zł	45 500,00 zł	39 000,00 zł	8 000,00 zł	0,00 zł	50 300,00 zł	20 000,00 zł	349 100,00 zł
MUZEJA		15 000,00 zł							0,00 zł		0,00 zł	15 000,00 zł
celowe		15 000,00 zł							0,00 zł		0,00 zł	15 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	41 000,00 zł	25 300,00 zł	35 500,00 zł	26 000,00 zł	37 600,00 zł	14 000,00 zł	24 401,00 zł	59 000,00 zł	15 000,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	293 801,00 zł
celowe	41 000,00 zł	25 300,00 zł	35 500,00 zł	26 000,00 zł	37 600,00 zł	14 000,00 zł	24 401,00 zł	59 000,00 zł	15 000,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	293 801,00 zł
NAUKA	36 000,00 zł			20 025,00 zł					0,00 zł		25 250,00 zł	81 275,00 zł
celowe	36 000,00 zł			20 025,00 zł					0,00 zł		25 250,00 zł	81 275,00 zł
OBŘZĘDY I RYTUAŁY				9 000,00 zł		24 550,00 zł	20 000,00 zł	32 850,00 zł	137 400,00 zł	170 850,00 zł	53 000,00 zł	447 650,00 zł
celowe				9 000,00 zł		24 550,00 zł	20 000,00 zł	32 850,00 zł	137 400,00 zł	170 850,00 zł	53 000,00 zł	447 650,00 zł
PRASA	65 500,00 zł	65 500,00 zł	50 000,00 zł	50 000,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	51 400,00 zł	53 500,00 zł	588 400,00 zł
celowe	65 500,00 zł	65 500,00 zł	50 000,00 zł	50 000,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	50 500,00 zł	51 400,00 zł	53 500,00 zł	588 400,00 zł
RELIGIA				16 000,00 zł	16 500,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	11 500,00 zł	15 260,00 zł	15 300,00 zł	90 560,00 zł
celowe				16 000,00 zł	16 500,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	11 500,00 zł	15 260,00 zł	15 300,00 zł	90 560,00 zł
TEATR	0,00 zł					0,00 zł						0,00 zł
celowe	0,00 zł					0,00 zł						0,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	13 000,00 zł	13 000,00 zł	15 000,00 zł	12 600,00 zł	7 400,00 zł	13 500,00 zł	49 550,00 zł	57 700,00 zł	57 700,00 zł	71 400,00 zł	71 000,00 zł	381 850,00 zł
podmiotowe	13 000,00 zł	13 000,00 zł	15 000,00 zł	12 600,00 zł	7 400,00 zł	13 500,00 zł	49 550,00 zł	57 700,00 zł	57 700,00 zł	71 400,00 zł	71 000,00 zł	381 850,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	15 000,00 zł	15 000,00 zł	17 000,00 zł	15 200,00 zł	19 000,00 zł	33 700,00 zł	40 000,00 zł	21 500,00 zł	43 850,00 zł	66 400,00 zł	91 400,00 zł	378 050,00 zł
celowe	15 000,00 zł	15 000,00 zł	17 000,00 zł	15 200,00 zł	19 000,00 zł	33 700,00 zł	40 000,00 zł	21 500,00 zł	43 850,00 zł	66 400,00 zł	91 400,00 zł	378 050,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	38 500,00 zł	37 500,00 zł	47 500,00 zł	67 500,00 zł	60 300,00 zł	60 300,00 zł	60 300,00 zł	97 100,00 zł	98 300,00 zł	21 000,00 zł	147 000,00 zł	735 300,00 zł
celowe	38 500,00 zł	37 500,00 zł	47 500,00 zł	67 500,00 zł	60 300,00 zł	60 300,00 zł	60 300,00 zł	97 100,00 zł	98 300,00 zł	21 000,00 zł	147 000,00 zł	735 300,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE		0,00 zł						0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł
celowe		0,00 zł						0,00 zł	0,00 zł			0,00 zł

Tabela 48. Wsparcie języka tatarskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
tatarski					30 000,00 zł		192 550,00 zł				35 000,00 zł	257 550,00 zł
INTERNET					30 000,00 zł		74 550,00 zł					104 550,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów							74 550,00 zł					74 550,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury					30 000,00 zł							30 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC							60 000,00 zł					60 000,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca							60 000,00 zł					60 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY							58 000,00 zł					58 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury							58 000,00 zł					58 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH											35 000,00 zł	35 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury											35 000,00 zł	35 000,00 zł

8.14. Kaszubski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język kaszubski (*kaszëbsczi jãzëk*) to język zachodniosłowiański, który wywodzi się z dawnego języka pomorskiego²⁰². Jest językiem używanym przez społeczność Kaszubów na swoim własnym terytorium. W 2005 r. kaszubskiemu przyznano prawny status języka regionalnego, co wiązało się z włączeniem go do ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r., na mocy której jest chroniony i wspierany. Uwzględniając obowiązujące przepisy, rady 5 gmin z województwa pomorskiego podjęły uchwały o wprowadzeniu języka kaszubskiego jako języka pomocniczego²⁰³. Tablice dwujęzyczne wprowadziło 29 gmin na Kaszubach²⁰⁴. Wykorzystywanie języka w kontaktach domowych w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. zadeklarowało 89198 osób²⁰⁵ (ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka kaszubskiego zadeklarowało 108140 osób²⁰⁶; a w 2002 r. – 52665 osób²⁰⁷). Zakres użycia kaszubszczyzny ogranicza się jednak przeważnie do kontaktów w rodzinie i w kręgach sąsiedzkich, zwłaszcza wśród przedstawicieli najstarszego i średniego pokolenia. Język kaszubski jest obecnie rzadko przekazywany dzieciom w wyniku naturalnej transmisji międzypokoleniowej. W ostatnim czasie można zaobserwować natomiast tendencje do rewitalizacji kaszubszczyzny powiązane z edukacją i coraz szerszym wprowadzaniem języka kaszubskiego do życia społecznego, kulturalnego i naukowego²⁰⁸. Jeśli chodzi o edukację, wariant ustandaryzowany języka kaszubskiego jest nauczany w szkołach (w roku 2023/2024 języka kaszubskiego uczyło się w Polsce 22 053 uczniów²⁰⁹). Na Uniwersytecie Gdańskim oferowane są studia *etnofilologia kaszubska*, ukierunkowane na kształcenie nauczycieli i kadr specjalizujących się w zakresie języka kaszubskiego.

Tabela 49. Wsparcie języka kaszubskiego z dotacji MSWiA z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
kaszubski	1 564 227,00 zł	1 574 560,00 zł	1 565 400,00 zł	1 626 208,00 zł	1 640 050,00 zł	1 547 554,00 zł	1 564 360,00 zł	1 738 347,00 zł	1 780 820,00 zł	1 783 668,00 zł	1 894 560,00 zł	18 279 754,00 zł
AUDIOBOOKI	0,00 zł	0,00 zł	53 300,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	26 000,00 zł						79 300,00 zł
celowe	0,00 zł	0,00 zł	53 300,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	26 000,00 zł						79 300,00 zł
EDUKACJA	174 250,00 zł	244 460,00 zł	117 300,00 zł	210 420,00 zł	167 552,00 zł	128 595,00 zł	225 880,00 zł	233 180,00 zł	210 485,00 zł	187 100,00 zł	235 360,00 zł	2 134 582,00 zł
celowe	174 250,00 zł	244 460,00 zł	117 300,00 zł	210 420,00 zł	167 552,00 zł	128 595,00 zł	225 880,00 zł	233 180,00 zł	210 485,00 zł	187 100,00 zł	235 360,00 zł	2 134 582,00 zł
FILM							0,00 zł	16 500,00 zł				16 500,00 zł
celowe							0,00 zł	16 500,00 zł				16 500,00 zł
GRY KOMPUTEROWE	0,00 zł											0,00 zł
celowe	0,00 zł											0,00 zł
INTERNET	12 000,00 zł	12 000,00 zł	12 000,00 zł	12 000,00 zł	31 000,00 zł	12 000,00 zł	37 000,00 zł	37 000,00 zł	44 400,00 zł	15 600,00 zł	64 360,00 zł	289 360,00 zł
celowe	12 000,00 zł	12 000,00 zł	12 000,00 zł	12 000,00 zł	31 000,00 zł	12 000,00 zł	37 000,00 zł	37 000,00 zł	44 400,00 zł	15 600,00 zł	64 360,00 zł	289 360,00 zł
KSZTAŁCENIE SPECJALISTÓW	100 000,00 zł	129 000,00 zł	148 000,00 zł	148 300,00 zł	148 300,00 zł	129 300,00 zł	129 000,00 zł	129 500,00 zł	144 000,00 zł	143 200,00 zł	205 600,00 zł	1 554 200,00 zł
celowe	100 000,00 zł	129 000,00 zł	148 000,00 zł	148 300,00 zł	148 300,00 zł	129 300,00 zł	129 000,00 zł	129 500,00 zł	144 000,00 zł	143 200,00 zł	205 600,00 zł	1 554 200,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	55 303,00 zł	45 600,00 zł	43 100,00 zł	77 200,00 zł	94 510,00 zł	202 740,00 zł	45 600,00 zł	129 655,00 zł	246 755,00 zł	126 600,00 zł	88 550,00 zł	1 155 613,00 zł
celowe	55 303,00 zł	45 600,00 zł	43 100,00 zł	77 200,00 zł	94 510,00 zł	202 740,00 zł	45 600,00 zł	129 655,00 zł	246 755,00 zł	126 600,00 zł	88 550,00 zł	1 155 613,00 zł
MARKETING											0,00 zł	0,00 zł
celowe											0,00 zł	0,00 zł
MUZEA	0,00 zł						20 000,00 zł					20 000,00 zł
celowe	0,00 zł						20 000,00 zł					20 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	95 000,00 zł	77 500,00 zł	83 500,00 zł	112 300,00 zł	74 600,00 zł	72 000,00 zł	60 800,00 zł	140 900,00 zł	145 100,00 zł	149 950,00 zł	223 690,00 zł	1 235 340,00 zł
celowe	95 000,00 zł	77 500,00 zł	83 500,00 zł	112 300,00 zł	74 600,00 zł	72 000,00 zł	60 800,00 zł	140 900,00 zł	145 100,00 zł	149 950,00 zł	223 690,00 zł	1 235 340,00 zł
NAUKA	125 000,00 zł	96 000,00 zł	95 700,00 zł	97 700,00 zł	113 500,00 zł	67 700,00 zł	116 200,00 zł	119 700,00 zł	85 000,00 zł	144 760,00 zł	94 500,00 zł	1 155 760,00 zł
celowe	125 000,00 zł	96 000,00 zł	95 700,00 zł	97 700,00 zł	113 500,00 zł	67 700,00 zł	116 200,00 zł	119 700,00 zł	85 000,00 zł	144 760,00 zł	94 500,00 zł	1 155 760,00 zł
OPERA I KANTATA			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	5 500,00 zł	5 500,00 zł	5 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		16 500,00 zł
celowe			0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	5 500,00 zł	5 500,00 zł	5 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł		16 500,00 zł
PRASA	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	240 000,00 zł	240 000,00 zł	270 000,00 zł	2 430 000,00 zł
celowe	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	210 000,00 zł	240 000,00 zł	240 000,00 zł	270 000,00 zł	2 430 000,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK			30 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	34 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	65 000,00 zł
celowe			30 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	34 500,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	65 000,00 zł

RADIO	330 000,00 zł	300 000,00 zł	328 100,00 zł	474 688,00 zł	330 000,00 zł	334 900,00 zł	336 180,00 zł	337 380,00 zł	340 830,00 zł	374 960,00 zł	335 000,00 zł	3 822 038,00 zł
celowe	30 000,00 zł		28 100,00 zł	28 000,00 zł	30 000,00 zł	334 900,00 zł	36 180,00 zł	37 380,00 zł	40 830,00 zł	39 960,00 zł	0,00 zł	605 350,00 zł
celowe_media	300 000,00 zł	300 000,00 zł	300 000,00 zł	446 688,00 zł	300 000,00 zł	0,00 zł	300 000,00 zł	300 000,00 zł	300 000,00 zł	335 000,00 zł	335 000,00 zł	3 216 688,00 zł
RELIGIA	40 000,00 zł	40 000,00 zł	59 400,00 zł	54 100,00 zł	101 900,00 zł	0,00 zł	43 700,00 zł	0,00 zł				339 100,00 zł
celowe	40 000,00 zł	40 000,00 zł	59 400,00 zł	54 100,00 zł	101 900,00 zł	0,00 zł	43 700,00 zł	0,00 zł				339 100,00 zł
TEATR	33 000,00 zł	30 000,00 zł	15 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	16 300,00 zł	213 300,00 zł
celowe	33 000,00 zł	30 000,00 zł	15 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	17 000,00 zł	16 300,00 zł	213 300,00 zł
TELEWIZJA	160 000,00 zł	173 000,00 zł	147 000,00 zł	0,00 zł	146 688,00 zł	137 219,00 zł	115 000,00 zł	86 832,00 zł	70 000,00 zł	141 748,00 zł	72 800,00 zł	1 250 287,00 zł
celowe						53 500,00 zł			0,00 zł	68 800,00 zł	72 800,00 zł	195 100,00 zł
celowe_media	160 000,00 zł	173 000,00 zł	147 000,00 zł	0,00 zł	146 688,00 zł	83 719,00 zł	115 000,00 zł	86 832,00 zł	70 000,00 zł	72 948,00 zł	0,00 zł	1 055 187,00 zł
WSPARCIE PODMIOTÓW	170 000,00 zł	170 000,00 zł	169 000,00 zł	176 000,00 zł	169 000,00 zł	169 000,00 zł	173 000,00 zł	201 300,00 zł	201 300,00 zł	205 300,00 zł	247 000,00 zł	2 050 900,00 zł
podmiotowe	170 000,00 zł	170 000,00 zł	169 000,00 zł	176 000,00 zł	169 000,00 zł	169 000,00 zł	173 000,00 zł	201 300,00 zł	201 300,00 zł	205 300,00 zł	247 000,00 zł	2 050 900,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	17 600,00 zł		10 000,00 zł					6 900,00 zł		0,00 zł		34 500,00 zł
celowe	17 600,00 zł		10 000,00 zł					6 900,00 zł		0,00 zł		34 500,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE		6 500,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	34 500,00 zł
celowe		6 500,00 zł	14 000,00 zł	14 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	34 500,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI	9 574,00 zł		0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	9 574,00 zł
celowe	9 574,00 zł		0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	9 574,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE	32 500,00 zł	40 500,00 zł	29 500,00 zł	22 500,00 zł	36 000,00 zł	35 600,00 zł	29 500,00 zł	32 500,00 zł	35 950,00 zł	37 450,00 zł	41 400,00 zł	373 400,00 zł
celowe	32 500,00 zł	40 500,00 zł	29 500,00 zł	22 500,00 zł	36 000,00 zł	35 600,00 zł	29 500,00 zł	32 500,00 zł	35 950,00 zł	37 450,00 zł	41 400,00 zł	373 400,00 zł

Tabela 50. Wsparcie języka kaszubskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
kaszubski	65 000,00 zł	115 000,00 zł	149 550,00 zł	125 288,00 zł	302 000,00 zł	264 300,00 zł	169 000,00 zł	317 260,00 zł	288 840,00 zł	446 620,00 zł	368 996,00 zł	2 611 854,00 zł
EDUKACJA	15 000,00 zł	25 000,00 zł		20 000,00 zł	73 000,00 zł	71 000,00 zł		20 000,00 zł	56 000,00 zł	147 000,00 zł	16 000,00 zł	443 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury										70 000,00 zł		70 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					43 000,00 zł	29 000,00 zł			19 000,00 zł	57 000,00 zł	16 000,00 zł	164 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	15 000,00 zł	25 000,00 zł		20 000,00 zł	30 000,00 zł	42 000,00 zł		20 000,00 zł	37 000,00 zł	20 000,00 zł		209 000,00 zł
INTERNET							50 000,00 zł	75 000,00 zł		46 000,00 zł		171 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								75 000,00 zł		46 000,00 zł		121 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury							50 000,00 zł					50 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI		65 000,00 zł										65 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		65 000,00 zł										65 000,00 zł
MUZEA	25 000,00 zł					38 000,00 zł			27 000,00 zł			90 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury									27 000,00 zł			27 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł					38 000,00 zł						63 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC				63 880,00 zł	10 000,00 zł	74 000,00 zł	46 000,00 zł	40 000,00 zł	105 000,00 zł	147 000,00 zł	157 000,00 zł	642 880,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				10 000,00 zł	74 000,00 zł			20 000,00 zł	35 000,00 zł	91 000,00 zł	91 000,00 zł	321 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				43 880,00 zł			27 000,00 zł			56 000,00 zł	41 000,00 zł	167 880,00 zł

Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	20 000,00 zł	19 000,00 zł	20 000,00 zł	70 000,00 zł	25 000,00 zł	154 000,00 zł
NAUKA	25 000,00 zł	20 000,00 zł				45 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł	20 000,00 zł				45 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	25 000,00 zł					25 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł					25 000,00 zł
OPERA I KANTATA				37 000,00 zł	44 100,00 zł	63 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				37 000,00 zł	44 100,00 zł	63 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca						47 400,00 zł
PRASA	20 000,00 zł	21 408,00 zł	33 000,00 zł	20 300,00 zł	20 000,00 zł	29 260,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki	20 000,00 zł	21 408,00 zł	33 000,00 zł	20 300,00 zł	20 000,00 zł	29 260,00 zł
TEATR		167 000,00 zł	17 000,00 zł		54 000,00 zł	238 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury		65 000,00 zł	17 000,00 zł		27 000,00 zł	109 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury		102 000,00 zł				102 000,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa					27 000,00 zł	27 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE	27 550,00 zł					27 550,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki	27 550,00 zł					27 550,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY		20 000,00 zł	19 000,00 zł	20 000,00 zł	53 000,00 zł	52 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury					30 000,00 zł	30 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury		19 000,00 zł			52 000,00 zł	11 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					22 020,00 zł	48 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury					23 000,00 zł	23 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	20 000,00 zł		20 000,00 zł			40 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH	82 000,00 zł		24 000,00 zł		10 000,00 zł	38 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury	82 000,00 zł					82 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury		24 000,00 zł			10 000,00 zł	34 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury						38 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE					25 476,00 zł	25 476,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki					25 476,00 zł	25 476,00 zł

Tabela 51. Wsparcie języka kaszubskiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległym MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
kaszubski	5 000,00 zł	3 000,00 zł	34 000,00 zł	42 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC		3 000,00 zł	34 000,00 zł	37 000,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			34 000,00 zł	34 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi		3 000,00 zł		3 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	5 000,00 zł			5 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	5 000,00 zł			5 000,00 zł

8.15. Śląski (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język śląski jest językiem zachodniosłowiańskim. Dialekty języka śląskiego używane w Polsce obejmują opolski, cieszyński, centralny (dzielią się na subdialekty)²¹⁰. Język śląski nie jest chroniony w Polsce. Liczba użytkowników w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 467 275²¹¹ (w 2011 roku w NSP używanie śląskiego zadeklarowało 529 844²¹², a w 2002 r. – 56 643²¹³ osób). Napisy po śląsku pojawiają się w miejscach publicznych, zwłaszcza w obszarze byłego górnośląskiego okręgu przemysłowego²¹⁴. W 2009 r. przyjęto wspólne zasady ortografii²¹⁵, istnieją też słowniki²¹⁶. Trwa proces powstawania literatury w języku śląskim (prozy, poezji oraz dramatów), powstają też liczne tłumaczenia na język śląski literatury polskiej i światowej²¹⁷. W 2024 roku powołano Radę Języka Śląskiego²¹⁸. W polskim Parlamencie podjęto już w sumie 9 prób zmierzających do prawnego uznania języka śląskiego (jako języka regionalnego lub uznania śląskiej mniejszości etnicznej, co chroniłoby także język mniejszości etnicznej). Język nie jest nauczany w szkołach. Ministerstwo Edukacji Narodowej od 2024 planuje finansowanie działań związanych z wprowadzeniem języka śląskiego do szkół na Górnym Śląsku²¹⁹. Istnieją kursy językowe oferowane przez podmioty prywatne (m.in. PoNaszemu²²⁰). Powstał też Śląski Portal Edukacyjny²²¹. Po raz pierwszy w roku akademickim 2024/2025 otwarto studia podyplomowe *Region – Język i Kultura* na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, które przygotowują absolwentów do nauczania języka śląskiego²²². Istnieją prywatne radia internetowe (m.in. Radio Fest, Śląskie Radio), lecz brakuje prasy w języku śląskim, nie są także emitowane audycje w języku śląskim w publicznym radio i telewizji. Od 2012 roku organizowana jest akcja Gōdōmy po ślōnsku, która promuje używanie śląskiego w miejscach publicznych (w tym w urzędach, szkołach, szpitalach) w województwie śląskim i opolskim²²³. Popularność inicjatyw w pełni prywatnych, jak wydawnictwo Silesia Progress czy Teatr Korez pokazuje, iż język śląski i śląskość cieszą się dużym zainteresowaniem w regionie, a coraz częściej także poza nim.

Tabela 52. Wsparcie języka śląskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
śląski	62 000,00 zł	118 716,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	426 005,00 zł	189 000,00 zł	326 740,00 zł	502 000,00 zł	308 320,00 zł	611 000,00 zł	872 400,00 zł	3 456 181,00 zł
EDUKACJA	53 000,00 zł			17 000,00 zł			11 000,00 zł	33 000,00 zł	28 000,00 zł	60 000,00 zł	33 000,00 zł	235 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							11 000,00 zł	33 000,00 zł	28 000,00 zł		13 000,00 zł	85 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury				17 000,00 zł							20 000,00 zł	37 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	53 000,00 zł									60 000,00 zł		113 000,00 zł
FILM					34 000,00 zł					135 000,00 zł		169 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury					34 000,00 zł					56 000,00 zł		90 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										79 000,00 zł		79 000,00 zł
INTERNET		73 716,00 zł				34 000,00 zł	36 000,00 zł	92 000,00 zł			50 000,00 zł	285 716,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury											50 000,00 zł	50 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							36 000,00 zł					36 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mecenatu Państwa		73 716,00 zł										73 716,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelaktualnej i Mediów								92 000,00 zł				92 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury					34 000,00 zł							34 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI						30 000,00 zł		35 000,00 zł				65 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury						30 000,00 zł		35 000,00 zł				65 000,00 zł
MUZEJA		30 000,00 zł	20 000,00 zł		57 240,00 zł							107 240,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelaktualnej i Mediów					57 240,00 zł							57 240,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		30 000,00 zł	20 000,00 zł									50 000,00 zł
MUZYKA I TANIĘC				20 000,00 zł	20 000,00 zł	14 000,00 zł	161 700,00 zł	89 000,00 zł	176 000,00 zł	118 000,00 zł	513 000,00 zł	1 111 700,00 zł

EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury	14 000,00 zł	24 000,00 zł	69 000,00 zł	48 000,00 zł	68 000,00 zł	280 000,00 zł	503 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					10 000,00 zł		10 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	20 000,00 zł	20 000,00 zł	50 000,00 zł	20 000,00 zł	40 000,00 zł	90 000,00 zł	240 000,00 zł
Muzyczny ślad - Instytut Muzyki i Tańca			37 700,00 zł				37 700,00 zł
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca				35 000,00 zł			35 000,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca			50 000,00 zł				50 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca				63 000,00 zł		143 000,00 zł	206 000,00 zł
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca				30 000,00 zł			30 000,00 zł
NAUKA			37 000,00 zł	23 000,00 zł	50 000,00 zł	27 000,00 zł	137 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				23 000,00 zł	30 000,00 zł	27 000,00 zł	80 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				17 000,00 zł			17 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			20 000,00 zł		20 000,00 zł		40 000,00 zł
PRASA	87 000,00 zł	77 000,00 zł	89 400,00 zł	76 000,00 zł	68 000,00 zł	132 000,00 zł	529 400,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki	87 000,00 zł	77 000,00 zł	89 400,00 zł	76 000,00 zł	68 000,00 zł	132 000,00 zł	529 400,00 zł
TEATR			41 000,00 zł		52 000,00 zł	184 400,00 zł	277 400,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					52 000,00 zł	49 000,00 zł	101 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						85 000,00 zł	85 000,00 zł
Ojczyści - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury				41 000,00 zł			41 000,00 zł
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca						50 400,00 zł	50 400,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE	15 000,00 zł		28 640,00 zł			15 000,00 zł	58 640,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki			28 640,00 zł			15 000,00 zł	43 640,00 zł
Partnerstwo publiczno-społeczne - Instytut Książki	15 000,00 zł						15 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE					24 000,00 zł		24 000,00 zł
Ojczyści - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury					24 000,00 zł		24 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	9 000,00 zł	244 765,00 zł		26 000,00 zł		16 000,00 zł	295 765,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				26 000,00 zł		16 000,00 zł	42 000,00 zł
Infrastruktura kultury - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej		221 000,00 zł					221 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury	9 000,00 zł						9 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki		23 765,00 zł					23 765,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH			73 000,00 zł		24 000,00 zł		97 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury			73 000,00 zł		24 000,00 zł		97 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE				13 320,00 zł		50 000,00 zł	63 320,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki				13 320,00 zł			13 320,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki						50 000,00 zł	50 000,00 zł

Tabela 53. Wsparcie języka śląskiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
śląski	2 500,00 zł	6 000,00 zł		8 500,00 zł

EDUKACJA	2 500,00 zł	2 500,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	2 500,00 zł	2 500,00 zł
MUZYKA I TANIEC	6 000,00 zł	6 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	6 000,00 zł	6 000,00 zł

8.16. Wilamowski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język wilamowski (*Wymysiöeryś*) jest używany przez mieszkańców miasta Wilamowice (*Wymysouï*), założonego w XIII wieku w Kotlinie Oświęcimskiej przez germańskich osadników. Należy do rodziny języków zachodniogermańskich z wpływami języka dolnosaksońskiego, niderlandzkiego, fryzyjskiego, angielskiego i szkockiego, a także polskiego. Język ten ma odmianę standardową²²⁴; zachował też odrębne rodzime słownictwo i gramatykę, co wynika stąd, że przez około osiem wieków rozwijał się w izolacji. W 1945 r. władze komunistyczne utożsamiały Wilamowiczów z Niemcami. Stosowano represje, wysiedlano mieszkańców Wilamowic i zakazano używania miejscowego języka. Obawa przed dalszymi prześladowaniami doprowadziła do przerwania transmisji międzypokoleniowej języka wilamowskiego²²⁵. Używanie języka w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. zadeklarowało 10 osób²²⁶ (dodatkowych informacji dostarczają wyniki NSP z 2011 r., według których wilamowskim posługiwało się mniej niż 100 osób „<100”²²⁷). Organizacja SIL International oraz Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych nadały językowi wilamowskiemu międzynarodowy kod w standardzie ISO 639-3 wym, co formalnie potwierdza jego status jako samodzielnego języka w światowych bazach danych lingwistycznych. Wniosek o uznanie wilamowskiego za język regionalny i wpisanie go do Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych został złożony 9 lipca 2021 r. Potwierdzony prawnie status języka otworzyłby drogę do instytucjonalnego finansowania rewitalizacji języka wilamowskiego. Wilamowski został wpisany na opublikowaną przez UNESCO listę języków poważnie zagrożonych *Atlas of the World's Languages in Danger*²²⁸. Normalizacją języka od 2013 r. zajmuje się Akademia Wilamowicziana (Wymysiöery Akademyj), natomiast partnerem naukowym jest Wydział Artes Liberales na Uniwersytecie Warszawskim²²⁹, gdzie odbywają się lektoraty języka i obchody Dnia Języka Ojczystego (Müterspröhtag). Obecnie językiem wilamowskim posługują się przede wszystkim nowomówcy, a proces rewitalizacji dokonuje się dzięki inicjatywom oddolnym i wsparciu akademickiemu, a także dzięki projektom zewnętrznym. Przykładowo projekt zrealizowany dzięki funduszom EEA and Norway Grants²³⁰ umożliwił budowę Muzeum Kultury Wilamowskiej²³¹. Wydarzenia kulturalne i artystyczne Wilamowiczów są finansowane w sposób rozproszony, m.in. z dotacji MKiDN i NCK, a w dużej mierze ich realizacja odbywa się dzięki działalności wolontariackiej.

Tabela 54. Wsparcie języka wilamowskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
wilamowski		40 000,00 zł	25 000,00 zł	20 000,00 zł		37 000,00 zł		43 000,00 zł	116 000,00 zł			281 000,00 zł
EDUKACJA			25 000,00 zł									25 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			25 000,00 zł									25 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC								48 000,00 zł				48 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury								48 000,00 zł				48 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY				20 000,00 zł								20 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury				20 000,00 zł								20 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH		40 000,00 zł				37 000,00 zł		43 000,00 zł	68 000,00 zł			188 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						37 000,00 zł		43 000,00 zł	68 000,00 zł			148 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		40 000,00 zł										40 000,00 zł

Tabela 55. Wsparcie języka wilamowskiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
wilamowski			36 000,00 zł	36 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC			36 000,00 zł	36 000,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			36 000,00 zł	36 000,00 zł

8.17. Gruziński (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Język gruziński (*kartuli ena*, ქართული ენა) należy do rodziny kartwelskiej (południowokaukaskiej) i jest klasyfikowany jako język aglutynacyjny. Jest zapisywany własnym alfabetem (mkhedruli) i opiera się na piśmie fonetycznym, stworzonym na potrzeby języka gruzińskiego²³². Gruzini w Polsce jest uznawany za język imigrantów, nie ma statusu języka mniejszościowego, choć Gruzini podejmowali starania o włączenie ich języka jako podlegającego ochronie na mocy ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r.²³³ Jeśli chodzi o historię Gruzinów na ziemiach polskich, sięga ona czasów Królestwa Polskiego, gdy gruzińscy kupcy pojawiali się celach handlowych, lecz były to pobyty tymczasowe, zwykle się nie osiedlali na stałe. Większa grupa Gruzinów przybyła po upadku Imperium Rosyjskiego. Gruzja i Polska w 1918 r. ogłosiły niepodległość, w odrodzonej Rzeczypospolitej pozostała nieliczna grupa Gruzinów. Z kolei po upadku Republiki Gruzjińskiej do Polski trafiły elity polityczne z Gruzji²³⁴. W trakcie II wojny światowej doszło do zlikwidowania Kolonii Gruzjińskiej w Polsce i po wojnie pozostała niewielka liczba obywateli Gruzji na terytorium Polski, którzy nie przejawiali aktywności²³⁵. Zaczęli się organizować po 1989 r. – Towarzystwo Gruzjińsko-Polskie powstało w 1990 r.²³⁶ Duży napływ obywateli Gruzji do Polski obserwowany jest też od 2017 r.²³⁷ Wykorzystywanie języka gruzińskiego w kontaktach domowych w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. zadeklarowało 632 osób²³⁸ (ponadto w NSP z 2011 r. używanie języka gruzińskiego zadeklarowało <200 osób²³⁹, a w 2002 r. – 90 osób²⁴⁰). Aktywność kulturalna i artystyczna ukierunkowana na ochronę i wsparcie języka gruzińskiego w Polsce jest obecnie ograniczona. Warto dodać, że język gruziński bywa uwzględniany niekiedy jako jeden z języków obecnych podczas wielojęzycznych wydarzeń o charakterze artystycznym, na przykład podczas festiwali.

Tabela 56. Wsparcie języka wilamowskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
gruziński				15 000,00 zł	15 000,00 zł		149 000,00 zł					179 000,00 zł
PRASA				15 000,00 zł	15 000,00 zł							30 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki				15 000,00 zł	15 000,00 zł							30 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY							149 000,00 zł					149 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury							149 000,00 zł					149 000,00 zł

8.18. Grecki (Anna Muś – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie statystyk i tabel)

Język grecki (nowogrecki) jest językiem z grupy helleńskiej. Współcześnie jest językiem urzędowym w Republice Greckiej. Nie jest chroniony w Polsce, mimo podjęcia w 2021 roku inicjatywy przez Greków mieszkających w Polsce, by objąć go ochroną jako język mniejszości narodowej²⁴¹. Liczba użytkowników w Polsce na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynosi 5339²⁴² (w 2011 roku w NSP używanie języka greckiego zadeklarowało 1609²⁴³, a w 2002 – 3166²⁴⁴ osób). Kursy języka greckiego prowadzone są przez Stowarzyszenie Greków w Polsce „Odyseas” oraz przez podmioty komercyjne (np. Mathima, Centrum Greckich Fascynacji). Na poziomie szkolnictwa wyższego na kilku uczelniach w Polsce prowadzona jest filologia nowogrecka. Język grecki nie jest obecny w prasie, w radio ani w telewizji na terytorium Polski. Pojawiają się na polskim rynku wydawniczym przekłady literatury greckiej, które są dokonywane przez podmioty komercyjne.

Tabela 57. Wsparcie języka greckiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa	
grecki	30 650,00 zł	32 000,00 zł					11 488,00 zł					125 650,00 zł	199 788,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI												27 650,00 zł	27 650,00 zł
Literatura - Instytut Książki												27 650,00 zł	27 650,00 zł
PRZEKŁADY KSIĄŻEK I FILMÓW	30 650,00 zł	32 000,00 zł					11 488,00 zł						74 138,00 zł
Literatura - Instytut Książki	30 650,00 zł	32 000,00 zł					11 488,00 zł						74 138,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH												98 000,00 zł	98 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury												98 000,00 zł	98 000,00 zł

8.19. Łużyckie (dolnołużycki, górnołużycki) (Xymena Bukowska – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel)

Serbołużyczanie znaleźli się na terenach Polski za czasów Bolesława Chrobrego, natomiast po przesunięciu granicy polsko-niemieckiej ustały kontakty ze społecznościami posługującymi się językami łużyckimi²⁴⁵. Łużyczanie starali się o włączenie do ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. i uznanie ich za mniejszość etniczną²⁴⁶. Na terenie obecnej Polski znalazł się tylko niewielki obszar tradycyjnych Łużyc. Powojenne migracje (z Łużyc do Niemiec; osiedlenia z „kresów” na tych terenach) oraz językowa polityka PRL spowodowały jeszcze silniejszy zanik „rdzennej” ludności łużyckiej. Obecnie polscy Łużyczanie mieszkają w rozproszeniu na terenie województw dolnośląskiego, górnośląskiego, lubuskiego, pomorskiego, zachodniopomorskiego i mazowieckiego²⁴⁷. W odniesieniu do mowy polskich Łużyczan używa się zwykle określenia *język serbołużycki*. Z uwagi na brak oficjalnego statusu języka serbołużyckiego wsparcie języków łużyckich w Polsce ma charakter incydentalny. Inicjatywy kulturalne podejmuje m.in. Muzeum Łużyckie w Zgorzelcu²⁴⁸. Cyklicznym wydarzeniem są „Dni Łużyckie” organizowane przez Stowarzyszenie Polsko-Serbołużyckie Pro Lusatia od 1999²⁴⁹. Trzeba natomiast zdawać sobie sprawę, że w lingwistyce obecnie wyodrębnia się język górnołużycki i dolnołużycki. Zarówno język górnołużycki, jak i dolnołużycki należą do łużyckiej podgrupy języków zachodniosłowiańskich. Górnołużycki jako *Obersorbische Sprache* jest uznany w Saksonii za język mniejszościowy, natomiast dolnołużycki jako *Niedersorbisch / Wendisch* zyskał ten status w Brandenburgii – zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych. Według danych uzyskanych w Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. 22 osoby używają języka górnołużyckiego w kontaktach domowych. Językiem dolnołużyckim zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. na co dzień posługuje się 16 osób. 130 osoby deklaruje tożsamość łużycką²⁵⁰.

Tabela 58. Wsparcie języków łużyckich (dolnołużyckiego i górnołużyckiego) z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa	
łużyckie												49 000,00 zł	49 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC												49 000,00 zł	49 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury												49 000,00 zł	49 000,00 zł

8.20. Polski język migowy (Anna Irasiak – opracowanie naukowe, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania, Hanna Makurat-Snuzik – redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel)

Polski język migowy jest „naturalnym wizualno-przestrzennym językiem komunikowania się osób uprawnionych”²⁵¹, którym według danych European Union of the Deaf posługuje się około 50000 osób. W tym kontekście liczba użytkowników deklarujących w Narodowych Spisach Powszechnych używanie PJM jest znacznie niedoszacowana (w 2021 r. używanie PJM zadeklarowało 9267 osób²⁵², w 2011 r. – 983 osób²⁵³). Należy również dodać, że nie wszystkie osoby z ubytkiem słuchu (u około 275,7 tys. osób w Polsce występują zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu²⁵⁴) są użytkownikami PJM, niektóre używają polszczyzny fonicznej. PJM jest używany zarówno w komunikacji rodzinnej, edukacji, jak i w kontekstach kulturalnych i naukowych²⁵⁵. Funkcjonuje Polska Rada Języka Migowego, będąca organem doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego²⁵⁶. Istnieje kilka metod notacji języków migowych: SignWriting jest najbardziej powszechnym i przestrzennym systemem, zdolnym zapisać dowolny język migowy, HamNoSys jest zaś używany głównie w badaniach naukowych i często wykorzystywany w publikacjach dotyczących polskiego języka migowego, np. w *Korpusowym słowniku polskiego*

języka migowego²⁵⁷. Istnieją podręczniki do nauczania języka migowego²⁵⁸, a niesłyszący uczniowie używają PJM w czasie lekcji²⁵⁹. PJM jest również nauczany na poziomie akademickim, na Uniwersytecie Warszawskim od 2019/2020 roku funkcjonuje kierunek *filologia polskiego języka migowego* (studia II stopnia)²⁶⁰, organizowane są konferencje naukowe poświęcone PJM²⁶¹ i szkolenia dla tłumaczy. Język migowy jest też wykorzystywany do wyrażania tożsamości w formie przydomków migowych²⁶². Odgrywa ważną rolę w życiu artystyczno-kulturalnym (np. film *Szумы i fonie* w PJM, etiuda fabularna z 2024 r., Polski Instytut Sztuki Filmowej²⁶³). Jeśli chodzi o obecność PJM w mediach, Polski Związek Głuchych wydaje czasopismo „Świat ciszy”²⁶⁴, funkcjonuje też telewizja w PJM: Głusi.TV²⁶⁵.

Tabela 59. Wsparcie polskiego języka migowego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
PJM	237 500,00 zł	273 500,00 zł	363 000,00 zł	230 100,00 zł	474 200,00 zł	622 800,00 zł	830 800,00 zł	1 270 000,00 zł	490 080,00 zł	1 423 800,00 zł	1 815 263,00 zł	8 031 043,00 zł
EDUKACJA	17 000,00 zł				79 000,00 zł	76 000,00 zł	48 000,00 zł	38 000,00 zł	116 000,00 zł	188 000,00 zł		562 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury						55 000,00 zł		38 000,00 zł		37 000,00 zł		130 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury										84 000,00 zł		84 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	17 000,00 zł				79 000,00 zł	21 000,00 zł	48 000,00 zł		116 000,00 zł	67 000,00 zł		348 000,00 zł
FILM	34 000,00 zł	48 000,00 zł	37 000,00 zł	18 000,00 zł			60 000,00 zł	133 000,00 zł	22 500,00 zł	142 000,00 zł	83 000,00 zł	577 500,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury		48 000,00 zł	37 000,00 zł									85 000,00 zł
Film - FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny							20 000,00 zł		22 500,00 zł	40 000,00 zł		82 500,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	34 000,00 zł							56 000,00 zł		22 000,00 zł	23 000,00 zł	135 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				18 000,00 zł			40 000,00 zł	77 000,00 zł		80 000,00 zł	60 000,00 zł	275 000,00 zł
INTERNET		23 000,00 zł	37 000,00 zł			85 000,00 zł	88 800,00 zł			181 000,00 zł	132 963,00 zł	547 763,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury										32 000,00 zł		32 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										38 000,00 zł		38 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych										40 000,00 zł	132 963,00 zł	172 963,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów							88 800,00 zł					88 800,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury		23 000,00 zł	37 000,00 zł			85 000,00 zł				26 000,00 zł		171 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury										45 000,00 zł		45 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI				10 000,00 zł	13 200,00 zł			25 000,00 zł			30 000,00 zł	78 200,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury								25 000,00 zł				25 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki				10 000,00 zł	13 200,00 zł						30 000,00 zł	53 200,00 zł
MUZEJA	26 000,00 zł		127 000,00 zł		53 000,00 zł	67 200,00 zł	30 000,00 zł	162 000,00 zł	205 000,00 zł	120 000,00 zł		790 200,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury							30 000,00 zł		70 000,00 zł			100 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury										32 000,00 zł		32 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	26 000,00 zł		54 000,00 zł					89 000,00 zł				169 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów						67 200,00 zł						67 200,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury			73 000,00 zł		53 000,00 zł		73 000,00 zł	70 000,00 zł	88 000,00 zł			357 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury									65 000,00 zł			65 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC				88 000,00 zł	71 000,00 zł			275 000,00 zł	16 280,00 zł	90 000,00 zł	288 000,00 zł	828 280,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury						30 000,00 zł						30 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				88 000,00 zł				35 000,00 zł			82 000,00 zł	205 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury									16 280,00 zł			16 280,00 zł

Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				41 000,00 zł				62 000,00 zł			56 000,00 zł	159 000,00 zł	
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury								108 000,00 zł		90 000,00 zł	150 000,00 zł	348 000,00 zł	
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa								70 000,00 zł				70 000,00 zł	
NAUKA								46 000,00 zł	60 000,00 zł	15 000,00 zł	82 000,00 zł	203 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										15 000,00 zł	57 000,00 zł	72 000,00 zł	
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury								60 000,00 zł			25 000,00 zł	85 000,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury								46 000,00 zł				46 000,00 zł	
OPERA I KANTATA								30 000,00 zł	34 000,00 zł	150 000,00 zł	156 000,00 zł	214 000,00 zł	584 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury								30 000,00 zł				30 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								34 000,00 zł			49 000,00 zł	83 000,00 zł	
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury										56 000,00 zł		56 000,00 zł	
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa								150 000,00 zł	100 000,00 zł			250 000,00 zł	
Teatr - Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego											165 000,00 zł	165 000,00 zł	
PRASA								39 600,00 zł			28 800,00 zł	68 400,00 zł	
Czasopisma - Instytut Książki								39 600,00 zł			28 800,00 zł	68 400,00 zł	
TEATR	25 000,00 zł	142 500,00 zł	45 000,00 zł	70 000,00 zł	33 000,00 zł	142 000,00 zł	251 000,00 zł	293 000,00 zł		295 000,00 zł	213 000,00 zł	1 509 500,00 zł	
Edukacja kulturalna - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	25 000,00 zł											25 000,00 zł	
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury								41 000,00 zł				41 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								45 000,00 zł		70 000,00 zł	50 000,00 zł	64 000,00 zł	229 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury		142 500,00 zł		70 000,00 zł	33 000,00 zł	142 000,00 zł	60 000,00 zł	146 000,00 zł		195 000,00 zł	149 000,00 zł	937 500,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury								32 000,00 zł				32 000,00 zł	
Teatr - Departament Narodowych Instytucji Kultury										50 000,00 zł		50 000,00 zł	
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa								150 000,00 zł				150 000,00 zł	
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej								45 000,00 zł				45 000,00 zł	
TELEWIZJA	72 500,00 zł											72 500,00 zł	
Edukacja kulturalna - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej	72 500,00 zł											72 500,00 zł	
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE ORGANIZOWANE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY								48 000,00 zł		20 000,00 zł		68 000,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury								48 000,00 zł		20 000,00 zł		68 000,00 zł	
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE				5 000,00 zł						32 000,00 zł	40 000,00 zł	77 000,00 zł	
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury										32 000,00 zł		32 000,00 zł	
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				5 000,00 zł								5 000,00 zł	
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki											40 000,00 zł	40 000,00 zł	
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	13 000,00 zł			97 100,00 zł	208 000,00 zł		128 000,00 zł	83 000,00 zł	19 000,00 zł	195 000,00 zł	388 000,00 zł	1 131 100,00 zł	
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury				80 000,00 zł	208 000,00 zł		86 000,00 zł			68 000,00 zł	75 000,00 zł	517 000,00 zł	
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								83 000,00 zł				83 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										31 000,00 zł		31 000,00 zł	

Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				42 000,00 zł	19 000,00 zł	96 000,00 zł	88 000,00 zł	245 000,00 zł	
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	13 000,00 zł								13 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki			17 100,00 zł						17 100,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego							225 000,00 zł		225 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH	50 000,00 zł	60 000,00 zł	117 000,00 zł	108 000,00 zł	11 000,00 zł	19 300,00 zł	77 000,00 zł	140 000,00 zł	582 300,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury		60 000,00 zł	117 000,00 zł						177 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							77 000,00 zł		77 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					11 000,00 zł	19 300,00 zł		59 000,00 zł	89 300,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury	50 000,00 zł			108 000,00 zł				81 000,00 zł	239 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE				29 000,00 zł	46 000,00 zł	32 000,00 zł	40 000,00 zł	204 300,00 zł	351 300,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury							40 000,00 zł		40 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				29 000,00 zł	34 000,00 zł				63 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury					12 000,00 zł				12 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki						32 000,00 zł		204 300,00 zł	236 300,00 zł

8.21. Małopolski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Dialekt małopolski jest jednym z dominujących dialektów języka polskiego, obejmującym dość zróżnicowane grupy gwarowe: gwary góralskie (podhalańska, sądecka, żywiecka, orawska, spiska), gwary środkowe (świętokrzyska), gwary południowo-zachodnie (krakowska) oraz gwary pogranicza wschodniego. Zgodnie z Konwencją UNESCO z roku 2003 ochrona dialektów i gwar – w tym dialektu małopolskiego – powinna zostać zapewniona w ramach ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego poprzez „środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, waloryzację i przekazywanie następnym pokoleniom, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną oraz przez rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa” (art. 2. pkt. 3.)²⁶⁶. Ochrona dialektu małopolskiego, rozumiana jako ochrona języka polskiego w jego zróżnicowaniu, wynika również z ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim. Dialekt małopolski jest używany przede wszystkim w kontaktach rodzinnych i sąsiedzkich, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Podstawową i pierwotną formą istnienia dialektu małopolskiego są wypowiedzi mówione, zapis opiera się głównie na transkrypcji fonetycznej. Dialekt małopolski nie posiada skodyfikowanej formy pisanej, choć jest używany w literaturze pięknej, przekładach lub jako element stylizacji. Słowniki i opracowania mają charakter deskryptywny, np. słowniki gwary podhalańskiej²⁶⁷, istnieją korpusy²⁶⁸, spisy regionalizmów²⁶⁹ i cech gramatycznych²⁷⁰, zbiory tekstów gwarowych²⁷¹. Gwary małopolskie, zwłaszcza gwary góralskie wyróżniają się żywotnością i stosunkowo wysokim prestiżem w rodzimych społecznościach. Użycie dialektu w sferze publicznej ma charakter symboliczny. W Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. 369 osób zadeklarowało posługiwanie się gwarą góralską (w NSP z 2011 r. 604 osoby zadeklarowały używanie gwary góralskiej). Ze względów praktycznych dialekt małopolski jest coraz bardziej wypierany przez polszczyznę i zagrożony wyginięciem. W szkołach elementy gwary są wprowadzane w ramach ścieżki międzyprzedmiotowej *Edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie*. Działania kulturalne związane ze wspieraniem dialektu małopolskiego (festiwale folklorystyczne, konkursy, wydarzenia i publikacje literackie, występy teatrów regionalnych) są finansowane w sposób rozproszony, z programów MKiDN i jednostek podległych, a także z budżetów samorządów terytorialnych, np. konkurs Województwa Małopolskiego *Etno Małopolska*²⁷². Brak jest mediów w całości tworzonych w dialekcie, warto jednak nadmienić, że w *Tygodniku Podhalańskim* były publikowane felietony gwarowe, istnieją też audycje poświęcone kulturze regionalnej i gwarze, np. w Radiu Kraków. Małopolskie Centrum Kultury SOKÓŁ dzięki Funduszom Europejskim realizuje projekt *Udostępnianie zasobów dziedzictwa – utworzenie Instytutu Dziedzictwa Niematerialnego Ludów Karpackich w Ludźmierzu*²⁷³. Gwary góralskie są wykorzystywane w celu promocji regionu, m.in. w kartach dań w regionalnych karczmach (np. *kwaśnica na wędzonym riberku, moskole z masłem cosnokowym*) i w sloganach reklamowych (np. *Pytomy Was na gościnę!, Nase izby cekajom na zacnych gości*).

Tabela 60. Wsparcie dialektu małopolskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
małopolski	1 016 000,00					1 235 020,00	1 355 600,00		1 042 300,00			10 127 498,00
	zł	658 510,00 zł	860 800,00 zł	820 000,00 zł	924 880,00 zł	zł	zł	762 000,00 zł	zł	588 388,00 zł	864 000,00 zł	zł
AUDIOBOOKI								19 000,00 zł				19 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								19 000,00 zł				19 000,00 zł
EDUKACJA	41 000,00 zł	35 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	84 000,00 zł	35 000,00 zł	104 000,00 zł	74 000,00 zł	45 000,00 zł	65 000,00 zł		523 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					44 000,00 zł		84 000,00 zł	40 000,00 zł				168 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		20 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	40 000,00 zł		20 000,00 zł		45 000,00 zł			165 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	41 000,00 zł	15 000,00 zł				35 000,00 zł		34 000,00 zł		65 000,00 zł		190 000,00 zł
FILM	25 000,00 zł	119 000,00 zł	53 000,00 zł		124 100,00 zł	50 000,00 zł	26 000,00 zł					397 100,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							26 000,00 zł					26 000,00 zł
Film - FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny					124 100,00 zł							124 100,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury						50 000,00 zł						50 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł	65 000,00 zł										90 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury		54 000,00 zł	53 000,00 zł									107 000,00 zł
INTERNET	175 000,00 zł		42 000,00 zł		37 000,00 zł	198 000,00 zł	40 000,00 zł	30 000,00 zł			50 000,00 zł	572 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							10 000,00 zł	15 000,00 zł				25 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								15 000,00 zł				15 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych										50 000,00 zł		50 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelaktualnej i Mediów						198 000,00 zł						198 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury					37 000,00 zł		30 000,00 zł					67 000,00 zł
Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego - Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	175 000,00 zł											175 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury			42 000,00 zł									42 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI			28 800,00 zł	62 000,00 zł	37 680,00 zł	17 000,00 zł	129 200,00 zł	20 000,00 zł		97 000,00 zł	93 000,00 zł	484 680,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						17 000,00 zł				57 000,00 zł	93 000,00 zł	167 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			20 000,00 zł	25 000,00 zł			80 000,00 zł	20 000,00 zł		40 000,00 zł		185 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki			8 800,00 zł		37 680,00 zł		33 200,00 zł					79 680,00 zł
Muzyczny ślad - Instytut Muzyki i Tańca							16 000,00 zł					16 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury				37 000,00 zł								37 000,00 zł
MUZEA			97 000,00 zł								55 000,00 zł	152 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury			62 000,00 zł									62 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			35 000,00 zł								55 000,00 zł	90 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	750 000,00 zł	422 510,00 zł	405 000,00 zł	648 000,00 zł	349 100,00 zł	777 240,00 zł	732 800,00 zł	439 000,00 zł	841 200,00 zł	294 800,00 zł	424 000,00 zł	6 083 650,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury						56 000,00 zł						56 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				152 000,00 zł	174 000,00 zł	465 000,00 zł	96 000,00 zł	251 000,00 zł			229 000,00 zł	1 367 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				10 100,00 zł				37 200,00 zł	45 000,00 zł			92 300,00 zł

Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				18 000,00 zł				23 000,00 zł				41 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	750 000,00 zł	422 510,00 zł	405 000,00 zł	630 000,00 zł	187 000,00 zł	298 200,00 zł	267 800,00 zł	320 000,00 zł	523 000,00 zł	249 800,00 zł	195 000,00 zł	4 248 310,00 zł
Muzyczny ślad - Instytut Muzyki i Tańca						19 040,00 zł						19 040,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca						230 000,00 zł						230 000,00 zł
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca									30 000,00 zł			30 000,00 zł
NAUKA	25 000,00 zł	82 000,00 zł	54 000,00 zł	70 000,00 zł	50 000,00 zł	10 000,00 zł	60 000,00 zł			42 000,00 zł		393 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki						10 000,00 zł	10 000,00 zł					20 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł	45 000,00 zł		65 000,00 zł	20 000,00 zł		60 000,00 zł					215 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki				5 000,00 zł								5 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury		37 000,00 zł	54 000,00 zł						42 000,00 zł			133 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki					20 000,00 zł							20 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY												25 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury											25 000,00 zł	25 000,00 zł
PRASA												54 588,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki									54 588,00 zł			54 588,00 zł
TEATR			132 000,00 zł				24 000,00 zł	37 000,00 zł	54 000,00 zł		192 000,00 zł	439 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							24 000,00 zł		54 000,00 zł		32 000,00 zł	110 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury			132 000,00 zł									132 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury								37 000,00 zł				37 000,00 zł
Teatr - Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszeńskiego											160 000,00 zł	160 000,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE ORGANIZOWANE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY												10 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury									10 000,00 zł			10 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE												62 400,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						32 000,00 zł						32 000,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki						30 400,00 zł						30 400,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY			29 000,00 zł		31 000,00 zł		24 000,00 zł	71 000,00 zł	48 100,00 zł		25 000,00 zł	228 100,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					21 000,00 zł		24 000,00 zł	71 000,00 zł				116 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury									34 100,00 zł			34 100,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury			29 000,00 zł									29 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury					10 000,00 zł				14 000,00 zł		25 000,00 zł	49 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH			20 000,00 zł	212 000,00 zł	52 000,00 zł	137 600,00 zł	42 000,00 zł	54 000,00 zł	25 000,00 zł			542 600,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				169 000,00 zł	52 000,00 zł	76 000,00 zł	22 000,00 zł	44 000,00 zł	25 000,00 zł			388 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury				20 000,00 zł	43 000,00 zł	61 600,00 zł	20 000,00 zł					144 600,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury									10 000,00 zł			10 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE						33 380,00 zł	78 000,00 zł	30 000,00 zł				141 380,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki						33 380,00 zł	42 000,00 zł					75 380,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki							36 000,00 zł	30 000,00 zł				66 000,00 zł

Tabela 61. Wsparcie dialektu małopolskiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
małopolski	24 000,00 zł	27 000,00 zł	172 900,00 zł	223 900,00 zł
EDUKACJA		9 000,00 zł	19 900,00 zł	28 900,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			19 900,00 zł	19 900,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi		9 000,00 zł		9 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	14 000,00 zł	9 000,00 zł	138 900,00 zł	161 900,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			138 900,00 zł	138 900,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	14 000,00 zł	9 000,00 zł		23 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	10 000,00 zł	3 000,00 zł	14 100,00 zł	27 100,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			14 100,00 zł	14 100,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	10 000,00 zł	3 000,00 zł		13 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE		6 000,00 zł		6 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi		6 000,00 zł		6 000,00 zł

8.22. Wielkopolski (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Dialekt wielkopolski stanowi zespół zróżnicowanych terytorialnie gwar; obejmuje Wielkopolskę właściwą (zachodnią, wschodnią, południową, środkową i północną), Krajną, Kujawy, Ziemię chełmińsko-dobrzyńską, Bory Tucholskie, Kociewie, a także Poznań. Ze względu na różnice lokalne, działania na rzecz wspierania dialektu mają charakter zdecentralizowany. Natomiast zapewnienie ochrony dialektu wielkopolskiego – podobnie jak innych dialektów i odmian gwarowych – wynika z zawartych w ustawie z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim zapisów o ochronie języka polskiego w jego zróżnicowaniu²⁷⁴, a także z zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r., zgodnie z którymi należy uwzględnić „środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, waloryzację i przekazywanie następnym pokoleniom, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną oraz przez rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa” (art. 2. pkt. 3.)²⁷⁵. Dialekt wielkopolski nie jest w pełni uwzględniany w Narodowych Spisach Powszechnych (w 2021 r. w NSP 84 osób zadeklarowało posługiwanie się gwarą poznańską, natomiast 195 poświadczyło używanie gwary kociewskiej). Ze względu na słabnącą transmisję międzypokoleniową liczba użytkowników dialektu wielkopolskiego systematycznie maleje. Jest głównie używany w komunikacji w sferze prywatnej – w rodzinach i w relacjach sąsiedzkich; w Poznaniu funkcjonuje w formie regionalizmów leksykalnych. Zapis opiera się na transkrypcji fonetycznej; nie istnieje jednolita norma gramatyczna i ortograficzna dialektu wielkopolskiego. Słowniki i opracowania mają charakter deskryptywny²⁷⁶. Funkcjonują spisy regionalizmów²⁷⁷ i cech gramatycznych²⁷⁸, elementarze gwarowe²⁷⁹, zbiory tekstów gwarowych²⁸⁰. Lekcje gwar i konkursy (np. „Konkurs Wiedzy o Wielkopolsce”²⁸¹, „Godejcie po naszymu”²⁸², „Mistrzostwa Świata w godaniu po naszymu”²⁸³) są organizowane przez domy kultury, muzea i stowarzyszenia. Dialekt wielkopolski pojawia się też w kulturze popularnej (PoznanskiRapcom, seria „Gwara w poznańskim rapie”²⁸⁴), w literaturze i przekładach²⁸⁵. Działania kulturowe finansowane są w sposób rozproszony, m.in. z programów NCK, MKiDN, NIKiDW i ze środków samorządowych. Obecność gwar wielkopolskich jest ograniczona w mediach – słownictwo gwarowe pojawia się okazjonalnie w wywiadach w radiu (np. w Radiu Gdańsk lub w Radiu Poznań), w prasie pojawiają się publikacje poezji, prozy lub felietonów (np. w „Kociewskim Magazynie Regionalnym” lub w „Głosie Wielkopolski”). Badania nad dialektem wielkopolskim prowadzi Pracownia Dialektologiczna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu²⁸⁶.

Tabela 62. Wsparcie dialektu wielkopolskiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
wielkopolski	120 000,00 zł	110 000,00 zł	106 800,00 zł	282 000,00 zł	567 380,00 zł	465 970,00 zł	390 260,00 zł	354 000,00 zł	368 800,00 zł	543 000,00 zł	174 000,00 zł	3 482 210,00 zł
EDUKACJA				42 000,00 zł	53 000,00 zł	22 000,00 zł	24 000,00 zł	54 000,00 zł	47 000,00 zł	78 000,00 zł		320 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury										25 000,00 zł		25 000,00 zł

EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury	13 000,00 zł	22 000,00 zł	54 000,00 zł	47 000,00 zł	136 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	22 000,00 zł	40 000,00 zł			62 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	20 000,00 zł		24 000,00 zł	53 000,00 zł	97 000,00 zł
FILM	55 000,00 zł		40 000,00 zł	63 000,00 zł	158 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			40 000,00 zł	63 000,00 zł	103 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	55 000,00 zł				55 000,00 zł
INTERNET	60 000,00 zł	28 000,00 zł	49 140,00 zł	83 600,00 zł	124 260,00 zł
Dysponent infrastruktury - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych				48 000,00 zł	48 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			26 000,00 zł	87 000,00 zł	113 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	28 000,00 zł				28 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelktualnej i Mediów			49 140,00 zł	57 600,00 zł	37 260,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	60 000,00 zł			20 000,00 zł	80 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	8 800,00 zł	20 000,00 zł		20 000,00 zł	48 800,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			20 000,00 zł	20 000,00 zł	40 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki	8 800,00 zł				8 800,00 zł
MARKETING		32 000,00 zł			32 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury			32 000,00 zł		32 000,00 zł
MUZEJA				18 000,00 zł	18 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				18 000,00 zł	18 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	60 000,00 zł	70 000,00 zł	195 000,00 zł	261 000,00 zł	196 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			54 000,00 zł	146 000,00 zł	52 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					55 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	60 000,00 zł	70 000,00 zł	195 000,00 zł	207 000,00 zł	50 000,00 zł
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca					135 000,00 zł
NAUKA		20 000,00 zł			40 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					40 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		20 000,00 zł			45 000,00 zł
PRASA		15 000,00 zł			15 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki		15 000,00 zł			15 000,00 zł
TEATR	25 000,00 zł	22 000,00 zł		42 000,00 zł	24 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury		22 000,00 zł		42 000,00 zł	64 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					24 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł				25 000,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE ORGANIZOWANE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY				16 000,00 zł	16 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury				16 000,00 zł	16 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE	30 000,00 zł		20 370,00 zł		50 370,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki			20 370,00 zł		20 370,00 zł

Partnerstwo publiczno-społeczne - Instytut Książki	30 000,00 zł							30 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	25 000,00 zł	20 240,00 zł	98 000,00 zł	55 000,00 zł	10 000,00 zł	163 000,00 zł	25 000,00 zł	396 240,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			76 000,00 zł	10 000,00 zł	10 000,00 zł	89 000,00 zł		185 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						22 000,00 zł		22 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury						32 000,00 zł		32 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł			45 000,00 zł		20 000,00 zł	25 000,00 zł	115 000,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki		20 240,00 zł	22 000,00 zł					42 240,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH		90 000,00 zł	46 000,00 zł			94 000,00 zł	37 000,00 zł	267 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury		55 000,00 zł	46 000,00 zł			59 000,00 zł	37 000,00 zł	197 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		35 000,00 zł				35 000,00 zł		70 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE		5 000,00 zł						5 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki		5 000,00 zł						5 000,00 zł

Tabela 63. Wsparcie dialektu wielkopolskiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
wielkopolski	19 950,00 zł	20 100,00 zł	45 300,00 zł	85 350,00 zł
EDUKACJA	2 500,00 zł	11 500,00 zł	16 400,00 zł	30 400,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			16 400,00 zł	16 400,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	2 500,00 zł	11 500,00 zł		14 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	7 450,00 zł	8 600,00 zł	25 900,00 zł	41 950,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			25 900,00 zł	25 900,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	7 450,00 zł	8 600,00 zł		16 050,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY	10 000,00 zł			10 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	10 000,00 zł			10 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH I DZIECI			3 000,00 zł	3 000,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			3 000,00 zł	3 000,00 zł

8.23. Mazowiecki (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Dialekt mazowiecki obejmuje zasięgiem zróżnicowane gwary, wśród których znajdują się gwary Mazowsza bliższego i dalszego, gwary Kurpiów, gwary łowickie, gwary historycznych Prus (np. gwara mazurska, warmińska, lubawska, ostródzka), a także część gwar Podlasia i Suwalszczyzny²⁸⁷. Ochrona dialektu mazowieckiego jest zapewniona w ustawie z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, w której mowa jest o ochronie języka polskiego w jego zróżnicowaniu²⁸⁸. Ochrona wynika też z zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r., na mocy których należy uwzględnić „środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, waloryzację i przekazywanie następnym pokoleniom, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną oraz przez rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa” (art. 2. pkt. 3)²⁸⁹. Dialekt mazowiecki nie jest uwzględniany w spisach powszechnych, więc nie jest możliwe określenie liczby użytkowników, choć niewątpliwie się ona systematycznie zmniejsza ze względu na osłabienie naturalnej transmisji międzypokoleniowej gwar mazowieckich. Są używane na terenach wiejskich wśród starszego i średniego pokolenia, głównie w formie ustnej. Dialekt mazowiecki nie posiada formy skodyfikowanej, jego użycie w formie pisanej jest ograniczone do literatury pięknej, przekładów (np. przekład na gwara kurpiowską pt. *Mały Kśeć*²⁹⁰), stylizacji, transkrypcji fonetycznych w pracach dokumentacyjnych. Brak jest jednolitej kodyfikacji dla całego dialektu mazowieckiego, choć były podejmowane oddolne próby standaryzacji dla poszczególnych gwar. Najbardziej zaawansowane działania w zakresie ustalenia normy dotyczą gwary kurpiowskiej – zasady pisowni zostały opracowane

przez Związek Kurpiów²⁹¹. Działania dokumentacyjne i popularyzujące wiedzę językową są też prowadzone w odniesieniu do innych gwar²⁹², np. łowickiej²⁹³ i warszawskiej²⁹⁴. Słowniki mają głównie charakter deskryptywny, dokumentują zasoby leksykalne²⁹⁵. W przestrzeni publicznej użycie gwar mazowieckich ma wymiar symboliczny. Obecność dialektu w mediach ogranicza się do krótkich tekstów w prasie i wypowiedzi z elementami gwary w audycjach regionalnych. Zasoby gwar mazowieckich są dostępne w internecie (np. Cyfrowe Archiwum Tradycji Kurpiów²⁹⁶). Edukacja realizowana jest w formie warsztatów i szkół letnich (Letnia Szkoła Dialektu Kurpiowskiego²⁹⁷), organizowane są konkursy gwarowe (Z gwarą za pan brat²⁹⁸, Olimpiada Wiedzy o Kurpiach²⁹⁹), gwary mazowieckie używane są podczas wydarzeń kulturalnych i folklorystycznych. Inicjatywy te finansowane są z dotacji pozyskiwanych z MKiDN, NCK i ze środków samorządów. Dialekt mazowiecki jest wykorzystywany do budowania marek produktów lokalnych.

Tabela 64. Wsparcie dialektu mazowieckiego z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
mazowiecki	113 000,00 zł	211 000,00 zł	292 000,00 zł	457 255,00 zł	380 500,00 zł	747 975,00 zł	915 500,00 zł	507 140,00 zł	442 800,00 zł	380 800,00 zł	672 200,00 zł	5 120 170,00 zł
EDUKACJA			45 000,00 zł		31 000,00 zł	87 000,00 zł	26 000,00 zł	87 000,00 zł	42 000,00 zł	73 000,00 zł	128 000,00 zł	519 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					17 000,00 zł	28 000,00 zł	14 000,00 zł	67 000,00 zł	42 000,00 zł	73 000,00 zł	103 000,00 zł	344 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			45 000,00 zł		14 000,00 zł	59 000,00 zł	12 000,00 zł	20 000,00 zł			25 000,00 zł	175 000,00 zł
INTERNET	25 000,00 zł	51 000,00 zł		94 555,00 zł	84 500,00 zł	63 000,00 zł	20 000,00 zł	42 050,00 zł	20 000,00 zł		70 200,00 zł	470 305,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					60 500,00 zł	10 000,00 zł						70 500,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych											70 200,00 zł	70 200,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów				94 555,00 zł								94 555,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł					53 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł			138 000,00 zł
Literatura - Instytut Książki								22 050,00 zł				22 050,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury		51 000,00 zł		24 000,00 zł								75 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI						25 000,00 zł						25 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury						25 000,00 zł						25 000,00 zł
MUZEA		95 000,00 zł		93 100,00 zł		61 800,00 zł						249 900,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów				93 100,00 zł		61 800,00 zł						154 900,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		95 000,00 zł										95 000,00 zł
MUZYKA I TANIĘC	33 000,00 zł	20 000,00 zł	107 000,00 zł	239 600,00 zł	227 000,00 zł	331 000,00 zł	603 500,00 zł	249 000,00 zł	289 000,00 zł	307 800,00 zł	208 000,00 zł	2 614 900,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					32 000,00 zł	21 000,00 zł	415 000,00 zł	177 000,00 zł	116 000,00 zł	100 000,00 zł	88 000,00 zł	949 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				5 000,00 zł	42 000,00 zł							47 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				61 000,00 zł		40 000,00 zł						101 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	33 000,00 zł	20 000,00 zł	107 000,00 zł	140 000,00 zł	153 000,00 zł	170 000,00 zł	57 000,00 zł	40 000,00 zł	173 000,00 zł	120 000,00 zł	120 000,00 zł	1 133 000,00 zł
Muzyczny ślad - Instytut Muzyki i Tańca				33 600,00 zł			11 500,00 zł					45 100,00 zł
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca								32 000,00 zł		48 000,00 zł		80 000,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca						100 000,00 zł	120 000,00 zł					220 000,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca										39 800,00 zł		39 800,00 zł
NAUKA						6 175,00 zł						6 175,00 zł
Literatura - Instytut Książki						6 175,00 zł						6 175,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY						45 000,00 zł	27 000,00 zł					72 000,00 zł

EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury	45 000,00 zł	27 000,00 zł							72 000,00 zł
PRASA									20 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki									20 000,00 zł
TEATR	30 000,00 zł	38 000,00 zł			171 000,00 zł				130 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					86 000,00 zł				86 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury		38 000,00 zł							130 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	30 000,00 zł				35 000,00 zł				65 000,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa					50 000,00 zł				50 000,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE ORGANIZOWANE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	38 000,00 zł								38 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	38 000,00 zł								38 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE	27 000,00 zł								27 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury	27 000,00 zł								27 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY					44 000,00 zł	69 000,00 zł	26 000,00 zł		51 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury									40 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					44 000,00 zł	22 000,00 zł	26 000,00 zł		11 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury						47 000,00 zł			47 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH	55 000,00 zł	45 000,00 zł	75 000,00 zł		129 000,00 zł	24 000,00 zł	33 000,00 zł	36 000,00 zł	35 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					104 000,00 zł	24 000,00 zł			128 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						18 000,00 zł	36 000,00 zł		54 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	55 000,00 zł	45 000,00 zł	75 000,00 zł		25 000,00 zł				35 000,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki						15 000,00 zł			15 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE						27 090,00 zł	29 800,00 zł		30 000,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki									30 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki						27 090,00 zł	29 800,00 zł		56 890,00 zł

Tabela 65. Wsparcie dialektu mazowieckiego z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
mazowiecki	10 000,00 zł	6 000,00 zł	42 450,00 zł	58 450,00 zł
EDUKACJA	10 000,00 zł			10 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	10 000,00 zł			10 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC		6 000,00 zł	42 450,00 zł	48 450,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			42 450,00 zł	42 450,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi		6 000,00 zł		6 000,00 zł

8.24. Polszczyzna kresowa (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Polszczyzna kresowa to termin używany w odniesieniu do odmian języka polskiego, które ukształtowały się na fundamencie polszczyzny używanej na historycznych Kresach Wschodnich i zawierają wpływy języków obcych. Polszczyzna kresowa dzieli się na: 1) polszczyznę północnokresową, będącą efektem zmieszania się dialektu północnokresowego, ukształtowanego na substracie białoruskim i litewskim, z polskimi gwarami i polszczyzną ogólną,

2) polszczyznę południowokresową, będącą rezultatem zmieszania się dialektu południowokresowego, uformowanego na substracie ukraińskim, z gwarami polskimi i polszczyzną ogólną³⁰⁰. W Polsce polszczyzna kresowa jest używana przez przesiedleńców z Kresów po 1945 r.³⁰¹ Polszczyzna kresowa jako część niematerialnego dziedzictwa kulturowego – podobnie jak inne odmiany języka polskiego – podlega ochronie na mocy zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r. dotyczących niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 2. pkt. 3)³⁰². Dane z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 r. wykazują, że mniej niż 100 osób zadeklarowało używanie gwary poleskiej („<100”³⁰³), która jest gwarą reprezentującą polszczyznę kresową. Polszczyzna kresowa nie ma ustandaryzowanego wariantu, jest używana głównie w formie mówionej. Wydarzenia kulturalno-artystyczne (np. Festiwal Kultury Kresowej w Mrągowie³⁰⁴) stają się okazją zarówno do integracji przedstawicieli kultur wschodnich, jak i do ekspresji kulturowo-artystycznej wyrażonej w gwarze. Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich³⁰⁵ zajmuje się dokumentowaniem i popularyzowaniem wiedzy o Kresach Wschodnich i polszczyźnie kresowej, badania nad polszczyzną kresową prowadzone są też w ośrodkach akademickich³⁰⁶.

Tabela 66. Wsparcie polszczyzny kresowej z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
polshczyzna kresowa	16 000,00 zł		27 000,00 zł		77 300,00 zł	200 330,00 zł	250 124,00 zł	78 538,00 zł	175 990,00 zł	72 000,00 zł	80 000,00 zł	977 282,00 zł
EDUKACJA						21 000,00 zł						21 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						21 000,00 zł						21 000,00 zł
INTERNET										72 000,00 zł		72 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych										72 000,00 zł		72 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI					39 800,00 zł			27 538,00 zł				67 338,00 zł
Literatura - Instytut Książki					39 800,00 zł			27 538,00 zł				67 338,00 zł
MUZEJA									57 590,00 zł			57 590,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury									57 590,00 zł			57 590,00 zł
MUZYKA I TANIEC						69 000,00 zł	67 000,00 zł		17 400,00 zł		35 000,00 zł	188 400,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury						69 000,00 zł	67 000,00 zł		17 400,00 zł		35 000,00 zł	188 400,00 zł
NAUKA					25 000,00 zł	21 230,00 zł						46 230,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki					25 000,00 zł	21 230,00 zł						46 230,00 zł
PRASA					12 500,00 zł	27 100,00 zł	102 100,00 zł	42 000,00 zł	101 000,00 zł		35 000,00 zł	319 700,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki					12 500,00 zł	27 100,00 zł	102 100,00 zł	42 000,00 zł	101 000,00 zł		35 000,00 zł	319 700,00 zł
RADIO								50 000,00 zł				50 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury								50 000,00 zł				50 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY			27 000,00 zł									27 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury			27 000,00 zł									27 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH	16 000,00 zł					54 000,00 zł						70 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury						54 000,00 zł						54 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	16 000,00 zł											16 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE						8 000,00 zł	31 024,00 zł	9 000,00 zł			10 000,00 zł	58 024,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki											10 000,00 zł	10 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki						8 000,00 zł	31 024,00 zł	9 000,00 zł				48 024,00 zł

8.25. Dialekty mieszane różnojęzyczne (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Termin *dialekty mieszane różnojęzyczne* jest tutaj stosowany w odniesieniu do jednego z podtypów tzw. *nowych dialektów mieszanych*, czyli odmian języka polskiego używanych na ziemiach odzyskanych³⁰⁷. Dialekty mieszane

wbrew swojej nazwie obecnie nie polegają na mieszaniu języków, ale jak zauważa Halina Karaś, stanowią „nową jakość powstałą ze zmieszania się kilku różnych gwar”³⁰⁸. Pojęcie *dialekty mieszane różnojęzyczne* jest używane w niniejszej pracy jako określenie gwar mieszanych powstałych na pograniczach różnojęzycznych, które trudno zakwalifikować do jednego z polskich dialektów (małopolskiego, wielkopolskiego, mazowieckiego) lub do używanych w Polsce języków³⁰⁹. Dialekty mieszane różnojęzyczne są tutaj ujmowane jako odmiany języka będące wynikiem kontaktów językowych, które zostały oparte na polszczyźnie (zwykle dialektalnej z domieszką cech ogólnopolskich) i zawierają elementy pochodzące z oddziaływania innych języków lub dialektów tych języków³¹⁰. W szczególności chodzi o dialekty powstałe w wyniku zetknięcia się odrębnych systemów językowych, zwłaszcza polszczyzny (dialektalnej i ogólnej) z językami używanymi przez ludność białoruską lub ukraińską, a także czeską i słowacką³¹¹. Dialekty mieszane jako część niematerialnego dziedzictwa kulturowego – podobnie jak inne dialekty i gwary – powinny podlegać ochronie na mocy zapisów Konwencji UNESCO z 2003 r. dotyczących niematerialnego dziedzictwa kulturowego (art. 2. pkt. 3)³¹². W Narodowym Spisie Powszechnym z 2021 r. 3 761 osób zadeklarowało posługiwanie się gwarami podlaskimi (według wyników NSP z 2011 r. gwar podlaskich używają 1734 osoby).

Gwary podlaskie (pogranicza polsko-białorusko-ukraińskiego), nazywane „prostą mową” lub mówieniem „po swojemu”, „po naszymu”, są używane we wsiach pogranicznych przez osoby o pochodzeniu białoruskim i ukraińskim (zwłaszcza reprezentantów starszego pokolenia) w kontaktach domowych i sąsiedzkich. Kultura ludowa i folklorystyczna reprezentowana przez mniejszość białoruską i ukraińską często jest wyrażana w gwarach pogranicznych mieszanych różnojęzycznych, np. w gwarze podlaskiej, której użytkownicy są szczególnie aktywni w zakresie działalności kulturowo-artystycznej. Teatr Czrevo³¹³ wystawia spektakle w gwarze podlaskiej. Festiwale muzyczne (np. Festiwal Gwar Pogranicza „Po swojemu” w Hajnówce³¹⁴) stają się okazją zarówno do integracji przedstawicieli kultur wschodnich, jak i do ekspresji kulturowo-artystycznej wyrażonej w gwarze. Pojawiły się próby normalizacji mowy podlaskiej oraz uznania jej za osobny język. Opublikowana została *Pisownia i gramatyka języka podlaskiego. Poradnik popularny*³¹⁵, istnieje też strona internetowa popularyzująca wiedzę na temat mowy podlaskiej: <https://svoja.org/>³¹⁶. W systemie edukacji w Polsce gwary mieszane różnojęzyczne nie są ujęte w programach nauczania, są one natomiast przedmiotem badań naukowych, zwłaszcza o charakterze dokumentacyjnym³¹⁷.

Tabela 67. Wsparcie dialektów mieszanych różnojęzycznych z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
dialekty mieszane różnojęzyczne	204 000,00 zł	167 000,00 zł	373 000,00 zł	280 200,00 zł	599 500,00 zł	426 000,00 zł	512 000,00 zł	826 000,00 zł	365 000,00 zł	1 062 000,00 zł	968 000,00 zł	5 782 700,00 zł
AUDIOBOOKI			20 000,00 zł									20 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			20 000,00 zł									20 000,00 zł
EDUKACJA			20 000,00 zł				23 000,00 zł	119 000,00 zł				162 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								42 000,00 zł				42 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury							23 000,00 zł	77 000,00 zł				100 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			20 000,00 zł									20 000,00 zł
FILM	25 000,00 zł	45 000,00 zł					44 000,00 zł					114 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury							44 000,00 zł					44 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł	45 000,00 zł										70 000,00 zł
INTERNET							113 000,00 zł			63 000,00 zł	125 000,00 zł	301 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury							113 000,00 zł				125 000,00 zł	238 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury									63 000,00 zł			63 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI	50 000,00 zł		25 000,00 zł	20 000,00 zł								76 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury											36 000,00 zł	36 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	50 000,00 zł		25 000,00 zł	20 000,00 zł							40 000,00 zł	135 000,00 zł
MUZEA	60 000,00 zł		20 000,00 zł									80 000,00 zł

Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	60 000,00 zł		20 000,00 zł										80 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	25 000,00 zł	30 000,00 zł	170 000,00 zł	190 000,00 zł	341 000,00 zł	236 000,00 zł	216 000,00 zł	526 000,00 zł	312 000,00 zł	775 000,00 zł	675 000,00 zł	3 496 000,00 zł	
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					126 000,00 zł	81 000,00 zł	96 000,00 zł	346 000,00 zł	251 000,00 zł	582 000,00 zł	525 000,00 zł	2 007 000,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury			40 000,00 zł	29 000,00 zł						43 000,00 zł		112 000,00 zł	
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury										50 000,00 zł		50 000,00 zł	
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	25 000,00 zł	30 000,00 zł	170 000,00 zł	150 000,00 zł	186 000,00 zł	155 000,00 zł	120 000,00 zł	180 000,00 zł	61 000,00 zł	100 000,00 zł	150 000,00 zł	1 327 000,00 zł	
NAUKA	44 000,00 zł	58 000,00 zł	118 000,00 zł	66 000,00 zł	49 000,00 zł	52 000,00 zł	50 000,00 zł	96 000,00 zł	53 000,00 zł		29 000,00 zł	615 000,00 zł	
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								47 000,00 zł			29 000,00 zł	76 000,00 zł	
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			60 000,00 zł									60 000,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	44 000,00 zł	58 000,00 zł	58 000,00 zł	66 000,00 zł	49 000,00 zł	52 000,00 zł	50 000,00 zł	49 000,00 zł	53 000,00 zł			479 000,00 zł	
TEATR		34 000,00 zł						53 000,00 zł				87 000,00 zł	
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								53 000,00 zł				53 000,00 zł	
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury		34 000,00 zł										34 000,00 zł	
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE CZYTELNICZE						78 000,00 zł						78 000,00 zł	
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury						78 000,00 zł						78 000,00 zł	
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY						60 000,00 zł	66 000,00 zł	32 000,00 zł		29 000,00 zł	16 000,00 zł	203 000,00 zł	
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury						60 000,00 zł	66 000,00 zł	32 000,00 zł		29 000,00 zł	16 000,00 zł	203 000,00 zł	
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH			4 200,00 zł	209 500,00 zł						195 000,00 zł	47 000,00 zł	455 700,00 zł	
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				209 500,00 zł						185 000,00 zł	47 000,00 zł	441 500,00 zł	
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury			4 200,00 zł							10 000,00 zł		14 200,00 zł	

Tabela 68. Wsparcie dialektów mieszanych różnojęzycznych z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
dialekty mieszane różnojęzyczne	5 000,00 zł	6 000,00 zł	19 980,00 zł	30 980,00 zł
MUZYKA I TANIEC	5 000,00 zł		19 980,00 zł	24 980,00 zł
Folk(Od)Nowa - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi			19 980,00 zł	19 980,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	5 000,00 zł			5 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY		6 000,00 zł		6 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi		6 000,00 zł		6 000,00 zł

8.26. Dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Termin *dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne* jest stosowany w niniejszym opracowaniu w odniesieniu do – używanych przez mieszkańców ośrodków miejskich – odmian języka polskiego, które ukształtowały się w miastach wielokulturowych w wyniku kontaktów z ludnością napływową i wpływu języków obcych (np. języka czeskiego, niemieckiego, jidysz). Dialekty miejskie mieszane ukształtowały się m.in. w Łodzi, Szczecinie i wykorzystywane są w formie mówionej. Badania nad gwarami miejskimi prowadzone są w formie opracowań leksykograficznych³¹⁸ i dokumentacyjnych³¹⁹. Jeśli chodzi o działania ukierunkowane na wsparcie dialektów miejskich mieszanych, przykładowo Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi zajmuje się organizacją wydarzeń kulturowo-artystycznych, a także edukacyjnych popularyzujących wiedzę o wielokulturowej Łodzi, jej folklorze i gwarze³²⁰.

Tabela 69. Wsparcie dialektów miejskich mieszanych różnojęzycznych z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	24 000,00 zł		60 000,00 zł		33 000,00 zł	67 000,00 zł		25 000,00 zł				209 000,00 zł
INTERNET						44 000,00 zł						44 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury						44 000,00 zł						44 000,00 zł
MUZEJA					33 000,00 zł							33 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury					33 000,00 zł							33 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC			60 000,00 zł									60 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			60 000,00 zł									60 000,00 zł
TEATR	24 000,00 zł											24 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	24 000,00 zł											24 000,00 zł
WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I KULTURALNE ORGANIZOWANE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY								25 000,00 zł				25 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury								25 000,00 zł				25 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY						23 000,00 zł						23 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury						23 000,00 zł						23 000,00 zł

Tabela 70. Wsparcie dialektów miejskich mieszanych różnojęzycznych z dotacji NIKiDW (jednostki podległe MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
dialekty miejskie mieszane różnojęzyczne	5 000,00 zł			5 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	5 000,00 zł			5 000,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	5 000,00 zł			5 000,00 zł

8.27. Różne języki i dialekty (Hanna Makurat-Snuzik – opracowanie naukowe, redakcja tekstu, opracowanie statystyk i tabel, Bartosz Muczyński – analiza ilościowa z użyciem oprogramowania)

Niniejsza część obejmuje trzy kategorie zbiorcze wydzielone w odniesieniu do sytuacji, w których równocześnie wspierany jest więcej niż jeden język lub dialekt: różne gwary, różne języki, różne języki i gwary.

Tabela 71. Wsparcie różnych języków z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
różne języki	518 360,00 zł	751 000,00 zł	1 047 590,00 zł	91 000,00 zł	394 000,00 zł	735 350,00 zł	105 000,00 zł	526 972,00 zł	1 118 940,00 zł	919 500,00 zł	1 031 000,00 zł	7 238 712,00 zł
FILM	110 000,00 zł	90 000,00 zł		120 000,00 zł	120 000,00 zł			70 000,00 zł	40 000,00 zł		150 000,00 zł	700 000,00 zł
Film - Departament Własności Intelktualnej i Mediów	60 000,00 zł	90 000,00 zł										150 000,00 zł
Film - FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny					120 000,00 zł			70 000,00 zł	40 000,00 zł		150 000,00 zł	380 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	50 000,00 zł											50 000,00 zł
Promesa MKiDN - Departament Funduszy i Spraw Europejskich						120 000,00 zł						120 000,00 zł
INTERNET	40 000,00 zł		37 400,00 zł			259 000,00 zł						336 400,00 zł
Czasopiśma - Departament Mecenatu Państwa	40 000,00 zł											40 000,00 zł

Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa	300 000,00 zł											300 000,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego									275 000,00 zł			275 000,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej			91 000,00 zł									91 000,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE	107 400,00 zł			100 000,00 zł	52 500,00 zł		30 000,00 zł		50 000,00 zł	110 000,00 zł		449 900,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	74 000,00 zł											74 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki	33 400,00 zł			100 000,00 zł	52 500,00 zł		30 000,00 zł		50 000,00 zł	110 000,00 zł		375 900,00 zł

Tabela 72. Wsparcie różnych dialektów z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
różne dialekty	595 000,00 zł	740 000,00 zł	725 500,00 zł	550 000,00 zł	356 000,00 zł	110 000,00 zł	256 000,00 zł	112 000,00 zł	277 000,00 zł	348 000,00 zł	158 000,00 zł	4 227 500,00 zł
EDUKACJA		120 000,00 zł	30 000,00 zł		72 000,00 zł		25 000,00 zł					247 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		120 000,00 zł	30 000,00 zł		20 000,00 zł		25 000,00 zł					195 000,00 zł
Ojczyzny - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury					52 000,00 zł							52 000,00 zł
FILM	75 000,00 zł											75 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		75 000,00 zł										75 000,00 zł
INTERNET	75 000,00 zł	250 000,00 zł	130 500,00 zł				40 000,00 zł			120 000,00 zł		615 500,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mecenatu Państwa			130 500,00 zł									130 500,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	75 000,00 zł	250 000,00 zł					40 000,00 zł		120 000,00 zł			485 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI							11 000,00 zł					11 000,00 zł
Muzyczny ślad - Instytut Muzyki i Tańca							11 000,00 zł					11 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	400 000,00 zł	300 000,00 zł	425 000,00 zł	490 000,00 zł	272 000,00 zł	110 000,00 zł	180 000,00 zł	88 000,00 zł	263 000,00 zł	193 000,00 zł	140 000,00 zł	2 861 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				167 000,00 zł	60 000,00 zł	45 000,00 zł	88 000,00 zł	120 000,00 zł	58 000,00 zł			538 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury									10 000,00 zł			10 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	400 000,00 zł	300 000,00 zł	425 000,00 zł	490 000,00 zł	105 000,00 zł	50 000,00 zł	85 000,00 zł		143 000,00 zł	125 000,00 zł	140 000,00 zł	2 263 000,00 zł
Taniec - Instytut Muzyki i Tańca							50 000,00 zł					50 000,00 zł
NAUKA			80 000,00 zł									80 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			80 000,00 zł									80 000,00 zł
PRASA				12 000,00 zł					14 000,00 zł	35 000,00 zł	18 000,00 zł	79 000,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki				12 000,00 zł					14 000,00 zł	35 000,00 zł	18 000,00 zł	79 000,00 zł
TEATR	45 000,00 zł	70 000,00 zł	60 000,00 zł	60 000,00 zł								235 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	45 000,00 zł	70 000,00 zł	60 000,00 zł	60 000,00 zł								235 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY								24 000,00 zł				24 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury								24 000,00 zł				24 000,00 zł

Tabela 73. Wsparcie różnych języków i dialektów z dotacji MKiDN i jednostek podległych z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Suma końcowa
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	--------------

różne języki i dialekty	527 000,00 zł	770 000,00 zł	1 181 000,00 zł	1 219 500,00 zł	2 053 710,00 zł	2 185 780,00 zł	2 568 550,00 zł	2 957 000,00 zł	2 815 633,00 zł	3 000 669,00 zł	2 600 000,00 zł	21 878 842,00 zł
EDUKACJA			54 000,00 zł		25 000,00 zł	129 000,00 zł	20 000,00 zł	194 000,00 zł			90 000,00 zł	512 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury			34 000,00 zł									34 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury								122 000,00 zł				122 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			20 000,00 zł		25 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł	20 000,00 zł			90 000,00 zł	195 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury						109 000,00 zł		52 000,00 zł				161 000,00 zł
FILM	100 000,00 zł									106 000,00 zł		206 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	100 000,00 zł									106 000,00 zł		206 000,00 zł
INTERNET					155 000,00 zł	197 000,00 zł	115 550,00 zł	174 000,00 zł	235 000,00 zł		50 000,00 zł	926 550,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Mediów i Sektorów Kreatywnych									115 000,00 zł		50 000,00 zł	165 000,00 zł
Kultura cyfrowa - Departament Własności Intelektualnej i Mediów						177 000,00 zł	75 550,00 zł	49 000,00 zł				301 550,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury					155 000,00 zł	20 000,00 zł	40 000,00 zł	125 000,00 zł	120 000,00 zł			460 000,00 zł
LITERATURA, TEKSTY, KSIĄŻKI			30 000,00 zł						10 000,00 zł			40 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury									10 000,00 zł			10 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					30 000,00 zł							30 000,00 zł
MUZEA			25 000,00 zł							45 000,00 zł		70 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			25 000,00 zł							45 000,00 zł		70 000,00 zł
MUZYKA I TANIEC	427 000,00 zł	590 000,00 zł	894 000,00 zł	1 137 000,00 zł	1 493 210,00 zł	1 275 520,00 zł	1 797 500,00 zł	2 264 000,00 zł	2 076 060,00 zł	2 059 680,00 zł	1 812 000,00 zł	15 825 970,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury					53 000,00 zł							53 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury					219 000,00 zł			246 000,00 zł	44 000,00 zł	105 000,00 zł	112 000,00 zł	726 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	77 000,00 zł		194 000,00 zł	91 000,00 zł	46 000,00 zł	103 000,00 zł	75 000,00 zł	113 000,00 zł	140 260,00 zł			839 260,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury						36 000,00 zł						36 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	300 000,00 zł	590 000,00 zł	700 000,00 zł	710 000,00 zł	1 098 000,00 zł	930 000,00 zł	1 595 000,00 zł	1 537 000,00 zł	1 732 000,00 zł	1 455 000,00 zł	1 700 000,00 zł	12 347 000,00 zł
Muzyczny ślad - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca								32 000,00 zł	30 500,00 zł			62 500,00 zł
Muzyka - Departament Mecenatu Państwa	50 000,00 zł			336 000,00 zł								386 000,00 zł
Muzyka - Instytut Muzyki i Tańca						206 520,00 zł	127 500,00 zł					334 020,00 zł
Muzyka - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca								336 000,00 zł	105 000,00 zł	433 680,00 zł		874 680,00 zł
Taniec - Narodowy Instytut Muzyki i Tańca									24 300,00 zł			24 300,00 zł
Teatr i taniec - Departament Mecenatu Państwa					77 210,00 zł							77 210,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego										66 000,00 zł		66 000,00 zł
NAUKA			40 000,00 zł				185 000,00 zł		30 613,00 zł	89 489,00 zł	65 000,00 zł	410 102,00 zł
Czasopisma - Instytut Książki									30 613,00 zł	31 489,00 zł		62 102,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury										38 000,00 zł		38 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury			40 000,00 zł				185 000,00 zł			20 000,00 zł	65 000,00 zł	310 000,00 zł
OBRZĘDY I RYTUAŁY									36 000,00 zł	40 000,00 zł		76 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury									36 000,00 zł			36 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury										40 000,00 zł		40 000,00 zł
PRASA	20 000,00 zł				30 000,00 zł	83 400,00 zł	55 500,00 zł	14 000,00 zł	24 500,00 zł	24 500,00 zł	75 000,00 zł	326 900,00 zł
Czasopisma - Departament Mecenatu Państwa	20 000,00 zł											20 000,00 zł

Czasopisma - Instytut Książki	30 000,00 zł	83 400,00 zł	55 500,00 zł	14 000,00 zł	24 500,00 zł	24 500,00 zł	75 000,00 zł	306 900,00 zł
RELIGIA	35 000,00 zł			24 000,00 zł				59 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury				24 000,00 zł				24 000,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki	35 000,00 zł							35 000,00 zł
TEATR			300 000,00 zł	84 000,00 zł		224 000,00 zł	200 000,00 zł	808 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury				21 000,00 zł				21 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury				63 000,00 zł				63 000,00 zł
Teatr - Departament Narodowych Instytucji Kultury						224 000,00 zł		224 000,00 zł
Teatr - Departamentu Mecenatu Państwa			300 000,00 zł					300 000,00 zł
Teatr - Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszelewskiego							200 000,00 zł	200 000,00 zł
WYDARZENIA BIBLIOTECZNE I CZYTELNICZE	44 000,00 zł							44 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury	44 000,00 zł							44 000,00 zł
WYDARZENIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	160 000,00 zł		147 000,00 zł	87 000,00 zł	74 000,00 zł	40 000,00 zł	105 000,00 zł	203 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury			51 000,00 zł				75 000,00 zł	126 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			62 000,00 zł					62 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					74 000,00 zł			74 000,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury	34 000,00 zł	87 000,00 zł			40 000,00 zł	105 000,00 zł	128 000,00 zł	394 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury	160 000,00 zł							160 000,00 zł
WYDARZENIA KULTURALNE I INTEGRACYJNE DLA DOROSŁYCH	149 000,00 zł	27 500,00 zł	159 000,00 zł	401 500,00 zł	95 000,00 zł	88 000,00 zł	325 960,00 zł	307 000,00 zł
Edukacja kulturalna - Narodowe Centrum Kultury	41 000,00 zł			95 000,00 zł				136 000,00 zł
EtnoPolska - Narodowe Centrum Kultury			12 000,00 zł		34 000,00 zł			46 000,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury	108 000,00 zł	7 500,00 zł		140 000,00 zł		66 960,00 zł	143 000,00 zł	465 460,00 zł
Kultura Dostępna - Narodowe Centrum Kultury			87 000,00 zł		54 000,00 zł			141 000,00 zł
Kultura ludowa i tradycyjna - Departament Narodowych Instytucji Kultury		20 000,00 zł	60 000,00 zł	175 000,00 zł		211 000,00 zł	95 000,00 zł	105 000,00 zł
Ojczysty - dodaj do ulubionych - Narodowe Centrum Kultury						48 000,00 zł	69 000,00 zł	117 000,00 zł
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży - Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej				86 500,00 zł				86 500,00 zł
WYDARZENIA LITERACKIE	9 500,00 zł	12 360,00 zł			41 000,00 zł	37 500,00 zł		100 360,00 zł
Kultura - Interwencje - Narodowe Centrum Kultury					41 000,00 zł			41 000,00 zł
Partnerstwo dla książki - Instytut Książki	9 500,00 zł	12 360,00 zł						21 860,00 zł
Promocja czytelnictwa - Instytut Książki						37 500,00 zł		37 500,00 zł

Tabela 74. Wsparcie różnych dialektów z dotacji NIKiDW (jednostki podległej MRiRW) z podziałem na kategorie działań kulturowych (opracowanie tabeli na podstawie analizy dokumentacji z konkursów dotacyjnych: Hanna Makurat-Snuzik)

	2023	2024	2025	Suma końcowa
różne dialekty	2 500,00 zł			2 500,00 zł
MUZYKA I TANIEC	2 500,00 zł			2 500,00 zł
Lekcje z Twórcą Ludowym - Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi	2 500,00 zł			2 500,00 zł

V. STUDIA PRZYPADKU I DOBRE PRAKTYKI (Hanna Makurat-Snuzik)

9. Studia przypadku i dobre praktyki w zakresie wspierania języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce

W niniejszej części zostały przedstawione dobre praktyki w zakresie wspierania języków i odmian językowych używanych przez społeczności językowo-kulturowe zamieszkałe w Polsce, a także przykłady wybranych programów kierowanych do społeczności językowo-kulturowych w krajach Unii Europejskiej, których zaadaptowanie na gruncie polskim warto byłoby rozważyć.

Należy dodać, że wyróżniające się wydarzenia organizowane w Polsce zostały wybrane w toku prowadzonych w ramach projektu badań w oparciu o analizę porównawczą złożonych przez podmioty wniosków dotacyjnych. Szczególne wartościowe wydają się wydarzenia ukierunkowane na wspieranie żywej mowy i kształtowanie świadomości językowej wśród użytkowników. Na szczególną uwagę zasługują też przedsięwzięcia interdyscyplinarne, uwzględniające zróżnicowane formy wspierania języków. Należy też podkreślić wartość integracji międzynarodowej, międzykulturowej i międzypokoleniowej, która dokonuje się w kontekście działań mających na celu wspieranie i rozwój języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe.

Poniższe zestawienie obejmuje, w porządku chronologicznym, przykłady wydarzeń kulturalno-artystycznych, edukacyjnych oraz projektów naukowo-badawczych realizowanych przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce, ukierunkowane na utrzymanie i wspieranie dziedzictwa językowego.

Wydarzenia kulturalno-artystyczne:

1. **Literatura na Granicy / Środkowoeuropejski Kociołek** – to przedsięwzięcie międzynarodowe odbywające się w Cieszynie, które zachęca do dialogu międzyjęzykowego i międzykulturowego poprzez poznawanie literatury tworzonej w języku polskim, czeskim i słowackim oraz tłumaczonej w ramach tych języków. Program obejmuje autorskie prezentacje dzieł poetyckich i prozatorskich oraz reportaży, a także czytanie literatury dla dzieci. Oprócz zapoznania się z utworami tworzonymi w językach narodowych trzech Krajów Grupy Wyszehradzkiej oraz ich przekładami uczestnicy realizowanego wydarzenia czytelniczego, mają możliwość wzięcia udziału w debatach dotyczących literatury oraz w rozmowach z pisarzami i tłumaczami. Wydarzenie oprócz promowania czytelnictwa niesie ze sobą potencjał ożywienia życia literackiego na pograniczu polsko-czesko-słowackim, integracji międzykulturowej i wymiany doświadczeń. Należy ponadto wspomnieć, że *Literatura na Granicy* jest organizowana podczas Przeglądu Filmowego *Kino na Granicy*, dzięki czemu możliwe jest łączenie wydarzenia literackiego z kinematograficznym. Projekt był realizowany przez Stowarzyszenie Kultura na Granicy w ramach programu *Promocja Czytelnictwa* (Instytut Książki, 2022).
2. **Zobacz Mój Głos. Festiwal Poezji Miganej** jest wydarzeniem kulturalnym realizowanym przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, podczas którego osoby posługujące się polskim językiem migowym mają okazję spotkać się z literatami, opowiadającymi o swojej twórczości i warsztacie literackim, a także wziąć udział w prelekcji dotyczącej kultury osób Głuchych. Program festiwalu obejmuje prezentację spektaklu teatralnego, a także cykl różnorodnych warsztatów artystycznych takich jak: warsztaty poezji miganej, warsztaty teatralne, warsztaty cyfrowe, warsztaty kreatywnego myślenia. Osoby posługujące się polskim językiem migowym finalnie prezentują wspólnie przygotowaną etiudę. Festiwal mieści się w obszarze kultury wysokiej, która łączy inicjatywy z zakresu poezji i teatru, integruje kulturę Głuchych i słyszących, a zarazem kształci wśród słyszących wrażliwość na twórczość Głuchych. Budowanie więzi ułatwia obecny podczas wydarzenia tłumacz polskiego języka migowego, dzięki czemu osoby słyszące mają możliwość zapoznania się z PMJ i twórczością w nim wyrażaną. Projekt był realizowany w ramach programu *Kultura dostępna* (NCK, 2022).
3. **Góralski Festiwal Hej Zagórzanie** jest ogólnopolskim wydarzeniem, które popularyzuje kulturę folklorystyczną Górali Zagórzańskich, organizowanym przez Stowarzyszenie Dumni z Polski. Program wydarzenia jest bardzo bogaty i oprócz typowych dla różnych festiwali występów zespołów muzycznych uwzględnia zróżnicowane działania ukierunkowane na promocję rodzimej gwary takie, jak konkurs poezji góralskiej, konkurs gawędziarski, warsztaty tańca zagórzańskiego i zabawy muzyczne przy akompaniamencie muzyki wykonywanej przez zespół góralski. Festiwal uwzględnia wydarzenia adresowane do odbiorców dorosłych i dzieci. Mimo że odbywa się w Olszówce i dodatkowo w Warszawie, to jest adresowany do mieszkańców całej Polski, a dodatkowo transmitowany i nagrywany w celu udostępnienia w mediach społecznościowych. Festiwal prezentujący folklor Górali Zagórzańskich, podobnie jak wiele innych festiwali góralskich, nie tylko służy popularyzacji dziedzictwa kulturowego regionu, ale przede wszystkim stanowi

naturalny wyraz tożsamości kulturowej górali, zwiększa świadomość językową i uczy szacunku do tradycyjnych wartości. Projekt był realizowany w ramach programu *EtnoPolska* (NCK, 2023).

4. **Śmiergusty - wilamowska iskra. Festiwal kultury wilamowskiej** jest realizowany cyklicznie przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Wilamowicach i wiąże się z kultywowaniem obrzędu śmierguśnickiego. Wydarzenie łączy tradycyjną kulturę folklorystyczną z nowoczesną. Uwzględnia warsztaty języka wilamowskiego oraz interdyscyplinarne działania artystyczne obejmujące spektakl teatralny, korowód ulicami miasta, występy zespołów muzycznych, tańczenie „wilamowskiego chodzonego”, warsztaty kultury Wilamowic dla dzieci. Wilamowicki festiwal w 2024 r. miał szczególny wymiar, ponieważ w tym samym roku zostało otwarte Muzeum Kultury Wilamowskiej. Dodatkowo festiwal miał charakter międzynarodowy – został zrealizowany w partnerstwie z Powiatem Rhein-Erft z Niemiec; wzięła w nim udział szkoła baletowa Ballett- und Tanschule, która wraz z wilamowickimi teatrami dziecięcymi przygotowała spektakl na temat różnorodności kultur. Wydarzenie ma istotne znaczenie zarówno dla promocji różnorodności językowej, jak i dla budowania tożsamości i języka Wilamowiczów. Projekt był realizowany przez w ramach programu *Kultura ludowa i tradycyjna* (MKiDN, 2024).
5. **Łemkowska Watra w Ługach** jest międzynarodowym festiwalem organizowanym cyklicznie przez Stowarzyszenie Lemko Tower, podczas którego odbywają się koncerty zespołów artystycznych z Polski i z zagranicy. Wydarzenie gromadzi Łemków, którzy przyjeżdżają z różnych krajów, a także przedstawiciele innych mniejszości, np. Ukraińców, Białorusinów, Bojków oraz użytkowników polskich dialektów i gwar mieszanych pogranicznych. Oprócz tradycyjnych łemkowskich pieśni i tańców na scenie prezentowana jest łemkowska muzyka popularna, a także muzyka wykonywana w innych językach grup językowo-kulturowych zamieszkałych w Polsce oraz w polskich gwarach. Podczas festiwalu jest też możliwość zapoznania się z łemkowską literaturą i tradycyjnymi ludowymi zabawami. Organizowane są również spotkania z przedstawicielami łemkowskiej nauki i sztuki. Wydarzenie to sprzyja integracji międzykulturowej i międzypokoleniowej oraz ma duże znaczenie dla podtrzymania tożsamości etnicznej Łemków. Ma też wymiar edukacyjny – pozwala szerokiej publiczności zapoznać się z kulturą łemkowską. Projekt jest realizowany cyklicznie dzięki dotacji celowej MSWiA (MSWiA, 2025).

Wydarzenia edukacyjne:

1. **Międzynarodowe Seminarium Kultury i Języka Jidysz**, organizowane cyklicznie przez Fundację Shalom, jest przedsięwzięciem, które łączy trzytygodniowy intensywny kurs języka jidysz z zajęciami artystycznymi oraz popularyzowaniem wiedzy o kulturze, historii i sztuce żydowskiej. Zajęcia językowe są prowadzone przez profesjonalnych lektorów z wykorzystaniem podręczników i odbywają się na czterech poziomach w zależności od biegłości językowej uczestników seminarium. Oprócz uczestniczenia w kursie językowym, ćwiczenia kaligrafii, czytania manuskryptów uczestnicy mają możliwość poznawania języka jidysz w kontekście kulturowym, biorąc udział w warsztatach teatralnych, muzycznych i przekładowych, a także we wspólnych szabatowych kolacjach. Poznawanie języka w kontekście kulturowym i historycznym odbywa się także poprzez wizyty w muzeach, archiwach oraz przez eksplorację zasobów internetowych. W programie seminarium znajdują się też wykłady popularyzujące wiedzę o kulturze żydowskiej, prowadzone przez niektórych prelegentów w języku jidysz. Wartość projektu wynika nie tylko z jego interdyscyplinarności, ale też z międzynarodowego i międzypokoleniowego charakteru seminarium, co umożliwia uczestnikom tworzenie sieci kontaktów i otwarcie się na nowe perspektywy wykraczające poza zorganizowane w ramach kursu zajęcia. Projekt był realizowany w ramach programu *Edukacja*, priorytet: *Edukacja kulturalna* (NCK, 2016).
2. **Międzynarodowa Letnia Szkoła Muzyki Tradycyjnej** to cyklicznie organizowane przez Fundację „Muzyka Kresów” dwutygodniowe warsztaty tradycyjnego śpiewu, tańca, improwizacji muzycznej, powiązane z popularyzacją wiedzy z zakresu kultury muzycznej i etnografii, prowadzone przez muzyków i muzykologów z Polski, Ukrainy, Białorusi, Litwy i Serbii. Podczas zajęć uczestnicy szkoły letniej uczą się pieśni lirycznych i obrzędowych z różnych regionów Polski i Europy Środkowo-Wschodniej, zapoznając się zarazem z tradycyjnymi tańcami i instrumentami muzycznymi oraz obrzędami różnych kultur etnicznych. Program obejmuje też zajęcia teoretyczne – wykłady z zakresu etnomuzykologii i filmy etnograficzne. Wydarzenie uwzględnia ponadto integracyjne potańcówki, a także finałowe koncerty wykonywane przez uczestników. W ramach warsztatów młodzież szkolna i akademicka ma okazję nabywać umiejętności muzyczne, ucząc się różnych stylów muzyki tradycyjnej w relacji mistrz – uczeń od badaczy, znawców i profesjonalnych wykonawców utworów regionalnych. Międzynarodowa Letnia Szkoła Muzyki Tradycyjnej jest wydarzeniem, które wyraźnie wyróżnia się na tle innych przedsięwzięć edukacyjnych, ponieważ łączy aspekt edukacyjny z

badawczym. Uwrażliwia młodych ludzi na różnorodność muzyczną i językową oraz pomaga kształtować tożsamość regionalną, a zarazem staje się miejscem międzynarodowej wymiany. Projekt był realizowany w ramach programu *Dziedzictwo kulturowe*, priorytet: *Kultura ludowa i tradycyjna* (MKiDN, 2016).

3. **Po góralsku, po naszymu!** to 10-miesięczne warsztaty tradycyjnego śpiewu z regionu Żywiecczyny połączone z nauką gwary góralskiej, adresowane do uczniów Przedszkola im. Małych górali w Gliwicach, zorganizowane przez Gminną Bibliotekę w Gliwicach. Udział w warsztatach umożliwia dzieciom przedszkolnym zapoznanie się z lokalną gwarą i z dostępnymi w bibliotece tekstami napisanymi po góralsku takimi, jak słowniki i śpiewniki. Program warsztatów uwzględnia regularne spotkania (odbywające się dwa razy w tygodniu) oraz wykorzystanie muzyki do nauki, zwłaszcza humorystycznych piosenek oraz pastorałek żywieckich, połączonych z regionalnymi tańcami, tradycjami i obrzędami, co wpisuje się w metodykę nauki języka ukierunkowaną na najmłodszych uczących się. Dzieci mają możliwość uczenia się rodzimej gwary w kontekście kulturowym, poprzez udział w praktycznych warsztatach z elementami zabawy. Zwieńczeniem warsztatów jest przygotowany przez uczniów koncert, podczas którego dzieci mają okazję zaprezentować nabyte umiejętności zaproszonej publiczności, z udziałem rodziców i członków rodziny, co sprzyja międzypokoleniowym kontaktom z użyciem rodzimej gwary. Projekt ten ma wartość nie tylko edukacyjną, ale służy integracji międzypokoleniowej oraz kształtowaniu góralskiej tożsamości u dzieci w wieku przedszkolnym, które mogą w ten sposób budować przywiązanie do swojej małej ojczyzny. Projekt był realizowany w ramach programu *Kultura ludowa i tradycyjna* (MKiDN, 2019).
4. **Festiwal polskich Ormian 7 wieków razem** jest wydarzeniem edukacyjnym, które łączy żywe lekcje historii i grywalizację z warsztatami językowymi, podczas których uczniowie zapoznają się ze zwrotami grzecznościowymi, ciekawostkami o języku ormiańskim i alfabetem. Elementy mowy ormiańskiej zostają osadzone w kontekście historyczno-artystycznym. Podczas integracyjno-edukacyjnego pikniku rekonstruktorzy przedstawiają opowieści o wydarzeniach historycznych i prezentują dawne przedmioty, uczniowie oglądają też spektakl dotyczący historii Ormian. Wydarzenie uczy szacunku do dorobku kultury ormiańskiej i pozwala zapoznać się z podstawami języka Ormian. Ze względu na fakt, że język ormiański nie jest już w Polsce językiem żywym, umożliwienie uczniom zapoznania się ze zwrotami tego języka w kontekście historycznym pozwala nie tylko doświadczyć historii, lecz także poznać ją teoretycznie. W związku z tym, że w festiwalu bierze udział tłumacz PJM, staje się on wydarzeniem kształtującym postawę szacunku i tolerancji wobec innych kultur i języków. Projekt był realizowany przez Fundację Armenian Foundation w ramach programu *Kultura – Interwencje* (NCK, 2024).
5. **Wszandzie inaczy jedzo i wszandzie inaczy gadajo** – to przedsięwzięcie edukacyjne, mające na celu zapoznanie mieszkańców gminy Kęsowo z gwarą Borów Tucholskich, realizowane przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kęsowa. W programie organizowanego wydarzenia znajdują się spotkania edukacyjne z zakresu folkloru, obrzędów i zwyczajów Borów Tucholskich, warsztaty gwarowe dla mieszkańców gminy, a także zajęcia terenowe obejmujące przeprowadzenie wywiadów i zebranie słownictwa gwarowego. Rezultatem zadań wykonanych przez mieszkańców gminy jest opublikowanie słownika gwarowego. W przedsięwzięcie zaangażowani zostają zarówno uczniowie miejscowych szkół podstawowych w Kęsowie i Żalnie, jak i inni mieszkańcy gminy, co sprawia, że inicjatywa ma potencjał wzmacniania więzi międzypokoleniowych i integrowania lokalnej społeczności wokół tradycji i miejscowej gwary, a także wzmacniania tożsamości regionalnej i kształtowania postawy szacunku wobec tradycyjnego dziedzictwa kulturowego i językowego. Projekt jest realizowany w ramach programu *Folk(od)nowa* (NIKiDW, 2025).

Projekty naukowo-badawcze:

1. **Gwaroznawcy** – to przedsięwzięcie badawczo-naukowe, którego celem jest dokumentacja i popularyzacja wiedzy na temat jednej z gwar języka śląskiego, jaką jest gwara pszczyńska. Badacze – przeszkoleni w zakresie dialektologii, rewitalizacji języków i metodologii badań etnograficznych – w ramach projektu realizowali badania terenowe polegające na przeprowadzeniu i nagraniu wywiadów z przedstawicielami najstarszego pokolenia oraz na zebraniu informacji za pomocą kwestionariuszy. Rozmowy prowadzone były po śląsku i umożliwiły zgromadzenie kilkudziesięciu godzin nagrań, które stały się przedmiotem badań zaprezentowanych podczas konferencji językowej, na którą badacze zaprosili respondentów biorących udział w wywiadach. Nagrania tekstów gwarowych zostały udostępnione na stronie internetowej Muzeum Miejskiego w Bieruniu. Realizowany projekt ukierunkowany na ochronę i dokumentowanie żywej mowy śląskiej umożliwił integrację językoznawców z użytkownikami języka śląskiego, którzy nie tylko byli uczestnikami badania, ale zostali też

zaproszeni do wymiany doświadczeń i wspólnej otwartej dyskusji na tematy związane z językiem śląskim i jego gwarami. Projekt był realizowany w ramach programu *EtnoPolska* (NCK, 2023).

2. **Karaimskie serwisy internetowe i archiwa cyfrowe** – projekt badawczo-dokumentacyjny, realizowany przez Związek Karaimów Polskich. Karaimskie archiwum cyfrowe Jazyszlar jest dostępne na stronie <https://jazyszlar.karaimi.org/> i obejmuje karaimską bazę literacko-bibliograficzną, rękopisy i starodruki w polskich zbiorach prywatnych, kolekcje karaimskie w Bibliotece Wróblewskich LAN, a w szczególności: książki, czasopisma, rozdziały, artykuły, wywiady, fotografie, pieśni, poezje, biogramy. Związek Karaimów Polskich prowadzi również następujące serwisy i inicjatywy: Wydawnictwo Bitik, Almanach Karaimski, Awazymyz, Legendy Karaimskie, Karaimi.org (oficjalna strona Związku Karaimów Polskich), Dostłar, Fundację Karaimskie Dziedzictwo. Cyfrowa dokumentacja dziedzictwa językowego i kulturowego jest szczególnie wartościowa w przypadku języków zagrożonych, wśród których znajduje się karaimski w Polsce. Projekt jest realizowany dzięki dotacji celowej MSWiA (MSWiA, 2025).

10. **Dobre praktyki w zakresie programów dotacyjnych skierowanych do społeczności językowo-kulturowych w krajach Unii Europejskiej oraz propozycje ich adaptacji na grunt polski**

Oprócz przedstawionych powyżej przedsięwzięć realizowanych w Polsce warto zwrócić uwagę na rozwiązania funkcjonujące w różnych krajach Unii Europejskiej mające na celu wspieranie społeczności językowo-kulturowych w zakresie ochrony, wzmacniania i popularyzacji ich języków. Poniżej w formie przykładów dobrych praktyk zostają zaprezentowane wybrane programy społeczne i finansowe adresowane do społeczności językowo-kulturowych, funkcjonujących w różnych krajach Unii Europejskiej. Warto byłoby rozważyć zaadaptowanie tych programów na gruncie polskim.

1. **Voluntariat per la llengua (VxL)** jest programem promowanym przez Departament Polityki Językowej Generalitatu Katalonii i zarządzanym na szczeblu regionalnym przez Konsorcjum ds. Normalizacji Języka (Consortori per a la Normalització Lingüística). Zasady programu opierają się na tworzeniu par językowych w celu prowadzenia konwersacji w języku katalońskim. Wolontariusz językowy, biegle posługujący się językiem katalońskim, zobowiązuje się prowadzić spotkania z formie swobodnych konwersacji z uczniem, który ma podstawową znajomość języka katalońskiego i chce osiągnąć biegłość w używaniu języka. Konwersacje w wymiarze jednej godziny w tygodniu przez co najmniej 10 tygodni są prowadzone w uzgodnionym miejscu lub w formie wideorozmów zgodnie z ustalonym harmonogramem. Kwestiami organizacyjnymi zajmują się koordynatorzy, którzy zarządzają rekrutacją, tworzą pary językowe, biorąc pod uwagę dyspozycyjność czasową i zainteresowania uczestników, a także zapewniają wsparcie i monitorują program. Udział w programie VxL wiąże się z otrzymaniem przez uczestników karnetu, który umożliwia uzyskanie zniżek w licznych (264 na dzień 15 grudnia 2025 r.) instytucjach kultury i punktach usługowych na terytorium całej Katalonii³²¹. Zasady programu zostały opisane na stronie: <https://www.vxl.cat/>³²². Program ten warto byłoby zaadaptować na gruncie polskim i umożliwić tworzenie par językowych w ramach wszystkich opisanych w niniejszym raporcie języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe. W celu ułatwienia komunikacji dobrze byłoby, aby koordynatorzy byli przedstawicielami społeczności posługującymi się rodzimymi językami. Aby program działał skutecznie, wymagane byłoby nawiązanie współpracy z instytucjami w celu zapewnienia zniżek.
2. **Fonds de soutien à l'expression radiophonique locale (FSER)** został utworzony w 1982 r., jest koordynowany przez Ministerstwo Kultury i realizowany w oparciu o dekret nr 2006-1067 z dnia 25 sierpnia 2006 r. wydany w celu wykonania art. 80 ustawy nr 86-1067 z dnia 30 września 1986 r. o wolności komunikacji (który zastępuje dekret nr 97-1263 z dnia 29 grudnia 1997 r.)³²³ Francuskie lokalne stacje radiowe prowadzone przez stowarzyszenia, które realizują misję społeczną w zakresie komunikacji na poziomie lokalnym, otrzymują dotację, która wspiera je w spełnianiu misji. Fundusz wsparcia lokalnych stacji radiowych ma sprzyjać wymianie między różnymi grupami społecznymi i kulturowymi, przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu, wspierać rozwój lokalny i umożliwiać wyrażanie opinii przez różne nurty społeczno-kulturowe. Warunkiem uzyskania dotacji przez stowarzyszenia jest realizacja społecznej misji komunikowania na poziomie lokalnym i osiąganie przychodów komercyjnych na poziomie niższym niż 20% całkowitego obrotu. Z pomocy FSER korzysta około 700 stacji radiowych, dzięki czemu możliwa jest szeroka i zróżnicowana oferta radiowa na całym terytorium Francji. Zasady programu zostały opisane na stronie: <https://www.culture.gouv.fr/catalogue-des-demarches-et-subventions/subvention/fonds-de-soutien-a-l-expression-radiophonique-locale-fser>³²⁴. W Polsce program ten warto wdrożyć zarówno w odniesieniu do stacji radiowych prowadzonych przez opisane w niniejszym raporcie społeczności językowo-kulturowe, jak i warto rozważyć jego zaaplikowanie w odniesieniu do stacji telewizyjnych. Zaadaptowanie programu na gruncie polskim przyczyni się do wzmocnienia

różnorodności językowej, budowania więzi społecznych, a przede wszystkim realizacji prawa do wolności komunikacji.

3. **Sichtberens Fryske Taal** to program mający na celu zwiększenie obecności języka fryzyjskiego w przestrzeni publicznej. W zależności od typu przedsięwzięcia, dotacja może zostać przyznana jednostce administracji publicznej mającej siedzibę w prowincji Fryzja lub osobie prawnej z siedzibą w tej prowincji. Dotację można otrzymać na: działania wynikające z Planu polityki języka fryzyjskiego³²⁵, zatrudnienie koordynatora ds. wielojęzyczności w gminie położonej na obszarze Fryzji, umieszczanie lub publikowanie tekstów w języku fryzyjskim w przestrzeni publicznej (również w przestrzeni cyfrowej). Zasady programu zostały opisane na stronie: <https://www.fryslan.fr/zichtbaarheid-friese-taal>³²⁶. Warto rozważyć zaadaptowanie programu widoczności języka w odniesieniu do języków używanych przez przedstawione w niniejszym raporcie społeczności językowo-kulturowe i przyznanie dotacji zarówno na działalność koordynatorów ds. wielojęzyczności, jak na zwiększenie obecności języków używanych przez zaprezentowane w niniejszym raporcie społeczności językowo-kulturowe w przestrzeni publicznej, na przykład w komunikacji miejskiej, w instytucjach publicznych, w teatrach, kinach, parkach, a także w materiałach promocyjnych. Program może przyczynić się do zwiększenia widoczności języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce, do budowania postaw tolerancji i szacunku, a zarazem może zwiększać atrakcyjność turystyczną regionów.
4. **Euskera en sector privado** jest programem realizowanym przez Departament Polityki Językowej mającym na celu promowanie obecności i używania języka baskijskiego w miejscach pracy sektora prywatnego na obszarze Kraju Basków. Aby otrzymać dofinansowanie, w pierwszej kolejności firma musi opracować i przedstawić projekt uwzględniający potrzeby w zakresie wsparcia i plan wdrażania języka baskijskiego w firmie. Dotacja jest przyznawana na wdrożenie planu, który może obejmować tłumaczenie dokumentacji, szkolenia językowe dla pracowników, tworzenie strony internetowej w języku baskijskim, zatrudnienie koordynatora odpowiedzialnego za wdrożenie planu zwiększenia użycia języka baskijskiego w firmie. Zasady programu zostały opisane na stronie: https://www.euskadi.eus/ayuda_subvencion/2025/euskera-en-sector-privado-actividades-sin-plan-2025-2026-lanhitz/web01-tramite/es/³²⁷. Warto rozważyć stworzenie w Polsce programu promowania obecności języków używanych przez przedstawione w niniejszym raporcie społeczności językowo-kulturowe. Zaadaptowanie programu dotacyjnego kierowanego wyłącznie do firm prywatnych mogłoby przyczynić się do naturalnego rozszerzenia sfer użycia języków społeczności językowo-kulturowych zamieszkałych w Polsce. Opisane w niniejszym raporcie języki mogłyby zyskać wartość rynkową, zwiększyłoby się zapotrzebowanie na tłumaczy i konsultantów językowych. Przeniesienie użycia języków poza sferę rodziny i edukacji w sektor biznesowy mogłoby przełamywać stereotyp, że język rodzimy służy jedynie do kontaktów domowych i ma wartość symboliczną. Wdrożenie programu mogłoby realnie przyczynić się do zwiększenia zakresu poliwalencji i prestiżu przedstawionych w niniejszym raporcie języków.
5. **Hallå! Språkprojekt** to program grantowy na realizację większych projektów językowych, stworzony przez fundację *Svenska Kulturfonden* wspierającą kulturę i język szwedzki w Finlandii. Program nie ogranicza się do wspierania organizacji szwedzkich, ale jest adresowany do podmiotów, które promują dwujęzyczność wśród osób posługujących się różnymi językami. Celem jest wspieranie innowacyjnych projektów w zakresie sztuki, kultury, edukacji i aktywności obywatelskiej, które powinny być ukierunkowane na wymianę wiedzy między organizacjami, dialog i budowanie więzi, a także powiązane ze zwiększaniem kompetencji językowych, opracowywaniem w przestrzeni cyfrowej narzędzi i nowatorskich metod służących nauce języków, promowaniem wielojęzyczności, atmosfery zrozumienia między grupami posługującymi się różnymi językami. Zasady programu zostały opisane na stronie: <https://www.kulturfonden.fi/alla-stipendier-bidrag/?omgong=94>³²⁸. Adaptacja opisanego przedsięwzięcia na gruncie polskim mogłaby polegać na umożliwieniu każdej społeczności językowo-kulturowej zamieszkałej w Polsce realizowania większych projektów językowych, powiązanych z wykorzystaniem własnego innowacyjnego podejścia oraz tworzeniem archiwów cyfrowych, dokumentowaniem żywej mowy i tekstów pisanych w danym języku. Dobrze byłoby, by wsparcie w realizacji dużych projektów było powiązane ze stworzeniem ośrodków naukowo-badawczych na uniwersytetach dedykowanych każdemu językowi używanemu przez społeczności językowo-kulturowe opisane w niniejszym raporcie.

PODSUMOWANIE

Podjęcie badań przedstawionych w niniejszym raporcie wynikało z potrzeby rozpoznania sytuacji języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce, zrozumienia potrzeb wsparcia oraz wypracowania rozwiązań, które mogłyby służyć ochronie, wspieraniu i rozwojowi tych języków. Praktyczny cel niniejszego opracowania jest ugruntowany w fundamentalnym założeniu, że każdy język powinien podlegać ochronie, ponieważ jego użycie umożliwia wyrażanie tożsamości. Skoro język jest wartością autoteliczną, konieczne wydaje się wzięcie moralnej odpowiedzialności za wspieranie różnorodności językowej.

Choć wkład lingwistów dokumentujących działania językowe może w jakimś zakresie przedłużyć żywotność języków, to etyczny obowiązek zapewnienia ochrony i wsparcia rozwoju języków zagrożonych spoczywa w dużej mierze na instytucjach państwowych, które mają moc wdrożenia mechanizmów prawnych i finansowych, ukierunkowanych na wspieranie języków w różnych kontekstach ich używania. W Polsce obowiązek ten wynika z konieczności realizowania standardów określonych w Europejskiej Karcie Języków Regionalnych lub Mniejszościowych z dnia 5 listopada 1992 r.³²⁹, na mocy której język jako element kultury niematerialnej podlega ochronie. Ponadto w polskim systemie prawnym realizowana jest ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z 6 stycznia 2005 r.³³⁰ Trzeba jednak zaznaczyć, że nie wszystkie języki używane przez społeczności językowo-kulturowe w Polsce zostały ujęte w ustawie, co sprawia, że nie mają zagwarantowanego wsparcia. Dodatkowo brakuje systemowych rozwiązań i programów dotacyjnych, które służyłyby ochronie dialektów i gwar, choć zapisy dotyczące zapewnienia ochrony języka polskiego w jego różnorodności znajdują się w ustawie o języku polskim z dnia 7 października 1999 r.³³¹

W rezultacie system wsparcia działań na rzecz języków jest rozproszony – podmioty starają się o pozyskanie środków na realizację działań służących wspieraniu swoich rodzimych języków z różnych źródeł finansowania. Niektóre podmioty realizujące działania ukierunkowane na ochronę rodzimych języków korzystają z różnorodnych możliwości wnioskowania o dotacje, inne nie odnajdują się w rozproszonym systemie wspierania języków, co ma negatywne konsekwencje dla ochrony i rozwoju ich języków. W efekcie różnorodność językowa w Polsce nie jest chroniona w sposób równy i sprawiedliwy.

Niniejszy raport został oparty na analizie obszernego materiału empirycznego. Przebadanych zostało 118639 zgłoszeń podmiotów wnioskujących o wsparcie w programach dotacyjnych. Analizę przeprowadzono w oparciu o dokumentację konkursową z dotacji publicznych, a w szczególności analizę treści wniosków dotacyjnych składanych przez podmioty zajmujące się ochroną własnych języków na przedsięwzięcia o charakterze kulturowym z rządowych programów dotacyjnych ogłaszanych przez MKiDN, MSWiA, MRiRW i jednostki im podległe w latach 2015-2025.

Wyniki analiz wskazują, że MSWiA przejmuje odpowiedzialność za wspieranie ochrony języków ujętych w ustawie z 6 stycznia 2005 r., czyli języków mniejszości narodowych, mniejszości etnicznych i języka kaszubskiego. Językom tym zapewnia się względnie stabilne finansowanie instytucjonalne (dotacja podmiotowa), a także dofinansowuje się działania ukierunkowane na utrzymanie mediów oraz inne działania o charakterze kulturowym i integracyjnym, które często mogą być powiązane z wykorzystywaniem rodzimego języka.

Analiza sytuacji poszczególnych języków, dokonana w oparciu o zgromadzone dane, pokazuje również, że niektóre ze społeczności używające języków ujętych w ustawie są dodatkowo bardzo aktywne w pozyskiwaniu środków z innych źródeł, na przykład Kaszubi. Z kolei język wilamowski czy śląski, a także polskie dialekty muszą konkurować w programach dotacyjnych, które są ukierunkowane na wspieranie działalności kulturowej, zwłaszcza z programów MKiDN i jednostek podległych. Wsparcie dla języków nieujętych w ustawie, w szczególności dla polskich dialektów jest oferowane również przez NIKiDW (jednostkę podległą MRiRW).

Wsparcie języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe ze środków MKiDN wydaje się relatywnie wysokie. Szczegółowa analiza treści wniosków złożonych w ramach programów dotacyjnych oferowanych przez MKiDN i jednostki podległe pokazuje jednak, że w wielu przykładach wniosków ukierunkowanych na realizację wydarzeń kulturowych można odnaleźć minimalne wykorzystanie języka używanego przez społeczność językowo-kulturową. Język jako zjawisko kulturowe zostaje symbolicznie wsparty. Zgodnie z przyjętą w niniejszym raporcie metodologią tego typu aktywności zostały zaliczone do działań na rzecz ochrony języka. Trzeba natomiast pamiętać, że rzeczywiste wsparcie i ochrona języków dokonuje się poprzez wdrażanie rozwiązań strategicznych, realizowanych w sposób planowany i podlegających systematycznemu monitorowaniu. Opracowanie systemu rozwiązań strategicznych służących ochronie, wspieraniu i rozwojowi języków jest jedną z najważniejszych rekomendacji zawartych w dokumencie dołączonym do niniejszego raportu pt. *Rekomendacje dla Instytutu Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wyników badań zawartych w raporcie pt. Różnorodność językowa w Rzeczypospolitej Polskiej. Raport badawczy z dnia 15 grudnia 2015 r.*

SUMMARY

The research report analyses linguistic diversity in the Republic of Poland. It focuses on the legal and institutional frameworks that support the use of languages by linguistic and cultural communities. The study presents a quantitative and qualitative analysis of funding applications awarded by ministries between 2015 and 2025, highlighting financial support for minority languages and dialects in Poland. The report also includes a section on case studies and best practices from various regions of Poland and other European Union countries, proposing their adaptation to the Polish context. According to the findings, substantial financial support for a language has not always resulted in its practical preservation and promotion. Current state financing mechanisms are often oriented toward symbolic support rather than revitalisation through long-term strategies for language maintenance and development.

Keywords: linguistic diversity, language policy, language maintenance, language minority

¹ Charles Taylor. 1994. *The Politics of Recognition*. W: Amy Gutmann (red.). 1994. *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, Princeton University Press, Princeton, 25-73.

² Jadwiga Puzynina. 2017. Kultura języka a etyka słowa. *Poradnik Językowy*, 2 (741), 35.

³ Daniel Everett. 2018. *Język. Narzędzie kultury*, tłum. Zofia Wąchocka, Paweł Paszkowski, Copernicus Center Press, Kraków, 308-317.

⁴ Jerzy Smolicz. 1999. *Współkultury Australii*, Oficyna Naukowa, Warszawa, 144-150.

⁵ Hannah Arendt. 1998. *The Human Condition*. Introduction by Margaret Canovan, The University of Chicago Press, Chicago & London, 175-178.

⁶ Hannah Arendt. 1998. *The Human Condition*. Introduction by Margaret Canovan, The University of Chicago Press, Chicago & London, 22-49.

⁷ Tove Skutnabb-Kangas. 2002. *Why Should Linguistic Diversity be Maintained and Supported in Europe? Some Arguments. Guide for the Development of Language Education Policies in Europe: From Linguistic Diversity to Plurilingual Education. Reference Study*, Council of Europe, Strasbourg, 7-8.

⁸ Tove Skutnabb-Kangas. 2002. *Why Should Linguistic Diversity be Maintained and Supported in Europe? Some Arguments. Guide for the Development of Language Education Policies in Europe: From Linguistic Diversity to Plurilingual Education. Reference Study*, Council of Europe, Strasbourg, 13-15.

⁹ Edward Sapir. 2010. *Język. Wprowadzenie do badań nad mową*, tłum. Magdalena Buchta, Universitas, Kraków, 16.

¹⁰ Edward Sapir. 1978. *Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje*, tłum. Barbara Stanosz, Roman Zimand, wstęp Anna Wierzbicka, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, 177.

¹¹ Zoltán Kövecses. 2011. *Język, umysł, kultura. Praktyczne wprowadzenie*, tłum. Anna Kawalcz-Pawlik, Magdalena Buchta, Universitas, Kraków, 475-476.

¹² Termin *język* jest używany w niniejszym raporcie zarówno w odniesieniu do języków, których ochrona wynika z przepisów ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, jak i w odniesieniu do języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe, a nieujętych w ustawie z dnia 6 stycznia 2005, w szczególności w odniesieniu do polskiego języka migowego i innych języków używanych przez społeczności językowo-kulturowe starające się o włączenie do ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r., a także w odniesieniu do dialektów i gwar.

¹³ Termin *społeczności językowo-kulturowe* jest używany jest w niniejszym raporcie zarówno w odniesieniu do społeczności używających języków, których ochrona wynika z przepisów ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, jak i w odniesieniu do społeczności językowo-kulturowych nieujętych w ustawie z dnia 6 stycznia 2005, w szczególności społeczności posługującej się polskim językiem migowym oraz innych społeczności starających się o włączenie do ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r., a także społeczności posługujących się dialektami i gwarami.

¹⁴ Helena Krasowska. 2020. *Języki mniejszości. Status, prestiż, dwujęzyczność, wielojęzyczność*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 57.

¹⁵ <https://bip.irjr.pl/irj/zamowienia-publiczne/zapytania-ofertowe-2025/16498>, zapytanie-ofertowe-na-przygotowanie-opisu-socjograficznego-dotyczacego-obecnosci.html.

¹⁶ Wstępna selekcja wniosków została dokonana przez Hannę Makurat-Snuzik, Xymenę Bukowską i Annę Muś.

¹⁷ W niniejszej pracy przyjęto, że wszystkie przyznawane przez MSWiA dotacje podmiotowe pośrednio służą ochronie i zachowaniu języków używanych przez mniejszości ujęte w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r., tym samym środki finansowe przyznawane w ramach dotacji podmiotowych nie podlegały dodatkowej analizie. Byłaby ona też technicznie niemożliwa.

¹⁸ Wnioski z *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce* nie zostały przekazane do analizy zespołowi badawczemu. W związku z tym w badaniu uwzględniono wszystkie wnioski, które potencjalnie mogły dotyczyć wspierania języka romskiego wyselekcjonowane w pierwszym etapie (na podstawie analizy tytułów wniosków).

¹⁹ Niektóre z wymienionych programów początkowo były realizowane przez MKiDN, a w kolejnych latach przez jednostki podległe MKiDN.

²⁰ Zespół badawczy otrzymał wszystkie wyselekcjonowane wnioski z MKiDN oraz z jednostek podległych MKiDN. MSWiA dostarczyło wnioski z lat 2022-2025, natomiast ze względu na brak technicznej możliwości nie przekazało wniosków z lat wcześniejszych (były składane w formie papierowej i są już częściowo zarchiwizowane). NIKiDW nie udostępnił wniosków z programu *Potańcówki wiejskie* ze względu na utrudniony obecnie dostęp do danych z programów aplikacyjnych, przy użyciu których wnioski były składane.

²¹ Aplikacja z użyciem oprogramowania Python do analizy dużych zbiorów dokumentów w formie tekstowej i skanowanej, umożliwiająca wykorzystanie lokalnych dużych modeli językowych, została zaprogramowana na potrzeby projektu przez Bartosza Muczyńskiego z uwzględnieniem instrukcji merytorycznych uwzględniających wiedzę językoznawczą przygotowanych uprzednio przez Hannę Makurat-Snuzik.

²² Hanna Makurat-Snuzik. 2025. *Klasyfikator dialektów i mikrojęzyków w Polsce*, <https://chatgpt.com/g/g-6919981b60d88191bc8d066ba6db0a28-klasyfikator-dialektow-i-mikrojezykow-w-polsce>.

- ²³ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284 z późn. zm.
- ²⁴ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167.
- ²⁵ Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 19 grudnia 1966 r. Dz.U. 1977 nr 38 poz. 169.
- ²⁶ *Leonid Raihman v. Latvia* wniosek 1621/2007. Opinia Komitetu Praw Człowieka z 30 listopada 2010. CCPR/C/100/D/1621/2007, 8.3.
- ²⁷ CESCR. 2009. General Comment No. 20. Non-discrimination in economic, social and cultural rights (art. 2, para. 2, of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights). E/C.12/GC/20, para. 21.
- ²⁸ Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana). Dz. Urz. UE C 202 z 7.6.2016, s. 1–388.
- ²⁹ Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana). Dz. Urz. UE C 202 z 7.6.2016, s. 1–388.
- ³⁰ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, Dz. Urz. UE L 180 z 19.7.2000.
- ³¹ EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion, and Participation. COM(2020) 620.
- ³² Unia równości: Unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025. COM(2020) 565.
- ³³ Communication from the Commission on the European Citizens' Initiative 'Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe'. C(2021) 171.
- ³⁴ Alison Dunes Renteln. 2011. *Ethnicity*. W: *Max Planck Encyclopedias of Public International Law*. Edycja online: Oxford University Press, para. 16.
- ³⁵ Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych z dnia 1 lutego 1995 r. Dz.U. 2002 nr 22 poz. 209.
- ³⁶ Reservations and Declarations for Treaty No.157 - Framework Convention for the Protection of National Minorities (ETS No. 157). Oficjalna strona internetowa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/cets-number/-/abridged-title-known?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>.
- ³⁷ Rada Europy. 1995. Explanatory Report to the Framework Convention for the Protection of National Minorities. ETS 157, para. 45-46.
- ³⁸ Rada Europy. Country-specific monitoring, <https://www.coe.int/en/web/minorities/poland>.
- ³⁹ Reservations and Declarations for Treaty No.148 - European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148), <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=148&codeNature=0>.
- ⁴⁰ Europejska Karta języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. Dz.U. 2009 nr 137 poz. 1121.
- ⁴¹ Rada Europy. Reports and Recommendations, [https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:\[15\]}](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:[15]}).
- ⁴² COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG(2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>.
- ⁴³ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim. Dz.U. 2024 poz. 1556 z późn. zm.
- ⁴⁴ Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej. Dz. U. 2025 poz. 1275.
- ⁴⁵ Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dz. U. z 2021 r. poz. 2090 z późn. zm.
- ⁴⁶ Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym. Dz. U. 2017 poz. 823 z późn. zm.
- ⁴⁷ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Dz. U. 2022 poz. 1722 z późn. zm.
- ⁴⁸ Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 190/2020 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. RM-111-195-20. Program został przyjęty na podstawie art. 136 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz art. 18 ust. 2 pkt 10 u.m.n.e., 12 oraz 52-53.
- ⁴⁹ MSWiA. *Regulamin naboru ofert*, <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/regulamin-naboru-ofert-na-realizacje-w-2025-r-zadan-majacych-na-celu-ochrone-zachowanie-i-rozwoj-tozsamosci-kulturowej-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-lub-zachowanie-i-rozwoj-jezyka-regionalnego-o-ktorych-mowa-w-art-18-ust-2-pkt-1-3-9-ustawy-z-dnia-6-stycznia-2005-r-o-mniejszosciach-narodowych-i-etnicznych-oraz-o-jezyku-regionalnym2>.
- ⁵⁰ NCK. *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/o-programie>.
- ⁵¹ Instytut Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej. *Programy Instytutu*, <https://irjr.pl/programy-instytutu/>.
- ⁵² NIKiDW. *Kolekcjoner słów gwarowych*, <https://nikidw.edu.pl/narodowy-instytut-kultury-i-dziedzictwa-wsi-oglasza-konkurs-na-amatorski-slownik-gwarowy-kolekcjoner-slow-gwarowych/>.
- ⁵³ Instytut Książki. *Programy MKiDN*, <https://instytutksiazki.pl/dotacje,3,programy-ministerstwa-kultury-i-dziedzictwa-narodowego,1.html>.
- ⁵⁴ MKiDN. *Programy MKiDN*, <https://bip.mkidn.gov.pl/pages/programy-mkidn.php>.
- ⁵⁵ NID. *Niematerialne – przekaż dalej*, <https://nid.pl/dotacje/niematerialne-przekaz-dalej/>.
- ⁵⁶ NCK. *Etnopolska*, <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/etnopolska>.
- ⁵⁷ NIKiDW. *Stypendia*, <https://nikidw.edu.pl/stypendia/>.
- ⁵⁸ NIKiDW. *Programy grantowe*, <https://nikidw.edu.pl/konkursy-grantowe/>.
- ⁵⁹ MKiDN. *Programy MKiDN*, <https://bip.mkidn.gov.pl/pages/programy-mkidn.php>.
- ⁶⁰ MKiD. *Programy MKiD*, <https://bip.mkidn.gov.pl/pages/programy-mkidn.php>.
- ⁶¹ MFiPR. Serwis programów Europejskiej Współpracy Transgranicznej oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/programy-interreg-2021-2027-podstawowe-informacje/>.
- ⁶² Sekretariat Interreg Brandenburgia-Polska. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Brandenburgia-Polska: <https://interreg-brandenburg-polska.eu/pl/program/punkty-ciezkosci/priorytet-3/>.
- ⁶³ Sekretariat Interreg Polska-Saksonia. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Polska-Saksonia: <https://plsn.eu/>.
- ⁶⁴ Sekretariat Interreg Czechy-Polska. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Czechy-Polska: <https://www.cz-pl.eu/>.
- ⁶⁵ Sekretariat Interreg Polska-Słowacja. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Polska-Słowacja: <https://plsk.eu/o-programie/glowne-zalozenia-programu/>.

- ⁶⁶ Sekretariat Interreg Litwa-Polska. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Litwa-Polska: <https://lietuva-polska.eu/pl/program/>.
- ⁶⁷ EU. 2025. *European Commission Official Website*: https://culture.ec.europa.eu/policies/eu-competences-in-the-field-of-culture?pk_source=website&pk_medium=link&pk_campaign=hp&pk_content=hp-highlights-policies.
- ⁶⁸ FUEN. 2025. *Press Release on the European Court of Justice's final decision on the Minority SafePack Initiative*, <https://fuen.org/en/article/Press-Release-On-the-European-Court-of-Justices-final-decision-on-the-Minority-SafePack-Initiative>.
- ⁶⁹ MKiDN. Program „Kultura” fundusze norweskie i EOG, <https://eogkultura.mkidn.gov.pl/pages/pl/o-programie/program-kultura.php>.
- ⁷⁰ Muzeum Kultury Wilamowskiej. Projekt „Utworzenie Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach – Budowa budynku Muzeum Kultury Wilamowskiej” w ramach Programu Kultura EOG Norweskiego Mechanizmu Finansowego, <https://muzeum.wilamowice.pl/strona/1792-projekt-kultura-eog>.
- ⁷¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dz. U. 2025 poz. 1153.
- ⁷² Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Dz. U. 2024 poz. 107 z późn. zm.
- ⁷³ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie wojewódzkim. Dz. U. 2025 poz. 581.
- ⁷⁴ Janusz Sługocki. 2020. Podstawy prawne kulturotwórczej roli samorządu terytorialnego. Perspektywa 30 lat doświadczeń. *Samorząd Terytorialny*, 4, 64-71.
- ⁷⁵ Ryszard Kowalczyk. 2015. Kulturowa funkcja samorządu terytorialnego a rozwój czasopiśmiennictwa regionalistycznego w Polsce. *Przegląd Politologiczny*, 2, 131-146.
- ⁷⁶ *Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do roku 2030*, https://umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD_2030.pdf; *Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2030*, <https://kujawsko-pomorskie.pl/planowanie-strategiczne-i-przestrzenne/planowanie-strategiczne/strategia-2030/>; *Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2030*, <https://strategia.lubelskie.pl/srwl/2030/srwl.2030.pdf>; *Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2030*, https://bip.lubuskie.pl/system/obj/50182_SRWL_2030.pdf; *Strategia rozwoju województwa łódzkiego do roku 2030*, <https://strategia.lodzkie.pl/strategia-rozwoju-wl-2030/>; *Strategia rozwoju województwa małopolskiego do roku 2030. Część 2*, https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Rozwoj%20Regionalny/Strategia%20Ma%C5%82opolska%202030/2020-12-17_Zalacznik_Strategia_SWM_2030.pdf; *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030*, <https://bip.mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/strategia-rozwoju-wojewodztwa-mazowieckiego-2030-innowacyjne-mazowsze.html>; *Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2030*, <https://www.opolskie.pl/region/rozwoj-regionalny/strategia-rozwoju-wojewodztwa-opolskiego-opolskie-2030/>; *Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do roku 2030*, https://www.podkarpackie.pl/images/pliki/RR/2022/Strategia_rozwoju_wojew%C3%B3dztwa_-_Podkarpackie_2030_-_Sejmik_WP_28.09.2020_r.pdf; *Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2030*, https://strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia_rozwoju_wojewodztwa_podlaskiego_2030/; *Strategia rozwoju województwa pomorskiego do roku 2030*, https://strategia2030.pomorskie.eu/2021/04/12/strategia-rozwoju-wojewodztwa-pomorskiego-2030/?doing_wp_cron=1758725131.5791409015655517578125; *Strategia rozwoju województwa śląskiego do roku 2030*, https://bip.slaskie.pl/wojewodztwo/programy_plany_i_strategie_wojewodztwa/strategia_rozwoju/strategia-rozwoju-wojewodztwa.html; *Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2030*, <https://cwd.info.pl/wp-content/uploads/2022/10/Strategia-Rozwoju-Wojewodztwa-Swietokrzyskiego.pdf>; *Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030*, <https://strategia.warmia.mazury.pl/sejmik-przyjal-strategie-spoleczno-gospodarcza-do-2030-roku/>; *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030*, https://bip.umww.pl/292---k_91---k_207---strategia-rozwoju-wojewodztwa-wielkopolskiego-do-2030; *Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2030*, https://eregion.wzp.pl/sites/default/files/srwz_2030.pdf.
- ⁷⁷ <https://e-niva.org/>.
- ⁷⁸ <https://pl.belsat.eu/>.
- ⁷⁹ <https://racyja.com/by/>.
- ⁸⁰ Język białoruski jest językiem urzędowym w Białorusi (obok języka rosyjskiego) i funkcjonuje w standardzie po reformie 1933 roku (narkamauka) i kolejnych reformach w latach 1934, 1956 i 2008. W Polsce w tym standardzie od 1956 r. wydawany jest w Białymstoku tygodnik mniejszości białoruskiej „Niwa” i nadaje telewizja Bielsat.
- ⁸¹ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ⁸² Jacek Łuczak. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, 97-98.
- ⁸³ <https://uwb.edu.pl/aktualnosci/etnofilologia-bialoruska-nowy-kierunek-w-ofercie-wydzialu-filologicznego-universytetu-w-bialymstoku-7558.html>; <https://rekrutacja.amu.edu.pl/kierunki-studiow/filologia-wschodnioslowianska-specjalnosc-filologia-bialoruska,492>; <https://informatorects.uw.edu.pl/pl/programmes-all/FLBIALA-PRK/S2-PRK-FLBIALA/>.
- ⁸⁴ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ⁸⁵ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ⁸⁶ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ⁸⁷ MSWiA. *Urzędowy Rejestr Gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA, <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/urzedowy-rejestr-gmin-w-ktorych-jest-uzywany-jezyk-pomocniczy2>.

- ⁸⁸ MSWiA. *Rejestr gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA, <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.
- ⁸⁹ Milena Hebal-Jeziarska. 2024. Obecna česřtina – sporna nieliteracka odmiana języka czeskiego. *Zeszyty Łużyckie*, 60, 71.
- ⁹⁰ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynalencosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ⁹¹ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ⁹² GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ⁹³ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ⁹⁴ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 32-33.
- ⁹⁵ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynalencosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ⁹⁶ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ⁹⁷ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ⁹⁸ GUS. 2023. Przynależność narodowo-etniczna, język używany w domu, przynależność do wyznania religijnego - wyniki ostateczne Narodowego Spisu Powszechnego 2021. Tabl. 3. Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu w 2021 roku, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynalencosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ⁹⁹ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹⁰⁰ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 52.
- ¹⁰¹ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 53.
- ¹⁰² Jacek Łuczak. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, 60.
- ¹⁰³ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹⁰⁴ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹⁰⁵ Jacek Łuczak. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, 60.
- ¹⁰⁶ MSWiA. *Urzędowy Rejestr Gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/urzedowy-rejestr-gmin-w-ktorych-jest-uzwany-jezyk-pomocniczy2>.
- ¹⁰⁷ MSWiA. *Rejestr gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.
- ¹⁰⁸ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹⁰⁹ Andrzej Pisowicz. 2001. *Gramatyka ormiańska*, Księgarnia akademicka, Kraków.
- ¹¹⁰ Stanisław Stachowski. 2010. Polonizacja języka ormiańsko-kipczackiego. *LingVaria*, 2, 213-255.
- ¹¹¹ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynalencosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynalencosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.

- ¹¹² GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹¹³ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/narodowe-spisy-powszechnne/narodowy-spis-powszechnny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹¹⁴ GUS. 2023. Przynależność narodowo-etniczna, język używany w domu, przynależność do wyznania religijnego - wyniki ostateczne Narodowego Spisu Powszechnego 2021. Tabl. 3. Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu w 2021 roku, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹¹⁵ Ewa Nowicka, Wojciech Połec. 2024. „Starzy Ormianie” i „nowi Ormianie” w Polsce – formy integracji i dane spisu powszechnego. W: Sławomir Łodziński i Kamilla Dolińska (red.). 2024. *Mobilizacja etniczności. Mniejszościowe społeczności narodowe i etniczne w spisie powszechnym ludności i mieszkań w Polsce w 2021 roku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 181-195.
- ¹¹⁶ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹¹⁷ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470,24>.
- ¹¹⁸ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470,25>.
- ¹¹⁹ Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich. 2023. *Wirtualne archiwum polskich Ormian*, <https://archiwum.ormianie.pl/>
- ¹²⁰ Ormiańskie Muzeum Wirtualne. *Muzeum wirtualne*, <https://muzeumormianskie.pl/>.
- ¹²¹ Jacek Łuczak. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, 95-96.
- ¹²² GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹²³ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹²⁴ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/narodowe-spisy-powszechnne/narodowy-spis-powszechnny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹²⁵ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹²⁶ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹²⁷ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹²⁸ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/narodowe-spisy-powszechnne/narodowy-spis-powszechnny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹²⁹ GUS. 2023. Przynależność narodowo-etniczna, język używany w domu, przynależność do wyznania religijnego - wyniki ostateczne Narodowego Spisu Powszechnego 2021. Tabl. 3. Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu w 2021 roku, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹³⁰ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹³¹ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470,64>.
- ¹³² COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470,65>.
- ¹³³ Ludomir Molitoris. *Słowacy*. W: *Wielokulturowość małopolski*. Województwo Małopolskie, <https://www.malopolska.pl/publikacje/kultura/wielokulturowosc-malopolski>.
- ¹³⁴ Jacek Łuczak. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, 97.
- ¹³⁵ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹³⁶ Jacek Łuczak. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa, 97-98.

- ¹³⁷ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹³⁸ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹³⁹ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹⁴⁰ Robert D. King. 2001. The Paradox of Creativity in Diaspora: The Yiddish Language and Jewish Identity. *Studies in the Linguistic Sciences*, 31 (1), 213–229.
- ¹⁴¹ Polin. *Jidysz*, <https://sztetl.org.pl/pl/slownik/jidysz>.
- ¹⁴² Ewa Gellner. 2021. Tożsamość języka jidysz. *Poradnik językowy*, 786, 7, 68.
- ¹⁴³ Ewa Gellner. 2021. Tożsamość języka jidysz. *Poradnik językowy*, 786, 7, 74.
- ¹⁴⁴ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁴⁵ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹⁴⁶ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹⁴⁷ GUS. 2023. Przynależność narodowo-etniczna, język używany w domu, przynależność do wyznania religijnego - wyniki ostateczne Narodowego Spisu Powszechnego 2021. Tabl. 3. Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu w 2021 roku, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁴⁸ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 76.
- ¹⁴⁹ Mark Aron. 2007 (1929). *Słownik polsko-jidysz*. Reprint, Wydawnictwo Austeria, Kraków.
- ¹⁵⁰ Julia Makosz. 2007. *Słownik polsko-jidysz, jidysz-polski = Yidish-Poylish, Poylish-Yidish verterbukh*, Szolem Alejchem, Kraków.
- ¹⁵¹ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 77.
- ¹⁵² GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁵³ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹⁵⁴ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹⁵⁵ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹⁵⁶ Muzeum Polin. *Wirtualny Sztetl*, <https://sztetl.org.pl/>.
- ¹⁵⁷ CBJ. *O projekcie*, <https://cbj.jhi.pl/about/>.
- ¹⁵⁸ UNESCO. 2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>.
- ¹⁵⁹ Michał Németh. 2012. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość karańskiej działalności kulturalnojęzykowej. W: Beata Machul-Telus (red.). 2012. *Karaimi*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa, 67-69.
- ¹⁶⁰ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzycznego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁶¹ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.

- ¹⁶² COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 40.
- ¹⁶³ COMEX. 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>, 41.
- ¹⁶⁴ Związek Karaimów Polskich. 2022. *Język*, <https://karaimi.org/pl/jezyk>.
- ¹⁶⁵ Mykolas Firkovičius. 1996. *Mieñ Karajče Ūrianiam*, Danielius, Wilno.
- ¹⁶⁶ Michał Németh. 2011. *Zwięzła gramatyka języka zachodniokaraïmskiego z ćwiczeniami*, Katedra Studiów Azjatyckich, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- ¹⁶⁷ Michał Németh. 2012. *Przeszłość, terażniejszość i przyszłość karaïmskiej działalności kulturalnojęzykowej*. W: Beata Machul-Telus (red.). 2012. *Karaimi*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa, 70.
- ¹⁶⁸ Fundacja Karaïmskie Dziedzictwo. 2020. *Ocalić język przodków – trwa rejestracja karaïmskiej mowy*: <https://www.fundacja.karaimi.eu/pl/projekty/ocalic-jezyk-przodkow-trwa-rejestracja-karaimskiej-mowy>; Związek Karaimów Polskich. *Karaimskie archiwum cyfrowe*, <https://jazyszlar.karaimi.org/>.
- ¹⁶⁹ Uniwersytet Jagielloński. *(Re)constructing a Bible*, <https://karaimbible.filg.uj.edu.pl/>.
- ¹⁷⁰ Anna Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*. *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 151.
- ¹⁷¹ Jarosław Horoszczak. 2004. *Słownik lemkowski-polski, polsko-lemkowski*, Rutenika, Warszawa; Jan Werbianiec. 1997. *Słownik lemkowski-ukraińsko-polski*, Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypiakewycza NAN Ukrainy, Lwów; Henryk Fontański, Mirosława Chomiak. 2013. *Słownik lemkowski-polski i polsko-lemkowski*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa; Mirosława Chomiak, Henryk Fontański. 2000. *Gramatyka języka lemковского*, „Śląsk” Sp. z o.o., Katowice; Mirosława Chomiak, Helena Hładyk, Jarosław Horoszczak. 2003. *Бєцидѹмє нє лємкѹвскѹ. Podręcznik do nauki języka lemковского*, Zjednoczenie Łemków, Gorlice.
- ¹⁷² MSWiA. *Rejestr gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.
- ¹⁷³ Anna Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*. *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 151.
- ¹⁷⁴ GUS. 2023. *Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego*. Tabl. 1. *Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynalenzosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynalenzosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁷⁵ GUS. 2014. *Tabl. 21 Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynalenzosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹⁷⁶ GUS. 2008. *Tabl. 5 Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹⁷⁷ Anna Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*. *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 151.
- ¹⁷⁸ MEN. 2024. *Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane*, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ¹⁷⁹ Monika Pakura. 2019. *Sprawność językowa i komunikacyjna dzieci romskich. Wielokulturowość a dyglosja*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Aldony Skudrzyk, Katowice, 18.
- ¹⁸⁰ Anna Maria Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*. *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 147; Monika Pakura. 2019. *Sprawność językowa i komunikacyjna dzieci romskich. Wielokulturowość a dyglosja*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Aldony Skudrzyk, Katowice, 7.
- ¹⁸¹ GUS. 2023. *Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego*. Tabl. 1. *Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynalenzosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynalenzosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁸² GUS. 2014. *Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynalenzosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ¹⁸³ GUS. 2008. *Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ¹⁸⁴ Adam Bartosz. 2011. *Amen Roma. My Romowie*, Muzeum Okręgowe, Tarnów, 21.
- ¹⁸⁵ Anna Maria Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*. *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 147;
- ¹⁸⁶ Jan Mirga. 2009. *Słownik romsko-polski*, Romskie Stowarzyszenie Oświatowe Harangos, Muzeum Okręgowe w Tarnowie, Tarnów.
- ¹⁸⁷ Karol Parno Gierliński (red.). 2001. *Miri szkoła – Romano elementaro*. Wydawnictwo Dialog, Warszawa; Vania de Gila, Jan Kochanowski. 2005. *Mówimy po romsku. Historia, kultura i język narodu romskiego*, Związek Romów Polskich, Szczecinek.
- ¹⁸⁸ Anna Maria Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*, *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 147; Monika Pakura. 2019. *Sprawność językowa i komunikacyjna dzieci romskich. Wielokulturowość a dyglosja*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Aldony Skudrzyk, Katowice, 147.
- ¹⁸⁹ MEN. 2024. *Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane*, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.

- ¹⁹⁰ Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030, <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/program-integracji-spoecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030>
- ¹⁹¹ Festiwal Romów Ciechocinek, <https://atrakcjeciechocinka.pl/festiwal-romow/>.
- ¹⁹² Kwartalnik Romski, <https://zpe.gov.pl/b/kwartalnik-romski/-nr-8/2-2012/P197QmGUf>.
- ¹⁹³ Międzynarodowy Dzień Romów, <https://bip.bydgoszcz.uw.gov.pl/3356/miedzynarodowy-dzien-romow-obchodzony-jest-8-kwietnia.html>.
- ¹⁹⁴ Anna Maria Meyer. 2016. *Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną*, *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18), 147; Monika Pakura. 2019. *Sprawność językowa i komunikacyjna dzieci romskich. Wielokulturowość a dyglosja*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Aldony Skudrzyk, Katowice.
- ¹⁹⁵ Wojciech Janicki, 2000. Tatarzy w Polsce - naród, grupa etniczna czy „ludzie pogranicza”? *Czasopismo Geograficzne*, 71, 173-187.
- ¹⁹⁶ Wojciech Janicki, 2000. Tatarzy w Polsce - naród, grupa etniczna czy „ludzie pogranicza”? *Czasopismo Geograficzne*, 71, 173-187.
- ¹⁹⁷ Wojciech Janicki, 2000. Tatarzy w Polsce - naród, grupa etniczna czy „ludzie pogranicza”? *Czasopismo Geograficzne*, 71, 173-187.
- ¹⁹⁸ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ¹⁹⁹ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ²⁰⁰ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*. <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ²⁰¹ Daniel St. Czachorowski. 2019. *Tatarskie imiona. Źródła i znaczenie imion polskich Tatarów*, Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej Najwyższe Kolegium Muzułmańskie, Wrocław, 1441/2019, <https://bibliotekatatarska.pl>.
- ²⁰² Stefan Ramułt. 1993. *Słownik języka pomorskiego, czyli kaszubskiego*, część 2, Halina Horodyska (red.), Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja”, Kraków.
- ²⁰³ MSWiA. *Urzędowy Rejestr Gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/urzedowy-rejestr-gmin-w-ktorych-jest-uzywany-jezyk-pomocniczy2>.
- ²⁰⁴ MSWiA. *Rejestr gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA: <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.
- ²⁰⁵ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ²⁰⁶ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ²⁰⁷ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ²⁰⁸ Jadwiga Zieniukowa. 2018. *Zagadkowa kaszubszczyzna. Studia o kaszubskim języku regionalnym*, Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa; Adela Kożyczkowska. 2019. *Kaszubszczyzna. Pedagogicznie o języku i tożsamości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk; Hanna Makurat. 2016. *Gramatika kaszëbsczégò jãzëka*, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk.
- ²⁰⁹ MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- ²¹⁰ Bogusław Wyderka (red.). 2000. *Słownik gwar śląskich*, t. 1, Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski, Opole, 1-15.
- ²¹¹ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ²¹² GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ²¹³ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/narodowe-spisy-powszechne/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ²¹⁴ Maciej Mętrak. 2024. Język śląski w przestrzeni publicznej: zabawa słowem, chwyt marketingowy czy raczej narzędzie emancypacji? *Prace Filologiczne*, 233–251.

- ²¹⁵ Henryk Jaroszewicz. 2022. Śląska ortografia *ślabikōrżowa* – status, forma, funkcjonowanie. *Poznańskie Studia Polonistyczne*, 29 (2), 107-117; Henryk Jaroszewicz. 2022. *Zasady pisowni języka śląskiego*, Silesia Progress, Kotórz Mały.
- ²¹⁶ Jolanta Tambor. 2015. Stylizacja – pomysł na reaktywację śląszczyzny. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 8, 215-228.
- ²¹⁷ Jolanta Tambor. 2015. Stylizacja – pomysł na reaktywację śląszczyzny. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 8, 215-228.
- ²¹⁸ Rada Języka Śląskiego. *Zadania Rady*, <https://radaslonskigojnyzka.org/>.
- ²¹⁹ Portal Samorządowy. 2024. *Rząd ma pieniądze na wsparcie kultury i tożsamości śląskiej. Na początek 2 mln zł*, <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoeczenstwo/rzad-ma-pieniadze-na-wsparcie-kultury-i-tozsamosci-slaskiej-na-poczatek-2-mln-zl,549123.html>.
- ²²⁰ Po naszymu. *Kurs ślōnskij godki*, <https://www.kursgodki.pl/>.
- ²²¹ Uniwersytet Śląski. 2025. Śląski Portal Edukacyjny, <https://slaskiportal.us.edu.pl/#sekcja-materialy>.
- ²²² Uniwersytet Śląski. *Podyplomowe studia region, język i kultura*, <https://www.studiapodyplomowe.us.edu.pl/podyplomowe-studia-region-jezyk-i-kultura/>.
- ²²³ CHCK. *Gala Godomy po slonsku*, <https://www.chck.pl/gala-godomy-po-slonsku-4201>.
- ²²⁴ Alexander Andrason, Tymoteusz Król. 2016. *A Grammar of Wymysorys*. Duke University. Slavic and East European Language Resource Center – SEELRC, https://slaviccenters.duke.edu/sites/slaviccenters.duke.edu/files/media_items_files/wymysorys-grammar.original.pdf; Józef Gara. 2004. *Zbiór wierszy o wilamowskich obrzędach i obyczajach oraz słownik języka wilamowskiego*, TIMEX, Stowarzyszenie Na Rzecz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Miasta Wilamowice „Wilamowiane”, Bielsko-Biała; Paweł Szutow. 2024. *S'ŁJYRBIHLA CYR WYMYSIÖERYŠA ŠPRÖH. FJY DY GRUSA ŁOŪT. Podręcznik do nauki języka wilamowskiego dla dorosłych*, Wydawnictwo Cum Laude, Bielsko-Biała, Wilamowice, <https://muzeum.wilamowice.pl/sites/default/files/2024/09/551/Podr%C4%99cznik%20j%C4%99zyka%20wilamowskiego%20%5BPOL-WYM%5D.pdf>.
- ²²⁵ Grzegorz Pełczyński. 2017. *Mniejsze mniejszości i inne szkice*, Katedra Etnologii i Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 23.
- ²²⁶ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ²²⁷ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ²²⁸ UNESCO. 2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*, 24.
- ²²⁹ Uniwersytet Warszawski. *Dokumentacja językowego i kulturowego dziedzictwa Wilamowic* (nr 0002/NPRH3/H11/82/2014), realizowany w latach 2014-2020, finansowany przez MNiSW w ramach „Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki”.
- ²³⁰ EEA and Norway Grants, *Utworzenie Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach*, nr 154030/20/A1.
- ²³¹ <https://muzeum.wilamowice.pl/>
- ²³² Kevin Tuite, *On the origin of Kartvelian “version”*, <http://mapageweb.umontreal.ca/tuitekj/publications/Tuite-2020-On%20the%20origin%20of%20Kartvelian%20version.pdf>.
- ²³³ Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/3598AC4CEE3E4798C12587830035FF47/%24File/1318-s.pdf>.
- ²³⁴ Wojciech Materski. 2021. *Gruzini na ziemiach polskich – historia i terażniejszość (próba zakreślenia tematyki)*. *Sprawy Międzynarodowe*, 74 (4), 82-85.
- ²³⁵ Wojciech Materski. 2021. *Gruzini na ziemiach polskich – historia i terażniejszość (próba zakreślenia tematyki)*. *Sprawy Międzynarodowe*, 74 (4), 86-88.
- ²³⁶ Grzegorz Pełczyński. 2017. *Mniejsze mniejszości i inne szkice*, Katedra Etnologii i Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 28-30.
- ²³⁷ Urząd do spraw cudzoziemców. *Obywatele Gruzji w Polsce - raport*, <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-gruzji-w-polsce---raport>.
- ²³⁸ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- ²³⁹ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ²⁴⁰ GUS. 2008. Tabl. 5 Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- ²⁴¹ Sejm. 2021. *Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*. EW-020-740/21, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekt/9-020-740-2021/\\$file/9-020-740-2021.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekt/9-020-740-2021/$file/9-020-740-2021.pdf).
- ²⁴² GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.

ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html.

²⁴³ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.

²⁴⁴ GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/narodowe-spisy-powszechn/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.

²⁴⁵ Grzegorz Pelczyński. 2017. *Mniejsze mniejszości i inne szkice*, Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.

²⁴⁶ *Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 9163 w sprawie stosunku rządu polskiego do Serbołużyczan mieszkających w Niemczech*, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/5BD5E14C>.

²⁴⁷ Renata Bura. 2011, *Języki łużyckie*. W: Barbara Oczko, Elżbieta Szczepańska, Tomasz Kwoka (red.). 2011. *Słowiańskie języki literackie: rys historyczny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

²⁴⁸ <https://www.muzeumluzyckie.pl/>.

²⁴⁹ <https://prolusatia.pl/dzialalnosc/dni-luzyckie.html>.

²⁵⁰ GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.

²⁵¹ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20112091243/U/D20111243Lj.pdf>

²⁵² GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.

²⁵³ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. *Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011*. <https://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.

²⁵⁴ http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5487/26/6/1/osoby_niepelnospprawne_w_2023_r.xlsx.

²⁵⁵ Katarzyna Jachimowska. 2013. *Komunikacyjne aspekty tekstów pisanych przez osoby z dysfunkcją słuchu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź,

https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/30120/Jachimowska_Komunikacyjne%20aspekty.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

²⁵⁶ <https://niepelnospprawni.gov.pl/wp-content/uploads/2025/02/Raport-PRJM-kadencja-2012-2016.pdf>.

²⁵⁷ Joanna Łacheta, Małgorzata Czajkowska-Kisil, Jadwiga Linde-Usiekiewicz, Paweł Rutkowski (red.). 2016, *Korpusowy słownik polskiego języka migowego*, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, <https://www.slovníkpjm.uw.edu.pl/>.

²⁵⁸ Damian Rzeźniczak. 2016. *Podręcznik do nauki polskiego języka migowego: poziom A1*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa, <https://podrecznik.migam.org/>.

²⁵⁹ Raport NIK. Informacja o wynikach kontroli EDUKACJA GŁUCHYCH I NIEDOSŁYSZĄCYCH DZIECI I MŁODZIEŻY, LPO.430.001.2022 Nr ewid. 117/2022/P/22/075/LPO, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,26970,vp,29769.pdf>.

²⁶⁰ <https://polon.uw.edu.pl/filologia-polskiego-jezyka-migowego-studia-ii-stopnia/>.

²⁶¹ Cykl konferencji organizowanych przez Uniwersytet Warszawski pt. „Badania nad PJM i g/Głuchotą 1” - 7 edycji, <http://sign.uw.edu.pl/popzednie-konferencje/>, <http://sign.uw.edu.pl/sign-cafe-3/>.

²⁶² Magdalena Dunaj. 2015. *GŁUCHY-ŚWIAT. Głuchota w perspektywie antropologii zaangażowanej*, <https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/8015/dunaj-swiat-gluchy-gluchota-w-perspektywie-antropologii-zaangazowanej.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²⁶³ *Szumy i fonie*. 2024. Etiuda fabularna. Polski Instytut Sztuki Filmowej, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1268289>.

²⁶⁴ *Świat cizy*. Polski Związek Głuchych Zarząd Główny, <https://swiatcizy.pl/>.

²⁶⁵ Glusi.TV, <https://glusi.tv/>.

²⁶⁶ Halina Pelcowa. 2013. *Gwara jako nośnik lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 219–229; Halina Karaś. 2013. *Dialektologia a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 207–218.

²⁶⁷ Bronisław Dembowski. 1894. *Słownik gwary podhalskiej*, Spółka Wydawnicza, Kraków. <https://mbc.cyfrowemazowsze.pl/publication/4628>; Józef Kaś. 2005. *Słownik gwary i kultury podhalańskiej*. W: Maria Madej, Kazimierz Sikora (red.). 2005. *Góry i góralszczyzna w dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego (Podhale, Spisz, Orawa, Gorce, Pieniny). Literatura i język*, Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Krakowskiej, Nowy Targ, 171–175; Juliusz Zborowski. 2009. *Słownik gwary Zakopanego i okolic*, opracowany i uzupełniony z materiałów autora przez Zespół IJP PAN pod kierunkiem Joanny Okoniowej, Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego, Instytut Języka Polskiego PAN, Zakopane–Kraków.

²⁶⁸ Korpus spiski, <https://spisz.ijppan.pl/#!/spisz>.

- ²⁶⁹ Halina Pelcowa. 2012. *Słownik gwar Lubelszczyzny*, t. I, *Rolnictwo. Narzędzia rolnicze. Prace polowe. Zbiór i obróbka zbóż*, Wydawnictwo UMCS, Lublin; Halina Pelcowa. 2014. *Słownik gwar Lubelszczyzny*, t. II, *Rolnictwo. Transport wiejski. Rośliny okopowe i paszowe. Gleby i rodzaje pól. Uprawa lnu i konopi. Zbiór siana*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- ²⁷⁰ Halina Karaś. *Cechy dialektu małopolskiego*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=opis-dialektow&l2=dialekt-malopolski&l3=dialekt-malopolski-charakterystyka>.
- ²⁷¹ Jerzy Bartmiński, Jan Mazur. 1978. *Teksty gwarowe z Lubelszczyzny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Kraków – Wrocław.
- ²⁷² https://ngo.krakow.pl/granty/295312,1061,komunikat,konkurs_pn_etno_malopolska_2025.html.
- ²⁷³ <https://dziedzictwokarpat.pl/aktualnosc/malopolskie-centrum-kultury-sokol-laureatem-konkursu-wspolnie-tworzymy-przyszlosc-malopolski-fundusze-europejskie-dla-regionu>.
- ²⁷⁴ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 672), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000672>.
- ²⁷⁵ Halina Pelcowa. 2013. *Gwara jako nośnik lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 219–229; Halina Karaś. 2013. *Dialektologia a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 207–218.
- ²⁷⁶ Monika Gruchmanowa, Bogdan Walczak (red.). 1997. *Słownik gwary miejskiej Poznania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań. Waldemar Wierzba. 2009. *Słownik gwary poznańskiej. Z naszego na polski. Z polskiego na nasze*, Dom Wydawniczy Waldemar Wierzba, Poznań; Władysław Brzeziński. 2009. *Słownictwo krajniackie. Słownik gwary wsi Podróżna w Złotowskim, t. V, U–Ż oraz Uzupełnienia*, nakładem własnym, Wrocław. *Słownik gwary kociewskiej*, <https://kociewie24.eu/o-kociewiu/slownik-gwary-kociewskiej/>.
- ²⁷⁷ Władysław Brzeziński. 2009. *Słownictwo krajniackie. Słownik gwary wsi Podróżna w Złotowskim, t. V, U–Ż oraz Uzupełnienia*, nakładem własnym, Wrocław.
- ²⁷⁸ Halina Karaś. *Charakterystyka dialektu wielkopolskiego*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=opis-dialektow&l2=dialekt-wielkopolski&l3=charakterystyka-dialektu>.
- ²⁷⁹ *Elementarz gwary kociewskiej. Gadomy po naszymó*, <http://www.kociewie.edu.pl/wydawnictwa/94-elementarz-gwary-kociewskiej-qgadomy-po-naszamoq>.
- ²⁸⁰ Zenon Sobierajski. 1985. *Teksty gwarowe z zachodniej Wielkopolski*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław; Zenon Sobierajski. 1990. *Teksty gwarowe z północnej Wielkopolski*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- ²⁸¹ XXX Jubileuszowy Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Wielkopolsce, <https://kursy.odnpoznan.pl/event/2025-2026-pe02>.
- ²⁸² XXII Amatorski Konkurs Gwary Poznańskiej *Godejcie po naszymu*, <https://centrumis.pl/xxxiii-konkurs-gwary-poznanskiej/?print=print>.
- ²⁸³ Konkurs Gwary Wielkopolskiej pt. *Mistrzostwa Świata w Godaniu po naszymu*, <https://muzeum.srem.pl/asp/konkurs-gwary-wielkopolskiej-pt-mistrzostwa-swiata-w-godaniu-po-naszymu-,53,artykul,1,210>.
- ²⁸⁴ Poznanskirapcom. *Gwara w poznańskim rapie*, <https://www.youtube.com/@poznanskirapcom>.
- ²⁸⁵ Alan Alexander Milne. 2019. *Misiu Szpeniołek*, tłum. Juliusz Kubel, Media Rodzina, Poznań; Alan Alexander Milne. 2023. *Dómek Szpeniolka*, tłum. Juliusz Kubel, Media Rodzina, Poznań.
- ²⁸⁶ Pracownia Dialektologiczna UAM. Regionalne słowniki tematyczne języka mieszkańców Wielkopolski – powiaty gnieźnieński i koniński. Grant Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (NPRH), nr 0060/NPRH7/H11/86/2018 Rok realizacji: 2018-2024, <https://wfpik.amu.edu.pl/pliki/projekty-archiwalne/regionalne-slowniki-tematyczne-jezyka-mieszkancow-wielkopolski-powiaty-gnieznienski-i-koninski>.
- ²⁸⁷ Część gwar Podlasia i Suwalszczyzny to gwary mieszane pograniczne i zostały one opisane w osobnym rozdziale niniejszego raportu.
- ²⁸⁸ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 672), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000672>.
- ²⁸⁹ Halina Pelcowa. 2013. *Gwara jako nośnik lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 219–229; Halina Karaś. 2013. *Dialektologia a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 207–218.
- ²⁹⁰ Antoine de Saint-Exupery. 2022. *Mały Książek*, praca zbiorowa pod kier. Mirosława Grzyba, Związek Kurpiów, Łomża.
- ²⁹¹ Jerzy Rubach. 2009. *Zasady pisowni kurpiowskiego dialektu literackiego*, Muzeum Kultury Kurpiowskiej, Związek Kurpiów, Ostrołęka; Henryk Friedrich. 1955. *Gwara kurpiowska. Fonetyka*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- ²⁹² Halina Horodyska-Gadkowska, Alina Strzyżewska-Zaremba. 1973-1991. *Atlas gwar mazowieckich*, t. I, Wrocław 1971; Anna Kowalska, Alina Strzyżewska-Zaremba, t. II-X, Wrocław; Anna Kowalska. 1991. *Podziały językowe Mazowsza na tle podziałów pozajęzykowych*, PAN – Instytut Języka Polskiego, Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych, Prace Komisji Językoznawczej MOBN nr 54, Warszawa. Halina Pelcowa. 2011. *Leksyka mazowiecka w słowniku gwar Lubelszczyzny*. W: *Pogranicze w języku i kulturze*, Barbara Falińska i Halina Karaś (red.), *Studia Gwaroznawcze*, t. I, Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów, Łomża, 45–55.
- ²⁹³ Renata Marciniak. 2008. *Gwary łowickie dawniej i dziś na tle innych gwar polskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- ²⁹⁴ Izabela Lewandowska, Edward Cyfus. 2013. *Elementarz gwary warmińskiej. Rodzina, dom i zagroda*, ELSET, Olsztyn.
- ²⁹⁵ *Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur*. 2006. t. I (A–C), red. Zofia Stamirowska, Wrocław, 1987, t. II (D–G), red. Zofia Stamirowska, 1991, t. III (H–K), red. Zofia Stamirowska, Henryka Perzowa, 1993, t. IV (L–N), red. Henryka Perzowa, Danuta Kołodziejczykowa, 2002, t. V (O–Ó), red. Henryka Perzowa, Danuta Kołodziejczykowa; Henryk Gadomski, Mirosław Grzyb, Tadeusz Grec. 2013. *Słownik wybranych nazw i wyrażeń kurpiowskich*, Związek Kurpiów, Ostrołęka.
- ²⁹⁶ Regionalne Centrum Kultury Kurpiowskiej im. ks. Władysława Skierkowskiego w Myszyńcu, <https://zbioryspoleczne.pl/archiwa/rckk-myszyniec>.
- ²⁹⁷ Letnia Szkoła Dialektu Kurpiowskiego, <https://zwiazekkurpiow.pl/index.php/zwiazek-kurpiow/dolacz-do-nas?view=article&id=22:letnia-szkola-dialektu-kurpiowskiego&catid=2>.
- ²⁹⁸ Z gwarą za pan brat, <https://lok.art.pl/z-gwara-za-pan-brat-zadanie-1-fiszki-gwarowe/>.

- ²⁹⁹ Olimpiada Wiedzy o Kurpiach, <https://zwiazekkurpiow.pl/index.php?view=article&id=228:final-vii-olimpiady-wiedzy-okurpiach&catid=2>.
- ³⁰⁰ Halina Karaś. *Nowe dialekty mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=mapa-serwisu&l2=nowe-dialekty-mieszane>.
- ³⁰¹ Halina Karaś. *Nowe dialekty mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=mapa-serwisu&l2=nowe-dialekty-mieszane>.
- ³⁰² Halina Pelcowa. 2013. *Gwara jako nośnik lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 219–229; Halina Karaś. 2013. *Dialektologia a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 207–218.
- ³⁰³ GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- ³⁰⁴ Festiwal Kultury Kresowej w Mrągowie, <https://mck.mragowo.pl/pl/page/130/festiwal-kultury-kresowej.html>.
- ³⁰⁵ Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, <https://tmlikpw-zaradglowny.pl/>.
- ³⁰⁶ Mirosława Białoskórska. 1993. *Niektóre właściwości polszczyzny potocznej byłych przesiedleńców z Kresów Wschodnich na Pomorzu Zachodnim*. W: Stefan Warchoła (red.). 1993. *Gwary mieszane i przejściowe na terenach słowiańskich*, UMCS, Lublin.
- ³⁰⁷ Halina Karaś. *Nowe dialekty mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=mapa-serwisu&l2=nowe-dialekty-mieszane>.
- ³⁰⁸ Halina Karaś. *Nowe dialekty mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=mapa-serwisu&l2=nowe-dialekty-mieszane>.
- ³⁰⁹ W niniejszej publikacji nie zostały odrębnie omówione gwary pograniczy wewnątrzjęzykowych (wewnątrz polszczyzny), ponieważ spowodowałyby to zbytne rozproszenie treści raportu i nie miałyby większego znaczenia dla realizacji głównego celu badań.
- ³¹⁰ Halina Karaś. *Gwary przejściowe i mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=podstawy-dialektologii&l2=gwary-przejsciowe-i-mieszane-mwr>.
- ³¹¹ Halina Karaś. *Gwary przejściowe i mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=podstawy-dialektologii&l2=gwary-przejsciowe-i-mieszane-mwr>.
- ³¹² Halina Pelcowa. 2013. *Gwara jako nośnik lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 219–229; Halina Karaś. 2013. *Dialektologia a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa, 207–218.
- ³¹³ Teatr Czrevo, <https://www.czrevo.pl/>.
- ³¹⁴ III Festiwal Gwar Pogranicza Po Swojomu, <https://www.hajnowka.pl/wydarzenie/7180-iii-festiwal-gwar-pogranicza-po-swojomu>.
- ³¹⁵ Jan Maksymiuk. 2024. *Pisownia i gramatyka języka podlaskiego. Poradnik popularny*, Struha Editions, Białystok.
- ³¹⁶ Svoja.org, <https://svoja.org/>.
- ³¹⁷ Iryna Maryniakowa, Dorota K. Rembiszewska, Janusz Siatkowski. 2014. *Różnojęzyczne słownictwo gwarowe Podlasia, Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza*, Instytut Sławiastyki PAN, Warszawa.
- ³¹⁸ *Słownik balucki*, <https://www.centrumdialogu.com/baluckislownik>.
- ³¹⁹ Beata Raszewska-Żurek. 2024. *Zjawisko gwary miejskiej i jej wpływ na rozwój kodu językowego społeczności miejskiej*. Praca magisterska, <https://ruj.uj.edu.pl/entities/publication/4c25fd83-62ac-4252-a901-149582c069ae>.
- ³²⁰ Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi, <https://www.centrumdialogu.com/>.
- ³²¹ <https://www.vxl.cat/ja-soc-vxl/avantatges-de-ser-vxl>.
- ³²² Voluntariat per la llengua VxL, <https://www.vxl.cat/>.
- ³²³ Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (Loi Léotard), https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000044260267#:~:text=L'autorit%C3%A9%20veille%20%C3%A9gale%20au%20politique%20et%20g%C3%A9n%C3%A9rale.
- ³²⁴ Fonds de soutien à l'expression radiophonique locale (FSER), <https://www.culture.gouv.fr/catalogue-des-demarches-et-subventions/subvention/fonds-de-soutien-a-l-expression-radiophonique-locale-fser>.
- ³²⁵ Fries taalbeleid 2025-2028, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR739439/1>.
- ³²⁶ Sichtberens Fryske Taal, <https://www.fryslan.fr/zichtbaarheid-friese-taal>.
- ³²⁷ Euskera en sector privado: Actividades sin plan 2025-2026 (LanHitz), https://www.euskadi.eus/ayuda_subvencion/2025/euskera-en-sector-privado-actividades-sin-plan-2025-2026-lanhitz/web01-tramite/es/.
- ³²⁸ Hallá! Språkprojekt, <https://www.kulturfonden.fi/alla-stipendier-bidrag/?omgong=94>.
- ³²⁹ Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. Dz.U. 2009 nr 137 poz. 1121.
- ³³⁰ Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym. Dz. U. 2017 poz. 823 z późn. zm.
- ³³¹ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim. Dz.U. 2024 poz. 1556 z późn. zm.

Bibliografia

- Andrason Alexander, Król Tymoteusz. 2016. *A Grammar of Wymysorys*. Duke University. Slavic and East European Language Resource Center – SEELRC, https://slaviccenters.duke.edu/sites/slaviccenters.duke.edu/files/media_items_files/wymysorys-grammar.original.pdf.
- Arendt Hannah. 1998. *The Human Condition*, Introduction by Margaret Canovan, The University of Chicago Press, Chicago & London.
- Aron Mark. 2007 (1929). *Słownik polsko-żydysz*. Reprint, Wydawnictwo Austeria, Kraków.
- Bartmiński Jerzy, Mazur Jan. 1978. *Teksty gwarowe z Lubelszczyzny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Kraków – Wrocław.
- Bartosz Adam. 2011. *Amen Roma. My Romowie*, Muzeum Okręgowe, Tarnów.
- Białoskórska Mirosława. 1993. *Niektóre właściwości polszczyzny potocznej byłych przesiedleńców z Kresów Wschodnich na Pomorzu Zachodnim*. W: Warchoł Stefan (red.). 1993. *Gwary mieszane i przejściowe na terenach słowiańskich*, UMCS, Lublin.
- Brzeziński Władysław. 2009. *Słownictwo krajniackie. Słownik gwary wsi Podróżna w Złotowskim, t. V, U-Ż oraz Uzupełnienia*, nakładem własnym, Wrocław.
- Bura Renata. 2011, *Języki łużyckie*. W: Oczko Barbara, Szczepańska Elżbieta, Kwoka Tomasz (red.). 2011. *Słowiańskie języki literackie: rys historyczny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- CBJ. *O projekcie*, <https://cbj.jhi.pl/about/>.
- Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi, <https://www.centrumdialogu.com/>.
- CESCR. 2009. General Comment No. 20. Non-discrimination in economic, social and cultural rights (art. 2, para. 2, of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights). E/C.12/GC/20, para. 21.
- CHCK. *Gala Godomy po słonsku*, <https://www.chck.pl/gala-godomy-po-slonsku-4201>.
- Chomiak Mirosława, Fontański Henryk. 2000. *Gramatyka języka łemkowskiego*, „Słask” Sp. z o.o., Katowice.
- Chomiak Mirosława, Hładyk Helena, Horoszczak Jarosław. 2003. *Бесідуйме по лемківскы. Podręcznik do nauki języka łemkowskiego*, Zjednoczenie Łemków, Gorlice.
- COMEX 2023. *Fourth Evaluation Report on Poland*. MIN-LANG (2023)11, <https://rm.coe.int/polandecrml4-en/1680ac6470>.
- Communication from the Commission on the European Citizens' Initiative 'Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe'. C(2021) 171.
- Czachorowski Daniel St. 2019. *Tatarskie imiona. Źródła i znaczenie imion polskich Tatarów*, Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej Najwyższe Kolegium Muzułmańskie, Wrocław, 1441/2019, <https://bibliotekatararska.pl>.
- de Gila Vania, Kochanowski Jan. 2005. *Mówimy po romsku. Historia, kultura i język narodu romskiego*, Związek Romów Polskich, Szczecinek.
- Dembowski Bronisław. 1894. *Słownik gwary podhalskiej*, Spółka Wydawnicza, Kraków, <https://mbc.cyfrowemazowsze.pl/publication/4628>.
- Dunaj Magdalena. 2015. *GLUCHY-ŚWIAT. Głuchota w perspektywie antropologii zaangażowanej*, Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, Dz. Urz. UE L 180 z 19.7.2000.
- EEA and Norway Grants, *Utworzenie Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach*, nr 154030/20/A1. *Elementarz gwary kociewskiej. Gadomy po naszymó*, <http://www.kociewie.edu.pl/wydawnictwa/94-elementarz-gwary-kociewskiej-qgadomy-po-naszamoq>.
- EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion, and Participation. COM(2020) 620.
- EU. 2025. *European Commission Official Website*: https://culture.ec.europa.eu/policies/eu-competences-in-the-field-of-culture?pk_source=website&pk_medium=link&pk_campaign=hp&pk_content=hp-highlights-policies.
- Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. Dz.U. 2009 nr 137 poz. 1121.
- Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284 z późn. zm.
- Euskera en sector privado: Actividades sin plan 2025-2026 (LanHitz), https://www.euskadi.eus/ayuda_subvencion/2025/euskera-en-sector-privado-actividades-sin-plan-2025-2026-lanhitz/web01-tramite/es/.

- Everett Daniel. 2018. *Język. Narzędzie kultury*, tłum. Zofia Wąchocka, Paweł Paszkowski, Copernicus Center Press, Kraków.
- Festiwal Kultury Kresowej w Mrągowie, <https://mck.mragowo.pl/pl/page/130/festiwal-kultury-kresowej.html>.
- Festiwal Romów Ciechocinek, <https://atrakcjeciechocinka.pl/festiwal-romow/>.
- Firkovičius Mykolas. 1996. *Mieñ Karajče Ūrianiam*, Danielius, Wilno.
- Fonds de soutien à l'expression radiophonique locale (FSER), <https://www.culture.gouv.fr/catalogue-des-demarches-et-subventions/subvention/fonds-de-soutien-a-l-expression-radiophonique-locale-fser>.
- Fontański Henryk, Chomiak Mirosława. 2013. *Słownik lemkowski-polski i polsko-lemkowski*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- Friedrich Henryk. 1955. *Gwara kurpiowska. Fonetyka*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Fries taalbeleid 2025-2028, <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR739439/1>.
- FUEN. 2025. *Press Release On the European Court of Justice's final decision on the Minority SafePack Initiative*, <https://fuen.org/en/article/Press-Release-On-the-European-Court-of-Justices-final-decision-on-the-Minority-SafePack-Initiative>.
- Fundacja Karaimskie Dziedzictwo. 2020. *Ocalić język przodków – trwa rejestracja karaimskiej mowy*, <https://www.fundacja.karaimi.eu/pl/projekty/ocalic-jezyk-przodkow-trwa-rejestracja-karaimskiej-mowy>.
- Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich. 2023. *Wirtualne archiwum polskich Ormian*, <https://archiwum.ormianie.pl/>
- Gadomski Henryk, Grzyb Mirosław, Grec Tadeusz. 2013. *Słownik wybranych nazw i wyrażen kurpiowskich*, Związek Kurpiów, Ostrołęka.
- Gara Józef. 2004. *Zbiór wierszy o wilamowskich obrzędach i obyczajach oraz słownik języka wilamowskiego*, TIMEX, Stowarzyszenie Na Rzecz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Miasta Wilamowice „Wilamowiane”, Bielsko-Biała.
- Gellner Ewa. 2021. Tożsamość języka jidysz. *Poradnik językowy*, 786, 7.
- Glusi.TV, <https://glusi.tv/>.
- Gruchmanowa Monika, Walczak Bogdan (red.). 1997. *Słownik gwary miejskiej Poznania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań.
- GUS. 2008. Tabl. 5. Ludność według języków używanych w kontaktach domowych i deklaracji narodowościowej w 2002 roku. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w zakresie deklarowanej narodowości oraz języka używanego w domu, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno/narodowe-spisy-powszechno/narodowy-spis-powszechny-2002/wyniki-narodowego-spisu-powszechnego-2002-narodowosci-oraz-jezyka/>.
- GUS. 2014. Tabl. 21. Ludność według języka używanego w domu (pełna lista) w 2011 roku. Wybrane tablice dotyczące przynależności narodowo-etnicznej, języka i wyznania - NSP 2011, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno/nsp-2011/nsp-2011-wyniki/wybrane-tablice-dotyczace-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-i-wyznania-nsp-2011,8,1.html>.
- GUS. 2023. Język używany w domu - dane NSP 2021 dla kraju i jednostek podziału terytorialnego. Tabl. 1. Ludność Polski według języka używanego w domu w 2021 roku. Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- GUS. 2023. Przynależność narodowo-etniczna, język używany w domu, przynależność do wyznania religijnego - wyniki ostateczne Narodowego Spisu Powszechnego 2021. Tabl. 3. Ludność według rodzaju i liczby języków używanych w domu w 2021 roku, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html>.
- Hallå! Språkprojekt, <https://www.kulturfonden.fi/alla-stipendier-bidrag/?omgong=94>.
- Hebal-Jeziarska Milena. 2024. Obecna čeština – sporna nieliteracka odmiana języka czeskiego. *Zeszyty Łużyckie*, 60.
- Horodyska-Gadkowska Halina, Strzyżewska-Zaremba Alina. 1973-1991. *Atlas gwar mazowieckich*, t. I, Wrocław 1971; Kowalska Anna, Strzyżewska-Zaremba Alina, t. II-X, Wrocław;
- III Festiwal Gwar Pogranicza Po Swojomu, <https://www.hajnowka.pl/wydarzenie/7180-iii-festiwal-gwar-pogranicza-po-swojomu>.
- Instytut Książki. *Programy MKiDN*, <https://instytutksiazki.pl/dotacje,3,programy-ministerstwa-kultury-i-dziedzictwa-narodowego,1.html>.
- Instytut Różnorodności Językowej Rzeczypospolitej. *Programy Instytutu*, <https://irjr.pl/programy-instytutu/>.
- Jachimowska Katarzyna. 2013. *Komunikacyjne aspekty tekstów pisanych przez osoby z dysfunkcją słuchu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź,

https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/30120/Jachimowska_Komunikacyjne%20aspekty.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Jarosław Horoszczak. 2004. *Słownik lemkowski-polski, polsko-lemkowski*, Rutenika, Warszawa;

Jaroszewicz Henryk. 2022. Śląska ortografia ślabikörzowa – status, forma, funkcjonowanie. *Poznańskie Studia Polonistyczne*, 29 (2).

Jaroszewicz Henryk. 2022. *Zasady pisowni języka śląskiego*, Silesia Progress, Kotórz Mały, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5487/26/6/1/osoby_niepelnosprawne_w_2023_r..xlsx.

Karaś Halina. 2013. *Dialektologia a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa.

Karaś Halina. *Cechy dialektu małopolskiego*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?11=opis-dialektow&12=dialekt-malopolski&13=dialekt-malopolski-charakterystyka>.

Karaś Halina. *Charakterystyka dialektu wielkopolskiego*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?11=opis-dialektow&12=dialekt-wielkopolski&13=charakterystyka-dialektu>.

Karaś Halina. *Gwary przejściowe i mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?11=podstawy-dialektologii&12=gwary-przejsciove-i-mieszane-mwr>.

Karaś Halina. *Nowe dialekty mieszane*, <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?11=mapa-serwisu&12=nowe-dialekty-mieszane>.

Kaś Józef. 2005. *Słownik gwary i kultury podhalańskiej*. W: Maria Madej, Kazimierz Sikora (red.). 2005. *Góry i góralszczyzna w dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego (Podhale, Spisz, Orawa, Gorce, Pieniny). Literatura i język*, Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Krakowskiej, Nowy Targ.

King. Robert D. 2001. The Paradox of Creativity in Diaspora: The Yiddish Language and Jewish Identity. *Studies in the Linguistic Sciences*, 31 (1).

Konkurs Gwary Wielkopolskiej pt. *Mistrzostwa Świata w Godaniu po naszymu*, <https://muzeum.srem.pl/asp/konkurs-gwary-wielkopolskiej-pt-mistrzostwa-swiata-w-godaniu-po-naszymu-53,artykul,1,210>.

Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych z dnia 1 lutego 1995 r. Dz.U. 2002 nr 22 poz. 209.

Korpus spiski, <https://spisz.ijppan.pl/#!/spisz>.

Kövecses Zoltán. 2011. *Język, umysł, kultura. Praktyczne wprowadzenie*, tłum. Anna Kawalcz-Pawlik, Magdalena Buchta, Universitas, Kraków.

Kowalczyk Ryszard. 2015. Kulturowa funkcja samorządu terytorialnego a rozwój czasopiśmiennictwa regionalistycznego w Polsce. *Przegląd Politologiczny*, 2.

Kowalska Anna. 1991. *Podziały językowe Mazowsza na tle podziałów pozajęzykowych*, PAN – Instytut Języka Polskiego, Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych, Prace Komisji Językoznawczej MOBN nr 54, Warszawa.

Koźyczkowska Adela. 2019. *Kaszubszczyzna. Pedagogicznie o języku i tożsamości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.

Krasowska Helena. 2020. *Języki mniejszości. Status, prestiż, dwujęzyczność, wielojęzyczność*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

Kwartalnik Romski, <https://zpe.gov.pl/b/kwartalnik-romski/-nr-8/2-2012/P197QmGUf>.

Łacheta Joanna, Czajkowska-Kisil Małgorzata, Linde-Usiekniewicz Jadwiga, Rutkowski Paweł (red.). 2016, *Korpusowy słownik polskiego języka migowego*, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, <https://www.slownikpjm.uw.edu.pl/>.

Leonid Raihman v. Latvia wniosek 1621/2007. Opinia Komitetu Praw Człowieka z 30 listopada 2010. CCPR/C/100/D/1621/2007, 8.3.

Letnia Szkoła Dialektu Kurpiowskiego, <https://związekkurpiow.pl/index.php/związek-kurpiow/dolacz-donas?view=article&id=22:letnia-szkola-dialektu-kurpiowskiego&catid=2>.

Lewandowska Izabela, Cyfus Edward. 2013. *Elementarz gwary warmińskiej. Rodzina, dom i zagroda, ELSET*, Olsztyn. Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (Loi Léotard), https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000044260267#:~:text=L'autorit%C3%A9%20veille%20%C3%A9galement%20au,l'information%20politique%20et%20g%C3%A9n%C3%A9rale.

Łuczak Jacek. 2010. *Polityka językowa Unii Europejskiej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.

Makosz Julia. 2007. *Słownik polsko-jidysz, jidysz-polski = Yidish-Poylish, Poylish-Yidish yerterbukh*, Szolem Alejchem, Kraków.

- Maksymiuk Jan. 2024. *Pisownia i gramatyka języka podlaskiego. Poradnik popularny*, Struha Editions, Białystok.
- Makurat Hanna. 2016. *Gramatika kaszëbszczégò jãzëka*, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk.
- Makurat-Snuzik Hanna. 2025. *Klasyfikator dialektów i mikrojęzyków w Polsce*, <https://chatgpt.com/g/g-6919981b60d88191bc8d066ba6db0a28-klasyfikator-dialektow-i-mikrojezykow-w-polsce>.
- Marciniak Renata. 2008. *Gwary łowickie dawniej i dziś na tle innych gwar polskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Maryniakowa Iryna, Rembiszewska Dorota K., Siatkowski Janusz. 2014. *Różnojęzyczne słownictwo gwarowe Podlasia, Suwalszczyzny i północno-wschodniego Mazowsza*, Instytut Sławistyki PAN, Warszawa.
- MEN. 2024. Liczba uczniów uczących się języków mniejszości narodowych, etnicznych i języka regionalnego w podziale na język nauczania, typ szkoły i województwa w roku szkolnym 2023/2024. Otwarte dane, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego/resource/57365/table>.
- Mętrak Maciej. 2024. Język śląski w przestrzeni publicznej: zabawa słowem, chwyt marketingowy czy raczej narzędzie emancypacji? *Prace Filologiczne*.
- Meyer Anna Maria. 2016. Wielojęzyczna Polska – język romski w kontakcie z polszczyzną. *Postscriptum Polonistyczne*, 2(18).
- MFiPR. Serwis programów Europejskiej Współpracy Transgranicznej oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa, <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/programy-interreg-2021-2027-podstawowe-informacje/>.
- Międzynarodowy Dzień Romów, <https://bip.bydgoszcz.uw.gov.pl/3356/międzynarodowy-dzien-romow-obchodzony-jest-8-kwietnia.html>.
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 19 grudnia 1966 r. Dz.U. 1977 nr 38 poz. 169.
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167.
- Milne Alan Alexander. 2019. *Misiu Szpeniolek*, tłum. Juliusz Kubel, Media Rodzina, Poznań.
- Milne Alan Alexander. 2023. *Dómek Szpeniolka*, tłum. Juliusz Kubel, Media Rodzina, Poznań.
- Mirga Jan. 2009. *Słownik romsko-polski*, Romskie Stowarzyszenie Oświatowe Harangos, Muzeum Okręgowe w Tarnowie, Tarnów.
- MKiDN. Program „Kultura” fundusze norweskie i EOG, <https://eogkultura.mkidn.gov.pl/pages/pl/o-programie/program-kultura.php>.
- MKiDN. *Programy MKiDN*, <https://bip.mkidn.gov.pl/pages/programy-mkidn.php>.
- Molitoris Ludomir. *Słowacy. W: Wielokulturowość małopolski*. Województwo Małopolskie, <https://www.malopolska.pl/publikacje/kultura/wielokulturowosc-malopolski>.
- MSWiA. *Regulamin naboru ofert*, <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/regulamin-naboru-ofert-na-realizacje-w-2025-r-zadan-majacych-na-celu-ochrone-zachowanie-i-rozwoj-tozsamosci-kulturowej-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych-lub-zachowanie-i-rozwoj-jezyka-regionalnego-o-ktorych-mowa-w-art-18-ust-2-pkt-1-3-9-ustawy-z-dnia-6-stycznia-2005-r-o-mniejszosciach-narodowych-i-etnicznych-oraz-o-jezyku-regionalnym2>.
- MSWiA. *Rejestr gmin*. Rejestr dostępny na stronie MSWiA, <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rejestr-gmin-na-ktorych-obszarze-sa-uzywane-nazwy-w-jezyku-mniejszosci2>.
- Muzeum Kultury Wilamowskiej. Projekt „Utworzenie Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach – Budowa budynku Muzeum Kultury Wilamowskiej” w ramach Programu Kultura EOG Norweskiego Mechanizmu Finansowego: <https://muzeum.wilamowice.pl/strona/1792-projekt-kultura-eog>.
- Muzeum Polin. *Wirtualny Sztetl*, <https://sztetl.org.pl/>.
- NCK. *Etnopolska*, <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/etnopolska>.
- NCK. *Ojczysty – dodaj do ulubionych*, <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/o-programie>.
- Németh Michał. 2011. *Zwięzła gramatyka języka zachodniokaraïmskiego z ćwiczeniami*, Katedra Studiów Azjatyckich. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Németh Michał. 2012. Przeszłość, terażniejszość i przyszłość karaïmskiej działalności kulturalnojęzykowej. W: Beata Machul-Telus (red.). 2012. *Karaïmi*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- NID. *Niematerialne – przekaz dalej*, <https://nid.pl/dotacje/niematerialne-przekaz-dalej/>.
- NIKiDW. *Kolekcjoner słów gwarowych*, <https://nikidw.edu.pl/narodowy-instytut-kultury-i-dziedzictwa-wsi-oglasza-konkurs-na-amatorski-slownik-gwarowy-kolekcjoner-slow-gwarowych/>.
- NIKiDW. *Programy grantowe*, <https://nikidw.edu.pl/konkursy-grantowe/>.

- NKiDW. *Stypendia*, <https://nikidw.edu.pl/stypendia/>.
- Nowicka Ewa, Połec Wojciech. 2024. „*Starzy Ormianie*” i „*nowi Ormianie*” w Polsce – *formy integracji i dane spisu powszechnego*. W: Sławomir Łodziński i Kamills Dolińska (red.). 2024. *Mobilizacja etniczności. Mniejszościowe społeczności narodowe i etniczne w spisie powszechnym ludności i mieszkań w Polsce w 2021 roku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 9163 w sprawie stosunku rządu polskiego do Serbołużyczan mieszkających w Niemczech*, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/5BD5E14C>.
- Olimpiada Wiedzy o Kurpiach, <https://zwiazekkurpiow.pl/index.php?view=article&id=228:final-vii-olimpiady-wiedzy-o-kurpiach&catid=2>.
- Ormiańskie Muzeum Wirtualne. *Muzeum wirtualne*, <https://muzeumormianskie.pl/>.
- Pakura Monika. 2019. *Sprawność językowa i komunikacyjna dzieci romskich. Wielokulturowość a dyglosja*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Aldony Skudrzyk, Katowice.
- Parno Gierliński Karol (red.). 2001. *Miri szkoła – Romano elementaro*, Wydawnictwo Dialog, Warszawa.
- Pelcowa Halina. 2011. *Leksyka mazowiecka w słowniku gwar Lubelszczyzny*, W: Barbara Falińska, Halina Karaś (red.), *Studia Pogranicze w języku i kulturze, Gwaroznawcze*, t. I, Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów, Łomża.
- Pelcowa Halina. 2012. *Słownik gwar Lubelszczyzny, t. I, Rolnictwo. Narzędzia rolnicze. Prace polowe. Zbiór i obróbka zbóż*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Pelcowa Halina. 2013. *Gwara jako nośnik lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego*. W: Jan Adamowski, Katarzyna Smyk (red.). 2013. *Niematerialne dziedzictwo kulturowe: wartości – źródła – ochrona*, Wydawnictwo UMCS, Lublin – Warszawa.
- Pelcowa Halina. 2014. *Słownik gwar Lubelszczyzny, t. II, Rolnictwo. Transport wiejski. Rośliny okopowe i paszowe. Gleby i rodzaje pól. Uprawa lnu i konopi. Zbiór siana*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Pełczyński Grzegorz. 2017. *Mniejsze mniejszości i inne szkice*, Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Pisowicz Andrzej. 2001. *Gramatyka ormiańska*, Księgarnia akademicka, Kraków.
- Po naszymu. *Kurs ślōnskij godki*, <https://www.kursgodki.pl/>.
- Polin. *Jidisz*, <https://sztetl.org.pl/pl/slownik/jidysz>.
- Portal Samorządowy. 2024. *Rząd ma pieniądze na wsparcie kultury i tożsamości śląskiej. Na początek 2 mln zł*, <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spolczenstwo/rzad-ma-pieniadze-na-wsparcie-kultury-i-tozsamosci-slaskiej-na-poczatek-2-mln-zl,549123.html>.
- Poznanskirapcom. *Gwara w poznańskim rapie*, <https://www.youtube.com/@poznanskirapcom>.
- Pracownia Dialektologiczna UAM. Regionalne słowniki tematyczne języka mieszkańców Wielkopolski – powiaty gnieźnieński i koniński. Grant Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (NPRH), nr 0060/NPRH7/H11/86/2018 Rok realizacji: 2018-2024, <https://wfpik.amu.edu.pl/pliki/projekty-archiwalne/regionalne-slowniki-tematyczne-jezyka-mieszkancow-wielkopolski-powiaty-gnieznienski-i-koninski>.
- Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030. Załącznik do uchwały nr 190/2020 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. RM-111-195-20. Program został przyjęty na podstawie art. 136 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz art. 18 ust. 2 pkt 10 u.m.n.e., 12 oraz 52-53.
- Puzynina Jadwiga. 2017. *Kultura języka a etyka słowa. Poradnik Językowy*, 2 (741).
- Rada Europy. 1995. *Explanatory Report to the Framework Convention for the Protection of National Minorities*. ETS 157, para. 45-46.
- Rada Europy. Country-specific monitoring, <https://www.coe.int/en/web/minorities/poland>.
- Rada Europy. Reports and Recommendations, [https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:\[15\]}](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:[15]}).
- Rada Języka Śląskiego. *Zadania Rady*, <https://radaslonskigojnyzyka.org/>.
- Ramuł Stefan. 1993. *Słownik języka pomorskiego, czyli kaszubskiego*, część 2, Halina Horodyska (red.), Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja”, Kraków.
- Raport NIK. Informacja o wynikach kontroli EDUKACJA GŁUCHYCH I NIEDOSŁYSZĄCYCH DZIECI I MŁODZIEŻY, LPO.430.001.2022 Nr ewid. 117/2022/P/22/075/LPO, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,26970,vp,29769.pdf>.
- Raszewska-Żurek Beata. 2024. *Zjawisko gwary miejskiej i jej wpływ na rozwój kodu językowego społeczności miejskiej*. Praca magisterska, <https://ruj.uj.edu.pl/entities/publication/4c25fd83-62ac-4252-a901-149582c069ae>.

Regionalne Centrum Kultury Kurpiowskiej im. ks. Władysława Skierkowskiego w Myszyńcu, <https://zbioryspoleczne.pl/archiwa/rckk-myszyniec>.

Renteln Alison Dunes. 2011. *Ethnicity*. W: *Max Planck Encyclopedias of Public International Law*. Edycja online: Oxford University Press.

Reservations and Declarations for Treaty No.148 - European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148), <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=148&codeNature=0>.

Reservations and Declarations for Treaty No.157 - Framework Convention for the Protection of National Minorities (ETS No. 157). Oficjalna strona internetowa: <https://www.coe.int/en/web/conventions/cets-number/-/abridged-title-known?module=declarations-by-treaty&numSte=157&codeNature=0>.

Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dz. U. z 2021 r. poz. 2090 z późn. zm.

Rubach Jerzy. 2009. *Zasady pisowni kurpiowskiego dialektu literackiego*, Muzeum Kultury Kurpiowskiej, Związek Kurpiów, Ostrołęka.

Rzeźniczak Damian. 2016. *Podręcznik do nauki polskiego języka migowego: poziom A1*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.

<https://podrecznik.migam.org/>.

Saint-Exupery Antoine de. 2022. *Mały Księć*, praca zbiorowa pod kier. Mirosława Grzyba, Związek Kurpiów, Łomża.

Sapir Edward. 1978. *Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje*, tłum. Barbara Stanosz, Roman Zimand, wstęp Anna Wierzbicka, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

Sapir Edward. 2010. *Język. Wprowadzenie do badań nad mową*, tłum. Magdalena Buchta, Universitas, Kraków.

Sejm. 2021. *Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*. EW-020-740/21, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-740-2021/\\$file/9-020-740-2021.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-740-2021/$file/9-020-740-2021.pdf).

Sekretariat Interreg Brandenburgia-Polska. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Brandenburgia-Polska: <https://interreg-brandenburg-polska.eu/pl/program/punkty-ciezkosci/priorytet-3/>.

Sekretariat Interreg Czechy-Polska. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Czechy-Polska: <https://www.cz-pl.eu/>.

Sekretariat Interreg Litwa-Polska. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Litwa-Polska: <https://lietuva-polska.eu/pl/program/>.

Sekretariat Interreg Polska-Saksonia. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Polska-Saksonia: <https://plsn.eu/>.

Sekretariat Interreg Polska-Słowacja. Oficjalna strona internetowa programu Interreg Polska-Słowacja: <https://plsk.eu/o-programie/glowne-zalozenia-programu/>.

Sichtberens Fryske Taal, <https://www.fryslan.frl/zichtbaarheid-friese-taal>.

Skutnabb-Kangas Tove. 2002. *Why Should Linguistic Diversity be Maintained and Supported in Europe? Some Arguments. Guide for the Development of Language Education Policies in Europe: From Linguistic Diversity to Plurilingual Education. Reference Study*, Council of Europe, Strasbourg.

Słownik bałucki, <https://www.centrumdialogu.com/baluckislownik>.

Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur, t. I (A–Ć), Zofia Stamirowska (red.), Wrocław, 1987, t. II (D–G), Zofia Stamirowska (red.), 1991, t. III (H–K), Zofia Stamirowska, Henryka Perzowa (red.), 1993, t. IV (L–N), Henryka Perzowa, Danuta Kołodziejczykowa (red.), 2002, t. V (O–Ó), red. Henryka Perzowa, Danuta Kołodziejczykowa.

Słownik gwary kociewskiej, <https://kociewie24.eu/o-kociewiu/slownik-gwary-kociewskiej/>.

Sługocki Janusz. 2020. Podstawy prawne kulturotwórczej roli samorządu terytorialnego. Perspektywa 30 lat doświadczeń. *Samorząd Terytorialny*, 4.

Smolicz Jerzy. 1999. *Współkultury Australii*, Oficyna Naukowa, Warszawa.

Sobierajski Zenon. 1985. *Teksty gwarowe z zachodniej Wielkopolski*, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław.

Sobierajski Zenon. 1990. *Teksty gwarowe z północnej Wielkopolski*, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław.

Stachowski Stanisław. 2010. Polonizacja języka ormiańsko-kipczackiego. *LingVaria*, V, 2.

Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/3598AC4CEE3E4798C12587830035FF47/%24File/1318-s.pdf>.

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do roku 2030, https://umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD_2030.pdf.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2030, <https://kujawsko-pomorskie.pl/planowanie-strategiczne-i-przestrzenne/planowanie-strategiczne/strategia-2030/>.

Strategia rozwoju województwa łódzkiego do roku 2030, <https://strategia.lodzkie.pl/strategia-rozwoju-wl-2030/>.

Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2030, <https://strategia.lubelskie.pl/srwl/2030/srwl.2030.pdf>.

Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2030, https://bip.lubuskie.pl/system/obj/50182_SRWL_2030.pdf.

Strategia rozwoju województwa małopolskiego do roku 2030. Część 2, https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Rozwoj%20Regionalny/Strategia%20Ma%C5%82opolska%202030/2020-12-17_Zalacznik_Strategia_SWM_2030.pdf.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030, <https://bip.mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/strategia-rozwoju-wojewodztwa-mazowieckiego-2030-innowacyjne-mazowsze.html>.

Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2030, <https://www.opolskie.pl/region/rozwoj-regionalny/strategia-rozwoju-wojewodztwa-opolskiego-opolskie-2030/>.

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do roku 2030, https://www.podkarpackie.pl/images/pliki/RR/2022/Strategia_rozwoju_wojew%C3%B3dztwa_-_Podkarpackie_2030_-_Sejmik_WP_28.09.2020_r.pdf.

Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2030, https://strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia_rozwoju_wojewodztwa_podlaskiego_2030/.

Strategia rozwoju województwa pomorskiego do roku 2030, https://strategia2030.pomorskie.eu/2021/04/12/strategia-rozwoju-wojewodztwa-pomorskiego-2030/?doing_wp_cron=1758725131.5791409015655517578125.

Strategia rozwoju województwa śląskiego do roku 2030, https://bip.slaskie.pl/wojewodztwo/programy_plany_i_strategie_wojewodztwa/strategia_rozwoju/strategia-rozwoju-wojewodztwa.html.

Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2030, <https://cwd.info.pl/wp-content/uploads/2022/10/Strategia-Rozwoju-Wojewodztwa-Swietokrzyskiego.pdf>.

Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030, <https://strategia.warmia.mazury.pl/sejmik-przyjal-strategie-spoleczno-gospodarcza-do-2030-roku/>.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030, https://bip.umww.pl/292---k_91---k_207---strategia-rozwoju-wojewodztwa-wielkopolskiego-do-2030.

Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2030, https://eregion.wzp.pl/sites/default/files/srwz_2030.pdf.

Svoja.org, <https://svoja.org/>.

Świat ciszy. Polski Związek Głuchych Zarząd Główny, <https://swiatciszy.pl/>.

Szумы i fonie. 2024. Etiuda fabularna. Polski Instytut Sztuki Filmowej, <https://filmpolski.pl/fp/index.php?film=1268289>.

Szutow Paweł. 2024. *S'ŁYRBIHŁA CYR WYMYSIÖERYŚA ŚPRÖH. FJY DY GRUSA ŁOÜT. Podręcznik do nauki języka wilamowskiego dla dorosłych*, Wydawnictwo Cum Laude, Bielsko-Biała, Wilamowice, <https://muzeum.wilamowice.pl/sites/default/files/2024/09/551/Podr%C4%99cznik%20j%C4%99zyka%20wilamowskiego%20%5BPOL-WYM%5D.pdf>.

Tambor Jolanta. 2015. Stylizacja – pomysł na reaktywację śląszczyzny. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, 8.

Taylor Charles. 1994. *The Politics of Recognition*. W: Amy Gutmann (red.). 1994. *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, Princeton University Press, Princeton.

Teatr Czrevo, <https://www.czrevo.pl/>.

Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, <https://tmlikpw-zarzaglowny.pl/>.

Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana). Dz. Urz. UE C 202 z 7.6.2016, s. 1–388.

Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana). Dz. Urz. UE C 202 z 7.6.2016, s. 1–388.

Tuite Kevin. *On the origin of Kartvelian “version”*, <http://mapageweb.umontreal.ca/tuitekj/publications/Tuite-2020-On%20the%20origin%20of%20Kartvelian%20version.pdf>.

UNESCO. 2010. *Atlas of the World's Languages in Danger*, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>.

Unia równości: Unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025. COM(2020) 565.

Uniwersytet Jagielloński. *(Re)constructing a Bible*: <https://karaimbible.filg.uj.edu.pl/>.

Uniwersytet Śląski. 2025. Śląski Portal Edukacyjny, <https://slaskiportal.us.edu.pl/#sekcja-materialy>.

Uniwersytet Śląski. *Podyplomowe studia region, język i kultura*, <https://www.studiapodyplomowe.us.edu.pl/podyplomowe-studia-region-jezyk-i-kultura/>.

Uniwersytet Warszawski. *Dokumentacja językowego i kulturowego dziedzictwa Wilamowic* (nr 0002/NPRH3/H11/82/2014), realizowany w latach 2014-2020, finansowany przez MNiSW w ramach „Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki”.

Urząd do spraw cudzoziemców, *Obywatele Gruzji w Polsce - raport*, <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-gruzji-w-polsce---raport>.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20112091243/U/D20111243Lj.pdf>

Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Dz. U. 2022 poz. 1722 z późn. zm.

Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej. Dz. U. 2025 poz. 1275.

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Dz. U. 2024 poz. 107 z późn. zm.

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie wojewódzkim. Dz. U. 2025 poz. 581.

Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym. Dz. U. 2017 poz. 823 z późn. zm.

Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 672), <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000672>.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dz. U. 2025 poz. 1153.

Voluntariat per la llengua VxL, <https://www.vxl.cat/>.

Werbianiec Jan. 1997. *Słownik lemkowski-ukraińsko-polski*, Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypiakewycza NAN Ukrainy, Lwów.

Wierzbina Waldemar. 2009. *Słownik gwary poznańskiej. Z naszego na polski. Z polskiego na nasze*, Dom Wydawniczy Waldemar Wierzbina, Poznań.

Władysław Brzeziński. 2009. *Słownictwo krajniackie. Słownik gwary wsi Podróżna w Złotowskim*, t. V, U–Ż oraz Uzupełnienia, nakładem własnym, Wrocław.

Wojciech Janicki, 2000. Tatarzy w Polsce - naród, grupa etniczna czy „ludzie pogranicza”? *Czasopismo Geograficzne*, 71.

Wojciech Materski. 2021. Gruzini na ziemiach polskich – historia i teraźniejszość (próba zakreszenia tematyki). *Sprawy Międzynarodowe*, 74 (4).

Wyderka Bogusław (red.). 2000. *Słownik gwar śląskich*, t. 1, Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski, Opole. XXII Amatorski Konkurs Gwary Poznańskiej *Godejcie po naszymu*, <https://centrumis.pl/xxxiii-konkurs-gwary-poznanskiej/?print=print>.

XXX Jubileuszowy Wojewódzki Konkurs Wiedzy o Wielkopolsce, <https://kursy.odnpoznan.pl/event/2025-2026-pe02>. Z gwarą za pan brat, <https://lok.art.pl/z-gwara-za-pan-brat-zadanie-1-fiszki-gwarowe/>.

Zborowski Juliusz. 2009. *Słownik gwary Zakopanego i okolic*, opracowany i uzupełniony z materiałów autora przez Zespół IJP PAN pod kierunkiem Joanny Okoniowej, Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego, Instytut Języka Polskiego PAN, Zakopane – Kraków.

Zieniukowa Jadwiga. 2018. *Zagadkowa kaszubszczyzna. Studia o kaszubskim języku regionalnym*, Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.

Związek Karaimów Polskich. 2022. *Język*, <https://karaimi.org/pl/jezyk>.

Związek Karaimów Polskich. *Karaimskie archiwum cyfrowe*, <https://jazyszlar.karaimi.org/>.

<https://bip.irjr.pl/irj/zamowienia-publiczne/zapytania-ofertowe-2025/16498>, zapytanie-ofertowe-na-przygotowanie-opisu-socjograficznego-dotyczacego-obecnosci.html.

<https://dSPACE.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/8015/dunaj-swiat-gluchy-gluchota-w-perspektywie-antropologii-zaangazowanej.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

<https://dziedzictwokarpat.pl/aktualnosc/malopolskie-centrum-kultury-sokol-laureatem-konkursu-wspolnie-tworzymy-przyszlosc-malopolski-fundusze-europejskie-dla-regionu>.

<https://e-niva.org/>.

<https://muzeum.wilamowice.pl/>

https://ngo.krakow.pl/granty/295312,1061,komunikat,konkurs_pn__etno_malopolska_2025.html.

<https://niepełnosprawni.gov.pl/wp-content/uploads/2025/02/Raport-PRJM-kadencja-2012-2016.pdf>.

<https://pl.belsat.eu/>.

<https://polon.uw.edu.pl/filologia-polskiego-jezyka-migowego-studia-ii-stopnia/>.

<https://prolusatia.pl/dzialalnosc/dni-luzyczne.html>.

<https://racyja.com/by/>.

<https://uwb.edu.pl/aktualnosci/etnofilologia-bialoruska-nowy-kierunek-w-ofercie-wydzialu-filologicznego-universytetu-w-bialymstoku-7558.html>; <https://rekrutacja.amu.edu.pl/kierunki-studiow/filologia-wschodnioslowianska-specjalnosc-filologia-bialoruska,492>; <https://informatorects.uw.edu.pl/pl/programmes-all/FLBIALA-PRK/S2-PRK-FLBIALA/>.

<https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/program-integracji-spoecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030>.

<https://www.muzeumluzyckie.pl/>.

<https://www.vxl.cat/ja-soc-vxl/avantatges-de-ser-vxl>.